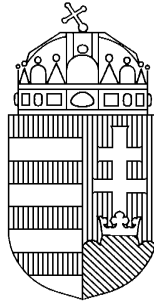


MAGYAR



KÖZLÖNY

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG HIVATALOS LAPJA

Budapest,
2002. március 12.,
kedd

34. szám
II. kötet

Ára: 2268,- Ft

TARTALOMJEGYZÉK

39/2002. (III. 12.) Korm. r.

A Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló Európai Megállapodás 62. Cikke (3) bekezdésén alapuló, a Társulási Tanács 2/96. számú verseny végrehajtási szabályokról szóló határozata helyébe lépő, a 2002. évi X. törvénnyel kihirdetett 1/02. számú társulási tanácsi határozata Függelékében felsorolt közösségi szabályok kihirdetéséről

II. rész JOGSZABÁLYOK

A Kormány rendeletei

A Kormány 39/2002. (III. 12.) Korm. rendelete

a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló Európai Megállapodás 62. Cikke (3) bekezdésén alapuló, a Társulási Tanács 2/96. számú verseny végrehajtási szabályokról szóló határozata helyébe lépő, a 2002. évi X. törvénnyel kihirdetett 1/02. számú társulási tanácsi határozata Függelékében felsorolt közösségi szabályok kihirdetéséről

1. §

A Kormány — a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló Európai Megállapodás 62. Cikke (3) bekezdésén alapuló, a Társulási Tanács 2/96. számú verseny végrehajtási szabályokról szóló határozata helyébe lépő 1/02. számú társulási tanácsi határozata kihirdetéséről szóló 2002. évi

X. törvény 4. §-a (2) bekezdésének *a*) pontjában kapott felhatalmazás alapján — e rendelettel kihirdeti a határozat Függelékében felsorolt közösségi szabályok hivatalos magyar nyelvű fordítását.

2. §

A Függelékben felsorolt közösségi szabályok hivatalos magyar nyelvű fordítását e rendelet *melléklete* tartalmazza.

3. §

Ez a rendelet 2002. április 1-jén lép hatályba, egyidejűleg a magyar—EK Társulási Tanácsnak a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló Európai Megállapodás 62. Cikke (1) bekezdésének *(i)*, *(ii)* pontja és (2) bekezdése, valamint az e Megállapodás 2. számú, az ESZAK-termékekről szóló Jegyzőkönyve 8. Cikke (1) bekezdésének *(i)*, *(ii)* pontja és (2) bekezdése végrehajtási szabályainak elfogadása tárgyában hozott 2/96. számú határozata kihirdetéséről szóló 230/1996. (XII. 26.) Korm. rendelet hatályát veszti.

Orbán Viktor s. k.,
miniszterelnök

*Melléklet**a 39/2002. (III. 12.) Korm. rendelethez***A Bizottság****1993. június 25-i, 1617/93/EGK****rendelete****a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a menetrendek közös tervezésére és összehangolására, a közös üzemeltetésre, a menetrend szerinti légi járatok személyszállítási és áru fuvarozási díjtételeiről szóló konzultációkra, valamint a repülőtéri résidőkiosztásra vonatkozó megállapodások és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról**

Az Európai Közösségek Bizottsága,

tekintettel az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó szerződésre,

tekintettel a legutóbb a 2411/92/EGK rendelettel¹ módosított, a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a légi közlekedési ágazatban fennálló megállapodások és összehangolt magatartások egyes csoportjaira vonatkozó alkalmazásáról szóló, 1987. december 14-i, 3976/87/EGK tanácsi rendeletre², és különösen annak 3. cikkére,

e rendelet tervezetének³ közzétételét követően,

a légi közlekedési ágazaton belüli megállapodásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal folytatott konzultációt követően,

mivel:

(1) A 3976/87/EGK rendelet felhatalmazza a Bizottságot arra, hogy a Szerződés 85. cikkének (3) bekezdését rendeleti úton alkalmazza a légi közlekedési szolgáltatások nyújtásához közvetlenül vagy közvetve kapcsolódó megállapodások, döntések vagy összehangolt magatartások egyes csoportjaira.

(2) A menetrendek közös tervezésére és összehangolására, a közös üzemeltetésre, a díjtételekről szóló konzultációkra és a repülőtéri résidőkiosztásra vonatkozó megállapodások, döntések vagy összehangolt magatartások korlátozhatják a versenyt, és befolyásolhatják a tagállamok közötti kereskedelmet.

(3) Egy légi szolgáltatás menetrendjének közös tervezése és összehangolása segíthet a szolgáltatásoknak kevésbé forgalmas napszakokban, kevésbé forgalmas időszakokban és kevésbé forgalmas útvonalakon történő fenntartásában, továbbá segíthet a csatlakozások kialakításában, ami a légi szállítás igénybe vevői számára is előnyös. A különjáratokra vonatkozó rendelkezések azonban nem tartalmazhatnak olyan kikötéseket, amelyek a többi fél hozzájárulását követelik meg, vagy bírságot szabnak ki. A megállapodásokban rendelkezni kell arról, hogy a felek azokat ésszerűen rövid felmondási idő mellett felmondhassák.

(4) Azok a megállapodások, amelyek keretében egy kisebb légitársaság egy másik légitársaságtól marketing- és pénzügyi támogatást kap, segíthetik a kisebb légitársaságot abban, hogy új vagy kevésbé forgalmas útvonalakon üzemeltessen légi járatokat. Azonban az e cél eléréséhez nem feltétlenül szükséges korlátozások elkerülése érdekében, az ilyen közös üzemeltetést arra az időtartamra kell korlátozni, amely a megfelelő kereskedelmi pozíció eléréséhez szükséges. Nem kerülhet sor csoportmentesítésre olyan közös üzemeltetés tekintetében, amely esetében mindkét féltől ésszerűen elvárható lenne a légi járat önálló üzemeltetése. Az ilyen feltételek nem sértik azt a lehetőséget, hogy adott esetben, a legutóbb a 2410/92/EGK rendelettel⁴ módosított 3975/87/EGK tanácsi rendelet 5. cikke⁵ alapján, egyedi mentesség iránti kérelem benyújtására kerüljön sor abban az esetben, ha a feltételek nem teljesülnek, vagy ha a feleknek meg kell hosszabbítaniuk a közös üzemeltetés időtartamát. Egyedi mentesség adható különösen abban az esetben, ha a felek közös üzemeltetés keretében kívánják kihasználni a 2408/92/EGK tanácsi rendelet⁶ által bevezetett piacra jutási lehetőségeket olyan útvonalakon, amelyek nem újak és nem is kevésbé forgalmasak, de egyéb tekintetben kielégítik az e rendeletben meghatározott feltételeket.

(5) A személyszállítási és áru fuvarozási díjtételekről szóló konzultációk hozzájárulhatnak a vonalközi vitel- és fuvardíjak általános elfogadásához, ami mind a légi fuvarozók, mind a légi szállítás igénybe vevői számára előnyös. Azonban a konzultációk célja nem lehet több, mint a vonalközi forgalom megkönnyítése. A légi járatok vitel- és fuvardíjairól szóló, 1992. július 23-i, 2409/92/EGK tanácsi rendelet⁷ a szabad árszabás elvén alapszik, és ezért növeli az árverseny lehetőségét a légi közlekedésben. Ennélfogva ezek a konzultációk nem szüntethetik meg a versenyt. Ezért jelenleg megengedhetők a személyszállítási és áru fuvarozási díjtételekre vonatkozó konzultációk a légi fuvarozók között, feltéve, hogy azok olyan vitel- és fuvardíjakra korlátozódnak, amelyek tényleges vonalközi forgalmat eredményeznek, továbbá feltéve, hogy az ilyen konzultációkon való részvétel nem kötelező, hogy ezek nyomán nem jönnek létre vitel- és fuvardíjakról, vagy ezekhez kapcsolódó feltételekről szóló megállapodások, hogy az átláthatóság érdekében a Bizottság és az érintett tagállamok megfigyelőket küldhetnek a konzultációkra, és hogy a konzultációs mechanizmusban részt vevő légi fuvarozók kötelesek az összes többi érintett fuvarozóval vonalközi forgalmat kialakítani a szóban forgó viteldíj-kategóriában fuvarozó légitársaság által alkalmazott viteldíj szerint.

A Bizottság újraértékeli a viteldíjakra vonatkozó konzultációknak az árversenyre gyakorolt hatását a 2409/92/EGK rendelet érvényesülésének és a közösségi légi közlekedési ágazat fejlődésének figyelembevételével, valamint a mentességet annak időtartama alatt megfelelően megváltoztathatja.

¹ HL L 240. szám, 1992. 08. 24., 19. o.

² HL L 374. szám, 1987. 12. 31., 9. o.

³ HL C 253. szám, 1992. 09. 30., 5. o.

⁴ HL L 240. szám, 1992. 08. 24., 18. o.

⁵ HL L 374. szám, 1987. 12. 31., 1. o.

⁶ HL L 240. szám, 1992. 08. 24., 8. o.

⁷ HL L 240. szám, 1992. 08. 24., 15. o.

(6) A repülőtéri résidőkiosztásról és a menetrend meghatározásáról szóló megállapodások javíthatják a repülőtéri kapacitás és a légtér kihasználását, megkönnyíthetik a légi forgalom irányítását, és segíthetik a repülőterek által nyújtott légi közlekedési szolgáltatások elosztását. Azonban a verseny fenntartása érdekében továbbra is biztosítani kell a túlterhelt repülőterekre való belépés lehetőségét. A kielégítő mértékű biztonság és átláthatóság érdekében az említett megállapodások csak akkor fogadhatók el, ha minden érintett légi fuvarozó részt vehet a tárgyalásokban, továbbá a kiosztást megkülönböztetés nélkül és átlátható módon végzik.

(7) A 3976/87/EGK rendelet 4. cikkének megfelelően e rendeletet visszamenőleges hatállyal alkalmazni kell az e rendelet hatálybalépésekor fennálló megállapodásokra, döntésekre és összehangolt magatartásokra, feltéve, hogy azok megfelelnek a mentességre vonatkozóan e rendeletben megállapított feltételeknek.

(8) A 3976/87/EGK rendelet 7. cikkének megfelelően e rendeletnek meg kell határoznia azokat a körülményeket, amelyek között a Bizottság egyedi esetekben visszavonhatja a csoportmentességet.

(9) Az e rendelet által automatikusan mentesített megállapodások tekintetében a 3975/87/EGK rendelet 3. vagy 5. cikke szerinti kérelemre nincs szükség. Ha azonban valós kétség merül fel, a vállalkozások felkérhetik a Bizottságot arra, hogy nyilatkozzon arról, hogy megállapodásaik e rendeletnek megfelelnek-e.

(10) E rendelet nem sérti a Szerződés 86. cikkének alkalmazását.

elfogadta ezt a rendeletet:

I. CÍM

CSOPORTMENTESÍTÉS

1. cikk

A Szerződés 85. cikkének (3) bekezdése alapján és e rendelet rendelkezéseire is figyelemmel, a Szerződés 85. cikkének (1) pontja nem alkalmazható a légi közlekedési ágazat vállalkozásai közötti olyan megállapodásokra, továbbá az ilyen vállalkozások társulásainak olyan döntéseire, és az ilyen vállalkozások közötti olyan összehangolt magatartásokra, amelyek a következő célok közül egyet vagy többet kívánnak megvalósítani:

— (hatályon kívül helyezte a 1083/1999/EK bizottsági rendelet)

— (hatályon kívül helyezte a 1083/1999/EK bizottsági rendelet)

— közösségi repülőterek közötti menetrend szerinti légi járatokon alkalmazandó, poggyászszállítást is magában foglaló személyszállítás díjtételeire vonatkozó konzultációk megtartása,

— résidőkiosztás és repülőtéri menetrend meghatározása, amennyiben ez érinti a közösségi repülőterek közötti légi járatokat.

II. CÍM

KÜLÖNLEGES RENDELKEZÉSEK

2. cikk

(hatályon kívül helyezte a 1083/1999/EK bizottsági rendelet)

3. cikk

(hatályon kívül helyezte a 1083/1999/EK bizottsági rendelet)

4. cikk

A személyszállítási díjtételekről szóló konzultációkra vonatkozó különleges rendelkezések

(1) A személyszállítási díjtételekről szóló konzultációk megtartására vonatkozó mentességet csak akkor lehet alkalmazni, ha teljesülnek a következő feltételek:

a) a résztvevők kizárólag a viteldíjakról folytatnak tárgyalást, amelyeket a légi szállítás igénybevevője közvetlenül egy részt vevő légi fuvarozó részére, vagy annak meghatalmazott képviselője részére a menetrend szerinti járaton történő személyszállításért fizet, továbbá az ilyen viteldíjjakkal kapcsolatos feltételekről. A konzultációk nem terjedhetnek ki a díjtételekhez kapcsolódó kapacitásra;

b) a konzultációk vonalközi forgalom kialakításához vezetnek, azaz a légi szállítás igénybe vevője számára a viteldíj-, illetőleg fuvardíj-kategóriák, valamint a konzultációk tárgyát képező menetrendi időszakok vonatkozásában lehetővé kell tenni azt, hogy:

(i) a konzultációk tárgyát képező járat az azonos vagy csatlakozó útvonalon, más légi fuvarozó által üzemeltetett járatokkal ugyanazon menetjegyen, illetőleg fuvarlevélen szerepeljen, és ezáltal az alkalmazandó viteldíjakat, fuvardíjakat és feltételeket a szállítást, illetőleg fuvar végző légitársaság(ok) határozza, illetve határozzák meg; és

(ii) amennyiben az első helyfoglalás feltételei azt lehetővé teszik, módosítsa a helyfoglalást a konzultációk tárgyát képező járatról egy másik légi fuvarozó által ugyanazon az útvonalon üzemeltetett járatra, amelyre vonatkozóan a viteldíjat, a fuvardíjat és a feltételeket az említett másik fuvarozó határozza meg;

feltéve, hogy a légi fuvarozó objektív, nem diszkriminatív, műszaki vagy kereskedelmi jellegű okokra hivatkozva visszautasíthatja az ilyen összekapcsolás és helyfoglalás-módosítás engedélyezését, különösen olyan esetekben, ha

a szállítást, illetőleg fuvar végző fuvarozó megkérdőjelezi annak a légi fuvarozónak a hitelképességét, amely a szóban forgó szállításért, illetőleg fuvarért a díjat beszedi; ilyen esetben a fenti tényről írásban kell értesíteni az utóbbi légi fuvarozót;

c) a konzultációk tárgyát képező, személyszállítási díjtételeket a részt vevő légi fuvarozók az utasok állampolgársága, Közösségen belüli lakóhelye szerinti megkülönböztetés nélkül alkalmazzák;

d) a konzultációkon való részvétel önkéntes, és nyitott minden olyan légi fuvarozó számára, aki az érintett útvonalon közvetlen vagy közvetett járatokat üzemeltet vagy kíván üzemeltetni;

e) a konzultációk a résztvevőkre nézve nem kötelező erejűek, azaz a konzultációkat követően a résztvevők fenntartják a jogot a személyszállítási díjtételek tekintetében önállóan történő eljárásra;

f) a konzultációk nem vonnak maguk után az ügynökök díjazására, vagy a tárgyalt díjtételek más tényezőire vonatkozó megállapodást;

g) amennyiben a díjtételeket jóváhagyásra be kell jelenteni, minden résztvevő az érintett tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságainak egyedileg bejelenti minden olyan díjtételt, amely nem képezi tárgyát a konzultációknak; a bejelentést végezheti saját maga vagy jegykiállítója, vagy kereskedelmi ügynöke.

(2) a) A Bizottságnak és az érintett tagállamoknak joguk van megfigyelőket küldeni a díjtételre vonatkozó konzultációkra. E célból a légi fuvarozók legalább 10 nappal korábban ugyanolyan értesítést küldenek az érintett tagállamoknak és a Bizottságnak, mint a résztvevőknek, amely tartalmazza a konzultációk időpontját, helyszínét és tárgyát.

b) Ilyen értesítést kell küldeni:

(i) az érintett tagállamok részére a hatáskörrel rendelkező hatóságaik által megállapítandó eljárásoknak megfelelően;

(ii) a Bizottság részére az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában kihirdetendő eljárásoknak megfelelően.

c) E konzultációkról a Bizottság az érintett légi fuvarozók által, vagy nevükben készített teljes körű jelentést kap, a jelentésnek a résztvevőkhöz való eljuttatásával egy időben, de legkésőbb a konzultációk megtartását követő hat héten belül.

5. cikk

A résidőkiosztásra és a repülőtéri menetrend meghatározására vonatkozó különleges rendelkezések

(1) A résidőkiosztásra és a repülőtéri menetrend meghatározására vonatkozó mentességet csak akkor lehet alkalmazni, ha teljesülnek a következő feltételek:

a) a résidőkiosztásra és a repülőtéri menetrend meghatározására vonatkozó konzultációk nyitottak minden olyan légi fuvarozó számára, aki nyilatkozott arról, hogy a konzultációk tárgyát képező résidők tekintetében érdekelt;

b) az elsőbbségi szabályokat megkülönböztetés nélkül kell megállapítani és közzétenni, vagyis azok sem közvetlenül, sem közvetetten nem függenek a fuvarozók személyazonosságától, állampolgárságától és a járat típusától, figyelembe veszik a hatáskörrel rendelkező nemzeti vagy nemzetközi hatóságok által megszabott korlátozásokat, illetve a légi forgalom elosztásának általuk megállapított szabályait, és kellő figyelmet fordítanak az utazóközönség és az érintett repülőtér által támasztott igényekre. A d) pontra is figyelemmel az ilyen elsőbbségi szabályok megállapításakor figyelembe lehet venni a légi fuvarozók által a megfelelő előző menetrendi időszakban bizonyos résidők használata révén szerzett jogokat;

c) az elsőbbségi szabályok, megállapításuk után, kérségre minden érdekelt félnek rendelkezésére állnak;

d) a 95/93/EGK tanácsi rendelet⁸ 2. cikkének b) pontjában meghatározott új belépőknek juttatják az újonnan kialakított vagy kihasználatlan résidők, továbbá valamely fuvarozó által a menetrendi időszak alatt vagy annak végén átadott, vagy más módon elérhetővé vált résidők 50%-át, feltéve, hogy az ilyen új belépőknek még el nem bírált résidőkérései vannak;

e) a konzultációkon részt vevő légi fuvarozók legkésőbb a konzultáció időpontjában hozzáférhetnek a következő információkhoz:

— a korábbi résidők légitársaságok szerint, időrendi sorrendben, a repülőtéren üzemelő minden légi fuvarozó tekintetében,

— a kért résidők (eredeti kérelmek) légi fuvarozók szerint és időrendi sorrendben, minden légi fuvarozó tekintetében,

— a kiosztott résidők valamint a még el nem bírált résidőkérések, egyedileg felsorolva, időrendi sorrendben, légi fuvarozók szerint és minden légi fuvarozó tekintetében,

— a fennmaradó, rendelkezésre álló résidők,

— a kiosztásnál alkalmazott kritériumok teljes és részletes ismertetése.

A résidő iránti kérelem elutasítása esetén az érintett légi fuvarozónak joga van nyilatkozatot kérni az elutasítás okairól.

(2) a) A Bizottságnak és az érintett tagállamoknak joguk van megfigyelőket küldeni a résidőkiosztásra és a repülőtéri menetrend meghatározására vonatkozó, az egyes menetrendi időszakok előtt többoldalú ülések keretében megtartott konzultációkra. E célból a légi fuvarozók legalább 10 nappal korábban ugyanolyan értesítést küldenek az érintett tagállamoknak és a Bizottságnak, mint a részt-

⁸ HL L 14. szám, 1993. 01. 22., 1. o.

vevőknek, amely tartalmazza a konzultációk időpontját, helyszínét és tárgyát.

b) Ilyen értesítést kell küldeni:

(i) az érintett tagállamok részére a hatáskörrel rendelkező hatóságai által megállapítandó eljárásoknak megfelelően;

(ii) a Bizottság részére az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában kihirdetendő eljárásoknak megfelelően.

III. CÍM

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

6. cikk

A csoportmentesség visszavonása

A Bizottság a 3976/87/EGK rendelet 7. cikke alapján visszavonhatja az e rendelet szerinti csoportmentességet, ha egy adott esetben azt állapítja meg, hogy egy e rendelet által mentesített megállapodásnak, döntésnek vagy összehangolt magatartásnak mégis olyan hatásai vannak, amelyek összeegyeztethetetlenek a Szerződés 85. cikkének (3) bekezdésében megállapított feltételekkel, vagy tiltottak a Szerződés 86. cikke szerint, és különösen abban az esetben, ha:

(i) nincs tényleges árverseny a díjtétel-konzultációk által érintett valamely útvonal vagy útvonalcsoport tekintetében. Ilyen esetben a szóban forgó útvonal vagy útvonalcsoport tekintetében azoktól a légi fuvarozóktól, amelyek az ilyen útvonalakra vonatkozó díjtételekről szóló konzul-

tációkon részt vettek, az e rendelet által nyújtott mentességet vissza kell vonni;

(ii) *(hatályon kívül helyezte a 1083/1999/EK bizottsági rendelet)*

(iii) az 5. cikk alkalmazása nem tette lehetővé az új belépők számára olyan számú résidő megszerzését egy túlterhelt repülőtéren, amilyenre szükség volna annak érdekében, hogy olyan menetrendek legyenek összeállíthatók, amelyek révén e fuvarozók tényleges versenyben vehetnek részt a már működő fuvarozókkal a szóban forgó repülőtérről kiinduló és oda vezető bármely útvonalon, és ha ezáltal a verseny ezeken az útvonalakon jelentősen gyengül. Ilyen esetben az e rendelet által nyújtott mentesség visszavonása a kérdéses repülőtéren alkalmazott résidőkiosztásra vonatkozik.

7. cikk

Ez a rendelet 1993. július 1-jén lép hatályba.

Ezt a rendeletet 2001. június 30-ig kell alkalmazni.

Ezt a rendeletet alkalmazási feltételei teljesülésének időpontjától visszamenőleges hatállyal kell alkalmazni a hatálybalépésekor fennálló megállapodásokra, döntésekre és összehangolt magatartásokra.

Ez a rendelet egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

Kelt Brüsszelben, 1993. június 25-én.

A Bizottság részéről:

Karel VAN MIERT
a Bizottság tagja

**A Bizottság
1978. december 18-i
közleménye**

**az egyes alvállalkozói megállapodásoknak
az EGK-Szerződés 85. cikkének (1) bekezdése szerint
történő értékeléséről**

1. Ebben a közleményben az Európai Közösségek Bizottsága az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó Szerződés 85. cikkének (1) bekezdésével kapcsolatos alvállalkozói megállapodásokat illetően közli álláspontját. E megállapodástípus olyan modern munkamegosztást hoz létre, amely mérettől függetlenül minden vállalkozást egyaránt érint, de amely különösen a kis- és középvállalkozások számára nyújt fejlődési lehetőségeket.

A Bizottság úgy ítéli meg, hogy önmagukban véve nem tartoznak a 85. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott tilalom hatálya alá azok a megállapodások, amelyek alapján egy cég — amelyet „megbízónak” nevezünk — egy harmadik féltől származó korábbi megrendelés alapján vagy attól függetlenül, egy másik cégre — amelyet „alvállalkozónak” nevezünk — bízva a megbízó utasításai szerinti áruk előállítását, szolgáltatások nyújtását vagy munka elvégzését, amelyet a megbízó részére vagy az ő nevében kell elvégezni.

Bizonyos alvállalkozói megállapodásoknak a megbízó utasításai szerinti teljesítése érdekében az alvállalkozónak esetleg sajátos technológiát vagy berendezéseket kell igénybe vennie, amelyekről a megbízónak kell gondoskodnia. A szóban forgó technológia vagy berendezés gazdasági értékének védelmében a megbízó szükségesnek tarthatja, hogy a megállapodás végrehajtásához szükséges mértékre korlátozza ezeket az alvállalkozó részéről történő használatát. Felmerül a kérdés, hogy e korlátozások a 85. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak-e. Ebben a közleményben a szóban forgó megállapodásokat sajátos céljukra figyelemmel vizsgáljuk, amely megkülönbözteti ezeket a szokványos szabadalmi és know-how licenc megállapodásoktól.

2. A Bizottság álláspontja szerint a 85. cikk (1) bekezdése nem vonatkozik azokra a kikötésekre, amelyek alapján:

— a megbízó által rendelkezésre bocsátott technológiát vagy berendezést kizárólag az alvállalkozói megállapodás céljaira lehet használni,

— a megbízó által rendelkezésre bocsátott technológia vagy berendezés nem bocsátható harmadik fél rendelkezésére,

— a megbízó által rendelkezésre bocsátott technológia vagy berendezés használatából származó árukat, szolgáltatásokat, illetve munkát csak a megbízó részére vagy az ő nevében lehet teljesíteni,

feltéve, hogy és amennyiben ez a technológia vagy berendezés szükséges ahhoz, hogy az alvállalkozó megfelelő

körülmények között és a megbízó utasításainak megfelelően állíthassa elő az árukat, nyújtsa a szolgáltatásokat vagy végezze el a munkát. Ennek során az alvállalkozó olyan árukat, szolgáltatásokat, illetve munkát szolgáltat, amely tekintetében nem önálló szállító a piacon.

Ez rendszerint akkor áll fenn, ha az alvállalkozói megállapodás teljesítéséhez szükséges, hogy az alvállalkozó hasznosítsa:

— a megbízónak szabadalmak, használati minták, szerzői jog által védett ipari minták, bejegyzett formatervezési minták vagy egyéb jogok formájában tulajdonában lévő vagy rendelkezésére álló ipari tulajdonjogokat,

— a megbízó tulajdonában lévő vagy rendelkezésére álló titkos jellegű műszaki ismereteket vagy gyártási eljárásokat (know-how), vagy

— a kapott információt kísérő, a megbízó által vagy részére készített tanulmányokat, terveket vagy más dokumentumokat, vagy

— a megbízó tulajdonát képező mintanyomókat, mintákat vagy szerszámokat és tartozékaikat,

amelyek — még ha nem is képezik ipari tulajdonjogok tárgyát, és nem tartalmaznak semmilyen titkos elemet, lehetővé teszik olyan áruk előállítását, amelyek formájukban, funkciójukban vagy összetételükben különböznek más előállított, vagy a piacon kapható áruktól.

A fentiekben említett korlátozások azonban nem indokoltak, ha az alvállalkozó rendelkezésére áll az áruk előállításához, a szolgáltatások nyújtásához vagy a munka elvégzéséhez szükséges technológia vagy berendezés, illetve méltányos feltételekkel hozzájuthat azokhoz. Általában ez a helyzet, amikor a megbízó legfeljebb olyan általános tájékoztatást ad, amellyel az elvégzendő munkát pusztán leírja. Ilyen körülmények között a korlátozások megfoszthatnák az alvállalkozót attól a lehetőségtől, hogy a megállapodás által érintett területeken önálló gazdasági tevékenységet alakítson ki.

3. A megbízó műszaki információinak átadásával összefüggésben az alvállalkozói megállapodások a Bizottság álláspontja szerint az alábbi korlátozásokat is magukban foglalhatják, anélkül, hogy ez a 85. cikk (1) bekezdése alapján történő kifogásra alapot szolgáltatna:

— bármelyik fél arra vonatkozó kötelezettségvállalása, hogy nem tárja fel a titkos jellegű gyártási eljárásokat vagy egyéb titkos know-how-t, vagy olyan bizalmas jellegű információt, amelyet a másik fél nyújtott a tárgyalások alatt és a megállapodás teljesítése során mindaddig, amíg a szóban forgó know-how vagy információ nem vált közismertté,

— az alvállalkozó arra vonatkozó kötelezettségvállalása, hogy nem hasznosítja — még a megállapodás lejártát követően sem — a megállapodás időtartama alatt kapott titkos jellegű gyártási eljárásokat vagy egyéb know-how-t mindaddig, amíg azok nem váltak közismertté,

— az alvállalkozó arra vonatkozó kötelezettségvállalása, hogy a megbízót nem-kizárólagos módon tájékoztatja

azokról a műszaki fejlesztésekről, amelyeket a megállapodás időtartama alatt valósított meg, vagy — ha szabadalmaztatható találmányt talált fel az alvállalkozó — nem-kizárólagos licenciákat ad az eredeti találmány továbbfejlesztéseire és új alkalmazásaira vonatkozó találmányokról.

A megbízó kizárólagos kedvezményezettje lehet az alvállalkozó fenti kötelezettségvállalásának, ha az alvállalkozó által a megállapodás időtartama alatt megvalósított fejlesztések és találmányok nem alkalmazhatók a megbízó titkos know-how-jától vagy szabadalmától függetlenül, mivel ez a kötelezettségvállalás nem képez érdemi versenykorlátozást.

Az alvállalkozónak a saját kutatási és fejlesztési munka eredményeivel való rendelkezés jogára vonatkozó kötelezettségvállalása azonban korlátozhatja a versenyt, ha az eredmények önálló felhasználásra alkalmasak. Ebben az esetben az alvállalkozói kapcsolat nem elegendő ahhoz, hogy az ipari tulajdonjoggal, illetve a titkos műszaki ismeretekre vonatkozó jogokkal való rendelkezésre vonatkozó versenyjogi szabályoktól való eltérést indokolttá tegye.

4. Ha az alvállalkozót az alvállalkozói megállapodás feljogosítja meghatározott védjegy, kereskedelmi név vagy megjelenítés használatára, a megbízó megtilthatja a használatot olyan áruk, szolgáltatások vagy munka esetén, amelyet nem neki teljesítenek.

5. Ezen közlemény alapján ugyan általában szükségte-lenné válik, hogy a vállalkozások a jogi helyzetet a Bizottság egyedi határozatai révén tisztázzák, ez azonban nem érinti a vállalkozásoknak azt a jogát, hogy nemleges megállapításért folyamodjanak a 17. rendelet¹ 2. cikke alapján, vagy bejelentsék a megállapodást a Bizottságnál ugyan-azon rendelet 4. cikkének (1) bekezdése alapján.

A vállalkozások közötti együttműködésről szóló 1968. évi közlemény², amely számos, jellegénél fogva versenyellenesnek nem tekinthető megállapodást sorol fel, kiegészül az alvállalkozói területen. A Bizottság arra is emlékeztet, hogy a kis- és középvállalkozások közötti együttműködés támogatása érdekében már közzétett egy közleményt azokról a csekély jelentőségű megállapodásokról, amelyek nem tartoznak az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó Szerződés 85. cikke (1) bekezdésé-nek hatálya alá³.

Ez a közlemény nem érinti az Európai Közösségek Bíróságának az alvállalkozói megállapodások értékelésére vonatkozó esetleges megítélését.

¹ Az EKG-Szerződés 85. és 86. cikkének végrehajtásáról szóló első ren-delet (HL 13. szám, 1962. 02. 21., 204/62. o.).

² A vállalkozások közötti együttműködéssel kapcsolatos megállapodá-sokról, határozatokról és összehangolt magatartásokról szóló közle-mény (HL C 75. szám, 1968. 07. 29., 3. o.)

³ HL C 313. szám, 1977. 12. 29., 3. o.

**Közlemény
az EK versenyszabályoknak a határokon átnyúló
átutalásokra történő alkalmazásáról**

(95/C 251/03)

BEVEZETÉS

1. Ez a közlemény azt a megközelítést rögzíti, amelyet a Bizottság a határokon átnyúló átutalási rendszereknek az EK Szerződés 85. és 86. cikkével való összeegyeztethetőségének értékelése során képviselni szándékozik.

2. A versenyszabályok alkalmazása során figyelembe kell venni a Bizottságnak a határokon átnyúló fizetési műveletekkel kapcsolatos átfogó politikáját. A Bizottság egyik fő politikai célkitűzése annak biztosítása, hogy közép-távon a határokon átnyúló fizetési rendszerek átláthatósága, hatékonysága és stabilitása ugyanolyan legyen, mint a legjobb belföldi rendszereké. A belső piac, valamint a Gazdasági és Monetáris Unió előnyei csak akkor fognak teljes mértékben valóra válni, ha a vállalkozások és a magánszemélyek számára lehetővé válik az Unió egyik részéből a másikba történő gyors és megbízható átutalás.

3. A legutóbbi időkig a határokon átnyúló átutalások túlnyomó része a hagyományos banki kapcsolatokon keresztül történt. Ezen intézkedések során az átutalások általában egyesével kerültek feldolgozásra és elintézésre. A kis összegű átutalások esetében ez azt jelentette, hogy a költségek az átutalt összegek nagy hányadát tették ki. Az EU-ban számos bank folytatott együttműködést a határokon átnyúló átutalások kezelésére irányuló új rendszerek fejlesztése érdekében. Ezek a rendszerek, amelyek általában belföldi elszámolási rendszereket használnak a bejövő, határokon átnyúló átutalások folyósítására a célországban, magukban foglalják:

- a különböző tagállami intézmények közötti, megfelelő megerősített banki kapcsolatokon alapulókat,
- a meghatározott intézménytípusok társulásán alapulókat,
- az elektronikus elszámolóházak (EEH) közötti közvetlen kapcsolatra támaszkodókat.

4. Néhány nagyobb bank a saját fiók- és leányvállalati hálózatát használja hálózatként. A bank számára a másik lehetőséget az jelenti, ha közvetlen részvételre törekszik valamely EEH-ban vagy egy másik tagállamban található egyéb elszámolási rendszerben.

5. A Bizottság üdvözlöi az ügyfelek számára kínált szolgáltatás minőségének javítására irányuló ilyen erőfeszítéseket. Azonban a Bizottság 1993. és 1994. évi felmérései azt mutatták, hogy a határokon átnyúló átutalások átláthatósága és hatékonysága terén tapasztalható általános fejlődés nem kielégítő. A Bizottság ezért javaslatot fogadott el egy,

a határokon átnyúló átutalásokról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre¹. Ehhez a javaslatához mellékeltek e közlemény tervezetét is.

6. E közleménynek az a célja, hogy a Bizottság megközelítésének bemutatásával segítse a piaci résztvevőket a versennyel kapcsolatos kérdéseket felvető ügyekben. A Bizottság általános megközelítése az, hogy pozitívan kell szemlélni azokat a bankok közötti megállapodásokat, amelyek lehetővé teszik számukra a magasabb színvonalú határokon átnyúló átutalási rendszerek biztosítását, és különösen azokat, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy eleget tegyenek a javasolt irányelv követelményeinek. E rendelkezéseknek azonban meg kell felelniük az EK Szerződés 85. és 86. cikkeinek. A bankok és a rendszerek közötti tényleges verseny fontos szerepet játszik a szolgáltatások hatékonyságának javításában és az ügyfelekkel szembeni árak csökkentésében. Ez a közlemény azt szándékozik tisztázni, hogy az együttműködés mely formái vezetnek nemkívánatos összejátszáshoz, meghúzva ezáltal a határvonalat aközött, amikor az együttműködés szükséges, és amikor az együttműködés lehetséges.

7. Ez a közlemény a Bizottság 1992. március 27-i dokumentuma² C. mellékletében foglalt „Az átutalási rendszerek versenyelvitel” korszerűsíti, és annak helyébe lép. Az e területen szerzett további tapasztalatok fényében, vagy ha az e közlemény kidolgozása idején uralkodó feltételek jelentősen megváltoznak, a Bizottság szükségesnek találhatja e közlemény kiigazítását.

1. HATÁLY ÉS MEGHATÁROZÁSOK

8. E közlemény alkalmazásában:

a) „*elektronikus elszámolóház (EEH)*” meghatározott eljárások sorozatán alapuló, és adatfeldolgozó központ által működtetett elektronikus elszámolási rendszer, amelynek segítségével a hitel- és pénzügyintézetek a határokon átnyúló átutalásokkal kapcsolatos adatokat és/vagy dokumentumokat adnak át és cserélnek, elsősorban mágneses adathordozón vagy távközlési hálózaton keresztül;

b) „*átutalás*” meghatározott műveletek sorozatából álló fizetés, amely a kezdeményezőnek a kedvezményezett javára pénzeszköz jóváírása céljából történő fizetési megbízásával kezdődik. A fizetési rendelkezés és az abban leírt pénzeszközök egyaránt továbbításra kerülnek a kezdeményező bankjától a kedvezményezett bankjához, esetleg több, közvetítőként eljáró más bankon és/vagy több átutalási rendszeren keresztül;

¹ Az 1994. november 18-i közlemény, COM(94) 436: „EU átutalások: átláthatóság, hatékonyság és stabilitás”.

² SEC(92) 621: „A határokon átnyúló fizetések egyszerűsítése: az akadályok felszámolása”.

c) „határokon átnyúló átutalás” a kezdeményező által végzett átutalás, amely valamely bankon vagy annak valamely másik tagállamban található bankfiókján keresztül a kedvezményezett bankjához vagy annak valamely másik tagállamban található bankfiókjához érkezik;

d) „határokon átnyúló átutalási rendszer” olyan rendszer, amelyen keresztül a fizetési rendelkezést és az abban leírt pénzeszközt továbbítani lehet a határokon átnyúló átutalás teljesítése céljából;

e) „határokon átnyúló fizetési eszköz” olyan fizetésre szolgáló eszköz (beleértve az átutalást, a fizetésre szolgáló kártyát, illetve a csekket is), amely a határokon átnyúló fizetés elvégzésére használható. A határokon átnyúló fizetés történhet személyesen vagy távolról, attól függően, hogy a kezdeményező és a kedvezményezett ténylegesen találkozik-e a fizetés megindításakor;

f) „multilaterális bankközi díj” kollektíven elfogadott bankközi tranzakciós díj.

9. Ez a közlemény csak a határokon átnyúló átutalási rendszerekre vonatkozik. E közlemény alkalmazásában egy adott tagállamban található átutalási rendszer határokon átnyúló átutalási rendszernek minősül, amennyiben határokon átnyúló átutalásokat teljesít.

10. A 85. és a 86. cikkek rendelkezései csak akkor alkalmazhatók, ha a tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt hatás felmerülhet. A határokon átnyúló átutalási rendszerek, pontosan abból eredően, hogy határokon átnyúló átutalásokat teljesítenek, képesek ilyen hatás kiváltására³.

11. E közlemény címzettjei a hitelintézetek és más olyan intézmények, amelyek részt vesznek határokon átnyúló átutalási rendszerekben és ilyen átutalásokat hajtanak végre. E közlemény alkalmazásában az ilyen intézményeket „bankokként” említik.

2. A PIAC

(1) Az érintett piac

12. Annak értékelése érdekében, hogy egy megállapodás milyen hatást gyakorol a versenyre a 85. cikk alkalmazásában, és hogy vajon létrejön-e az erőfölény a piacon a 86. cikk alkalmazásában, az érintett piac fogalmát meg kell határozni.

13. Az érintett termékpiac mindazokat a termékeket magában foglalja, amelyeket a fogyasztók egymással felcserélhetőnek vagy helyettesíthetőnek tekintenek a termékek jellemzői, ára és tervezett felhasználása alapján. A piacon mutakozó kereslet és kínálat szerkezetét szintén figyelembe kell venni. Az érintett földrajzi piac olyan terület, ahol az adott termékkel kapcsolatos verseny feltételei megfele-

lően homogének, és amelyet meg lehet különböztetni a szomszédos területektől, különösen azért, mert a versenyfeltételek azokon a területeken jelentősen eltérnek. A Bizottság csak az egyedi esetek során tudja pontosan meghatározni a piacokat. Jelezni tudja azonban, hogy milyen megközelítést alkalmaz majd a piac meghatározásakor a határokon átnyúló átutalási rendszerek értékelése érdekében.

14. Általában egy adott határokon átnyúló átutalás esetében a kezdeményező bankja nem a kedvezményezett bankját választja. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a bankok között az ügyfelekért ne merülne fel verseny. A verseny eltérő szinteken, változó mértékben létezhet. Az adott esetben az érintett piac meghatározása érdekében figyelembe kell venni a verseny mértékét ezeken az eltérő szinteken. Rendszeren belüli verseny alakul ki, amikor az adott rendszerben részt vevő bankok versenyeznek az ügyfelekért az árak és a feltételek legjobb kombinációinak felkínálásával a határokon átnyúló átutalások teljesítése és elnyerése érdekében. Rendszerközi verseny alakul ki, amikor különböző határokon átnyúló átutalási rendszerekben részt vevő bankok versenyeznek az ügyfelekért. Eszközön belüli verseny alakul ki, amikor a bankok a határokon átnyúló átutalás eltérő, de egymással felcserélhető típusait kínálják, például sürgős vagy nem sürgős átutalásokat, illetve további információkat hordozó vagy nem hordozó átutalásokat. Eszközök közötti verseny alakul ki, ha a határokon átnyúló átutalásokon kívüli határokon átnyúló fizetési eszközök határokon átnyúló átutalásokkal cserélhetők fel.

15. Először: az egymással való felcserélhetőség nagyobb fokát az egyéb távoli, határokon átnyúló fizetési eszközök jelentenék. Míg a termékpiac a határokon átnyúló átutalásokon kívüli fizetési eszközöket is magában foglalhatja, a távoli határokon átnyúló fizetések teljesítésére használható fizetési eszközök az olyan fizetési eszközöktől eltérő jellegzetességekkel és végső felhasználásokkal rendelkeznek, mint amelyeket csak személyesen történő fizetések vagy nemzeti fizetések esetében lehet használni.

16. Másodszor: a távoli határokon átnyúló fizetések kategóriáján belül (vagy a határokon átnyúló átutalások kategóriáján belül) létezhetnek különálló, szűkebb piacok is. A kis értékű (kisösszegű) fizetések teljesítésére használatos rendszerek bizonyára nem cserélhetőek fel a nagy értékű (nagy összegű) fizetések rendszereivel. Ugyanez igaz a kiskereskedők és egyéb szolgáltatók számára teljesített fizetésekre nézve szemben a magánszemélyek számára teljesített fizetésekkal, vagy a sürgős fizetésekre szemben a nem sürgős fizetésekkal.

17. Harmadszor: egy adott fizetési eszköz (sőt az eszköz egy adott eleme) saját maga is érintett piacot alkothat. Például a Helsinkai Megállapodás határozatában a Bizottság azt állapította meg, hogy a külföldi eurocsekkek köz-

³ A 172/80. eset, Züchner kontra Bayerische Vereinsbank [1981.] ECR 2021., (18) bekezdés.

vetlenül érintett piaca az, ahol azok lehívásra kerülnek a kereskedelmi szektorban Franciaországban⁴. Az egyedi esetekben helyénvaló lehet, ha a határokon átnyúló átutalásokat (vagy adott elemeit, mint például a kisösszegű határokon átnyúló átutalásokat) tekintik érintett piacnak.

18. Azon az érintett piacon felül, amelyen a bankok versenyeznek az ügyfelekért, olyan érintett piac is van, amelyen a különböző határokon átnyúló átutalási rendszerek, EEH-k és bankok versenyeznek azzal, hogy más bankok számára különböző csatornákat kínálnak a határokon átnyúló átutalások kezelésére. Például egy adott tagállamban különböző bankok versenyezhetnek azzal, hogy partnerbankként járnak el más tagállamokban található bankok irányában. A partnerbank teljesíti a kedvezményezett bankjába beérkező határokon átnyúló átutalásokat. Ezen a piacon a bankok közötti verseny rendszerközi versenyként is leírható.

19. A földrajzi piac még mindig jórészt nemzeti jellegűnek tűnik, mivel a határokon átnyúló fizetésekkel kapcsolatos verseny feltételei különbözőek a tagállamokban.

(2) Verseny az érintett piacokon

20. A bankok között az ügyfelekért folyó verseny csak akkor hatékony, ha az árak és az ügyfelekkel szembeni feltételek átláthatóak. A verseny még intenzívebbé válik, ha az ügyfelek alacsonyabb átállási költségekkel rendelkeznek, például, ha a bankok azt kínálják fel, hogy az átutalásokat olyan személyek nevében is teljesítik, akik nem rendelkeznek számlával az adott banknál.

21. Jelenleg úgy tűnik, hogy bizonyos mértékű bankokért folyó rendszerbeli verseny alakul ki olyan, különböző határokon átnyúló átutalási rendszerek között, amelyek átutalásokat teljesítenek a kezdeményező bankjától a kedvezményezett bankja szerinti országba. Ugyanakkor számos tagállamban korlátozott vagy semmilyen ilyen jellegű versennyel nem szembesülnek a bejövő határokon átnyúló átutalásokat az illető tagállamokban folyósító, hazai elszámolási rendszerek.

22. Egy adott rendszerben a rendszerbeli verseny korlátozása kevésbé súlyos hatásokkal jár, ha ezt a többi rendszer (rendszerek közötti verseny) vagy más eszközök, illetve mindkettő szélesebb versenye kompenzálja. Ezzel szemben, ha ez a szélesebb verseny gyenge vagy nem létezik, különösen fontos annak biztosítása, hogy az esetleges rendszerbeli versenyt ne korlátozzák. Ezen túlmenően, ha hasonló (rendszerbeli) korlátozások mutatkoznak a versengő rendszereken belül, kevésbé lehet bízni abban, hogy a szélesebb verseny léte kompenzálja a rendszerbeli verseny elvesztését.

⁴ A Bizottság 1992. március 25-i határozata Eurocekk: Helsinki Megállapodás, HL L 95. szám, 1992. 04. 09., (8) és (76) bekezdések; ezt az álláspontot képviselte az elsőfokú bíróság, T—39/92. és T—40/92. esetek, Groupement des cartes bancaires 'CB' és Europay International kontra Bizottság [1994.] ECR II—49, (104) bekezdés.

3. NEM ÁRBELI VERSENY

(1) Tagság valamely rendszerben

23. A határokon átnyúló átutalási rendszerekben való tagság kérdése kapcsán figyelembe kell venni a közösségi jog versenyszabályokon kívüli szempontjait. Különösen akkor, amikor a rendszereket a jogalkotás állítja fel vagy azok állami hatóságok irányítása alatt állnak, alkalmazhatóak a letelepedés szabadságának, a szolgáltatásnyújtás szabadságának, valamint a tőke és a fizetések szabad mozgásának az EK Szerződésben és a második Banki Irányelvben⁵ szereplő elvei. Az állami szabályozás szempontjai val ez a dokumentum nem foglalkozik.

24. A bankok közötti magánjellegű rendelkezéseknek, amelyek új határokon átnyúló átutalási rendszereket állítanak fel vagy kapcsolnak össze ilyen meglévő rendszereket, meg kell felelniük az EK Szerződés 85. és 86. cikkeinek.

25. Amennyiben a határokon átnyúló átutalási rendszer „alapvető eszköznek” minősül, akkor annak további tagság fogadására nyitva kell állnia (eltérően a tulajdonosi jogviszonytól), feltéve, hogy a jelöltek eleget tesznek a megfelelő tagsági kritériumoknak (lásd 26. pont, alább). Az alapvető eszköz olyan eszköz vagy infrastruktúra, amelyhez való hozzáférés nélkül a versenytársak nem tudnak szolgáltatást nyújtani ügyfelek számára⁶. A határokon átnyúló átutalási rendszer alapvető eszköznek minősül, ha az abban való részvétel a bankok számára az érintett piacon való versenyzés miatt szükséges. Más szóval, a rendszerhez való hozzáférés hiánya jelentősen akadályozza az új versenytárs belépését. Ilyen eset jönne létre, ha az új versenytárs nem szerezhetne hozzáférést valamely más rendszerhez, vagy nem tudna saját rendszert létrehozni az érintett piacon való versenyben való részvételhez.

26. Az alapvető eszköznek minősülő határokon átnyúló átutalási rendszer tagsági kritériumokat alkalmazhat, feltéve, hogy ezek objektíven indokoltak. A tagság közvetlen vagy közvetett részvétel formáját öltheti⁷, a felelősségük jellegének megfelelő eltérő tagsági kritériumokkal a közvetlen tagokra és a közvetett tagokra nézve. A tagsági kritériumoknak írásba foglaltaknak, hozzáférhetőnek és diszkriminációmentesnek kell lenniük. A kritériumok pél-

⁵ Az 1989. december 15-i 89/646/EGK második tanácsi irányelv a hitelintézeti tevékenység megkezdésével és végzésével kapcsolatos törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról, HL L 386. szám, 1989. 12. 30., 1. o.

⁶ Az alapvető eszköz fogalmával kapcsolatosan lásd 6 és 7/73. esetek Istituto Chemioterapico Italiano and Commercial Solvents Corporation kontra Bizottság [1974.] ECR 223; 1988. november 4-i bizottsági határozat London European — Sabena, HL L 317. szám, 1988. 11. 24., 47. o.; 1992. június 11-i bizottsági határozat B&I Line kontra Sealink [1992.] CMLR 255; 1993. december 21-i bizottsági határozat Port of Rodby, HL L 55. szám, 1994. 02. 26., 52. o.; IGR Stereo Television, Tizenegyedik versenyjelentés, (94) pont; Disma Huszonharmadik versenyjelentés, (223) és (224) pontok.

⁷ A közvetett részvétel olyan tagsági forma, amely az intézmények számára a közvetlen részvétel bizonyos feladatait és kötelezettségeit biztosítja, de nem megy el odáig, hogy azoknak a kötelezettségeknek a rendezésével bízta meg őket, amelyek a közvetlen résztvevők számára vannak fenn tartva.

dául követelményeket állapíthatnak meg a tagok számára pénzügyi helyzetükkel, műszaki vagy vezetési kapacitásukkal és egy meghatározott hitelképességi szintnek való megfeleléssel kapcsolatban. Belépési díj megfizetését is elő lehet írni. A belépési díjat azonban nem lehet olyan magas szinten megállapítani, hogy az a belépés akadályává váljon. A belépési díj szintje semmilyen körülmények között nem haladhatja meg a rendszerbeli korábbi beruházások valós költségének méltányos részét. A tagsági kritériumok a rendszerbeli tagságot nem köthetik más, nem kapcsolódó szolgáltatások elfogadásához.

27. A kisebb bankok számára belépési akadálynak minősülhet a tranzakciók minimális számának előírása. Az alapvető eszköznek minősülő határokon átnyúló átutalási rendszernek, ahol lehetséges, engedélyeznie kell olyan bankok tagságát, amelyek csak kisszámú tranzakciót végeznek. Ennek megvalósításához az egyik elfogadható út az lenne, ha az ilyen bankok közvetett részvételét tennék lehetővé. Ha a közvetett részvétel nem létezik, objektív indoklást kell adni a tranzakciók minimális számának bármiféle előírására.

28. A tagság elutasítását vagy az alapvető eszköznek minősülő határokon átnyúló átutalási rendszerből való végleges kizárás írásbeli indokolással kell ellátni a megtagadás vagy a kizárás okainak feltüntetésével, és az független felülvizsgálati eljárás alá vonható.

29. Az alapvető eszköznek nem minősülő rendszer nem köteles további tagokat fogadni és a tagsági kritériumokat objektíven indokolni. A rendszerek, akár alapvető eszköznek minősülnek, akár nem, mentesítésben részesülhetnek a 85. cikk (3) bekezdése alapján, ha az egyéni tagokat a megfelelő volumen biztosítása érdekében megakadályozzák a más rendszerekben való részvételben.

(2) A rendszer működése

30. A bankok közötti megállapodások nem vezethetnek kizárólagossági rendelkezésekhez: az ügyfelek továbbra is szabadon változtathatják a banki kapcsolataikat, illetve dönthetnek úgy is, hogy egyszerre több intézménnyel állnak banki kapcsolatban.

31. A határokon átnyúló átutalási rendszeren belüli bankok szabványokat fogadhatnak el a rendszer működésével, a rendszer által feldolgozásra kerülő tranzakciók fajtájával és minőségével, valamint a biztonsággal és kockázatkezelési szabályokkal kapcsolatosan.

32. A működési szabványokról szóló megállapodások, a következőket is beleértve, általában nem tartoznak a 85. cikk (1) bekezdésének hatálya alá:

— szabványosított üzenetformák és útírány-azonosítók (de a választható hardverrel kapcsolatos megállapodásokat el kell kerülni, kivéve ha azok a rendszer működéséhez szükségesek),

— a rendszeren keresztül továbbításra kerülő átutaláshoz szükséges minimális információk,

— kiegyenlítési főösszegeket elfogadó kiegyenlítési rendelkezések, például a kiegyenlítés megvalósításának módozatai, és annak a pontnak az elfogadása, ahol a kiegyenlítés megtörténtnek tekinthető.

33. A szabványokról szóló következő megállapodások a 85. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhatnak. Ilyen esetben e megállapodások általában mentesítésben részesíthetők a 85. cikk (3) bekezdése alapján, ha diszkriminációmentesek és arra korlátozódnak, ami a rendszer működésének jobbá tételéhez szükséges.

(1) A tranzakciós szabványokról szóló megállapodások, beleértve:

— a tranzakciós időkről szóló szabályok, például annak a kikötése, hogy az értéket az átutalás kedvezményezett bankja megkapja egy bizonyos határidőig, ha egy bizonyos időpontig fizetési megbízást kap (de az ilyen rendelkezések különösen nem vezethetnek összehangolt értékrendezési gyakorlatokhoz az ügyfelekkel szemben),

— a rendszer által feldolgozásra kerülő maximális és minimális összegek.

(2) A biztonsággal és a kockázatkezelési szabványokról szóló megállapodások, beleértve:

— a kiegyenlített státusz megadásának kritériumai és a kiegyenlítési számlák kezelése,

— a likviditási szabványokra vonatkozó rendelkezések (például az a követelmény, hogy megfelelő biztosíték kerüljön könyvelésre a kockázatok fedezésére),

— a résztvevők mulasztásából származó veszteségek előre elfogadott megosztása.

34. A megállapodásokat a bankközi kapcsolatokra kell korlátozni, és nem vezethetnek az ügyfelekkel szembeni összehangolt magatartáshoz.

4. ÁRVERSENY

(1) *Határokon átnyúló átutalási rendszerek alapítási költségei és a központi szervezetek működési költségei*

35. A határokon átnyúló átutalási rendszerek felállítása során felmerült és valamely központi szervezet (például valamely EEH) működéséből adódó költségek megosztásra kerülhetnek a részt vevő bankok között, például, a részt vevő bankok felé felszámított EEH díjszabás (amely a volumen vagy más előre megállapított feltétel szerint változhat) útján. Ha az alapítási költségek szükségszerűen merültek fel a kedvezményezett banki minőségben eljáró részt vevő bankoknál, indokolt lehet, hogy ezeket a költségeket kollektíven elfogadott bankközi díj útján fizessék ki (ezt illetően lásd az alábbiakat).

(2) *Árképzés a határokon átnyúló átutalási rendszerekben*

36. A fizetési rendszerben a tranzakció általában legalább négy felet érint: a kezdeményezőt (a fizető ügyfél), a kezdeményező bankját, a kedvezményezettet (a fizetésben részesülő ügyfél) és a kedvezményezett bankját. Négyük kölcsönös viszonya jelenti azt a keretet, amelyben az árképzés megjelenik a fizetési rendszerben: kezdeményező-kezdeményező bankja, kedvezményezett-kezdemenyezett bankja, kezdeményező bankja-kezdemenyezett bankja és kezdeményező-kezdemenyezett. A négy különböző kapcsolatra vonatkozó árképzési rendelkezések kölcsönhatásban vannak egymással.

37. A határokon átnyúló átutalás tekintetében a kezdeményező bankja és a kedvezményezett bankja lehet, hogy nincs közvetlen szerződéses jogviszonyban. Ilyen esetben az átutalás egy banki láncolat útján kerül lebonyolításra. A láncolatban az egyes bankpárokat kétoldalú megállapodás és/vagy, a rendszeren belüli, többoldalú megállapodás kapcsolja össze. A bankközi árképzés az egyes bankpárok közötti viszony részét képezheti.

a) *Árképzés bankok és ügyfelek között*

38. Különböző árképzési módszerek állnak rendelkezésre, külön vagy egymással kombinálva. Ezek magukban foglalják a részletes árakat, mint például a tranzakciós díjak és éves díjak, valamint az olyan kevésbé átlátható árakat, mint például az értékrendezési gyakorlatok, a számla-egyenlegekre számított, az általánosanál alacsonyabb kamat (és/vagy kölcsönökkel és hiteltüллépésekkel kapcsolatos magasabb kamat) és a kevésbé előnyös váltási árfolyamok.

39. A banki verseny más területeihez hasonlóan a részt vevő bankok itt sem köthetnek olyan megállapodásokat, amelyek ügyfelekkel szembeni árképzési típust vagy szintet rögzítenek. A jogalkotás az Európai Közösségek Bíróságának a Szerződés 5. cikkének (2) bekezdése és 85. cikke együttes alkalmazásával kapcsolatos esetjogától függően azonban egyes esetekben korlátozza azt a mértéket, amelyben a bankok az ügyfelekkel szemben árakat állapíthatnak meg.

b) *Multilaterális bankközi díjak*

40. A Bizottság úgy véli, hogy a kétoldalú bankközi díj megállapodások általában kívül esnek a 85. cikk (1) bekezdésének hatályán. Ezzel szemben, a multilaterális bankközi díjjal kapcsolatos megállapodás a verseny olyan korlátozása, amely a 85. cikk (1) bekezdésének hatálya alá esik, mert lényegesen korlátozza a bankok arra vonatkozó szabadságát, hogy önállóan határozzák meg saját árképzési politikájukat. A korlátozás valószínűleg azzal a hatással jár, hogy torzítja a bankok ügyfelekkel szembeni magatartását. A 85. cikk (1) bekezdése alapján a verseny másfajta korlátozásáról beszélhetünk, ha a bankok között olyan megállapodás jön létre vagy olyan összehangolt magatartás alakul ki, amellyel a bankközi díj hatását áthárítják az ügyfelek részére megállapított árakba.

41. A kellőképpen erős rendszerközi verseny korlátozhatja a bankközi díjnak az ügyfelek részére megállapított árakra gyakorolt hatását. Ilyen helyzetben a multilaterális bankközi díj korlátozó hatása egyetlen rendszeren belül esetleg nem értékelhető [és ily módon nem tartozik a 85. cikk (1) bekezdésének hatálya alá], feltéve, hogy a versengő rendszerek maguk sem tartalmaznak hasonló multilaterális bankközi díjakat.

42. Ha a rendszerközi verseny korlátozott vagy nem is létezik, a multilaterális bankközi díjat általában úgy tekintik, hogy értékelhető mértékű korlátozó hatást gyakorol a versenyre, és ily módon a 85. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom alá tartozik.

43. Még ha a multilaterális bankközi díjakkal kapcsolatos megállapodások a 85. cikk (1) bekezdésének hatálya alá is tartoznak, csak akkor kaphatnak mentességet a 85. cikk (3) bekezdése alapján, ha ténylegesen szükségeseeknek bizonyulnak az együttműködés bizonyos, önmagukban pozitív formáinak sikeres végrehajtása érdekében. Nem a Bizottság feladata, hogy részletes rendelkezéseket írjon elő a bankok számára. Ha azonban a bankok multilaterális bankközi díjjal kapcsolatos rendelkezéseket vezetnek be, a Bizottság [a 85. cikk (3) bekezdésében a mentesítés megszerzése érdekében megállapított kritériumok alkalmazása során] vizsgálat alá veszi azt a gazdasági előnyt, amelynek megszerzésére e megállapodások törekednek, és mérlegeli, hogy az ügyfelek (beleértve az ügyfeleket és azokat is, akik nem minősülnek annak) tisztességesen részesülnek-e ezen előnyből, és hogy az adott bankközi díjjal kapcsolatos megállapodásra valóban szükség van-e ezen előny megszerzésének eszközeként.

c) *Határokon átnyúló átutalások bonyolítása*

44. A banki láncolat által bonyolított határokon átnyúló átutalásokra példa lehet a következő. A kezdeményező bankja az átutalást az ugyanazon tagállamban található első közvetítő bankhoz továbbítja. A közvetítő bank veszi fel a határokon átnyúló kapcsolatot úgy, hogy az átutalást egy második közvetítő bankhoz (a partnerbank) továbbítja a rendeltetési tagállamba. A partnerbank az átutalást a kedvezményezett bankjához küldi. Ez általában valamely hazai elszámolási rendszeren keresztül történik, amely esetben a partnerbank a hazai rendszerbe való belépési pontként működik. Az EEH az első közvetítő bank, a partnerbank vagy mindkettő helyébe léphet.

45. A bankközi árképzés a láncolat egyes bankpárjai közötti kapcsolat részét képezheti. Az említett példában az első közvetítő bank is és a partnerbank is általában kétoldalú megállapodást köthet a kezdeményező bankjával, illetve az első közvetítő bankkal a határokon átnyúló átutalások kezelésével kapcsolatos ár tekintetében. Az ilyen kétoldalú ármegállapodások nem tartoznak a 85. cikk (1) bekezdésének hatálya alá. Ellenben, ha egy bankcsoport multilaterális bankközi díjban állapodna meg e láncolatbeli kapcsolatok bármelyikének fedezése érdekében, ez

főszabály szerint a 85. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozna. A multilaterális bankközi díj korlátozó hatása azonban valószínűleg nem lenne értékelhető [és ily módon nem tartozna a 85. cikk (1) bekezdésének hatálya alá], ha olyan versengő rendszerek állnak rendelkezésre, amelyek maguk nem tartalmazzák hasonló multilaterális bankközi díjat.

46. A láncolat utolsó bankpárját a partnerbank és a kedvezményezett bankja alkotja. Ők hazai banki kapcsolatot vehetnek igénybe, de általában mindketten tagjai annak a hazai elszámolási rendszernek (vagy EEH-nak), amelyet a rendeltetési tagállamba beérkező átutalások folyósítására alkalmaznak. Itt valószínűleg korlátozott a rendszerközi verseny, vagy nem is létezik, mert olyan rendszer alkalmazására van szükség, amely minden lehetséges kedvezményezett bank számára biztosítani tudja a folyósítást a célországban. (Természetesen nem beszélhetünk rendszerközi versenyről, ha a bankok megállapodnak abban, hogy egy adott rendszert alkalmaznak a beérkező átutalások bonyolítására.) Az ilyen rendszer által bonyolított határokon átnyúló átutalásoknál alkalmazott multilaterális bankközi díj versennyel kapcsolatos vonatkozásokat vet fel a 85. cikk (1) bekezdése alapján.

d) Kettős díjfelszámítás

47. Kettős díjfelszámítás történik, ha a határokon átnyúló átutalás kezdeményezője vállalja az átutalás minden díjának megfizetését (ügynevezett „OUR” átutalás⁸), de ennek ellenére a közvetítő bank, illetve a kedvezményezett bankja levon az átutalt összegből, vagy a kedvezményezett bankja olyan díjat számít fel a kedvezményezettnek, amely meghaladja a hazai átutalásokra megállapított díjat.

48. A Bizottság úgy véli, hogy az ügyfeleknek az a lehetősége, hogy OUR átutalásokat végezzenek, a 85. cikk (3) bekezdése alkalmazásában gazdasági előnyt jelent. Bizonyos körülmények között a határokon átnyúló átutalásra alkalmazott multilaterális bankközi díjakra vonatkozó megállapodás nélkülözhetetlen lehet a határokon átnyúló átutalások kettős díjfelszámítása gyakorlatának elkerülése érdekében, ezáltal lehetővé téve a bankok számára, hogy OUR átutalásokat kínáljanak (lásd az 53. ponttól alább). Ha ez az eset áll fenn, a díj a 85. cikk (3) bekezdése alapján mentesül.

49. A Bizottság úgy véli, hogy a határokon átnyúló átutalásokra alkalmazott multilaterális bankközi díj általában nem elengedhetetlen annak érdekében, hogy a bankok SHARE vagy BEN határokon átnyúló átutalásokat kínálhassanak. A SHARE átutalás tekintetében a kezdeményező bankja ügyfelei részére olyan díjat állapíthat meg, amely

saját költségeit fedezi, a közvetítő bankok az átutalás összegéből vonhatnak le egy összeget saját költségeik fedezésére (vagy a kezdeményező bankjának számíthatják fel ezeket a költségeket), a kedvezményezett bankja pedig saját ügyfelei részére díjat számíthat fel saját költségeinek fedezésére. A BEN átutalás tekintetében a kezdeményező bankja és a közvetítő bankok az átutalás összegéből díjat vonhatnak le saját költségeik fedezésére, a kedvezményezett bankja pedig saját ügyfelei részére díjat számíthat fel saját költségeinek fedezésére.

50. A bankok továbbra is szabadon, önállóan döntenek el, hogy valamennyi OUR, BEN és SHARE határokon átnyúló átutalásokat vagy ezek bármelyikét kínálják-e⁹.

e) A határokon átnyúló átutalások költségei

51. A határokon átnyúló átutalások elvégzése újabb feladatokat kívánhat meg a hazai átutalásokhoz képest:

(1) a rendszer egésze tekintetében esetleg új rendszer felállítása válhat szükségessé, vagy a meglévő rendszert kell módosítani a határokon átnyúló átutalások feldolgozása érdekében;

(2) maga az átutalás tekintetében az újabb feladatok magukban foglalhatják a következőket:

(i) a határokon átnyúló átutalást esetleg bejövő fizetesként jelteni kell a fizetési mérleggel foglalkozó hatóságoknak;

(ii) a kifizetést esetleg a kedvezményezett fizetőeszközére kell átváltani;

(iii) rendelet írhatja elő, hogy a kedvezményezett részére több információt (például a fizetési megbízással kapcsolatos részletes adatok) kell szolgáltatni, mint általában a hazai fizetések esetében;

(iv) a kedvezményezettel kapcsolatos részletes adatokat, a számlaszámot és a banki rendezőkódot ellenőrizni kell, mivel ezek az információk gyakran hiányosak vagy pontatlanok;

(v) a fizetési megbízást újra kell formátálni, ha az az elszámolási mechanizmus útján kerül feldolgozásra a célországban;

(vi) esetleg további elszámolási és kiegyenlítési műveletekre lehet szükség.

52. Ha a kezdeményező bankja vagy a partnerbank, illetve az EEH képes ezen újabb feladatok elvégzésére, akkor az átutalás úgy vihető be a célország elszámolási rendszerébe, mintha hazai átutalás lenne. Ez azt jelenti, hogy a kedvezményezett bankja számára nem jelent különbséget, ha egy másik országban kezdeményezett átutalást kap, vagy ha tisztán hazai átutalást kap. Ilyen helyzetben a kettős díjfelszámítás problémája nem merül fel, és az átutalás határokon átnyúló jellegével kapcsolatos multilaterális bankközi díj sem tűnik szükségesnek.

⁸ Az átutalások „OUR”, „SHARE” vagy „BEN” típusúakként írhatók le, attól függően, hogy az ügyfelek milyen díjtelepítést kérnek:

— OUR: minden díjat a kezdeményező visel (a mi díjaink),
— SHARE: költségmegosztás a kezdeményező és a kedvezményezett között,
— BEN: minden díjat a kedvezményezett viseli.

⁹ A javasolt irányelv az OUR átutalásokat venné alapértelmezés szerinti megoldásnak, ha az átutalás kezdeményezője nem rendelkezett másként.

f) A kettős díjfelszámítás elkerülése, ha a határokon átnyúló átutalások különleges költségeket eredményeznek

53. A Bizottság mindazonáltal elismeri, hogy továbbra is fennállhatnak olyan körülmények, amikor a kedvezményezett bankja szükségszerűen további költségekkel fog szembesülni a határokon átnyúló átutalás fogadása során a hazai átutalásokhoz képest. Különösen ez lesz a helyzet azokban a tagállamokban, amelyek előírják a kedvezményezett bankja részére a beérkező fizetéseknek a fizetési mérleggel foglalkozó hatóságok felé történő bejelentését, vagy amelyek előírják, hogy a kedvezményezetteknek több információt kell kapniuk bankjuktól, mint a hazai kifizetések esetében általában. Ez a helyzet áll fenn akkor is, ha a kedvezményezett bankokra hárulnak az új rendszerek felállítási költségei (és itt a helyzet eltérő lesz a különböző tagállamokban). Ilyen körülmények között indokolt lehet a célországban található bankok számára, ha multilaterális bankközi díjban állapodnak meg e további költségek fedezésére a kettős díjfelszámítás elkerülése érdekében. Ilyen tranzakciós díjban állapodhatnak meg valamely EEH résztvevői, illetve általános jelleggel az adott ország valamennyi vagy legtöbb bankja.

54. Valamely EEH résztvevői közötti megállapodás a kedvezményezett bank szükséges járulékos költségeit az EEH és a részt vevő kedvezményezett bankok által elfogadott bankközi díj segítségével fedezné. Ezt a többoldalúan elfogadott bankközi díjat a kedvezményezett bankok tényleges járulékos költségeire alapoznák, és belefog-

lalhatnak az EEH által a továbbító bankoknak (vagy továbbító EEH-knak) felszámított átfogó (bilaterális) díjba. Az EEH a bankközi díj folyósításával fedezné a kedvezményezett bankok számára szükséges járulékos költségeiket.

55. Egy adott ország valamennyi vagy legtöbb bankja közötti megállapodás is fedezné a kedvezményezett bankok szükséges járulékos költségeit a valamennyi részt vevő kedvezményezett bank által elfogadott bankközi díj útján. Egy adott átutalás esetében e bankok egyike járna el (belepési pont) partnerbankként a továbbító bank számára. A multilaterálisan elfogadott bankközi díjat itt is a kedvezményezett bankok tényleges járulékos költségeire alapoznák, és belefoglalhatnák a partnerbank által a továbbító bankoknak (vagy továbbító EEH-knak) felszámított átfogó (bilaterális) díjba. A partnerbank a bankközi díj folyósításával fedezné a kedvezményezett bankok számára szükséges járulékos költségeiket.

g) A multilaterális bankközi díj feltételei

56. Ha a multilaterális bankközi díj a 85. cikk (1) bekezdés hatálya alá tartozik, de mentesítésben részesíthető, mivel a kettős díjfelszámítás elkerülése érdekében szükséges, a következő feltételeknek kell megfelelnie:

(1) a díj szintjét a kedvezményezett bankként eljáró részt vevő bankok átlagos tényleges járulékos költségeinek szintjén kell megállapítani (és rendszeresen felülvizsgálni);

(2) a díjat alapértelmezés szerinti díjként kell meghatározni, lehetővé téve a rendszer tagjai számára, hogy a referenciaszint feletti vagy alatti bilaterális díjakról tárgyaljanak.

**A versenyszabályoknak
az új közlekedési infrastruktúrális projektekre
történő alkalmazásáról szóló bizottsági ajánlások
tisztázásáról**

(97/C 298/05)

(EGT vonatkozású szöveg)

BEVEZETÉS

1. A Közösség egyik, az európai versenyképesség és növekedés fejlesztésére irányuló célja a transzeurópai közlekedési hálózat megvalósításának a felgyorsítása. A transzeurópai hálózati közlekedési projekteket finanszírozó köz- és magánszféra partnerséggel foglalkozó magas szintű csoport a köz- és magánszféra partnerséget előmozdító jogi környezet megteremtésének szükségességét hangsúlyozta.

2. A versenyszabályok alkalmazását gyakran olyan bizonytalansági tényezőnek tekintik, amely már korai szakaszban akadályozza a magántőkének a transzeurópai hálózati közlekedési projektekbe történő befektetését. Mindez amiatt van, mert a versenyszabályok alkalmazása során az egyes projektek sajátosságait kell figyelembe venni és minden esetben elemzést kell végezni, különösen akkor, amikor vállalkozások közötti megállapodásokra adnak egyedi mentesítést a 85. cikk (3) bekezdése értelmében.

3. Az ilyen infrastruktúra megteremtésében részt vevő valamennyi fél jobb tájékoztatása érdekében a Bizottság már ajánlásokat nyújtott be a Tanácshoz és az Európai Parlamenthez a versenyszabályoknak a közlekedési infrastruktúrális projektekre történő alkalmazásáról [lásd az 1995 decemberében készített és 1996. május 30-án közzétett COM(95) 571. éves jelentést, és különösen a transzeurópai közlekedési hálózatról szóló fejezethez csatolt II. mellékletet].

4. A magas szintű csoport következtetéseit követően, amely az ajánlások tisztázásának hasznosságát hangsúlyozta, a Bizottság e közleményben pontosítja a versenyszabályok alkalmazását, különösen az alábbiak tekintetében:

- az e területen követendő általános célok,
- a transzeurópai hálózati közlekedési projektek vizsgálatára irányuló eljárás,
- a kapacitás-fenntartási megállapodások mentesítésének feltételei,

és arra törekszik, hogy egyeztesse a projektek jövedelmezőségének maximalizálására irányuló igényt az infrastruktúrához való szabad és megkülönböztetéstől mentes hozzáférés biztosításával.

A KÖVETENDŐ CÉLOK

5. A versenyképesség és a munkahelyteremtés elősegítése érdekében a Bizottság politikája a hatékony verseny biztosítására és a Közösségen belüli kereskedelem fejlesztésére irányul, ugyanakkor azt is biztosítva, hogy a javasolt vagy elfogadott intézkedések összeegyeztethetőek legyenek a közszolgálat által az általános gazdasági érdekből ellátott feladatokkal.

6. A közlekedési ágazatban a verseny fejlesztésére vonatkozó különböző közösségi politikák kapcsolatban állnak egymással, különösen a szolgáltatásnyújtás szabadságának elve, a Szerződésben megállapított versenyszabályok és a szerződések odaítélésére irányadó szabályok alkalmazásán keresztül.

7. A köz- és magánszféra partnerségi projekteknek minden esetben figyelembe kell venniük a közös közlekedéspolitikát által előírt általános keretrendszert és, különösen a vasúti projekteket illetően, a Bizottság 1992 decemberében közzétett Fehér Könyvét [COM(92) 494].

8. Az belső piac létrehozásával járó integrációs folyamat formálja azt a gazdasági környezetet, amelyben a versenypolitikát alkalmazzák. A Szerződésben megállapított, a szállítási szolgáltatások nyújtása szabadságának elvét a közös közlekedéspolitikát kialakításán keresztül alkalmazzák.

9. A vasút tekintetében például, a 91/440/EGK irányelv a vasúti vállalkozások és a vasúti vállalkozások nemzetközi csoportosulásai számára meghatározott feltételektől függően hozzáférési jogot biztosít a tagállamok vasúthálózataihoz a nemzetközi vasúti szállítási szolgáltatások nyújtása során. A 91/440/EGK irányelv olyan jogi keretet alakít ki, amelyben a vállalkozások közötti versennyel kapcsolatos szabályok kifejthetik hatásukat. E jogi kereten belül a vállalkozások olyan megállapodásokat köthetnek, amelyek megengedhetőségét a versenyszabályok fényében kell értékelni.

10. E pontnál megkülönböztetést kell tenni a versenyszabályok és a közbeszerzésre irányadó szabályok között, amelyeket gyakran összekevernek: a Közösségnek a Szerződésben, különösen a 85. és a 86. cikkben megállapított versenyszabályai nem tartalmazzak különös rendelkezést a közbeszerzés során az ajánlattételi felhívással kapcsolatos eljárásokról.

11. Amint arra már rámutattak a Bizottság 1995. decemberi éves jelentésében és a transzeurópai hálózati közlekedési projekteket finanszírozó köz- és magánszféra partnerséggel foglalkozó magas szintű csoport zárójelentésében, közösségi szinten a közbeszerzésre irányadó szabályok két külön köre vonatkozik a közlekedési infrastruktúra meghatározott részére, nevezetesen a 93/37/EGK irányelv, amelynek tárgya az építési beruházásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélése, és a 93/38/EGK irányelv, amelynek tárgya a vízügyi, energia-, szállítási és távközlési ágazatban működő szervezetek.

12. E közleménynek nem feladata, hogy az építési beruházásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélésére vonatkozó szabályoknak a transzeurópai hálózati közlekedési projektekre történő alkalmazásával foglalkozzon. Csak azért készült, hogy tisztázza a Bizottság ajánlásait a Szerződés 85. és 86. cikkében megállapított versenyszabályoknak a transzeurópai közlekedési projektekre történő alkalmazása tekintetében.

13. A versenypolitika három fő területet ölel fel, ezek nevezetesen a versenyellenes megállapodások és magatartások, a szabályozott vagy monopolhelyzetű ágazatok és az állami támogatás. A Bizottságnak egymással összefüggő eszközök teljes köre áll rendelkezésére a versenypolitika végrehajtásához. A versenykorlátozó megállapodásokra és az erőfölénnyel való visszaélésre irányadó szabályok, a vállalkozások összefonódásának ellenőrzésével és az állami támogatással kapcsolatos rendelkezések, valamint a piaci liberalizációval kapcsolatos szabályok mind ugyanazzal a céllal rendelkeznek: a verseny torzulásának megakadályozása a belső piacon.

14. A közösségi versenyszabályok végrehajtása során a Bizottság különösen éberrel ügyel annak biztosítására, hogy a cégek ne próbálják meg a belső piac versenytámogató hatását semlegesíteni a piac felosztását bevezető vagy fenntartó megállapodások által. Ilyen magatartásnak minősülnek a vertikális megállapodások, illetve felosztási rendszerek egyes típusai és harmadik személyek alapvető infrastruktúrához való megkülönböztetéstől mentes hozzáféréseinek indokolatlan megtagadása.

15. A Bizottság politikáját itt a versenykorlátozó megállapodásokra és az erőfölénnyel való visszaélésre irányadó szabályok, vagyis a Szerződés 85. és 86. cikkének alkalmazása útján gyakorolja.

16. A Szerződés 85. cikke tiltja a vállalkozások közötti olyan versenyellenes megállapodásokat, amelyek hatással lehetnek a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelyek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása.

17. E tilalom alkalmazásától azonban el lehet tekinteni olyan megállapodások esetében, amelyek eleget tesznek az alábbi négy feltételnek :

— hozzájárulnak az áruk termelésének vagy forgalmazásának javításához vagy a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához;

— lehetővé teszik a fogyasztók méltányos részesedését a belőle eredő haszonból;

— az érintett vállalkozásokra nem rónak e célok eléréséhez nem nélkülözhetetlen korlátozásokat;

— nem teszik lehetővé a vállalkozásoknak, hogy a kérdéses termékek jelentős része tekintetében megszüntessék a versenyt.

18. A Szerződés 86. cikke tiltja a közös piacon vagy annak jelentős részén meglévő erőfölénnyel való, egy vagy

több vállalkozás általi visszaélést, amennyiben az hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre. A Szerződés 85. cikkével szemben a 86. cikk e tilalom alól semmilyen mentességet nem biztosít.

19. A Bizottság készen áll arra, hogy még több információval segítse az infrastrukturális projektekben részt vevő valamennyi felet (a hatóságokat, közlekedési vállalkozásokat, bankokat és magánbefektetőket). A projekt támogatókat ezért arra kéri, hogy a Bizottsággal vegyék fel a kapcsolatot, ha információra vagy tanácsra van szükségük. A Bizottság a projekteket bizalmasan vizsgálja meg. Ha a versenyszabályokkal kapcsolatosan információt kívánnak szerezni, a projekt vezetői a Bizottság IV. Főigazgatóságához vagy a Bizottság központi információs szolgálatához (fax: 32-2 295 65 04) fordulhatnak.

20. A projekt támogatóknak célszerű nemzeti versenyhatóságaikkal is kapcsolatba lépniük, amelyek biztosítani tudják számukra a versenyszabályokkal kapcsolatos valamennyi szükséges információt.

A PROJEKTEK MEGVIZSGÁLÁSÁRA IRÁNYULÓ ELJÁRÁS

21. A transzeurópai hálózati közlekedési projekteket finanszírozó köz- és magánszféra partnerséggel foglalkozó magas szintű csoport a jelentéséhez fűzött következtésekben egy olyan jogi környezet jelentőségét hangsúlyozta, amely a köz- és magánszféra partnerség fejlődését ösztönzi.

22. Ebből a szempontból és a versenyszabályok alkalmazásának tiszteletben tartása során a Bizottság egyedi értékelés alapján veszi figyelembe az egyes projektek sajátosságait.

23. Számos transzeurópai hálózati közlekedési projekt esetében már a kezdetekkor a szereplők széles körét összefogó részvételi megállapodásokra van szükség. Különös figyelmet kell szentelni az új vasúti infrastruktúrára irányuló projekteknek a vasúti ágazat fejlődése és a kevésbé jövedelmező projektek finanszírozásának nehézségei miatt.

24. A nagy összegű befektetéseket igénylő projektek résztvevőinek különleges jogbiztonságra van szükségük kötelezettségvállalásaik tekintetében már a projekt kezdetétől. A projekt támogatók ezért szeretnék, ha a Bizottság ésszerű időn belül formális véleményt nyilvánítana projektjük alkalmasságáról.

25. A Bizottság szervezeti egységei, és különösen a versenypolitikáért felelős IV. Főigazgatóság arra ösztönzi a feleket, hogy korán vegyék fel velük a kapcsolatot, amikor a projekt még tárgyalási és tervezési szakaszban van, és mielőtt még bármilyen megállapodást aláírnának. Így elkerülhető, hogy a megállapodásokról szóló bejelentések után nehézségek merüljenek fel és lassítsák a kérelmek intézését.

sét. Az is lehetővé válik, hogy a Bizottság szervezeti egységei a projektekről már a kezdetekkor teljes mértékben tájékoztatást kapjanak, és ily módon a kérelmeket sokkal gyorsabban tudják intézni, különösen a Szerződés 85. cikkének (3) bekezdése szerinti mentesítésre tekintettel.

26. Annak érdekében, hogy a felek előre láthassák, hogy mikor várhatnak választ a Bizottságtól, a Bizottság 1995. decemberi ajánlásaiban kinyilvánította, hogy mindent megtesz annak érdekében, hogy a megállapodásokról szóló bejelentéstől számított legfeljebb hat hónapon belül végleges döntést hozzon, feltéve, hogy a felek kapcsolatba léptek vele a megállapodások véglegesítése előtt, és feltéve továbbá, hogy a projekt megvizsgálásához valamennyi szükséges információ rendelkezésére áll.

A JÖVEDELMEZŐSÉG ÉS AZ INFRASTRUKTÚRÁHOZ VALÓ SZABAD HOZZÁFÉRÉS EGYEZTETÉSE

27. A Bizottság által a vasúti infrastrukturális projektek támogatóitól megszerzett információk számos alapvető kérdést vetnek fel a versenyszabályok alkalmazása és a projektek jövedelmezősége tekintetében. A fő kérdések a különböző versengő közlekedési módok figyelembevétele, az infrastruktúrához való hozzáférés kérdése és az erre a hozzáférésre vonatkozó díjszabás.

a) A különböző versengő szállítási módok figyelembevétele

28. Egy projekt mélyreható elemzéséhez az érintett piac meghatározása szükséges. Ez a meghatározás természetesen azt jelenti, hogy a közlekedés különböző módjait veszik figyelembe helyettesíthetőségük vagy kiegészítő jellegük megállapítása érdekében [lásd különösen az éjszakai szolgáltatásokról szóló 1994. szeptember 21-i határozatot, HL L 259. szám, 20. o., 1994. október 7., (19) preambulumbekzdés és a következők].

b) Az infrastruktúrához való hozzáférés

29. A versenyszabályok alkalmazásának, kellően figyelembe véve a vasúti közlekedési ágazatra alkalmazandó különleges szabályokat, az a célja, hogy megakadályozza az olyan versenyellenes magatartásokon keresztüli piaci felosztást, mint amilyen például a harmadik személyek olyan eszközökhöz való megkülönböztetéstől mentes hozzáféréseinek indokolatlan megtagadása, amelyekre tevékenységük végzése érdekében szükségük van.

30. Világos megkülönböztetést kell tenni két fogalom között: egyrészt a szolgáltatásnyújtás szabadságának elvéből levezethető hozzáférés szabadságának fogalma, és másrészt a szállítási szolgáltatásoknak ésszerű időtartamra betervezett működtetésére irányuló kapacitás-fenntartási megállapodás fogalma között.

31. A vasúti vállalkozások számára a hozzáférési jog megadása a hatóságok feladata, amelyek a hatályos közösségi és nemzeti szabályoknak megfelelően járnak el (különösen a vasutak tekintetében, a 91/440/EGK irányelv 10. cikkének és a 95/19/EK irányelvnek megfelelően). E rendelkezések egyik célja a verseny és a Közösségen belüli kereskedelem fejlődésének biztosítása anélkül, hogy veszélyeztetnék a közszolgáltatásoknak az általános gazdasági érdekből ellátott feladatait.

32. Az előre tervezett szállítási szolgáltatásokat nyújtó felhasználó számára az infrastrukturális kapacitás fenntartása olyan megállapodást jelent, amelyet az infrastruktúra üzemeltetője vagy a kapacitás felosztásáért felelős szervezet és a közlekedési vállalkozás köt meg. Az ilyen megállapodás eltér a hozzáférési jognak az illetékes hatóság általi megadásától. Sőt, a Szerződés 85. cikkének vagy 86. cikkének alkalmazási körébe is tartozhat.

33. A Bizottság 1995. decemberi ajánlásainak és a transzeurópai hálózati közlekedési projekteket finanszírozó köz- és magánszféra partnerséggel foglalkozó magas szintű csoport jelentésének kidolgozásakor folytatott konzultációk során a résztvevők hangsúlyozták, hogy az infrastruktúra kezelőjének a kapacitás legalább egy részét fenn kell tudnia tartani, ha úgy kívánja, olyan közlekedési vállalkozások számára, amelyek hozzájárulnak a projekt pénzügyi egyensúlyához. Kérdéses a szintén projekt támogatóknak számító vállalkozások által vásárolt szállítási eszközök használata is.

34. A kérdéses infrastruktúrához olyan magas szintű befektetés szükséges, amely hosszú időn belül fizetendő vissza, és amely általában kevésbé jövedelmező. A projekt támogatóknak ezért meghatározott biztosítékot kell kapniuk az új infrastruktúra használatát és a használati díjak megfizetését illetően.

35. A projekt támogatók mindazonáltal elismerik, hogy a kapacitás hosszú időtartamra való fenntartása ellentétes az infrastruktúrához való szabad hozzáférés és a verseny elveivel.

36. Ha az infrastruktúra túlterhelt, a szállítási szolgáltatások működtetéséhez nem nélkülözhetetlen kapacitás-fenntartási megállapodások a hozzáférés megtiltásának eszközeivé válhatnak olyan más közlekedési vállalkozások számára, amelyek rendelkeznek a szükséges hozzáférési joggal. A versenyszabályok nem engedélyezik az ilyen magatartást. Biztosítani kell, hogy az infrastrukturális projekt résztvevői által megkötött különleges megállapodások nem akadályozzák az infrastruktúrához való hozzáférést az olyan szállítási szolgáltatásokat nyújtók számára, akik e hozzáférésre engedéllyel rendelkeznek a 91/440/EGK irányelv és a 95/19/EK irányelv rendelkezéseinek értelmében.

37. Emellett, az infrastruktúrához való hozzáférés lehetővé tétele különböző, versengő szállítási szolgáltatásokat vagy más piacokon szolgáltatásokat nyújtó felhasználók

számára megkönnyítheti az infrastruktúra finanszírozását a használatából származó nagyobb bevétel biztosításával. Például, ha több, egy és ugyanazon a vonalon teherszállítási szolgáltatásokat vagy olyan különböző szállítási szolgáltatásokat, mint például teher- és személyszállítást nyújtó közlekedési vállalkozások számára egy és ugyanazon vasúti infrastruktúrához biztosítják a hozzáférést, akkor ez azt jelenti, hogy nagyobb összegű használati díj kerül megfizetésre.

38. A fenti okokból a Bizottság által 1995 decemberében előterjesztett ajánlások az alábbi általános kritériumokon alapulnak:

(i) ha az infrastruktúra üzemeltetője már a projekt kezdetétől meg kívánja adni a közlekedési vállalkozások számára a kapacitás-fenntartás lehetőségét, akkor ezt a lehetőséget az esetleg érdekelt valamennyi közösségi vállalkozás számára is fel kell kínálni;

(ii) az egy vállalkozás számára fenntartott kapacitás az illető vállalkozás által vállalt közvetlen vagy közvetett pénzügyi kötelezettségekkel arányos, és megfelel az ésszerű időtartamra betervezett működtetési követelményeknek;

(iii) az új infrastruktúra általában nem túlterhelt az üzembeépítést követően. A vállalkozás vagy a vállalkozások csoportja a 91/440/EGK irányelv 3. cikkének értelmében ezért nem rendelkezhet a számára fenntartott rendelkezésre álló kapacitás egészével. Meghatározott kapacitásnak továbbra is rendelkezésre kell állnia, hogy lehetővé tegyék versengő szolgáltatásoknak más társaságok általi működtetését;

(iv) a használati joggal rendelkező társaságok nem kifogásolhatják e jog visszavonását, amennyiben azt nem gyakorolják;

(v) a kapacitás-fenntartási megállapodások időtartama az ésszerű időtartamot nem haladhatja meg, amelyet az egyes konkrét esetekben állapítanak meg.

39. Ezek az ajánlások nem lépnek a projektek egyedi elbírálásának helyébe, az e célból megállapított eljárási szabályoknak megfelelően.

40. Az 1995. decemberi ajánlások alkalmazási körének tisztázása érdekében mindazonáltal célszerű felhívni a figyelmet az alábbiakra:

— az ajánlások nem sértik a szerződések odaítélésére alkalmazandó szabályokat, és különösen a 93/37/EGK és a 93/38/EK irányelv rendelkezéseit. Következésképpen semmilyen új kötelezettséget nem állapítanak meg a pályázattal illetően, hanem egyszerűen az a céljuk, hogy a projekt-támogatókban tudatosítsák az azzal járó előnyöket, ha előzetes információt biztosítanak a lehetséges felhasználók számára. Az ilyen megközelítés lehetővé teszi, hogy a legtöbb infrastruktúra-felhasználót vonzzák, és hogy csökkentsék a panaszok kockázatát az olyan szállítók részéről,

akik megkülönböztetve érezhetik magukat, ha számukra nem biztosítják a megfelelő információt,

— a működtetési követelményekkel indokolt kapacitás-fenntartási megállapodások elvben semmilyen nehézséget nem jelentenek a versenyszabályok alapján mindaddig, amíg az infrastruktúra nem túlterhelt, mivel nem jön létre a belépést gátló akadály,

— torlódás esetén az ésszerű időtartamra betervezett szállítási szolgáltatások hatékony működéséhez szükséges kapacitás-fenntartási megállapodás indokolhatja a mentesség megadását a 85. cikk (3) bekezdése alapján, amennyiben az abban megállapított valamennyi feltételnek eleget tesznek.

41. Az ajánlások célja az infrastrukturális projektek támogatóinak tájékoztatása arról, hogy olyan kapacitás-rendszereket kell biztosítani, amelyek egy idő után megfelelően rugalmasak, és nem torzítják a felhasználók közötti versenyt, és ugyanakkor ésszerű ideig védik az egyes felhasználók jogos érdekeit, különösen azokat, akik a projektet már a kezdetektől támogatják.

42. A kapacitás-felosztásra irányuló feladatkörök világos szétválasztása megkönnyítheti azon projektek megvizsgálását is, amelyeket bejelentettek. Például az alábbi szétválasztás megakadályozhatja az érdekek ütközését a kapacitásfelosztást illetően:

— az infrastruktúra üzemeltetője a kapacitás megkülönböztetéstől mentes felosztásáért felelős, és ő maga nem nyújt szállítási szolgáltatásokat az infrastruktúrán;

— az üzemeltető szállítási szolgáltatásokat nyújt az infrastruktúrán (vagy ellenőrzi a felhasználókat), de egy független testület felelős a kapacitás megkülönböztetéstől mentes felosztásáért.

c) Az infrastruktúrához való hozzáférésért felszámított árak

43. Az infrastruktúrához való hozzáférésért felszámított árakat illetően, az infrastruktúra üzemeltetője azt a célt tűzheti ki, hogy a lehető legtöbb felhasználót vonzza már a kezdetektől azáltal, hogy egy kezdeti időtartam során alacsony árakat számít fel. A versenyszabályok elvben nem ellenzik az ilyen kereskedelmi politikát az infrastruktúra üzemeltetője részéről, feltéve, hogy a felszámított árakat egy és ugyanazon időtartam alatt megkülönböztetéstől mentesen alkalmazzák valamennyi versenytárs felhasználóra nézve. A Szerződésben megállapított versenyszabályok nem teszik lehetővé az eltérő feltételek alkalmazását egyenértékű ügyletekre, mivel ez a verseny olyan torzulását eredményezi, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre.

44. Ha a projekt-támogatóknak e kérdések kapcsán további információra van szükségük, vegyék fel a kapcsolatot a Bizottsággal, és különösen a versenypolitikáért felelős IV. Főigazgatósággal (lásd a 19. pontot).

**A Bizottság közleménye
a közösségi versenyjog alkalmazásában
az érintett piac meghatározásáról**

(97/C 372/03)

(EGT vonatkozású szöveg)

I. BEVEZETÉS

1. Ennek a közleménynek a célja, hogy útmutatást adjon arra vonatkozóan, a Bizottság hogyan alkalmazza az érintett termékpiac és a földrajzi piac fogalmát a közösségi versenyjog folyamatos végrehajtása során, különösen a 17. és a 4064/89/EGK tanácsi rendeletnek, valamint az olyan ágazatokban, mint a közlekedési, a szén- és acél-, valamint a mezőgazdasági ágazatokban elfogadott egyenértékű rendeleteknek, és az EGT-Megállapodás¹ vonatkozó rendelkezéseinek az alkalmazása során. Ebben a közleményben a Szerződés 85. és 86. cikkére és a fúziókontrollra történő hivatkozás mindvégig az EGT-Megállapodás és az ESZAK-Szerződés megfelelő rendelkezéseire is történő hivatkozásként értendő.

2. A piac meghatározása lehetővé teszi a vállalkozások közötti verseny határainak azonosítását és meghatározását. Lehetővé teszi még azoknak a kereteknek a megállapítását, amelyekben belül a Bizottság a versenypolitikát alkalmazza. A piac meghatározásának alapvető célja azon versenykorlátozások rendszerezett módon történő azonosítása, amelyekkel az érintett vállalkozások² szembenéznak. A piac meghatározásának — mind a termékek szintjén, mind a földrajzi dimenziójában — az a célja, hogy beazonosítsa a vállalkozás azon tényleges versenytársait, amelyek képesek korlátozni e vállalkozások magatartását, és megakadályozni azokat abban, hogy a tényleges verseny kényszerítő erejétől függetlenül viselkedjenek. Ez az a szemszög, amelyből a piac meghatározása lehetővé teszi többek között a piaci részesedések kiszámítását, amely hasznos információt ad a piaci erő tekintetében az erőfölény értékelése vagy a 85. cikk alkalmazása céljából.

3. A 2. pontból következik, hogy az „érintett piac” fogalma eltér a piacnak a más összefüggésekben gyakran alkalmazott meghatározásaitól. A vállalkozások például

¹ Az értékelés középpontjában az állami támogatási esetekben inkább a támogatás kedvezményezettje és az érintett iparág/ágazat, semmint a támogatás kedvezményezettjével szemben fennálló versenykorlátozások meghatározása áll. Amikor bármely konkrét állami támogatási esetben a piaci erő és így az érintett piac vizsgálata merül fel, az itt körvonalozott módszer elemei alapul szolgálhatnak az értékeléshez.

² Ennek a közleménynek az alkalmazásában összefonódás esetében az érintett vállalkozások az összefonódásban részt vevők; a Szerződés 86. cikke szerinti vizsgálatokban a vizsgált vállalkozások vagy a panasztevők; a Szerződés 85. cikke szerinti vizsgálatok vonatkozásában a megállapodásban részt vevők.

gyakran használják a „piac” szót annak a területnek a megnevezésére, ahol termékeiket értékesítik vagy tágabb értelemben annak az iparágak vagy ágazatoknak a megnevezésére, amelybe tartoznak.

4. Az érintett piac meghatározásának — mind a termékek szintjén, mind földrajzi dimenziójában — gyakran döntő hatása van egy versenyügy értékelésére. Azoknak az eljárásoknak a nyilvánossá tételétől, amelyeket a Bizottság akkor követ, amikor a piacot meghatározza, illetve azoknak a szempontoknak és értékelési tényezőknek a jelzésétől, amelyekre egy határozat meghozatalában támaszkodik, a Bizottság azt várja, hogy növekszik politikájának és határozathozatalának áttekinthetősége a versenypolitika terén.

5. A nagyobb fokú áttekinthetőség azt is fogja eredményezni, hogy a vállalkozások és tanácsadók képesek lesznek jobban előrelátni annak a lehetőségnek, hogy a Bizottság adott esetben a versennyel kapcsolatban aggályokat fogalmazzon meg. A vállalkozások így ezt a lehetőséget saját belső határozathozatalukban figyelembe tudják venni, amikor például részesedésszerzésről, közös vállalkozások alakításáról, vagy bizonyos megállapodások létrehozásáról gondolkodnak. Továbbá az is a cél, hogy a vállalkozások jobban megismerhessék, hogy a Bizottság milyen típusú információkat tart lényegesnek a piac meghatározásához.

6. Az „érintett piac” fogalmának Bizottság általi értelmezése nem érinti azt az értelmezést, amelyet az Európai Közösségek Bírósága vagy Elsőfokú Bírósága adhat.

II. AZ ÉRINTETT PIAC MEGHATÁROZÁSA

Az érintett termék piac és az érintett földrajzi piac meghatározása

7. A Szerződés 85. és 86. cikkén alapuló rendeletek, különösen a 17. rendeletet illetően az A/B formanyomtatvány 6. szakasza, illetve a közösségi dimenziójú koncentrációk ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK rendelet „CO” formanyomtatványát illetően a 6. szakasz az „érintett termékpiacok” következő meghatározásait adja:

„Az érintett termékpiac mindazokat a termékeket és/vagy szolgáltatásokat magában foglalja, amelyeket a fogyasztó a jellemzőik, áruk és rendeltetésük alapján egymással felcserélhetőnek vagy helyettesíthetőnek tart.”

8. Az „érintett földrajzi piacok” meghatározása a következő:

„Az érintett földrajzi piac azt a területet foglalja magában, ahol az érintett vállalkozások termékek vagy szolgáltatások kínálásával foglalkoznak, ahol a versenyfeltételek elég homogének, és amely a szomszédos területektől meg-

különböztethető, mert ott a versenyfeltételek érzékelhetően eltérőek”.

9. Ezért azt az érintett piacot, ahol egy adott versenyproblémát értékelni kell, a termékpiacon és a földrajzi piac kombinálásával határozzák meg. A Bizottság a 7. és 8. pont meghatározásait (amelyek a Bíróság és az Elsőfokú Bíróság ítélkezési gyakorlatát, illetve saját határozathozó gyakorlatát tükrözi) az e közleményben meghatározott iránymutatás szerint értelmezi.

Az érintett piac fogalma és a közösségi versenypolitika célkitűzései

10. Az érintett piac fogalma szorosan összefügg a közösségi versenypolitika keretében követett célkitűzésekkel. Így a közösségi fúziókontrollt illetően, egy termék vagy szolgáltatás kínálatát érintő szerkezeti változások ellenőrzésének célja olyan erőfölényes pozíció megteremtésének vagy megerősítésének a megakadályozása, amely a közös piac jelentős részén a tényleges verseny komoly akadályozását idézné elő. A közösségi versenyszabályok értelmében erőfölényes pozíciót jelent az, ha egy vállalkozás vagy vállalkozások egy csoportja olyan helyzetbe kerül, hogy versenytársaitól, vevőitől és végeredményben a fogyasztóitól is érzékelhető mértékben függetlenül viselkedik.³ Ilyen helyzet általában akkor keletkezik, amikor egy adott piacon a kínálat egy jelentős részét egy vállalkozás vagy vállalkozások egy csoportja adja, feltéve, hogy az értékelésben elemzett egyéb tényezők (úgy mint a piacrálépés akadályai, a vevők reakcióképessége stb.) azonos irányba mutatnak.

11. Ugyanezt a megközelítést követte a Bizottság a Szerződés 86. cikkének azokra a vállalkozásokra történő alkalmazásában, amelyek önállóan vagy együttesen erőfölényes pozíciót élveznek. A 17. rendelet értelmében a Bizottság hatáskörrel rendelkezik arra, hogy az ilyen erőfölényes pozícióval — amelyet az érintett piacból is kiindulva kell meg határozni — való visszaéléseket kivizsgálja és megszüntesse. A piacok meghatározására a Szerződés 85. cikke alkalmazásakor is szükség lehet, különösen annak eldöntésénél, hogy létezik-e érzékelhető versenykorlátozás, vagy annak megállapításánál, hogy a 85. cikk (3) bekezdésének b) pontjában előírt feltétel a 85. cikk (1) bekezdésének alkalmazása alóli mentesítés elnyeréséhez teljesül-e.

12. A érintett piac meghatározásának szempontjait általában bizonyos piaci magatartás-típusok elemzéséhez és a termékkínálat strukturális változásainak elemzéséhez

használják. Ez a módszer azonban a vizsgált versenyprobléma természetétől függően eltérő eredményekhez vezethet. A földrajzi piac terjedelme más lehet például egy koncentráció elemzésénél, ha az elemzés lényegében a jövőbe tekintő vagy egy múltbeli magatartást vizsgál. Az, hogy minden esetben más időhorizontot vizsgálunk, arra az eredményre vezethet, hogy azonos termékre különböző földrajzi piacokat határoznak meg attól függően, hogy a Bizottság a kínálati struktúra változását vizsgálja-e — mint vállalkozások összefonódása vagy kooperatív közös vállalkozás — vagy bizonyos múltbeli magatartásra vonatkozó kérdéseket vizsgál.

A piac meghatározásának alapelvei

A verseny korlátai

13. A vállalkozások a versenykorlátok három fő forrásának vannak kitéve, ezek: a keresleti helyettesíthetőség, a kínálati helyettesíthetőség és a potenciális verseny. Közgazdasági nézőpontból az érintett piac meghatározásához a keresleti helyettesíthetőség jelenti a legközvetlenebb és leghatékonyabb fegyverező erőt egy adott termék szállítóira, különösen ármeghatározó döntéseik vonatkozásában. Egy vállalkozás vagy vállalkozások egy csoportja nem gyakorolhat lényeges befolyást az értékesítés olyan uralkodó feltételeire, mint például az árakra, ha vevői olyan helyzetben vannak, hogy könnyen válhatnak beszerezhető helyettesítő termékekre vagy máshol található szállítókra. A piacmeghatározás feladata alapvetően abból áll, hogy be kell azonosítani az érintett vállalkozások vevőinek ténylegesen rendelkezésükre álló egyéb beszerzési forrásokat, mind a termékek vagy szolgáltatások, mind a többi szállító földrajzi elhelyezkedése tekintetében.

14. A kínálati oldalnak a 20—23. bekezdésben ismertetteken kívüli helyettesíthetőségéből és a potenciális versenyből adódó versenykorlátok általában kevésbé közvetlenek, és minden esetben további tényezők elemzését igénylik. Ennek eredményeként ezeket a korlátokat a versenyelemzés értékelő szakaszában veszik figyelembe.

Keresletihelyettesíthetőség

15. A keresleti helyettesíthetőség értékelése olyan termékek körének a meghatározásával jár, amelyeket a fogyasztók egymást helyettesítőnek tekintenek. E meghatározás elvégzésének egyik módja egy elméleti kísérletnek tekinthető, amely a relatív árakban egy kismértékű, de tartós változást feltételez, és értékeli a vásárlók valószínű válaszait e növekedésre. A piacmeghatározás feladata eljárás és gyakorlati célokból az árakra, pontosabban pedig a relatív árak kismértékű, tartós változásából keletkező keresletihelyettesítésre összpontosít. Ez a vizsgálat egyértelmű jelzéseket biztosíthat a piacok meghatározásánál lényeges tényezőkre.

³ A meghatározás a Bíróság 1979. február 13-i, a 85/76, Hoffmann v. La Roche [1979] ECR 461 ügyben hozott ítéletében szerepel, és a Bíróság e meghatározást az azt követő ítéleteiben megerősítette.

16. Ebben az értelemben ez a megközelítés azt jelenti, hogy az érintett vállalkozások által értékesített terméktípusokból, illetve abból a területből kiindulva, ahol azokat értékesítik, a piacmeghatározásba további termékek vagy területek kerülnek be, vagy kerülnek ki abból attól függően, hogy az ilyen más termékek és területek versenye eléggé befolyásolja vagy korlátozza-e rövid távon a felek ármeghatározó stratégiáját.

17. A megválaszolandó kérdés az, hogy vajon a felek vevői áttérnének-e könnyen hozzáférhető helyettesítő termékekre, vagy máshol található szállítókra a vizsgált termékekre vonatkozóan és az érintett területeken bekövetkező, feltételezeten kismértékű (5—10% közötti), de tartós relatív árnövekedésre válaszul. Ha a helyettesítés elég ahhoz, hogy az áremelés a keletkező forgalomkiesés miatt ne lehessen kifizetődő, az érintett piac további helyettesítő termékekkel és területekkel bővül ki. Ez történik mindaddig, amíg a termékek és földrajzi területek összessége olyanná válik, hogy a relatív árak kismértékű, de tartós növekedése már kifizetődővé válik. Az egyenérték-elemzést a vásárlóerő koncentrációját érintő esetekben kell alkalmazni, amelyekben a kiindulópont a szállító, és az árak vizsgálata lehetővé teszi annak ismeretét, hogy a szállító milyen más értékesítési csatornákat vagy értékesítési helyeket használhat a termékei forgalmazására. Ezeknek az elveknek az alkalmazása során gondosan figyelembe kell venni az 56. és 58. pontban ismertetett egyes konkrét helyzeteket.

18. A vizsgálat alkalmazási módjára gyakorlati példa lehet az üdítőital-palackozók fúziója. Ilyen esetben az egyik vizsgálandó kérdés annak eldöntése lehet, hogy a különböző üdítőital-aromák ugyanahhoz a piachoz tartoznak-e. A gyakorlatban az a kérdés, hogy vajon „A” aroma rendszeres fogyasztói más aromára térnek-e át, ha „A” aroma ára tartósan 5—10%-kal emelkedik. Ha elegendő számú fogyasztó oly mértékben tér át mondjuk „B” aromára, hogy az „A” aroma áremelkedése a keletkező forgalomkiesés miatt már nem lehet kifizetődő, úgy a piac legalább „A” és „B” aromából állna. Az eljárást addig kellene kiterjeszteni más kapható aromákra, amíg olyan termékösszetétel alakul ki, amelynél az áremelés nem idéz elő a keresletben elégséges helyettesítést.

19. Általában, és különösen a fúziós esetek elemzésénél a figyelembe veendő ár az uralkodó piaci ár. Más lehet a helyzet, ha az uralkodó árat elégséges verseny hiányában határozták meg. Különösen az erőfölényes pozícióval való visszaélés vizsgálatánál kell figyelembe venni azt a tény, hogy az uralkodó ár már jelentősen megemelkedhetett.

Kínálati helyettesíthetőség

20. A kínálati oldal helyettesíthetőségét is meg lehet vizsgálni a piacok olyan helyzetekben történő meghatározásakor, amelyekben e helyettesíthetőség hatásai ugyanolyan hatékonyak és közvetlenek, mint a keresleti oldal helyettesítései. Ez azt jelenti, hogy a szállítók a relatív árak

kismértékű, de tartós változásaira adott válaszként át tudják állítani a termelést az érintett termékekre, és rövid távon⁴ forgalomba tudják hozni azokat jelentős pótlólagos költségek vagy kockázatok nélkül. Ha ezek a feltételek teljesülnek, a piacra kerülő többleterméknek fegyvermező hatása lesz az érintett vállalkozások versenymagatartására. Ez a hatás hatékonyságban és közvetlenségben egyenértékű a kereslethelyettesítés hatásával.

21. Ilyen helyzetek jellemzően akkor keletkeznek, amikor a vállalkozások egy termékből a legkülönbözőbb minőségeket vagy típusokat forgalmazzák. Még akkor is, ha egy adott végső fogyasztó vagy fogyasztói csoport számára a különböző minőségek nem helyettesíthetők egymással, a különböző minőségek egy termékpiacra csoportosulnak, feltéve, hogy a szállítók többsége a különböző minőségeket azonnal és a költségeinek az említett jelentős növekedése nélkül képes kínálni és értékesíteni. Ilyen esetekben az érintett termékpiac magában foglalja mindazokat a termékeket, amelyek a kereslet és a kínálat oldaláról nézve egymás helyettesítői, és ezeknek a termékeknek az aktuális forgalmát összegzik, hogy megkapják a piac teljes értékét vagy terjedelmét. Ugyanilyen megfontolás vezethet a különböző földrajzi területek csoportosításához.

22. A kínálati oldali helyettesíthetőségnek a termékpiacok meghatározása céljából történő vizsgálatához gyakorlati példát a papíriparban találhatunk. A papírt, a hagyományos írópapírtól a többek között művészeti könyvek kiadásához használatos kiváló minőségű papírig, a különböző minőségek egész sorában szállítják. A kereslet szempontjából a különböző papírminőségek nem használhatók bármely célra, vagyis például egy művészeti könyvet vagy egy kiváló minőségű kiadványt nem nyomtatnak gyengébb minőségű papírra. A papírgyárak azonban tudnak különböző minőségű papírt gyártani, és képesek a termelésüket elhanyagolható költségekkel és rövid időn belül átalakítani. Ezért ha a papírgyártó vállalkozásoknak nincs különös értékesítési nehézségük, akkor versenyezni tudnak a különböző minőségű papírokra vonatkozó megrendelésekért, különösen akkor, ha a megrendeléseket annyi idővel előbb adják, amely elegendő a gyártási program módosításához. Ilyen körülmények között a Bizottság nem határoz meg külön piacot az egyes papírminőségekre és azok felhasználására. A különböző papírminőségek ugyanazon az érintett piacon találhatóak és a teljes piac értékének és terjedelmének kiszámításához összeadják a forgalmukat.

23. Ha a kínálati oldal helyettesíthetősége csak a meglévő dologi eszközök és immateriális javak jelentős módosításával, komoly pótberuházásokkal, a stratégiai döntések mélyreható változtatásával vagy nagyobb határidőcsúszással lehetséges, akkor nem veszik figyelembe a piac meghatározásakor. Léteznek olyan gyakorlati példák, amelyek esetében a kínálati oldali helyettesíthetőség nem készítette a

⁴ Azaz olyan időtartamra, amely nem jár a meglévő dologi eszközök és immateriális javak jelentős korrekciójával (lásd a 23. pontot).

Bizottságot arra, hogy szélesebben határozza meg a fogyasztási javak piacát, különösen a márkás italok vonatkozásában. Jóllehet a palackozó üzemek elvben különböző italokat palackozhatnak, a termékeiket csak jelentős költségekkel és késedelemmel (reklámozás, termékkipróbálás és forgalmazás) tudják értékesíteni. Ezekben az esetekben a kínálati oldali helyettesíthetőségnek és a potenciális verseny egyéb formáinak hatásait a vizsgálat egy későbbi szakaszában értékeli.

Potenciális verseny

24. A versenykorlátok harmadik forrását, a potenciális versenyt nem veszik figyelembe a piacok meghatározásakor, mivel azok a feltételek, amelyek között a potenciális verseny tényleges versenykorlátot jelenthet a piacralépési feltételekkel kapcsolatos, egyes tényezők és körülmények elemzésétől függenek. Adott esetben ezt az elemzést csak egy következő szakaszban végzik el, általában akkor, amikor már meghatározták az érintett piacon szereplő vállalkozások helyzetét, és ha e helyzet a verseny szempontjából aggályos.

III. AZ ÉRINTETT PIACOK MEGHATÁROZÁSÁHOZ FELHASZNÁLT ÉRTÉKELÉSI TÉNYEZŐK

Az érintett piac meghatározásának folyamata a gyakorlatban

Termékdimenzió

25. Annak megállapításához, hogy a helyettesítés milyen mértékben történhet meg, egy sor értékelési tényező áll rendelkezésre. Egyes esetekben, főleg a vizsgált iparág és termékek vagy szolgáltatások jellemzői vagy sajátosságai függvényében bizonyos típusú tényezők lesznek meghatározóak. Más esetekben lehet, hogy az ugyanilyen típusú tényezőknek semmilyen jelentőségük sincs. A legtöbb esetben a határozatot számos szempont és különböző értékelési tényező alapján kell meghozni. A Bizottság rugalmas megközelítést alkalmaz, amikor a tapasztalati tényezőkből indul ki és felhasznál minden olyan rendelkezésre álló információt, amely egyedi esetekben jelentőséggel bírhat. A Bizottság nem követi a különböző információs források vagy bizonyítéktípusok szigorú hierarchiáját.

26. Az érintett piacok meghatározásának folyamata a következőkben összegezhető: a rendelkezésre álló előzetes információk vagy az érintett vállalkozások által közölt információk alapján a Bizottság rendszerint olyan helyzetben van, hogy hozzávetőlegesen meg tudja határozni a lehetséges érintett piacokat, amelyeken belül például egy összefonódást vagy egy versenykorlátozást értékelnie kell. Általánosságban és gyakorlati okokból, amikor egyedi eseteket vizsgál, a lehetséges érintett piacok egy kis számáról határoz. A termékpiac meghatározásához sokszor például

az a kérdés, hogy „A” termék és „B” termék ugyanahhoz a termékpiachoz tartozik-e vagy sem. Gyakran elegendő a „B” termék belefoglalása az érintett piac meghatározásába ahhoz, hogy a versennyel kapcsolatos aggály megszűnjön.

27. Ilyen helyzetekben nem szükséges annak vizsgálata, hogy a piac magában foglal-e további termékeket, vagy véglegesen körülhatárolni a termékpiacot. Ha a különböző lehetséges érintett piacok figyelembevételével az ügylet versenyjogi szempontból egyáltalán nem okoz gondot, függően maradhat a piac meghatározása, s ez csökkenti a vállalkozások által közlendő információk számát.

Földrajzi dimenzió

28. A földrajzi piac meghatározásának bizottsági megközelítése a következőkben foglalható össze: a Bizottság a piaci részesedésnek a felek és a versenytársaik közötti megoszlására vonatkozó átfogó kép, valamint a nemzeti és közösségi vagy EGT-szintű árképzés és árkülönbségek előzetes elemzése alapján előzetes véleményt alakít ki a földrajzi piac kiterjedéséről. Ez az első kép általában egy munkahipotézist jelent, amely lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy a földrajzi piac pontos meghatározása érdekében összpontosítsa a vizsgálatait.

29. Tanulmányozni kell, hogy az árak és piaci részesedések valamely adott rendszere mögött milyen okok húzódnak meg. Egyes vállalkozások saját hazai piacaikon magas piaci részesedést élvezhetnek pusztán a múltbeli jelentőségük miatt, és ellenkezőleg, adott vállalkozások egységes jelenléte az Európai Gazdasági Térség egészében összhangban állhat a nemzeti vagy regionális földrajzi piacokkal. Az első munkahipotézist tehát a kereslet jellemzőinek (a nemzeti vagy helyi preferenciák jelentősége, a vevők vásárlási szokásai, termékek, márkák megkülönböztetése stb.) az elemzésével kell ellenőrizni annak megállapítása érdekében, hogy más területeken található vállalkozások valóban helyettesítő ellátási forrást jelentenek-e a fogyasztók számára. Ebben az esetben is, az alkalmazott szempont a relatív árak változásait követő helyettesítés, és azt kell megvizsgálni, hogy a felek vevői rövid távon és elhanyagolható költségekkel átirányítják-e megrendeléseiket a más-másol lévő vállalkozásokhoz.

30. Adott esetben a kínálati tényezők további vizsgálatát is elvégzik annak ellenőrzése érdekében, hogy az elkövetett területen lévő vállalkozások nem ütköznek-e akadályokba a földrajzi piac egészén, ha versenyképes feltételek közepette növelni kívánják forgalmukat. Ennek az elemzésnek része lesz annak vizsgálata, hogy az adott területen történő értékesítéshez szükséges helyi jelenlétnek mik a feltételei, mik az értékesítési csatornához való hozzáférés feltételei, milyen költségei vannak egy értékesítési hálózat létrehozásának, illetve vannak-e vagy nincsenek a közbeszerzéshez, az árszabályozáshoz, a kereskedelmet vagy a termelést korlátozó vámkontingensekhez vagy vámtarifákhoz műszaki szabványokhoz, monopóliumokhoz, a letelepedési szabadsághoz, hatósági engedélyek megszerzésének

feltételeihez csomagolási stb előírásokhoz kapcsolódó szabályozási akadályok. Röviden, a Bizottság — annak érdekében, hogy meghatározza a piacok összefonódásának pontos mértékét nemzeti, európai szinten vagy világméretben — azonosítja azokat a lehetséges korlátokat és akadályokat, amelyek elszigetelnek egy adott területen lévő vállalkozásokat az adott területen kívül lévő vállalkozások által keltett verseny kényszerétől.

31. A kereskedelmi áruforgalom áramlásának tényleges szerkezete és fejlődése hasznos kiegészítő információkat kínál a fentiekben említett minden egyes keresleti vagy kínálati tényező közgazdasági jelentőségére vonatkozóan és arra, hogy milyen mértékben képezhetnek vagy nem képezhetnek olyan tényleges akadályokat, amelyek egymástól eltérő földrajzi piacokat hoznak létre. A kereskedelmi forgalom áramlásának elemezése általában a szállítási költségek kérdését vizsgálja, és azt, hogy milyen mértékben gátolhatják ezek a különböző területek közötti kereskedelmet, figyelemmel a termelési egységek elhelyezkedésére, a termelési költségekre és a relatív árszintekre.

A piacok integrációja a Közösségben

32. Végezetül a Bizottság a földrajzi piacok meghatározásához a piacok integrációjának különösen a Közösségen belüli folyamatát is figyelembe veszi, főként a koncentrációk és a strukturális vegyes vállalkozások esetében. A belső piacra vonatkozó program keretében a kereskedelem előtt álló akadályok megszüntetése és a közösségi piacok további integrálása érdekében hozott és végrehajtott intézkedések nem hagyhatók figyelmen kívül annak értékelésénél, hogy egy összefonódás vagy egy strukturális vegyes vállalkozás milyen hatást gyakorol a versenyre. Az olyan helyzet, amelyben a nemzeti piacokat a most megszüntetett jogszabályi korlátok miatt egymástól mesterségesen elszigetelték, általában az árakra, a piaci részesedésekre vagy a kereskedelmi tendenciákra vonatkozó múltbeli adatok óvatos értékeléséhez vezet. Ezért a piaci integrációnak az a folyamata, amely rövid távon szélesebb földrajzi piacokhoz vezet, figyelembe vehető, amikor az összefonódások és vegyes vállalkozások értékeléséhez meghatározzák az érintett földrajzi piacot.

A bizonyítékok gyűjtésének folyamata

33. A Bizottság, amikor szükségesnek tartja a piac pontos meghatározását, gyakran keresi meg az iparág legnagyobb vevőit és legnagyobb vállalkozásait, hogy megismerje véleményüket a termékpiac és a földrajzi piac határaitól, és beszerezze a szükséges ténybeli bizonyítékokat határozata meghozatalához. A Bizottság megkeresheti a fontosabb illetékes szakmai szövetségeket és a konjunkturális piacokon tevékeny vállalkozásokat is, hogy — amennyiben szükséges — a kérdéses termékek/szolgáltatások különböző termelési vagy értékesítési szintjeire vonatkozóan külön-külön termék- és földrajzi piacokat határozhasson

meg. Az érintett vállalkozásoktól is kérhet kiegészítő tájékoztatást.

34. Ha szükséges, a Bizottság írásban információkat kér a fentiekben említett piaci szereplőktől. A feltett kérdések rendszerint arra vonatkoznak, hogyan viselkednének a vállalkozások egy feltételezett áremelkedés esetében, és hogy mi a véleményük az érintett piac határaitól. A Bizottság olyan konkrét adatokat is kér, amelyeket szükségesnek tart ahhoz, hogy az érintett piac kiterjedéséről határozhasson. A Bizottság tárgyalhat e vállalkozások értékesítési igazgatóival vagy egyéb tisztségviselőivel, hogy jobban megismerje a szállítók és vevők közötti tárgyalásokat, valamint az érintett piac meghatározása érdekében vizsgálandó kérdéseket. Szükség szerint, a Bizottság tisztségviselői felkereshetik a felek, vevők és versenytársaik üzleti helyiségeit, és ott ellenőrzést is tarthatnak annak érdekében, hogy jobban megismerjék az adott termékek előállításának és értékesítésének folyamatát.

35. Az érintett piacok meghatározásához szükséges értékelési tényezőket a következőképpen lehet osztályozni:

A piacok meghatározásához használt értékelési tényezők — termékpiacok

36. A termék jellemzőinek és rendeltetésének elemzése lehetővé teszi, hogy a Bizottság első lépésként behatárolja a lehetséges helyettesítőkre vonatkozó vizsgálatának területét. A termék jellemzői és a rendeltetése azonban nem elegendőek annak eldöntéséhez, hogy két termék a kereslet szintjén egymást helyettesítő-e. A funkcionális felcserélhetőség vagy a hasonló jellemzők önmagukban nem elegendő ismérvek, mert a vevők érzékenysége a relatív árak változására egyéb szempontok szerint is meghatározható. Más versenykorlátok lehetnek például a más termékekbe való beépítésre gyártott gépjárműelemek piacán és a tartalék alkatrészek piacán, ami két érintett piac megkülönböztetéséhez vezet. Ezzel szemben, a termékek jellemzőinek eltérései önmagukban még nem elegendőek a keresleti helyettesíthetőség kizárásához, mivel az nagy mértékben függ attól, hogy a vevők milyen jelentőséget tulajdonítanak a különböző jellemzőknek.

37. Azokat a tényezőket, amelyeket a Bizottság annak értékelésénél tart lényegesnek, hogy két termék a kereslet szintjén egymást helyettesíti-e vagy sem, a következőképpen lehet osztályozni:

38. *A közelmúltbeli helyettesítés bizonyítéka.* Egyes esetekben a piacon a közelmúltban lezajlott eseményekre vagy megrázkódtatásokra vonatkozó információelemekhez lehet jutni, amelyek tényleges példákat adnak a két termék között már megvalósult helyettesítésre. Ha rendelkezésre áll ilyen információ, az rendszerint alapvető a piac meghatározáshoz. Ha a múltban változás történt a relatív árakban (miközben minden más változatlan volt), a helyettesíté-

tőség megállapításánál döntő, hogy a változást követő reakcióként hogyan változott a mennyiségi kereslet. Új termékek múltbeli bevezetése is szolgálhat hasznos információkkal, amikor pontosan meg lehet határozni, hogy az új termékkel szemben mely termékek vesztek a forgalmukból.

39. Számos *mennyiségi vizsgálatot* kifejezetten a piacok körvonalazására terveztek. Ezek a vizsgálatok a különböző ökonometriai és statisztikai megközelítések sorába tartoznak: egy termék keresletének rugalmasságára és keresztárugalmasságára⁵ vonatkozó becslés, az árak időnkénti folyamán bekövetkezett mozgásának hasonlóságán alapuló vizsgálatok, ársorok közötti oksági összefüggések elemzése, az árszintek közötti hasonlóság, és/vagy az árszintek konvergenciája. A Bizottság annak meghatározására, hogy a múltbeli helyettesítések milyen körülmények között történtek, és hogy mik voltak a jellemzőik, azokat a rendelkezésre álló mennyiségi tényezőket veszi figyelembe, amelyek ki tudják állni az alapos és szigorú vizsgálódás próbáját.

40. *A vevők és a versenytársak véleménye.* A Bizottság a tájékozódása során gyakran lép kapcsolatba az érintett vállalkozások legfontosabb vevőivel és versenytársaival, hogy összegyűjtse a termékpiac határaitól alkotott nézeteiket, illetve azoknak a ténybeli bizonyítékoknak a javát, amelyekre szüksége van a piac kiterjedésére vonatkozó határozatának meghozatalához. Akkor veszik figyelembe a vevők és a versenytársak arra vonatkozó megindokolt válaszait, hogy mit tennének akkor, ha a kérdéses termékek relatív ára a vizsgált földrajzi területen kismértékben (például 5–10%-kal) emelkedne, ha azok ténybeli bizonyítékokkal kellőképpen alá vannak támasztva.

41. *A fogyasztók preferenciái.* Fogyasztási cikkek esetében a Bizottság számára nehéz lehet közvetlenül megismerni a végső fogyasztók helyettesítő termékekre vonatkozó nézőpontját. Azok a marketing tanulmányok, amelyeket a vállalkozások a múltban készítettek, és felhasználtak saját termékeik árának megállapításához, és/vagy marketing tevékenységük vonatkozásában, értékes információkkal szolgálhatnak a Bizottság számára az érintett piac meghatározásához. A fogyasztói szokások és vásárlási magatartások megismerését szolgáló felméréseket, a kiskereskedők véleményét, mind pedig általánosabban a felek és a versenytársaik által közzétett piackutatási tanulmányokat annak megállapításához veszik figyelembe, hogy egy közgazdasági értelemben jelentős fogyasztói hányad két terméket egymást helyettesítőnek tekint-e, ugyancsak figyelembe véve a kérdéses termékek vonatkozásában a márkák jelentőségét. Az érintett vállalkozások vagy azok versenytársai által egy fúziós eljárás vagy a 17. rendelet szerinti

eljárás céljából ad hoc jelleggel elvégzett fogyasztói felmérésekben követett módszert általában a legnagyobb gondossággal vizsgálják. Szemben a már korábban létező tanulmányokkal, ezeket nem a szokásos üzletmenet során, üzleti döntések meghozatalához készítették.

42. *A keresletnek lehetséges helyettesítőkre történő átállítással kapcsolatos akadályok és költségek.* Számos akadály és költség győzheti meg a Bizottságot arról, hogy két, első látásra keresleti szempontból egymást helyettesítő terméket ne tekintsen úgy, mint amelyek ugyanahhoz a termékpiachoz tartoznak. Lehetetlen teljes körű felsorolást adni a helyettesítés előtt álló valamennyi lehetséges akadályról és az átállás költségeiről. Ezeknek az akadályoknak vagy korlátoknak az eredete sokféle lehet. A Bizottság a korábbi határozataiban jogszabályi eredetű akadályokkal találkozott, vagy az állami beavatkozás egyéb formáival, dekonjunkturális piacokon lévő korlátokkal, alternatív termelési tényezők alkalmazhatósága érdekében egyes tőkeberuházások vállalásának vagy a folyó termelés visszaesése elviselésének a szükségességével, a vevőkör helyének meghatározásával, a gyártási folyamatokban, a képzésben és a humán tőkében végrehajtandó beruházásokkal, új berendezések vásárlásának költségével vagy egyéb beruházásokkal, ismeretlen beszállítók minősége és hírneve felőli bizonytalanságokkal stb.

43. *A vevők különböző kategóriái és árdiszkrimináció.* Több elkülönült vevőcsoport léte a termékpiac szűkebb meghatározásához vezethet. Az érintett termék vevőinek elkülönült csoportja már önmagában is egy szűkebb és elkülönült piacot alkothat, ha árdiszkriminációnak lehet kitéve. Általában akkor áll fenn ez a helyzet, ha két feltétel teljesül: *a)* egyértelműen azonosítani lehet, hogy egy adott egyéni vevő mely csoporthoz tartozik abban a pillanatban, amikor az érintett terméket számára értékesítik, és *b)* a vevők közötti kereskedelem vagy harmadik felek részéről arbitrázs nem valósítható meg.

Értékelési tényezők a piacok meghatározásához — földrajzi piacok

44. A földrajzi piac meghatározásához a Bizottság által hasznosnak ítélt információ típusok a következők:

45. *Megrendelések egyéb területekre történt múltbeli átirányításának bizonyítékai.* Egyes esetekben rendelkezésre állhatnak a különböző területek árváltozásaira és a vevők azt követő reakcióira vonatkozó bizonyítékok. A termékpiac meghatározásához használt mennyiségi vizsgálatok általában a földrajzi piac meghatározásához is felhasználhatók, de figyelembe kell venni azt a tényt, hogy az árak nemzetközi összehasonlításai bonyolultabbak lehetnek számos tényező miatt, úgymint az árfolyammozgások, az adózás és a termékek megkülönböztetése.

⁵ „X” termék saját keresleti árugalmassága annak a mércéje, hogy hogyan változik az „X” termék iránti kereslet „X” árának változása függvényében. Az „X” és „Y” termék közötti kereszt-árugalmasság annak a mércéje, hogy hogyan változik az „X” termék iránti kereslet „Y” termék ára változásának függvényében.

46. *A kereslet alapvető jellemzői.* Az érintett termék iránti kereslet természete már önmagában meghatározhatja a földrajzi piac terjedelmét. Az olyan tényezők, mint a nemzeti preferenciák vagy a nemzeti márkák előnyben részesítése, a nyelv, a kultúra és az életmód, illetve a helyi jelenlét szükségessége teljességgel alkalmasak arra, hogy korlátozzák a verseny földrajzi terjedelmét.

47. *A vevők és a versenytársak véleménye.* Adott esetben a Bizottság a tájékozódása során kapcsolatba lép a felek legfontosabb vevőivel és versenytársaival, hogy összegyűjtse a földrajzi piac határaitól alkotott, ténybeli bizonyítékokkal alátámasztott véleményüket és ténybeli adatok javát, amelyekre a piac kiterjedésének meghatározásához van szüksége.

48. *A vizsgálat idején történő vásárlások helyének meghatározása.* A vevők tekintetbe vett időszak folyamán tanúsított vásárlási szokásainak vizsgálata hasznos adatokkal szolgálhat a földrajzi piac lehetséges terjedelméről. Amikor a vevők az Európai Unióban vagy az Európai Gazdasági Térségben bárhol lévő vállalkozásoktól azonos feltételekkel vásárolnak, vagy készleteiket olyan tényleges pályázati eljárásokon keresztül szerzik be, amelyekben az Európai Unióban vagy az Európai Gazdasági Térségben bárhol lévő vállalkozások pályázhatnak, az érintett földrajzi piacot általában úgy tekintik, mint amely az Európai Unió vagy az Európai Gazdasági Térség a maga egészében.

49. *A kereskedelmi forgalom áramlása. — A szállítások jellemzői.* Amikor a vevők száma olyan nagy, hogy a tőlük nyert információk alapján nem lehet pontos képet kapni a vásárlások helyéről, akkor a kereskedelmi forgalom áramlására vonatkozó információkat is fel lehet használni, feltéve, hogy az érintett termékekre vonatkozóan kellően részletes kereskedelmi statisztikai adatok állnak rendelkezésre. A kereskedelmi forgalom áramlása, és mindenek előtt ezen áramlás elemzése hasznos információkkal szolgál a földrajzi piac terjedelmének megállapításához, de önmagukban nem elegendő végleges következtetések megfogalmazásához.

50. *A megrendelések más területeken lévő vállalkozásokhoz történő átirányításával kapcsolatos akadályok és költségek.* Például a határokon átnyúló vásárlások vagy kereskedelmi áramlatok hiánya nem feltétlenül jelenti azt, hogy a piac tisztán nemzeti. Annak kimondása előtt, hogy egy érintett földrajzi piac nemzeti, meg kell vizsgálni, hogy nincsenek-e e piacot a külvilágtól elszigetelő korlátok. Talán a legnyilvánvalóbb akadálya annak, hogy egy vevő a megrendeléseit más területekre helyezze, kétségkívül a szállítási költségek és valamely ország jogszabályaiból vagy az érintett termék természetéből származó szállítási korlátozások. A szállítási költségek hatása rendszerint korlátozza az alacsony értékű tömegtermékek földrajzi piacának kiterjedését, de a szállítás terén meglévő hátrányokat el-

lensúlyozhatja az egyéb költségekben (munkaerő vagy alapanyagok) rejlő komparatív előny. Egy adott területen a forgalmazási hálózathoz való hozzáférés, egyes ágazatokban a még mindig meglévő jogszabályi korlátok, kontingensek és vámtarifák is képezhetnek olyan korlátokat, amelyek egy földrajzi területet elszigetelhetnek az adott területen kívül lévő vállalkozások által keltett verseny kényszerítő erejétől. A készleteknek más országokban lévő vállalkozásoktól történő beszerzéséhez kapcsolódó jelentős költségek további akadályt jelentenek.

51. Az összegyűjtött bizonyítékok alapján tehát a Bizottság meghatároz egy földrajzi piacot, amelynek mérete a helyitől a globálisig terjedhet, a Bizottság múltbeli határozataiban a helyi és globális piacokra egyaránt van példa.

52. Az előző bekezdések azokat a különböző tényezőket ismertetik, amelyek felhasználhatók a piacok meghatározásához. Ez nem jelenti azt, hogy valamennyi egyedi esetben be kell szerezni e tényezők mindegyikének bizonyítékait, és értékelni kell azokat. A gyakorlatban e tényezők valamely alcsoportja által biztosított bizonyítékok gyakran elegendőek egy határozat meghozatalához, amint azt a Bizottság múltbeli határozathozatali gyakorlata mutatja.

IV. A PIACI RÉSZESEDÉS KISZÁMÍTÁSA

53. Az érintett termékpiac és földrajzi piac meghatározása lehetővé teszi annak ismeretét, hogy kik a piac szereplői (szállítók, vevők, fogyasztók). Ezen az alapon, a szállítók mindegyikére vonatkozóan kiszámítható a piac teljes mérete és a piaci részesedések az érintett területen eladott termékek forgalma alapján. A gyakorlatban az olyan piaci információforrásokból, mint a vállalkozások becslései vagy vállalkozási tanácsadó társaságok, illetve szakmai szövetségek tanulmányai, már gyakran megismerhető a piac teljes mérete, és megtudhatók a piaci részesedések. Amennyiben nem állnak rendelkezésre ilyen információforrások, vagy a rendelkezésre álló becslések nem megbízhatóak, a piac teljes mérete és a piaci részesedések kiszámításához a Bizottság rendszerint az érintett piacon lévő minden egyes szállítót felkér, hogy közölje forgalmi adatait.

54. Még ha általában a forgalom a piaci részesedés kiszámításának a kiindulópontja, vannak más olyan mutatók is, amelyek a konkrét termékektől vagy a kérdéses ipárgtól függően hasznos információkkal szolgálhatnak, mint például különösen a kapacitás, a pályázati piacokon a szereplők száma, a flotta egységeinek száma a légiközlekedés esetében, vagy a meglévő tartalékok az olyan ágazatok esetében, mint a bányászat.

55. Tapasztalatból tudható, hogy a mennyiségben és az értékben kifejezett forgalom szintén hasznos információ. Bonyolult termékek esetén gyakran vélik úgy, hogy a forgalom értéke és az annak megfelelő piaci részesedés jobban kifejezi az egyes szállítók relatív helyzetét és erejét.

V. EGYÉB MEGFONTOLÁSOK

56. Vannak olyan területek, ahol a fenti elveket körültekintően kell alkalmazni. Ez a helyzet az elsődleges és másodlagos piacok vizsgálatakor, különösen amikor a vállalkozások viselkedését egy adott időpontban kell elemezni a 86. cikk tekintetében. Ezekben az esetekben a piacok meghatározásának azonos a módszere, vagyis a vevők relatív árváltozásokra adott válaszait a vásárlási döntéseik alapján kell értékelni, figyelembe véve azonban a kapcsolódó piacokon uralkodó körülmények által létrehozott helyettesítési korlátokat is. A másodlagos termékek, például a tartalék alkatrészek piacának szűk meghatározása lehet az eredmény, amikor az elsődleges termékkel való összeférhetőség a fontos. A másodlagos termékek árának viszonylagos emelését kifizetődővé teheti olyan másodlagos termékek találásának a problémája, amelyek összeférhetnek az elsődleges termékek magas árával és hosszú élettartamával. A piacmeghatározás eredménye eltérő lehet, ha a másodlagos termékek között jelentős helyettesítés lehetséges, vagy ha az elsődleges termékek jellemzői lehetővé teszik, hogy a lehetséges másodlagos termékek viszonylagos árváltozásaival szemben a vevők gyorsan és közvetlenül reagáljanak.

57. Egyes esetekben „helyettesítő láncok” léte olyan érintett piac meghatározásához vezethet, amelyben a ter-

mékek vagy a piac határainál elhelyezkedő területek nem helyettesíthetők közvetlenül. Példaként említhető a magas szállítási költségű termékek piacának földrajzi dimenziója. Ilyen esetekben egy adott üzemből történő szállítások a szállítási költségek hatására ezen üzem körül egy bizonyos területre korlátozódnak. Elvben az üzemet körülvevő ezen terület képezheti az érintett földrajzi piacot. Azonban, ha olyan az üzemek megoszlása, hogy a különböző üzemek körüli területek között jelentős átfedések vannak, előfordulhat, hogy az e termékekre alkalmazott árat a helyettesítési lánc hatása befolyásolja, és a meghatározandó földrajzi piac nagyobb kiterjedésű lesz. Ugyanez az okfejtés érvényes arra az esetre, ha „B” termék a kereslet oldaláról „A” és „C” termék helyettesítője. Még ha „A” és „C” termék a kereslet oldaláról egymást nem is helyettesítik közvetlenül, azonos érintett termékpiachoz tartozónak tekinthetők, mert a helyettesítő „B” termék léte befolyásolja az árukat.

58. Gyakorlati nézőpontból a „helyettesítési láncok” elméletét ténybeli bizonyítékokkal — például kölcsönös függőség az árak terén a helyettesítési láncok külső határain — kell alátámasztani ahhoz, hogy egy egyedi esetben az érintett piacot szélesebben lehessen meghatározni. A „láncok” határain az árszinteknek azonos nagyságrendűnek is kell lenniük.

A Bizottság közleménye**A vertikális korlátozásokról szóló iránymutatás**

(2000/C 291/01)

*(EGT vonatkozású szöveg)***TARTALOMJEGYZÉK****I. BEVEZETÉS**

1. Az iránymutatás rendeltetése
2. A 81. cikk alkalmazhatósága a vertikális megállapodásokra

II. AZON VERTIKÁLIS MEGÁLLAPODÁSOK, AMELYEK FŐSZABÁLYKÉNT NEM TARTOZNAK A 81. CIKK (1) BEKEZDÉSÉNEK HATÁLYA ALÁ

1. Csekély jelentőségű megállapodások, valamint a kis- és középvállalkozások
2. Ügynöki megállapodások

III. A CSOPORTMENTESÍTÉSI RENDELET ALKALMAZÁSA

1. A csoportmentesítési rendelet által létrehozott „védelmi övezet”
2. A csoportmentesítési rendelet hatálya
3. A csoportmentesítési rendeletben foglalt különösen súlyos korlátozások
4. A csoportmentesítési rendeletben foglalt feltételek
5. A jogellenesség vélelmének hiánya a csoportmentesítési rendelet hatálya alá nem tartozó esetekben
6. Az elővigyázatosságból tett bejelentés szükségtelensége
7. Elkülöníthetőség
8. Az azonos forgalmazási rendszerben forgalmazott termékek portfoliója
9. Átmeneti időszak

IV. A CSOPORTMENTESÍTÉS VISSZAVONÁSA ÉS A CSOPORTMENTESÍTÉSI RENDELET ALKALMAZÁSÁNAK MELLŐZÉSE

1. Visszavonási eljárás
2. A csoportmentesítési rendelet alkalmazásának mellőzése

V. A PIAC MEGHATÁROZÁSA ÉS A PIACI RÉSZESEDÉS KISZÁMÍTÁSÁNAK KÉRDÉSE

1. A Bizottság közleménye az érintett piac meghatározásáról
2. Az érintett piac a csoportmentesítési rendeletben foglalt 30%-os piaci részesedési küszöb kiszámítása esetén
3. Az érintett piac az egyedi értékelés esetén
4. A piaci részesedés kiszámítása a csoportmentesítési rendelet alkalmazása esetén

VI. A JOGÉRVÉNYESÍTÉS ELVEI AZ EGYEDI ESETEKBEN

1. Az elemzés keretei
 - 1.1 A vertikális korlátozások negatív hatásai
 - 1.2 A vertikális korlátozások pozitív hatásai
 - 1.3 A vertikális korlátozások értékelésének általános szabályai
 - 1.4 Az elemzés módszertana
 - 1.4.1 A 81. cikk (1) bekezdésében foglalt értékelés során alkalmazandó releváns tényezők
 - 1.4.2 A 81. cikk (3) bekezdésében foglalt értékelés során alkalmazandó releváns tényezők
2. Az egyes vertikális korlátozások elemzése
 - 2.1 Egyedüli márka kikötése
 - 2.2 Kizárólagos forgalmazás
 - 2.3 Kizárólagos vásárlókielölés
 - 2.4 Szelektív forgalmazás
 - 2.5 Franchise
 - 2.6 Kizárólagos szállítás
 - 2.7 Árukapcsolás
 - 2.8 Ajánlott és maximált viszonteladási ár
 - 2.9 Egyéb vertikális korlátozások

I. BEVEZETÉS*1. Az iránymutatás rendeltetése*

(1) Ez az iránymutatás az EK-Szerződés 81. cikkében foglalt vertikális megállapodások értékelésének alapelveit határozza meg. A vertikális megállapodások meghatározását a Bizottság 1999. december 22-i, 2790/1999/EK rendelete 2. cikkének (1) bekezdése tartalmazza, amely a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének alkalmazására vonatkozik a vertikális megállapodások kategóriái és az összehangolt magatartások tekintetében¹ (csoportmentesítési rendelet) [lásd a (23)—(45) bekezdést]. Ez az iránymutatás

¹ HL L 336. szám, 1999. 12. 29., 21. o.

nem sérti a Szerződés 82. cikkének a vertikális megállapodásokra történő párhuzamos alkalmazása lehetőségét. Az iránymutatás felépítése a következő:

— A II. rész [(8)—(20) bekezdés] azokkal a vertikális megállapodásokkal foglalkozik, amelyek főszabályként nem tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá;

— A III. rész [(21)—(70) bekezdés] a csoportmentesítési rendelet alkalmazásához fűz magyarázatot;

— A IV. rész [(71)—(87) bekezdés] a csoportmentesítés visszavonásának és a csoportmentesítési rendelet alkalmazása mellőzésének alapelveit határozza meg;

— Az V. rész [(88)—(99) bekezdés] a piac meghatározásával és a piaci részesedés kiszámításával kapcsolatos kérdéseket érinti;

— A VI. rész [(100)—(229) bekezdés] az elemzés általános kereteit és a Bizottságnak a vertikális megállapodásokat érintő, egyes esetekben alkalmazott jogérvényesítési elveit határozza meg.

(2) Az iránymutatásban az elemzés egyaránt vonatkozik árukra és szolgáltatásokra, bár bizonyos vertikális korlátozásokat főként az áruk forgalmazása során alkalmaznak. Hasonlóképpen, a vertikális megállapodások egyaránt vonatkozhatnak közbenső termékekre, részszolgáltatásokra, illetve végtermékekre vagy végső szolgáltatásokra. Eltérő rendelkezés hiányában a szövegben található elemzés és indokolás az áruk és a szolgáltatások minden fajtájára és a kereskedelem minden szintjére vonatkozik. A „termékek” kifejezés árukra és szolgáltatásokra egyaránt vonatkozik. A „szállító” és „vevő” kifejezések a kereskedelem minden szintjét átfogják.

(3) Az iránymutatás kibocsátásával a Bizottságnak az a célja, hogy segítséget nyújtson a gazdasági társaságok részére abban, hogy saját maguk végezzék el a vertikális megállapodások értékelését az EK versenyjogi szabályai alapján. Az ebben az iránymutatásban meghatározott normákat az adott eset konkrét körülményeinek figyelembevételével kell alkalmazni. Ez kizárja az iránymutatás gépies alkalmazását. Minden esetet az adott tényállás figyelembevételével kell értékelni. A Bizottság az iránymutatást ésszerűen és rugalmasan fogja alkalmazni.

(4) Ez az iránymutatás a 81. cikknek a vertikális megállapodásokra történő alkalmazása tekintetében az Európai Közösségek Elsőfokú Bírósága és Bírósága által adható értelmezés sérelme nélkül alkalmazandó.

2. A 81. cikk alkalmazhatósága a vertikális megállapodásokra

(5) Az EK-Szerződés 81. cikke azokra a vertikális megállapodásokra vonatkozik, amelyek hatással lehetnek a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelyek akadályozzák, korlátozzák vagy torzítják a gazdasági versenyt

(a továbbiakban: vertikális korlátozások).² A vertikális korlátozásokkal kapcsolatban a 81. cikk megfelelő jogi kereteket nyújt az értékeléshez, elismerve a versenyellenes és a versenyt előmozdító hatások közötti különbségtételt. A 81. cikk (1) bekezdése tiltja az olyan megállapodásokat, amelyek felismerhetően korlátozzák vagy torzítják a gazdasági versenyt, míg a 81. cikk (3) bekezdése mentességet biztosít azon megállapodások számára, amelyek a versenyellenes hatásokat ellensúlyozó megfelelő mértékű előnyökkel járnak.

(6) A legtöbb vertikális korlátozás esetében a gazdasági verseny szempontjai csak akkor merülnek fel, ha nem megfelelő a márkák közötti versengés, azaz ha a szállító, a vevő vagy mindkettőjük szintjén valamilyen fokú piaci erő tapasztalható. Ha nem megfelelő a márkák közötti verseny, akkor fontossá válik a márkák közötti és a márkán belüli verseny védelme.

(7) A verseny védelme az EK versenypolitikájának elsődleges célja, mivel ez növeli a fogyasztói jólét szintjét és az erőforrások hatékony elosztását eredményezi. Az EK versenyjogi szabályainak alkalmazása során a Bizottság olyan gazdasági megközelítést alkalmaz, amely a piaci hatásokon alapul; a vertikális megállapodásokat saját jogi és gazdasági összefüggéseikben kell értelmezni. A csoportmentesítési rendelet 4. cikkében célok szerint felsorolt korlátozások esetén azonban a Bizottság nem köteles értékelni a tényleges piaci hatásokat. A piacok integrációja az EK versenypolitikájának egyik kiegészítő célja. A piacok integrációja növeli a Közösségen belüli gazdasági versenyt. Nem engedhető meg, hogy a gazdasági társaságok magánjogi korlátok formájában építsék újra a kereskedelem sikeresen eltörölt állami korlátait.

II. AZON VERTIKÁLIS MEGÁLLAPODÁSOK, AMELYEK FŐSZABÁLYKÉNT NEM TARTOZNAK A 81. CIKK (1) BEKEZDÉSÉNEK HATÁLYA ALÁ

1. Csekély jelentőségű megállapodások, valamint a kis- és középvállalkozások

(8) Nem tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésének a hatálya alá azok a megállapodások, amelyek nem alkalmasak arra, hogy jelentős hatást gyakoroljanak a tagállamok közötti kereskedelemre, illetve nem képesek céljuknál vagy hatásuknál fogva a versenyt jelentősen korlátozni. A csoportmentesítési rendelet csak azokra a megállapodásokra vonatkozik, amelyek a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá

² Lásd többek között az Európai Közösségek Bíróságának ítéletét az 56/64 és 58/64 közös esetekben: Grundig—Consten kontra Bizottság [1966] ECR 299; 56/65 eset: Technique Minière kontra Maschinenbau Ulm [1966] ECR 235; és az Európai Közösségek Elsőfokú Bíróságának ítéletét a T—77/92 Parker Pen kontra Bizottság ügyben [1994] ECR II—549.

tartoznak. Ezt az iránymutatást a jelenlegi vagy bármely jövőbeli „de minimis” közlemény³ alkalmazásának sérelme nélkül kell értelmezni.

(9) A különösen súlyos korlátozásokról és halmozott hatások kérdéseiről szóló „de minimis” közlemény 11., 18. és 20. pontjában meghatározott feltételek szerint azok a vertikális megállapodások, amelyeknek részesei olyan vállalkozások, amelyek piaci részesedése az érintett piacon nem haladja meg a 10%-ot, főszabályként nem tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá. Nincs azonban olyan vélelem, hogy a 10%-nál magasabb piaci részesedéssel bíró vállalkozások által kötött vertikális megállapodások automatikusan sértenék a 81. cikk (1) bekezdését. A 10%-os küszöbértéknél magasabb piaci részesedéssel bíró vállalkozások által kötött megállapodások is lehetnek ugyanis olyanok, amelyek nincsenek jelentős hatással a tagállamok közötti kereskedelemre, illetve nem jelentenek jelentős versenykorlátozást.⁴ Ezeket a megállapodásokat jogi és gazdasági összefüggéseik fényében kell értékelni. Az egyedi megállapodások értékelésének szempontjait a (100)—(229) bekezdések tartalmazzák.

(10) A „de minimis” közleményben meghatározott különösen súlyos korlátozások tekintetében a 81. cikk (1) bekezdése a 10%-os küszöbérték alatt is alkalmazható, feltéve, hogy fennáll a tagállamok közötti kereskedelemre és a versenyre gyakorolt jelentős hatás. Ebben a tekintetben a Bíróság és az Elsőfokú Bíróság vonatkozó esetjoga alkalmazandó.⁵ Itt utalunk arra az iránymutatás (119) bekezdése 10. pontjában említett egyedi helyzetre, amikor új termék kerül piaci bevezetésre, illetve amikor egy vállalkozás új piacra lép be.

(11) A Bizottság úgy véli továbbá, hogy — a halmozott hatás és a különösen súlyos korlátozások figyelembevétele mellett — a Bizottság 96/280/EK ajánlásának⁶ mellékletében meghatározott kis- és középvállalkozások által kötött megállapodások esetében nem valószínűsíthető, hogy ezek képesek lennének a tagállamok közötti kereskedelemre a 81. cikk (1) bekezdése szerinti jelentős hatást gyakorolni, vagy jelentős versenykorlátozást eredményezni, így ezek a megállapodások főszabályként nem tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá. Azokban az esetekben azonban, ahol az ilyen megállapodások kimerítik a 81. cikk (1) bekezdése alkalmazásának feltételeit, a Bizottság általában tartózkodni fog attól, hogy eljárást indítson az erre irányuló megfelelő közösségi érdek hiánya miatt, kivéve, ha az adott vállalkozások csoportosan vagy egyénileg erőfölényben vannak a közös piac egy lényeges részén.

2. Ügynöki megállapodások

(12) A (12)—(20) bekezdések a kereskedelmi ügynökökkel kötött kizárólagos megbízotti szerződésekről szóló 1962. évi közlemény⁷ rendelkezéseinek helyébe lépnek. A fenti bekezdéseket a Tanács 86/653/EGK irányelvével⁸ együtt kell értelmezni.

Ügynöki megállapodás alapján egy jogi vagy természetes személy (ügynök) olyan felhatalmazást kap, hogy egy másik személy (megbízó) megbízásából szerződésről tárgyaljon és/vagy azt meg is kösse az ügynök saját nevében vagy pedig a megbízó nevében az alábbi tárgyakra:

- áruk vagy szolgáltatások vásárlása a megbízó által, vagy
- áruk vagy szolgáltatások eladása a megbízó által.

(13) Valódi ügynöki megállapodások esetén az ügynökre ruházott kötelezettségek a megbízó megbízásából meg tárgyal és/vagy megkötött szerződések tekintetében nem tartoznak a 81. cikk (1) bekezdése alkalmazásának hatálya alá. A 81. cikk (1) bekezdése alkalmazhatóságának értékelése során az a meghatározó tényező, hogy milyen pénzügyi vagy kereskedelmi kockázatot vállal az ügynök azon tevékenységek vonatkozásában, amelyekre ő a megbízótól ügynöki megbízást kapott. Az értékelés szempontjából nem lényeges, hogy az ügynök egy vagy több megbízó megbízásából tevékenykedik. A nem valódi ügynöki megállapodásokra alkalmazható a 81. cikk (1) bekezdése, ezekben az esetekben a csoportmentesítési rendelet és az iránymutatás más bekezdései is alkalmazandók.

(14) Az ügynöki megállapodások valódi voltának értékelése során a 81. cikk (1) bekezdése alapján kétfajta pénzügyi vagy kereskedelmi kockázat fennállása lehet lényeges szempont. Először is vannak olyan kockázatok, amelyek közvetlenül kapcsolódnak az ügynök által a megbízó részére megkötött vagy megtárgyalt szerződésekhez — ilyen például a raktárkészletek finanszírozása. Másodsorban, vannak olyan kockázatok, amelyek egy adott piachoz kötődő beruházásra vonatkoznak. Ezek olyan beruházások, amelyek kifejezetten ahhoz a tevékenységfajta-hoz kötődnek, amelyre vonatkozóan a megbízó az ügynököt megbízta, azaz ahhoz szükségesek, hogy az ügynök képes legyen megkötni és/vagy megtárgyalni az adott típusú szerződést. Az ilyen beruházások általában nem térülnek meg, ha az adott tevékenységi területről való kivonulás után a beruházás nem használható fel más célokra, vagy a befektetést csak jelentős veszteséggel lehet értékesíteni.

(15) Az ügynöki szerződés valódinak minősül és így a 81. cikk (1) bekezdésének hatályán kívül esik, ha az ügynök nem vagy csak jelentéktelen kockázatot visel a megbízó részére megkötött és/vagy megtárgyalt szerződések tekintetében, és az adott tevékenységi körben a piachoz kötődő beruházások vonatkozásában. Ilyen esetekben a szállítói vagy vásárlói magatartás annak ellenére részét képezi a

³ Lásd a csekély jelentőségű megállapodásokról szóló 1997. december 9-i közleményt, HL C 372. szám, 1997. 12. 09., 13. o.

⁴ Lásd az Elsőfokú Bíróság ítéletét a T—7/93 sz. Langnese—Iglo kontra Bizottság ügyben [1995] ECR II—1533, (98) bekezdés.

⁵ Lásd a Bíróság ítéletét a 5/69 sz. Völk kontra Vervaecke ügyben [1969] ECR 295; az 1/71 sz. Cadillon kontra Höss ügyben [1971] ECR 351 és a C—306/96 sz. Javico kontra Yves Saint Laurent ügyben [1998] ECR I—1983, (16) és (17) bekezdés.

⁶ HL L 107. szám, 1996. 04. 30., 4. o.

⁷ HL 139. szám, 1962. 12. 24., 2921/62. o.

⁸ HL L 382. szám, 1986. 12. 31., 17. o.

megbízó tevékenységének, hogy az ügynök esetében önálló vállalkozásról van szó. Így a megbízó viseli az ügylethez kapcsolódó pénzügyi és kereskedelmi kockázatokat, és az ügynök nem fejt ki független gazdasági tevékenységet azokkal a feladatokkal kapcsolatban, amelyekre ő a megbízótól ügynöki megbízást kapott. Ellenkező esetben az ügynöki megállapodás nem minősül valódi ügynöki megállapodásnak, és alkalmazható rá a 81. cikk (1) bekezdése. Ebben az esetben az ügynök nem visel ilyen kockázatokat és független kereskedőnek minősül, aki szabadon határozhatja meg marketingstratégiáját annak érdekében, hogy elérje az adott szerződéshez vagy piachoz kötődő beruházásainak megtérülését. Az értékelés szempontjából nem lehet figyelembe venni az olyan kockázatokat, amelyek az ügynöki szolgáltatás nyújtásával általánosságban összefüggnek, mint például az, hogy az ügynök jövedelme attól függ, mennyire sikeres az ügynöki tevékenysége, illetve nem vehetők figyelembe az olyan általános jellegű beruházások, mint például az ingatlan- vagy személyzetfejlesztés.

(16) A kockázat kérdését eseti alapon kell megítélni, inkább figyelembe véve a valós gazdasági helyzetet, mint a jogi formásokat. A Bizottság véleménye szerint azonban a 81. cikk (1) bekezdése általában nem érvényes az ügynökre ruházott kötelezettségre a megbízó nevében megtárgyalt vagy megkötött szerződések tekintetében, ha a szerződéssel eladott vagy vett áruk tulajdonjoga nem száll át az ügynökre, illetve nem maga az ügynök nyújtja a szerződés szerinti szolgáltatásokat, valamint ha az ügynök

- nem járul hozzá a szerződés szerinti áruk vagy szolgáltatások eladásának/vásárlásának költségeihez, ideértve az áruszállítás költségeit is. Ez nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az ügynök végezze a szállítási szolgáltatást, feltéve, hogy annak költségeit a megbízó viseli;

- nem köteles — közvetve vagy közvetlenül — befektetni az értékesítés ösztönzésébe, például a megbízó hirdetési költségvetéséhez történő hozzájárulással;

- saját költségére vagy kockázatára nem tart fenn raktárkészletet a szerződés szerinti árukból, ideértve a raktárkészletek finanszírozását, illetve az ezeket érintő veszteségek viselését is, és jogosult külön költség nélkül visszajuttatni az eladatlan árut a megbízóhoz, kivéve, ha az ügynök vétkessége megállapítható (például nem tette meg az elvárható biztonsági intézkedéseket a készletet érintő veszteség elkerülésére);

- nem biztosít és/vagy nem nyújt értékesítés utáni szolgáltatásokat, szervizszolgáltatást vagy garanciális javítást, kivéve, ha ennek költségeit teljes egészében a megbízó viseli;

- nem hajt végre az adott piachoz kötődő eszköz- vagy ingatlanberuházásokat, illetve személyzeti képzést, például üzemanyag kiskereskedelmi tevékenységhez szükséges üzemanyag-tároló tartály beszerzését, vagy biztosítási kötvények eladásához szükséges különleges szoftver beszerzését biztosítási ügynöki tevékenység esetén;

- nem vállal felelősséget harmadik személyek felé az eladott termék által okozott károk tekintetében (termék-

felelősség), kivéve, ha ügynöki minőségében megállapítható a vétkessége ebben a tekintetben;

- nem vállal felelősséget azért, ha a vevő nem teljesíti a szerződést — kivéve azt a következményt, hogy ügynöki megbízását elveszti — ide nem értve azt az esetet, ha az ügynök vétkessége megállapítható (például, ha nem teszi meg az elvárható biztonsági vagy vagyónvédelmi intézkedéseket, illetve nem teszi meg az elvárható intézkedéseket annak érdekében, hogy a lopást jelentse a megbízónak vagy a rendőrségnek, valamint nem juttat el a megbízóhoz minden olyan rendelkezésére álló információt, ami a vevő pénzügyi megbízhatóságára vonatkozik).

(17) Ez a felsorolás nem kimerítő jellegű. Ha azonban az ügynök a fenti kockázatok vagy költségek valamelyikét — vagy közülük többet — felvállal, akkor alkalmazható a 81. cikk (1) bekezdése csakúgy, mint bármely más vertikális megállapodás esetében.

(18) Ha egy ügynöki megállapodás nem tartozik a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, akkor az ügynök által a megbízó részére megkötött és/vagy megtárgyalt szerződésekhez kötődő minden ügynöki kötelezettség kívül esik a 81. cikk (1) bekezdésének hatályán. Az alábbi ügynöki kötelezettségek általában elválaszthatatlan részét képezik egy ügynöki megállapodásnak, mivel ezek mindegyike a megbízónak arra a jogára vonatkozik, hogy meghatározza az ügynök tevékenységi körét a szerződés szerinti áruk vagy szolgáltatások tekintetében, ami elengedhetetlen ahhoz, hogy a megbízó vállalhassa a kockázatokat és így a kereskedelmi stratégiát meghatározó helyzetben legyen

- az áruk vagy szolgáltatások értékesítésének helyére vonatkozó korlátozás;

- a vevő személyére vonatkozó korlátozás;

- azok az árak és feltételek, amelyeket az ügynöknek alkalmaznia kell az áruk vagy szolgáltatások értékesítése során.

(19) A szerződés szerinti áruk és szolgáltatások ügynök általi és a megbízó megbízásából történő eladása vagy megvásárlása feltételeinek szabályozásán túl az ügynöki megállapodások gyakran tartalmaznak rendelkezést az ügynök és a megbízó közötti kapcsolatra vonatkozóan. Így különösen olyan rendelkezést tartalmazhatnak, amely megtiltja a megbízónak, hogy más ügynököket is megbízzon egy adott ügylettípus, vevőkör vagy terület vonatkozásában (kizárólagos ügynöki rendelkezések) és/vagy megtiltja az ügynöknek, hogy ügynöki vagy forgalmazói feladatot lásson el a megbízó versenytársainak megbízásából (versenytilalomra vonatkozó rendelkezések). A kizárólagos ügynöki rendelkezések csak a márkán belüli versenyre vonatkoznak és általánosságban nincsen versenykorlátozó hatásuk. A versenytilalomra vonatkozó rendelkezések — ideértve a megállapodás hatályának megszűnése utáni versenytilalomra vonatkozó rendelkezést — a márkák közötti versenyt érintik és sérthetik a 81. cikk (1) bekezdését, ha a szerződés

szerinti áruk vagy szolgáltatások vételének vagy eladásának érintett piacáról való kizáráshoz vezetnek (lásd a VI.2.1. szakaszt).

(20) Az ügynöki megállapodás akkor is a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhat, ha a megbízó visel minden pénzügyi és kereskedelmi kockázatot, ha a megállapodás erősíti a felek közötti összejátszást. Ez a helyzet állhat fenn például akkor, ha több megbízó ugyanazon ügynököket alkalmazza, míg kollektíven kizár másokat abból, hogy ugyanezen ügynököket alkalmazzák, vagy ha az ügynököket arra használják, hogy összejátszának marketingstratégiáik tekintetében, illetve szenzitív piaci információkat cserélnek a megbízók között.

III. A CSOPORTMENTESÍTÉSI RENDELET ALKALMAZÁSA

1. A csoportmentesítési rendelet által létrehozott „védelmi övezet”

(21) A csoportmentesítési rendelet a jogszerűség vélemét állítja fel a vertikális megállapodásokra vonatkozóan a szállító vagy a vevő piaci részesedésének függvényében. A csoportmentesítési rendelet 3. cikkével összhangban a csoportmentesítés alkalmazhatóságának meghatározásakor általában azt kell figyelembe venni, hogy a szállító mekkora részesedéssel rendelkezik azon a piacon, ahol a szerződés szerinti termékeit vagy szolgáltatásait értékesíti. A csoportmentesítés alkalmazásának feltétele, hogy a piaci részesedés ne haladja meg a 30%-os küszöbértéket. Csak azokban az esetekben kell figyelembe venni a vevő piaci részesedését azon a piacon, ahol a szerződés szerinti árukat vagy szolgáltatásokat beszerzi, amely a csoportmentesítés alkalmazásának feltételeként nem haladhatja meg a 30%-os küszöbértéket, ha megállapodás a csoportmentesítési rendelet 1. cikkének c) pontja szerinti kizárólagos szállítási kötelezettséget tartalmaz. A piaci részesedéssel kapcsolatos kérdésekkel kapcsolatban lásd az V. részt [(88)—(99) bekezdés].

(22) Gazdasági szempontból a vertikális megállapodásnak nemcsak a szállító és a vevő közötti piacra lehet hatása, hanem a kereskedelmi láncban a vevőt követő piacokra is. A csoportmentesítési rendelet egyszerűsített megközelítése, amely (az adott esettől függően) csak a szállító vagy a vevő piaci részesedését veszi figyelembe a két fél közötti piacon, igazolást nyer azáltal, hogy a 30%-os küszöbérték alatt a kereskedelmi láncban lejjebb elhelyezkedő piacokra gyakorolt hatás általában elenyésző. Ezen felül a szállító és a vevő közötti piac kizárólagos vizsgálata megkönnyíti a csoportmentesítési rendelet alkalmazását és növeli a jogbiztonságot, míg a visszavonás intézménye [lásd a (71)—(87) bekezdést] lehetőséget biztosít a további kapcsolódó piacokat érintő esetleges problémák orvoslására.

2. A csoportmentesítési rendelet hatálya

(i) A vertikális megállapodások meghatározása

(23) A vertikális megállapodások fogalma a csoportmentesítési rendelet 2. cikke (1) bekezdésének meghatározásában „olyan megállapodások vagy összehangolt magatartások, amelyek két vagy több olyan vállalkozás között jönnek létre, amelyek mindegyike — a megállapodás tekintetében — a termelési vagy forgalmazási lánc különböző szintjein működik, és amely megállapodásokra vagy összehangolt magatartásokra olyan feltételek vonatkoznak, amelyek szerint a felek meghatározott árukat vagy szolgáltatásokat megvásárolhatnak, eladhatnak vagy viszonteladás során értékesíthetnek”.

(24) A fenti meghatározásnak három fő eleme van:

— A megállapodás vagy összehangolt magatartás két vagy több vállalkozás között jön létre. A nem vállalkozásként működő végső fogyasztókkal kötött vertikális megállapodásokra a meghatározás nem vonatkozik; általánosabban: a végső fogyasztókkal kötött megállapodások nem tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, mivel ez csak a vállalkozások közötti megállapodásokra, társult vállalkozások döntéseire és az összehangolt magatartásokra vonatkozik. Ez nem akadályozza a Szerződés 82. cikke alkalmazásának lehetőségét.

— A megállapodás vagy összehangolt magatartás olyan vállalkozások között áll fenn, amelyek mindegyike — a megállapodás tekintetében — a termelési vagy forgalmazási lánc különböző szintjein működik. Ez azt jelenti például, hogy az egyik vállalkozás olyan nyersanyagot gyárt, amit a másik vállalkozás alapanyagként felhasznál, vagy az első cég a gyártó, a második a nagykereskedő, a harmadik pedig a kiskereskedő. Ez nem zárja ki azt, hogy egy vállalkozás a termelési vagy forgalmazási lánc több szintjén is működjön.

— A megállapodás vagy az összehangolt magatartás olyan feltételekre vonatkozik, amelyek szerint a szerződés felei, a szállító és a vevő „meghatározott árukat vagy szolgáltatásokat megvásárolhatnak, eladhatnak vagy viszonteladás során értékesíthetnek”. Ezáltal tükröződik a csoportmentesítési rendelet célja, hogy a beszerzési és forgalmazási megállapodásokat szabályozza. Ezek olyan megállapodások, amelyek a szállító által szállított áruk vagy szolgáltatások megvásárlásának, értékesítésének vagy viszonteladásának feltételeire és/vagy az ezeket az árukat, illetve szolgáltatásokat felhasználó vevő általi értékesítés feltételeire vonatkoznak. A csoportmentesítési rendelet alkalmazása szempontjából mind a szállító által szállított áruk vagy szolgáltatások, mind pedig a felhasználás eredményeként létrejött áruk és szolgáltatások szerződés szerinti árának és szolgáltatásnak minősülnek. A meghatározás kiterjed minden végterméknek és közbenső terméknek minősülő árura és szolgáltatásra vonatkozó vertikális megállapodásra. Az egyetlen kivétel a gépjárműágazat, mindaddig, amíg erre az ágazatra fennáll egy olyan külön csoportmentesítési

rendelet, mint például a Bizottság 1475/95/EK rendelete⁹. A szállító által biztosított árukat vagy szolgáltatásokat a vevő viszonteladóként értékesítheti, vagy alapanyagként felhasználhatja saját termékei vagy szolgáltatásai előállításakor.

(25) A csoportmentesítési rendelet a harmadik fél részére történő bérbeadás céljára értékesített és vásárolt árukra is vonatkozik. A bérleti és lízingszerződések azonban nem tartoznak a rendelet hatálya alá, mivel ezekben az esetekben nincs szó áruk vagy szolgáltatások értékesítéséről a szállító által a vevő részére. Általánosabb fogalmazásban: a csoportmentesítési rendelet nem terjed ki olyan korlátozásokra és kötelezettségekre, amelyekre nem a vásárlás, értékesítés vagy viszonteladás valamely feltételei vonatkoznak, például egy olyan kötelezettségre, amely megtiltja a feleknek, hogy olyan önálló kutatási és fejlesztési tevékenységet folytassanak, amely kikötést a felek belefoglalhatnak egy egyébként vertikálisnak minősülő megállapodásba. A 2. cikk (2)—(5) bekezdései közvetve vagy közvetlenül kizárnak bizonyos vertikális megállapodásokat a csoportmentesítési rendelet alkalmazási köréből.

(ii) Vertikális megállapodások a versenytársak között

(26) A csoportmentesítési rendelet 2. cikkének (4) bekezdése kifejezetten kizárja alkalmazási köréből a „versenytárs vállalkozások által kötött vertikális megállapodásokat”. A versenytársak közötti vertikális megállapodásokkal — az összejátszás lehetséges hatásai tekintetében — a közeljövőben megjelenő, a 81. cikknek a horizontális együttműködésre vonatkozó alkalmazásáról szóló iránymutatás foglalkozik majd.¹⁰ Az ilyen megállapodások vertikális hatásait azonban ezen iránymutatás szerint kell értékelni. A csoportmentesítési rendelet 1. cikkének a) pontja a versenytárs vállalkozásokat úgy határozza meg, mint amelyek „tényleges vagy lehetséges szállítók ugyanazon termék piacán”, tekintet nélkül arra, hogy ugyanazon földrajzi piacon versenytársak vagy sem. Versenytárs vállalkozások azok a vállalatok, amelyek tényleges vagy lehetséges szállítói a szerződés szerinti áruknak vagy szolgáltatásoknak, illetve olyan áruknak vagy szolgáltatásoknak, amelyek helyettesíthetik a szerződés szerinti árukat vagy szolgáltatásokat. Lehetséges szállítónak minősül az a vállalkozás, amely ténylegesen nem állítja elő a versengő terméket, de erre képes lenne, és szándékában állna ezt tenni, ha nem jönne létre a megállapodás, válaszul a relatív árak kis mértékű folyamatos emelkedésére. Ez azt jelenti, hogy a vállalkozás képes lenne megtenni és valószínűleg végre is hajtja majd a szükséges további beruházásokat, és egy éven belül pedig piacra lép. Ezt az értékelést reális alapon kell elvégezni; a piacra lépés pusztán elméleti lehetősége nem elegendő.¹¹

⁹ HL L 145. szám, 1995. 06. 29., 25. o.

¹⁰ A tervezet szövege megjelent: HL C 118. szám, 2000. 04. 27., 14. o.

¹¹ Lásd a Bizottság közleményét az érintett piac meghatározásáról a közösségi versenyjog tekintetében, HL C 372. szám, 1997. 12. 09., 5. o., (20)—(24) bekezdések, a Bizottság tizenharmadik versenypolitikai jelentésének 55. pontját, és a Bizottság 90/410/EGK határozatát a IV/32.009 sz. ügyben — Elopak/Metal Box-Odin, HL L 209, 1990. 08. 08., 15. o.

(27) Három kivétel van a versenytársak közötti vertikális megállapodásokra vonatkozó általános kizárás alól, amelyek közül mindhárom a 2. cikk (4) bekezdésében található, és valamennyi a nem kölcsönös megállapodásokra vonatkozik. A nem kölcsönösség például azt jelenti, hogy bár az egyik gyártó forgalmazója lesz a másik gyártó termékeinek, az utóbbi nem lesz forgalmazója az első gyártó termékeinek. A versenytársak közötti nem kölcsönös megállapodásokra kiterjed a csoportmentesítési rendelet hatálya, ha (1) a vevő forgalma nem haladja meg a 100 millió eurót, vagy (2) a szállító az áruknak gyártója és forgalmazója is, míg a vevő a versengő termékeknek csak forgalmazója, de nem gyártója, vagy (3) a szállító olyan szolgáltató, amely a kereskedelem számos szintjén működik, míg a vevő nem kínál versengő szolgáltatásokat azon a kereskedelmi szinten, ahol megvásárolja a szerződés szerinti szolgáltatásokat. A második kivétel a kettős forgalmazás eseteire vonatkozik, azaz arra, amikor egy adott termék gyártója e termék forgalmazójaként is működik az ő termékeit forgalmazó független kereskedők versenytársaként. Az a forgalmazó, amely a gyártó részére termékleírást ad át abból a célból, hogy az meghatározott terméket gyártson a forgalmazó márkaneve alatt, nem tekinthető az ilyen saját márkájú termékek gyártójának. A harmadik kivétel hasonló kettős forgalmazási helyzetre vonatkozik a szolgáltatások vonatkozásában, amikor a szállító a vevő kereskedelmi szintjén szolgáltatóként is működik.

(iii) Kiskereskedői társulások

(28) A csoportmentesítési rendeletet a 2. cikke (2) bekezdésének alapján alkalmazni kell olyan vertikális megállapodásokra is, amelyeket olyan társult vállalkozások kötnek, amelyek megfelelnek bizonyos feltételeknek, egyben a csoportmentesítési rendelet kizárja a hatálya alól a más társulások által kötött vertikális megállapodásokat. A társulás és annak tagjai vagy a társulás és annak szállítói között létrejött vertikális megállapodásokra csak abban az esetben vonatkozik a csoportmentesítési rendelet, ha az összes tag áru-kiskereskedelemmel foglalkozik (nem pedig szolgáltatással), és ha a társulás minden egyes tagja 50 millió euró alatti forgalommal rendelkezik. Kiskereskedőnek minősülnek azok a forgalmazók, akik az áruk viszonteladói a végső fogyasztók felé. Ha a társulásnak csak korlátozott számú tagja rendelkezik az 50 millió eurós küszöbértéket nem jelentősen meghaladó forgalommal, ez alapesetben nincs hatással a 81. cikk szerinti értékelésre.

(29) A társult vállalkozások mind horizontális, mind pedig vertikális megállapodásokat köthetnek. A horizontális megállapodásokat a közeljövőben megjelenő, a 81. cikknek a horizontális együttműködésre vonatkozó alkalmazásáról szóló iránymutatásban foglalt alapelvek szerint kell értékelni. Ha ebből az értékelésből azt a következtetést lehet levonni, hogy a vállalkozások közötti együttműködés a beszerzés vagy értékesítés területén elfogadható, akkor további értékelésre van szükség a társulásnak a

szállítóival vagy egyes tagjaival kötött vertikális megállapodások vizsgálatára. Az utóbbi értékelés során a csoportmentesítési rendelet szabályait és ezen iránymutatást kell alkalmazni. Így a társulás tagjai által kötött horizontális megállapodásokat vagy a társulás által elfogadott döntéseket, mint például az olyan döntést, amely a tagok kötelezettségévé teszi, hogy vásároljanak a társulástól, vagy az olyan döntést, amely a tagok részére kizárólagos területeket határoz meg, elsőként horizontális megállapodásként kell vizsgálni. Csak akkor lesz jelentősége a társulás és egyéni tagjai vagy a társulás és szállítói közötti vertikális megállapodások kiértékelésének, ha ez az értékelés pozitív.

(iv) A szellemi tulajdonjogokra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazó vertikális megállapodások

(30) A csoportmentesítési rendelet 2. cikkének (3) bekezdése a hatálya alá vonja azokat a vertikális megállapodásokat, amelyek bizonyos rendelkezéseket tartalmaznak a szellemi tulajdonjogoknak a vevőre történő átruházása vagy használat engedélyezése tárgyában, és így kizárja a csoportmentesítési rendelet hatálya alól a többi, szellemi tulajdonjogokkal kapcsolatos rendelkezést tartalmazó, vertikális megállapodást. A csoportmentesítési rendelet akkor alkalmazható a szellemi tulajdonjogokra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazó vertikális megállapodásokra, ha öt feltétel teljesül:

— A szellemi tulajdonjogokra vonatkozó rendelkezésnek egy vertikális megállapodás részének kell lennie, azaz olyan megállapodásé, amely arra nézve tartalmaz feltételeket, hogy a felek hogyan szerezhetnek be, értékesíthetnek, vagy viszonteladóként értékesíthetnek bizonyos árukat vagy szolgáltatásokat.

— A szellemi tulajdonjogot a vevőre ruházzák át, vagy ő kap használati jogot.

— A szellemi tulajdonjogra vonatkozó rendelkezés nem lehet a megállapodás elsődleges célja.

— A szellemi tulajdonjogra vonatkozó rendelkezésnek közvetlenül kapcsolódnia kell az áruknak vagy szolgáltatásoknak a vevő, illetve annak vásárlói általi használatához, értékesítéséhez vagy viszonteladóként történő értékesítéséhez. Franchise esetén, ha a szellemi tulajdonjog hasznosításának célja a marketing, az árukat vagy szolgáltatásokat a master (elsődleges) franchise-átvevő vagy a franchise-átvevők forgalmazzák.

— A szellemi tulajdonjogra vonatkozó rendelkezések — a szerződés szerinti áruk vagy szolgáltatások tekintetében — nem tartalmazhatnak olyan versenykorlátozásokat, amelyeknek célja vagy hatása megegyezik az olyan vertikális korlátozásokéval, amelyek nem élveznek mentességet a csoportmentesítési rendelet alapján.

(31) Ezek a feltételek biztosítják, hogy a csoportmentesítési rendeletet azokra a vertikális megállapodásokra alkalmazzák, ahol az áruk vagy szolgáltatások használata, értékesítése vagy viszonteladóként történő értékesítése hatékonyabban megvalósítható annak eredményeképpen,

hogy a szellemi tulajdonjogokat vevőre ruházzák át, vagy a vevő használati jogot szerez ezekre. Más megfogalmazásban, a szellemi tulajdonjog átruházásának vagy a használat engedélyezésének korlátozása akkor tartozik a rendelet hatálya alá, ha a megállapodás fő célja áruk vagy szolgáltatások megvásárlása vagy forgalmazása.

(32) Az első feltétel megvilágítja, hogy a szellemi tulajdonjog átruházására vonatkozó ügylet egy áruvásárlásról vagy áruforgalmazásról, illetve szolgáltatások nyújtásáról vagy azok igénybevételéről szóló megállapodás, nem pedig olyan megállapodás, amely az áruk előállítására céljából átruházott vagy engedélyezett szellemi tulajdonjogra vonatkozik, és nem is pusztán engedélyezési megállapodás. A csoportmentesítési rendelet nem vonatkozik például az alábbiakra:

— olyan megállapodás, ahol az egyik fél a másik fél részére átad egy receptet és engedélyezi, hogy az a recept alapján egy italt gyártson;

— olyan megállapodás, amelyben az egyik fél a másik fél részére átad egy mintát vagy egy eredeti példányt, és engedélyezi, hogy az legyártsa és forgalmazza az ezek alapján készített termékeket;

— védjegy vagy megjelölés használatának engedélyezése kereskedelmi céllal;

— szponzori szerződés arról, hogy a fél jogosult magát egy esemény hivatalos szponzoraként hirdetni;

— felhasználási szerződések, mint például olyan sugárzási szerződés, amely jogot biztosít egy esemény rögzítésére és/vagy sugárzására.

(33) A második feltétel megvilágítja, hogy a csoportmentesítési rendelet nem alkalmazható abban az esetben, ha a szellemi tulajdonjogot a vevő adja át a szállítónak, tekintet nélkül arra, hogy a szellemi tulajdonjog a gyártás vagy a forgalmazás módjára vonatkozik-e. A csoportmentesítési rendelet nem alkalmazható olyan, a szállító részére történő szellemi tulajdonjog átruházására vonatkozó megállapodásra, amely esetleges korlátozásokat tartalmaz a szállító által végrehajtott értékesítések tekintetében. Ez azt jelenti, hogy különösen az olyan alvállalkozói szerződés, amely know-how átadását tartalmazza az alvállalkozó részére¹², nem tartozik a csoportmentesítési rendelet alkalmazásának hatálya alá. A csoportmentesítési rendelet azonban vonatkozik azokra a vertikális megállapodásokra, amelyek alapján a vevő csupán termékleírást ad a szállítónak, meghatározva a szolgáltatandó árukat vagy szolgáltatásokat.

(34) A harmadik feltétel alapján egyértelmű, hogy a megállapodás csak akkor tartozik a csoportmentesítési rendelet hatálya alá, ha annak nem elsődleges célja a szellemi tulajdonjog átruházása vagy engedélyezése. A megállapodás elsődleges céljának áruk vagy szolgáltatások megvásárlásnak vagy forgalmazásának kell lennie, és a szellemi tulajdonjogra vonatkozó rendelkezéseknek a vertikális megállapodás végrehajtását kell szolgálniuk.

¹² Lásd az alvállalkozásról szóló közleményt, HL C 1. szám, 1979. 01. 03., 2. o.

(35) A negyedik feltétel előírja, hogy a szellemi tulajdonjogra vonatkozó rendelkezések segítsék elő az áruknak vagy szolgáltatásoknak a vevő vagy annak vásárlói általi használatát, értékesítését vagy viszonteladását. A használatra vagy viszonteladásra szánt árukat vagy szolgáltatásokat általában az engedélyező szolgáltatja, de az is lehetséges, hogy az engedélyes egy harmadik félként fellépő szállítótól vásárolja meg. Alapesetben a szellemi tulajdonjogra vonatkozó rendelkezések az áruk vagy szolgáltatások marketingjére vonatkoznak. Például ez a helyzet akkor, amikor egy franchise-szerződésben a franchise-átadó eladja a franchise-átvevőnek az árukat viszonteladás céljára, továbbá engedélyezi, hogy a franchise-átvevő használja az ő védjegyét és know-how-ját az áruk piaci értékesítése során. Szintén a rendelet hatálya alá tartozik az az eset, amikor egy italkoncentrátum szállítója engedélyezi a vevőnek, hogy az felhígítás és palackozás után árusítsa az italt.

(36) Az ötödik feltétel különös hangsúlyt helyez arra, hogy a szellemi tulajdonjogra vonatkozó rendelkezések nem célozhatnak és nem eredményezhetnek olyan hatásokat, amelyek a csoportmentesítési rendelet 4. cikkében található különösen súlyos korlátozások között vannak felsorolva, illetve olyan korlátozást, amelyet az 5. cikk kizár a csoportmentesítési rendelet hatálya alól [lásd a (46)—(61) bekezdést].

(37) Általában három fő területet érintenek azok a szellemi tulajdonjogok, amelyek a csoportmentesítési rendelet 2. cikkének (3) bekezdése értelmében a vertikális megállapodások megvalósítását szolgálják: védjegyek, szerzői jogok és know-how.

Védjegy

(38) Az engedélyező termékeinek egy adott területen történő forgalmazásához a forgalmazó részére védjegyhasználati engedélyt adhat. Kizárólagos engedély esetén a megállapodás kizárólagos forgalmazásnak minősül.

Szerzői jog

(39) A szerzői jog jogosultja a szerzői jogi védelmet élvező áruk (könyvek, szoftver stb.) viszonteladóit kötelezheti arra, hogy a viszonteladás során azzal a feltétellel kell eladniuk a terméket, hogy a vevő — aki lehet másik viszonteladó vagy végső felhasználó — nem sérti meg a szerzői jogokat. A viszonteladó ilyen kötelezettségei — ha azok a 81. cikk (1) bekezdése alá tartoznak — a csoportmentesítési rendelet hatálya alá tartoznak.

(40) Az olyan megállapodás, amelynek alapján egy szoftver fizikai példányait a szállító viszonteladás céljára adja át, és a viszonteladó a szoftverhez kapcsolódó semmiféle jogra nem szerez engedélyt, csupán a fizikai példányok viszonteladására jogosult, a csoportmentesítési rendelet szerinti viszonteladási célú áruértékesítési megállapodásnak minősül. Az ilyen típusú forgalmazás során a szoftverlicencia átruházása a szerzői jog tulajdonosa és a szoftver végső felhasználója között jön létre. Ez történhet „hozzá-

csomagolt” licencia formájában, azaz úgy, hogy a licenciat feltételek a szoftver dobozában találhatóak, és a csomag felbontásával a végső felhasználó hallgatólágoosan elfogadja azokat.

(41) A szerzői jog jogosultja kötelezheti azokat a vevőket, akik olyan hardvert vásárolnak, amely szerzői jogi védelmet élvező szoftvert is tartalmaz, hogy tartsák tiszteltben a szerzői jogokat, például ne másolják és adják el újra a szoftvert, vagy ne készítsenek olyan másolatot a szoftverről, amelyet másik hardveren futtatnak. Az ilyen felhasználási korlátozások — ha a 81. cikk (1) bekezdése alá tartoznak — a csoportmentesítési rendelet hatálya alá tartoznak.

Know-how

(42) A franchise-megállapodások — az ipari franchise-megállapodások kivételével — a legjobb példák a know-how marketing célú átadására a vevő részére. A franchise-megállapodások szellemi alkotásokra vonatkozó jogokhoz kötődő engedélyeket tartalmaznak a védjegyekkel, megjelölésekkel és know-how-val kapcsolatban az áruk forgalmazása vagy a szolgáltatások nyújtása során történő felhasználás céljából. A szellemi tulajdonjog engedélyezésén túl a franchise-átadó a megállapodás tartama alatt általában kereskedelmi és technikai segítséget is nyújt a franchise-átvevő részére, így beszerzési szolgáltatásokat, oktatást, ingatlan tanácsadást, pénzügyi tervezést stb. Az engedélyezés és a segítségnyújtás a franchise tárgyát jelentő üzleti módszer elválaszthatatlan részét képezik.

(43) A franchise-megállapodásban foglalt engedélyezésre vonatkozik a csoportmentesítési rendelet, ha a 30. pontban felsorolt öt feltétel teljesül. Általában ez az eset áll fenn, mivel a legtöbb franchise-megállapodásban, ideértve a master (elsődleges) franchise-megállapodásokat is, a franchise-átadó árukat és/vagy szolgáltatásokat — különösen kereskedelmi vagy technikai segítségnyújtási szolgáltatásokat — is átad, illetve szolgáltat a franchise-átvevő részére. Az átadott szellemi tulajdonjog segíti a franchise-átvevőt abban, hogy a franchise-átadó által — vagy a franchise-átadó által kijelölt szállító által — szolgáltatott árukat viszonteladóként értékesítse, vagy ezeket az árukat felhasználva értékesítse a keletkezett árukat vagy szolgáltatásokat. Ha a franchise-megállapodás kizárólag vagy elsődlegesen szellemi tulajdonjog engedélyezésére vonatkozik, akkor erre nem alkalmazható a csoportmentesítési rendelet, azonban hasonló elbírálás alá tartozik, mint azok a franchise-megállapodások, amelyekre a csoportmentesítési rendelet vonatkozik.

(44) Az alábbi, a szellemi tulajdonnal kapcsolatos kötelezettségek általában szükségesek a franchise-átadó szellemi tulajdonjogainak védelmére, és így ezekre — ha ezek a kötelezettségek a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak — szintén vonatkozik a csoportmentesítési rendelet:

a) a franchise-átvevő azon kötelezettsége, hogy sem közvetetten, sem közvetlenül nem vesz részt hasonló üzleti vállalkozásban;

b) a franchise-átvevő azon kötelezettsége, hogy versenytárs vállalkozásban nem szerez olyan pénzügyi részesedést, amely lehetővé tenné a franchise-átvevő részére az ilyen vállalkozás gazdasági magatartásának befolyásolását;

c) nem hozza harmadik fél tudomására a franchise-átadó által szolgáltatott know-how-t, feltéve, hogy az még nem minősül köztudomású információknak;

d) a franchise-átvevő azon kötelezettsége, hogy a franchise-átadó részére átad minden olyan tapasztalatot, ami a franchise felhasználása során keletkezett, továbbá, hogy a franchise-átadó és a többi franchise-átvevő részére nem kizárólagos engedélyt ad az ilyen tapasztalatból eredő know-how használatára;

e) a franchise-átvevő azon kötelezettsége, hogy tájékoztassa a franchise-átadót az engedélyezett szellemi alkotásokhoz fűződő jogok megsértéséről, jogi eljárást indítson a jogsértők ellen, illetve, hogy segítséget nyújtson a franchise-átadónak a jogsértők elleni jogi eljárásokban;

f) a franchise-átvevő azon kötelezettsége, hogy a franchise-átadó által engedélyezett know-how-t nem használja a franchise használatától eltérő célokra;

g) a franchise-átvevő azon kötelezettsége, hogy a franchise-átadó jóváhagyása nélkül nem ruhazza át a franchise-megállapodás szerinti jogokat és kötelezettségeket.

(v) *Kapcsolat más csoportmentesítési rendeletekkel*

(45) A 2. cikk (5) bekezdése alapján a csoportmentesítési rendelet „nem alkalmazható olyan vertikális megállapodásokra, amelyeknek tárgya bármely más csoportmentesítési rendelet hatálya alá tartozik”. Ez azt jelenti, hogy a csoportmentesítési rendelet nem alkalmazható azokra a vertikális megállapodásokra, amelyekre az alábbiak vonatkoznak: a Bizottság 240/96/EK rendelete¹³ a technológia-átadásról, a Bizottság 1475/1995/EK rendelete¹⁴ a gépjármű-forgalmazásról vagy a 417/85/EGK¹⁵ és a 418/85/EGK¹⁶ rendeletek a horizontális megállapodásokkal összefüggésben kötött vertikális megállapodásokra vonatkozó kivételekről — a 2236/97/EK rendelet¹⁷ szerinti utolsó módosítás szerint — vagy bármilyen jövőbeni hasonló rendelet.

3. *A csoportmentesítési rendeletben foglalt különösen súlyos korlátozások*

(46) A csoportmentesítési rendelet 4. cikke tartalmazza azon különösen súlyos korlátozások felsorolását, amelyek következtében a csoportmentesítési rendelet hatálya alól kizárásra került a vertikális megállapodás egésze. A különösen súlyos korlátozások listája a közösségen belüli ke-

reskedelemmel kapcsolatos vertikális megállapodásokra vonatkozik. A közösségen kívülre irányuló exporttal, illetve importtal/újraimportálással kapcsolatos vertikális megállapodások tekintetében lásd a *Javico v Yves Saint Laurent* ítéletet. Az ilyen különösen súlyos korlátozásokat tartalmazó vertikális megállapodások esetén az egyedi mentesítés lehetősége sem valószínű.

(47) A csoportmentesítési rendelet 4. cikkének a) pontjában foglalt különösen súlyos korlátozás a viszonteladási ár meghatározása, azaz olyan megállapodás kötése vagy összehangolt gyakorlat folytatása, amelynek közvetett vagy közvetlen célja olyan rögzített összegű vagy legalacsonyabb viszonteladási ár, illetve rögzített összegű vagy legalacsonyabb árszint meghatározása, amit a vevőnek figyelembe kell vennie. A korlátozás egyértelmű az olyan szerződéses kikötés vagy összehangolt magatartás esetén, ahol a viszonteladási ár közvetlenül meghatározásra kerül. A viszonteladási ár fenntartása azonban közvetett eszközökkel is elérhető. Ez utóbbira példa lehet az olyan megállapodás, amely megszabja a forgalmazási nyereség mértékét, meghatározza a legnagyobb árengedményt, amit a forgalmazó egy meghatározott árszintről engedhet, meghatározza a szállító részéről a rabatt nyújtását, vagy a promóciós költségek megtérítését egy adott árszint betartásához köti, az előírt viszonteladási árat a versenytársak viszonteladási áraihoz köti, illetve ilyen eszközök lehetnek a fenyegetések, megfélemlítések, figyelmeztetések, büntetések, szállítások késleltetése vagy felfüggesztése, illetve a szerződés felmondása egy adott árszint figyelembe nem vétele esetén. Az ár meghatározás közvetlen vagy közvetett eszközei még hatékonyabbak akkor, ha olyan intézkedésekkel társítják őket, amelyek az árcsökkenő forgalmazók azonosítását szolgálják; ilyen eszköz például egy ár megfigyelő rendszer működtetése, illetve a kiskereskedők kötelezése arra, hogy jelentsék, ha a forgalmazási hálózat más tagjai eltérnek a meghatározott árszinttől. Ehhez hasonlóan a közvetlen vagy közvetett ár meghatározás még hatékonyabb akkor, ha olyan intézkedésekkel társul, amelyek mérséklék a vevőnek a viszonteladási ár csökkentésére irányuló hajlandóságát; ilyen például az az eset, amikor a szállító a termékre rányomtatja az ajánlott viszonteladási árat, vagy a szállító arra kötelezi a vevőt, hogy a legnagyobb kedvezményt élvező vásárlóra vonatkozó kikötést alkalmazza. Ugyanezen közvetett eszközök és „támogató” intézkedések felhasználhatók arra, hogy a legmagasabb vagy ajánlott árak viszonteladási ár meghatározásként működjenek. Az ajánlott árak vagy legmagasabb árak felsorolásának átadása a szállító által a vevő részére azonban önmagában még nem minősül viszonteladási ár meghatározáshoz vezető lépésnek.

(48) Ügynöki megállapodások esetén a megbízó főszabályként meghatározza az eladási árat, mivel az ügynök nem lesz az áruk tulajdonosa. Ha azonban egy ügynöki megállapodás a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik [lásd a (12)—(20) bekezdéseket], akkor a csoportmentesítési rendelet 4. cikkének a) pontja szerinti külön-

¹³ HL L 31. szám, 1996. 02. 09., 2. o.

¹⁴ HL L 145. szám, 1995. 06. 29., 25. o.

¹⁵ HL L 53. szám, 1985. 02. 22., 1. o.

¹⁶ HL L 53. szám, 1985. 02. 22., 5. o.

¹⁷ HL L 306. szám, 1997. 11. 11., 12. o.

sen súlyos korlátozásnak minősül az a kötelezettség, amely megakadályozza, vagy korlátozza az ügynököt abban, hogy rögzített vagy változó összegű megbízási díját megossza a vásárlóval. Így az ügynök számára biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy a vásárló által ténylegesen fizetett ár összegét mérsékelje, ha ezzel nem csökkenti a megbízó bevételét.¹⁸

(49) A csoportmentesítési rendelet 4. cikkének *b*) pontjában foglalt különösen súlyos korlátozás olyan megállapodásokkal vagy összehangolt magatartásokkal foglalkozik, amelyeknek közvetett vagy közvetlen célja a vevő eladásainak korlátozása, ha ezek a korlátozások arra a területre, illetve azokra a vásárlókra vonatkoznak, ahol, illetve akiknek a vevő eladhatja a szerződés szerinti árukat vagy szolgáltatásokat. A különösen súlyos korlátozás a területi vagy vásárlók szerinti piacfelosztásra vonatkozik. Ez lehet közvetlen kötelezettségek eredménye, például kötelezettségvállalás arra, hogy forgalmazó bizonyos vásárlók vagy bizonyos területeken jelentkező vásárlók részére nem végez értékesítést, vagy olyan kötelezettség, hogy az ilyen vásárlóktól kapott megrendeléseket más forgalmazókhoz továbbítja. Közvetett intézkedések is járhatnak ezzel az eredménnyel, ha a forgalmazót arra kívánják késztetni, hogy ilyen vásárlókat ne szolgáljon ki, ilyen például a jutalékok vagy engedmények csökkentése, a szállítás visszautasítása, a szállított mennyiség mérséklése, illetve a szállított mennyiségnek a meghatározott területen vagy fogyasztói körben jelentkező kereslethez történő igazítása, a szerződés felmondásával való fenyegetés vagy a kötelezés a nyereség átutalására. Az is járhat továbbá ilyen eredménnyel, ha a szállító nem nyújt az egész közösségre kiterjedő garanciális szolgáltatást, amellet, hogy az összes forgalmazó köteles garanciális szolgáltatás nyújtására és ezt a szolgáltatást részükre a szállító téríti meg még az olyan áruk esetében is, amelyet egy másik forgalmazó értékesített az ő területükön. Az ilyen magatartások esetében még valószínűbb, hogy azok a vevő eladásait korlátozónak minősülnek, ha a szállító egy nyomonkövetési rendszer működtetésével együtt alkalmazza őket abból a célból, hogy megbizonyosodjon az eladott áruk tényleges rendeltetési helyéről, például megkülönböztető címkék vagy gyári számok használatával. Az összes forgalmazóra kiterjedő olyan tilalom azonban, amely kizárja a meghatározott végső felhasználók számára történő értékesítést, nem minősül különösen súlyos korlátozásnak, ha ennek objektív indoka van az adott termék tekintetében; például biztonsági és egészségügyi okból hozott általános tilalom arra nézve, hogy veszélyes anyagokat bizonyos vásárlók részére eladjanak. Ez azt is magában foglalja, hogy maga a szállító sem szolgálhatja ki ezeket a vásárlókat. A viszonteladó azon kötelessége, hogy feltüntesse üzletében a szállító márkanévét, nem minősül különösen súlyos korlátozásnak.

(50) A csoportmentesítési rendelet 4. cikkének *b*) pontjában foglalt különösen súlyos korlátozás alól négy kivétel van. Az első kivétel megengedi, hogy a szállító közvetlen vevőinek aktív értékesítéseit egy olyan területre vagy vásárlói csoportra korlátozza, amelyet kizárólagos jelleggel egy másik vevője részére biztosított, vagy amelyet a szállító saját magának tartott fenn. A terület vagy fogyasztói csoport kizárólagos kijelöléséről akkor beszélünk, ha a szállító beleegyezik abba, hogy termékeit csak egy forgalmazónak adja el abból a célból, hogy a forgalmazó azt az adott területen vagy meghatározott fogyasztói csoport részére forgalmazza, és a kizárólagos forgalmazó védelemben részesül az ő területén vagy fogyasztói csoportjában a szállító vagy a szállító más, Közösségen belüli vevői által végrehajtott aktív értékesítéssel szemben. A szállító összekapcsolhatja a kizárólagos területi és a kizárólagos fogyasztói csoportra vonatkozó jogot, például úgy, hogy kizárólagos képviselőt nevez ki egy adott területen található meghatározott fogyasztói csoport tekintetében. A kizárólagosan biztosított területek vagy fogyasztói csoportok védelme azonban nem akadályozhatja az ilyen területen vagy fogyasztói csoportok részére történő passzív értékesítést. A csoportmentesítési rendelet 4. cikkének *b*) pontja alkalmazása tekintetében a Bizottság az „aktív” és „passzív” értékesítést a következőképpen értelmezi:

— Az „aktív” eladás során aktívan fordulnak az egyedi vásárlóhoz a másik forgalmazó kizárólagos területén vagy kizárólagos fogyasztói csoportján belül, például közvetlen levélmegkeresésben (direct mail) vagy látogatással; ugyanígy minősül a másik forgalmazó részére kizárólagosan biztosított meghatározott fogyasztói csoport vagy meghatározott terület fogyasztóinak aktív megcélzása olyan média-hirdetés vagy más promóció útján, amely kifejezetten az adott fogyasztói csoportot vagy az adott területen élő fogyasztókat célozza meg; illetve raktár vagy forgalmazói kirendeltség létesítése a másik forgalmazó kizárólagos területén.

— A „passzív” eladás az egyéni vásárlóktól azok felszólítása nélkül érkező kérésre adott válasz, ideértve az áruk leszállítását, illetve a szolgáltatások nyújtását az ilyen vásárlók részére. Passzív eladásnak minősül az olyan általános jellegű hirdetés vagy promóció a médiában vagy az interneten, amely elérheti ugyan a más forgalmazók kizárólagos területein vagy fogyasztói csoportjaiban található vásárlókat, de amely egyben ésszerű eszköze az ilyen területeken vagy fogyasztói csoportokon kívüli vásárlók — például a nem kizárólagos területen vagy a hirdető saját területén található fogyasztók — elérésének.

(51) Minden forgalmazó szabadon használhatja az internetet a termékei hirdetésére vagy értékesítésére. A forgalmazók korlátozása az internet használata tekintetében csak abban az esetben összeegyeztethető a csoportmentesítési rendelettel, ha az interneten történő hirdetés vagy értékesítés aktív értékesítéshez vezetne más forgalmazók kizárólagos területein vagy fogyasztói csoportjaiban. Általánosságban az internet használata nem minősül aktív ér-

¹⁸ Lásd például a Bizottság 91/562/EGK határozatát a IV/32.737 sz. ügyben — Eirpage, HL L 306. szám, 1991. 11. 07., 22. o., különösen a 6. pontot.

tékesítésnek az ilyen területeken vagy fogyasztói csoportokban, mivel ez a vásárlók összessége elérésének ésszerű eszköze. Az a tény, hogy ez a hirdető saját területén vagy fogyasztói csoportján kívüli hatásokkal is járhat, a technológiából — azaz a könnyű elérhetőségből — ered. Passzív értékesítésnek minősül, ha a vásárló felkeresi a forgalmazó honlapját, kapcsolatba lép a forgalmazóval, és ez a kapcsolat értékesítéshez — és szállításhoz — vezet. Ebben a tekintetben rendszerint nincs szerepe a honlapon vagy a kommunikációban használt nyelvnek. Nem minősül a honlap alkalmazása aktív értékesítésnek, ha a honlap nem elsődlegesen a másik forgalmazó részére kizárólagosan biztosított területen vagy fogyasztói csoporton belüli vásárlókat célozza, például kifejezetten az ilyen kizárólagosan biztosított fogyasztók részére rendelkezésre álló szolgáltatók honlapjain elhelyezett bannerek (szalagreklámok) vagy linkek használatával. Az egyéni vásárlók vagy meghatározott fogyasztói csoportok részére kérés nélkül küldött e-mailek azonban aktív értékesítésnek minősülnek. Ugyanezek vonatkoznak a katalógus útján történő értékesítésre. Ettől függetlenül a szállító minőségi követelményeket támaszthat az áruinak viszonteladását célzó internet-honlap tekintetében, hasonlóképpen ahhoz, ahogyan egy szállító általában minőségi követelményeket támaszthat egy üzlettel szemben vagy a reklámozással és hirdetéssel szemben. Az utóbbinak különösen a szelektív forgalmazás esetében lehet jelentősége. Az internetes vagy katalógus útján történő értékesítés nyílt megtiltása csak objektív indokok alapján lehetséges. A szállító semmilyen esetben sem tarthatja fenn magának az internetes értékesítés és/vagy hirdetés jogát.

(52) A csoportmentesítési rendelet 4. cikkének *b*) pontjában foglalt különösen súlyos korlátozás alól három további kivétel van. Mind a három kivétel korlátozásokat tesz lehetővé mind az aktív, mind pedig a passzív értékesítések tekintetében. Így megengedhető egy nagykereskedő korlátozása abban, hogy végső felhasználóknak értékesítsen árukat szelektív forgalmazási rendszerben, egy kinevezett forgalmazó korlátozása abban, hogy — bármely kereskedelmi szinten — nem felhatalmazott forgalmazók részére adjon el árukat olyan piacon, ahol ilyen rendszer működik, és a beépítés céljából alkatrészeket vásárló vevő korlátozása abban, hogy azokat a szállító versenytársainak viszonteladóként értékesítse. Az „alkotóelem” kifejezés minden közbenső terméket magában foglal, míg az „alapanyag” kifejezés bármely olyan felhasználást jelent, amelynek célja áru előállítás.

(53) A csoportmentesítési rendelet 4. cikkének *c*) pontjában foglalt különösen súlyos korlátozás a végső felhasználók — akik lehetnek szakmai végső felhasználók vagy végső fogyasztók — részére történő, szelektív forgalmazási hálózat tagjai általi aktív és passzív értékesítést korlátozza. Ez azt jelenti, hogy a csoportmentesítési rendelet 1. cikkének *d*) pontjában meghatározott szelektív forgalmazási rendszerben működő kereskedők nem korlátozhatók ab-

ban, hogy mely felhasználók — vagy a felhasználók nevében működő vásárló ügynökök — részére értékesítenek. Például a kereskedő a szelektív forgalmazási rendszerben sem korlátozható abban, hogy az interneten hirdessen és értékesítsen. A szelektív forgalmazás összekapcsolható a kizárólagos forgalmazással abban az esetben, ha az aktív és passzív értékesítést sehol sem korlátozzák. A szállító így elkötelezheti magát abban a tekintetben, hogy egy adott területen csak egy kereskedőt vagy korlátozott számú kereskedőt szolgál ki.

(54) Ezen túlmenően a szelektív forgalmazás keretében a kereskedő korlátozható abban, hogy hol létesít üzleteliséget. A kiválasztott kereskedők számára megtiltható, hogy eltérő telephelyekről működtessék a vállalkozásukat, vagy az, hogy más helyen egy új üzletet nyissanak. Ha a kereskedő üzlete nem helyhez kötött („mozgóárus”), akkor meghatározható az a terület, amelyen kívül a mozgó üzlet nem működtethető.

(55) A csoportmentesítési rendelet 4. cikkének *d*) pontjában foglalt különösen súlyos korlátozás a szelektív forgalmazási rendszeren belül kijelölt forgalmazók közötti kereszteladások korlátozására vonatkozik. Ez azt jelenti, hogy egy megállapodásnak vagy összehangolt magatartásnak nem lehet közvetlen vagy közvetett célja az, hogy megakadályozza vagy korlátozza a szerződés szerinti áruk aktív vagy passzív értékesítését a kijelölt forgalmazók között. A kijelölt forgalmazók nem korlátozhatók abban, hogy a szerződés szerinti árukat szabadon megvásárolják más kijelölt forgalmazóktól a hálózaton belül, attól függetlenül, hogy azok azonos vagy más kereskedelmi szinten működnek. Ez azt jelenti, hogy a szelektív forgalmazás nem kapcsolható össze olyan vertikális korlátozásokkal, amelyeknek célja a forgalmazók arra való kényszerítése, hogy a szerződés szerinti termékeket kizárólagosan egy adott forrásból szerezzék be, például kizárólagos beszerzés útján. Ez azt is jelenti, hogy egy szelektív forgalmazási hálózaton belül a kijelölt nagykereskedők nem korlátozhatók a kijelölt kiskereskedők részére teljesített értékesítéseik tekintetében.

(56) A csoportmentesítési rendelet 4. cikkének *e*) pontjában foglalt különösen súlyos korlátozás olyan megállapodásokra vonatkozik, amelyek a végső felhasználókat, független javítószolgálatokat és szolgáltatókat akadályozzák vagy korlátozzák abban, hogy a tartalék alkatrészeket közvetlenül az alkatrészgyártóktól szerezzék be. Az alkatrészgyártó és a tartalék alkatrészeket a saját termékébe beépítő vevő [eredeti berendezések gyártója (OEM)] közötti megállapodás sem közvetve, sem pedig közvetlenül nem akadályozhatja vagy korlátozhatja az alkatrészgyártót abban, hogy a tartalék alkatrészeket végső felhasználók, független javítószolgálatok vagy szolgáltatók részére értékesítse. Közvetett korlátozás különösen abból eredhet, ha a tartalék alkatrész szállítóját korlátozzák abban, hogy átadja a tartalék alkatrésznek a használók, független javítószolgálatok vagy szolgáltatók általi használatához szük-

séges műszaki információt vagy különleges berendezést. A megállapodás azonban tartalmazhat korlátozásokat a tartalék alkatrészek értékesítése tekintetében az olyan javítószolgálatok és szolgáltatók részére, akiket az eredeti berendezés gyártója bízott meg saját áruinak javításával vagy szervizelésével. Más szavakkal, az eredeti berendezés gyártója igényelheti azt, hogy a saját javító- vagy szervizhálózata a tartalék alkatrészeket tőle vásárolja meg.

4. A csoportmentesítési rendeletben foglalt feltételek

(57) A csoportmentesítési rendelet 5. cikke kizár bizonyos kötelezettségeket a csoportmentesítési rendelet hatálya alól, annak ellenére, hogy a piaci részesedés küszöbértékét az érintett felek nem lépik át. A csoportmentesítési rendelet azonban alkalmazandó marad a vertikális megállapodás fennmaradó részére, ha az a rész elválasztható a kivétel alá nem eső kötelezettségektől.

(58) Az első kivétel a csoportmentesítési rendelet 5. cikkének *a)* pontjában található és a versenytilalmi kötelezettségekre vonatkozik. A versenytilalmi kötelezettség előírja a vevő részére, hogy a szerződés szerinti áruk, szolgáltatások és az azokat helyettesítő áruk/szolgáltatások tekintetében [lásd az 1. cikk *b)* pontjában található meghatározást] a vevő előző évi összes beszerzéseinek több mint 80%-át köteles a szállítótól vagy a szállító által kijelölt más vállalkozástól beszerezni, és így akadályozza a vevőt abban, hogy versengő termékeket vagy szolgáltatásokat vásároljon, illetve ezek részesedését az összes beszerzések 20%-ánál alacsonyabb mértékben határozza meg. Ha a szerződés megkötését megelőző évre nem állnak rendelkezésre adatok a vevő beszerzéseit illetően, akkor a vevő által legjobb tudomása szerint adott becslést kell használni az éves teljes beszerzési igény tekintetében. Az ilyen versenytilalmi kötelezettségekre nem vonatkozik a csoportmentesítési rendelet, ha azok időtartama határozatlan vagy az öt évet meghaladja. Azokra a versenytilalmi kötelezettségekre sem vonatkozik a csoportmentesítési rendelet, amelyek hallgatólagosan meghosszabbíthatók öt évnél hosszabb időtartamra. A rendelet azonban vonatkozik azokra a versenytilalmi kötelezettségekre, amelyeknek időtartama öt évben vagy rövidebb időben korlátozott, illetve, ha az öt éven túli meghosszabbítás mindkét fél kifejezett hozzájárulásával lehetséges, és nincsenek olyan akadályok, amelyek a vevőt korlátoznák abban, hogy az ötéves időtartam végén joghatályosan felmondja a versenytilalmi kötelezettséget. Ha például a megállapodásban ötéves versenytilalmi kötelezettség található és a szállító kölcsönt nyújt a vevőnek, akkor a kölcsön visszafizetése nem akadályozhatja a vevőt abban, hogy az ötéves időtartam végén joghatályosan felmondja a versenytilalmi kötelezettséget; a visszafizetést egyenlő vagy csökkenő összegű részletekben kell meghatározni, az emelkedő részletösszegű visszafizetési kötelezettség nem megengedhető. Ez azonban nem korlátozza azt a

lehetőséget — például egy új forgalmazói kirendeltség esetén —, hogy a visszafizetést az első egy vagy két évben elhalasszák, amíg az eladások el nem érnek egy bizonyos szintet. A vevő részére biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy a fennmaradó adósságát — ha van még ilyen — visszafizesse a versenytilalmi kötelezettség megszűnéskor. Hasonlóképpen, ha a szállító a vevő részére olyan berendezést biztosít, amely nem minősül specifikusnak a kapcsolatukra nézve, a vevő részére lehetővé kell tenni azt, hogy a versenytilalmi kötelezettség lejártakor piaci eszközértéken megvásárolja a berendezést.

(59) Nem alkalmazható az ötéves időtartam-korlátozás, ha az árukat vagy szolgáltatásokat a vevő viszonteladóként „olyan telephelyről és területről adja el, amely a szállító tulajdona, vagy amelyet a szállító a vevővel kapcsolatban nem álló harmadik féltől bérel”. Ilyen esetekben a versenytilalmi kötelezettség lehet ugyanolyan hosszú, mint ameddig a vevő területet vagy telephelyet használja [a csoportmentesítési rendelet 5. cikkének *a)* pontja]. Ennek a kivételnek az az oka, hogy általában nem várható el a szállítótól, hogy megengedje, hogy az engedélye nélkül a tulajdonát képező területről és telephelyről a versenytársa termékeket árulják. Ez a kivétel nem vonatkozik az olyan színlelt tulajdonjogi ügyletekre, amelyeknek a célja az ötéves korlátozás megkerülése.

(60) A csoportmentesítési rendelet 5. cikkének *b)* pontja tartalmazza a csoportmentesítés alóli második kivételt a megállapodás hatályának a megszűnése utáni versenytilalmi kötelezettségre vonatkozóan. Az ilyen kötelezettségekre rendszerint nem vonatkozik a csoportmentesítési rendelet, hacsak a kötelezettség nem elengedhetetlenül szükséges a szállító által a vevő részére átadott know-how védelme érdekében, illetve, ha arra a telephelyre vagy területre korlátozódik, amelyet a vevő a szerződés időtartama alatt üzemeltetett, illetve, ha legfeljebb egyéves időszakra terjed ki. A csoportmentesítési rendelet 1. cikke *f)* pontjának meghatározása szerint az a feltétel, hogy a know-how „lényegi” legyen, azt jelenti, hogy „a know-how olyan információt tartalmaz, amely nélkülözhetetlen a vevő számára a szerződés szerinti áruk vagy szolgáltatások használatához, értékesítéséhez vagy viszonteladásához.

(61) A csoportmentesítés alóli harmadik kivételt a csoportmentesítési rendelet 5. cikkének *c)* pontja tartalmazza és a versengő termékek szelektív forgalmazási rendszerben történő értékesítésére vonatkozik. A csoportmentesítési rendelet vonatkozik a szelektív forgalmazásnak a versenytilalmi kötelezettséggel történő összekapcsolására, ami általánosan arra kötelezi a kereskedőket, hogy ne értékesítsék a versengő márkákat. Nem vonatkozik azonban a csoportmentesítési rendelet arra a kötelezettségre, ha a szállító kijelölt kereskedőit közvetve vagy közvetlenül megakadályozza abban, hogy viszonteladási céllal meghatározott versenytárs szállítóktól vásároljanak termékeket. A fenti kötelezettség kizárásának a célja az, hogy ne alakulhasson ki olyan helyzet, ahol az azonos szelektív forgalmazási hálózatot használó szállítók megakadályozzák azt, hogy egy

vagy több meghatározott versenytársuk ezt a hálózatot használja termékeik forgalmazására (a versenytárs szállító kizárása, ami a kollektív bojkott egy formája lenne)¹⁹.

5. A jogellenesség vélelmének hiánya a csoportmentesítési rendelet hatálya alá nem tartozó esetekben

(62) A csoportmentesítési rendelet hatályán alá nem tartozó vertikális megállapodásoknak nem vélelmezik a jogellenességét, esetükben azonban egyedileg kell ezeket megvizsgálni. A vállalkozásokat arra ösztönzik, hogy külön bejelentés nélkül végezzék el saját értékelésüket. Ha a Bizottság végzi az egyedi vizsgálatot, akkor rá hárul a bizonyítási teher abban a vonatkozásban, hogy a szóban forgó megállapodás sérti a 81. cikk (1) bekezdését. Ha kimutathatók az észlelhető versenyellenes hatások, a vállalkozások hivatkozhatnak a hatékonyságra és kifejtetik, hogy miért valószínűsíthető az, hogy az adott forgalmazási rendszer olyan előnyökkel jár, amelyek relevánsak a 81. cikk (3) bekezdésében foglalt kivétel feltételei szempontjából.

6. Az elővigyázatosságból tett bejelentés szükségtelensége

(63) A legutóbb az 1216/1999/EK rendelettel²⁰ módosított, a Szerződés 85. és 86. cikkeinek végrehajtásáról szóló 1962. február 6-i 17/EGK első tanácsi rendelet 4. cikkének (2) bekezdése²¹ értelmében a vertikális megállapodások a 81. cikk (3) bekezdésében foglalt kivétel kedvezményeit hatálybalépésüktől kezdve élvezhetik, még akkor is, ha a bejelentés ezen időpont után történik. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy nincs szükség elővigyázatosságból történő bejelentésre. Vita esetén lehetőség van arra, hogy a vállalkozás bejelentést tegyen, amely alapján a Bizottság visszamenőleges hatállyal mentesítheti a vertikális megállapodást annak hatálybalépésétől kezdve, ha az a 81. cikk (3) bekezdése mind a négy feltételének megfelel. A bejelentő fél nem köteles magyarázatot adni arra, miért nem jelentette be korábban a megállapodást és nem tagadható meg részére a visszamenőleges mentesítés pusztán abból az okból, hogy korábban nem tett bejelentést. Minden bejelentést érdemben kell elbírálni. A 4. cikk (2) bekezdése 17/EGK rendelet általi módosításának ki kell küszöbölnie a nemzeti bíróságok előtti rosszhiszemű perindítás lehetőségét, és így kell erősítenie a szerződések polgári jogi érvényesíthetőségét. Ez arra az esetre is vonatkozik, ha a vállalkozások azért nem tettek bejelentést, mert úgy vélték, hogy a megállapodásra vonatkozik a csoportmentesítési rendelet.

¹⁹ Az ilyen kizáró hatásokkal járó közvetett intézkedésekre található példa a Bizottság 94/428/EGK határozatában a IV/33.542 sz. ügyben — Parfum Givenchy (HL L 236. szám, 1992. 08. 19., 11. old.).

²⁰ HL L 148. szám, 1999. 06. 15., 5. o.

²¹ HL L 13. szám, 1962. 02. 21., 204/62. o.

(64) Mivel a bejelentés időpontja már nem korlátozza a Bizottság általi mentesítés lehetőségét, a nemzeti bíróságoknak értékelniük kell, hogy a 81. cikk (1) bekezdése alá tartozó vertikális megállapodásokra alkalmazni kell-e a 81. cikk (3) bekezdését. Ha ez valószínűsíthető, akkor az eljárást a Bizottság álláspontjának elfogadásáig fel kell függeszteni. A nemzeti bíróságok azonban elfogadhatnak ideiglenes intézkedéseket a Bizottságnak a 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazhatóságáról szóló értékelésének meghozataláig, ugyanúgy, ahogyan ezt előzetes kérdésnek az EK-Szerződés 234. cikke alapján a Bíróság elé utalása esetén teszik. A közbenső határozat meghozatalára vonatkozó eljárás esetén nincs szükség felfüggesztésre, ha a nemzeti bíróságok hatáskörrel rendelkeznek a 81. cikk (3) bekezdése²² alkalmazása valószínűségének értékelésére.

(65) A vertikális megállapodásokról szóló bejelentések nem élveznek prioritást a Bizottság végrehajtási politikájában, ha nincs folyamatban per, vagy nem indítottak keresetet a nemzeti bíróságok előtt. A bejelentés nem biztosít ideiglenes felhatalmazást a megállapodás végrehajtására. A Bizottság nem szab ki büntetést, ha a vállalkozások azért nem jelentették be a megállapodást, mert jóhiszeműen azt feltételezték, hogy nem lépték át a csoportmentesítési rendeletben foglalt piaci részesedési küszöbértéket.

7. Elkülöníthetőség

(66) A csoportmentesítési rendelet azzal a feltétellel mentesíti a vertikális megállapodásokat, hogy a megállapodás nem tartalmaz és annak segítségével nem gyakorolnak a 4. cikkben meghatározott különösen súlyos korlátozást. Egy vagy több különösen súlyos korlátozás fennállása esetén a csoportmentesítési rendelet kedvezményei a vertikális megállapodás egészére nézve elvesznek. A különösen súlyos korlátozások tekintetében nincs helye elkülöníthetőségnek.

(67) Az elkülöníthetőségi szabályt azonban alkalmazni kell a csoportmentesítési rendelet 5. cikkében meghatározott feltételekre. Ennek következtében a csoportmentesítés kedvezménye csak a vertikális megállapodás azon részére nézve szűnik meg, amely nem felel meg az 5. cikkben meghatározott feltételeknek.

8. Az azonos forgalmazási rendszerben forgalmazott termékek portfóliója

(68) Ha egy szállító többféle áru vagy szolgáltatás forgalmazására ugyanazt a forgalmazási megállapodást használja, akkor ezek közül egyesek — tekintettel a piaci részesedési küszöbértékre — a csoportmentesítési rendelet hatálya alá tartozhatnak, míg mások esetleg nem. Ebben az

²² C—234/89 eset: Delimitis kontra Henninger Br u [1991] ECR I—935, (52) bekezdés.

esetben a csoportmentesítési rendelet azokra az árukra és szolgáltatásokra vonatkozik, amelyekre a feltételek teljesülnek.

(69) Azon áruk és szolgáltatások esetében, amelyekre nem vonatkozik a csoportmentesítési rendelet, az általános versenyszabályok érvényesek, tehát:

— nincs csoportmentesítés, de a jogellenességet sem kell vélelmezni;

— ha nem mentesíthetően sérül a 81. cikk (1) bekezdése, vizsgálni lehet azt, hogy vannak-e megfelelő jogorvoslatok a versenyprobléma feloldására a fennálló forgalmazási rendszeren belül;

— a megfelelő jogorvoslatok hiányában a szállító köteles más forgalmazási intézkedéseket alkalmazni.

Ez a helyzet akkor is előállhat, ha a 82. cikk egyes termékek esetében igen, más termékek esetében viszont nem alkalmazható.

9. Átmeneti időszak

(70) A csoportmentesítési rendelet 2000. június 1-jétől alkalmazandó. A csoportmentesítési rendelet 12. cikke átmeneti időszakot biztosít azon vertikális megállapodások számára, amelyek 2000. június 1. előtt már hatályban voltak és nem felelnek meg a csoportmentesítési rendelet által előírt mentesítési feltételeknek, viszont megfelelnek a 2000. május 31-én hatályát veszítő csoportmentesítési rendelet mentesítési feltételeinek (a Bizottság 1983/83/EGK rendelete, 1984/83/EGK rendelete, és 4087/88/EGK rendelete). Szintén megszűnik 2000. május 31-én a Bizottságnak a 1983/83/EGK és 1984/83/EGK rendeletekről szóló közleményének az alkalmazhatósága. Az utóbbi megállapodások 2001. december 31-ig továbbra is élvezhetik a hatályon kívül helyezett rendeletekből fakadó kedvezményeket. A 30%-os piaci részesedést el nem érő szállítók és vevők által kötött, öt évet meghaladó időtartamú versenytilalmi megállapodásokra akkor vonatkozik a csoportmentesítési rendelet, ha 2002. január 1-jén a versenytilalmi megállapodás fennmaradó idejéből öt évnél kevesebb van hátra.

IV. A CSOPORTMENTESÍTÉS VISSZAVONÁSA ÉS A CSOPORTMENTESÍTÉSI RENDELET ALKALMAZÁSÁNAK MELLŐZÉSE

1. Visszavonási eljárás

(71) A csoportmentesítési rendelet által biztosított jogszerezési vélelem visszavonható, ha a vertikális megállapodás — akár elszigetelten, akár pedig versenytárs szállítók vagy vevők által érvényesített hasonló megállapodásokkal összefüggésben értékelve — a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá kerül, és nem teljesíti a 81. cikk (3) bekezdésében meghatározott összes feltételt. Ez előfordulhat akkor, ha — kizárólagos szállítási megállapodás esetén — egy

30%-os piaci részesedést meg nem haladó szállító vagy vevő olyan vertikális megállapodást köt, amely nem eredményez olyan objektív előnyöket, amelyek kiegyenlítik a versenyt érintő hátrányokat. Különösen fennállhat ez a helyzet az áruk végső fogyasztók részére történő értékesítése esetén, akik gyakran sokkal gyengébb pozícióban vannak, mint a közbelső áruk szakmai vásárlói. A végső fogyasztók részére történő értékesítések esetén a vertikális megállapodás által okozott hátrányok erőteljesebb hatással járhatnak, mint a közbelső áruk értékesítése esetén. Ha a 81. cikk (3) bekezdésének feltételei nem teljesülnek, a Bizottság a 6. cikk alapján visszavonhatja a csoportmentesítési rendelet által biztosított kedvezményt és megállapíthatja a 81. cikk (1) bekezdésének sérelmét.

(72) A visszavonási eljárás alkalmazása esetén a Bizottságot terheli annak bizonyítása, hogy a megállapodás a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, és nem felel meg a 81. cikk (3) bekezdésében foglalt négy feltételnek.

(73) Különösen akkor nem teljesülnek a 81. cikk (3) bekezdése szerinti mentesítési feltételek, ha az érintett piacra való bejutást vagy az ottani versenyt jelentősen korlátozza a versenytárs szállítók vagy vevők által kötött hasonló vertikális megállapodások párhuzamos hálózatának halmozott hatása. A vertikális megállapodások párhuzamos hálózata akkor minősül hasonlóknak, ha az ezekben foglalt korlátozások a piacon hasonló hatásokkal járnak. Általában akkor jelentkeznek hasonló hatások, ha a versenytárs szállítók vagy vevők által gyakorolt vertikális korlátozások a (104)—(114) bekezdésekben felsorolt négy csoport egyikebe tartoznak. Ilyen helyzet állhat elő például akkor, ha egy adott piacon bizonyos szállítók pusztán mennyiségi alapú szelektív forgalmazást folytatnak, míg más szállítók minőségi alapú szelektív forgalmazást alkalmaznak. Ilyen esetekben az értékelésnek figyelembe kell vennie a megállapodások egyes hálózatának tulajdonítható versenyellenes hatásokat. Adott esetben a visszavonás csak azokra a mennyiségi korlátozásokra vonatkozhat, amelyeket bizonyos számú felhatalmazott forgalmazóra kényszerítettek. Visszavonási határozat hozható olyan esetekben is, ahol a vevő — például kizárólagos szállítás vagy forgalmazás keretében — jelentős piaci erővel rendelkezik a kereskedelmi láncban lejjebb elhelyezkedő olyan érintett piacokon, ahol az árukat viszonteladóként értékesíti vagy szolgáltatásokat nyújt.

(74) Csak annak a vállalkozásnak róható fel a versenyellenes halmozott hatás, amelyeknek abban számottevő szerepe van. Nem tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom alá²³, és így nem képezik tárgyát a visszavonási eljárásnak azok a megállapodások, amelyeket olyan vállalkozások kötnek, amelyeknek a halmozott hatáshoz való hozzájárulása elhanyagolható. Az ilyen hozzájárulásra vonatkozó értékelést a (137)—(229) bekezdésekben foglalt szempontok alapján kell elvégezni.

²³ A Delimitis ügyben hozott ítélet.

(75) A visszavonási határozatnak csak ex nunc hatálya lehet, ami azt jelenti, hogy az érintett megállapodások mentesítettségi helyzete nem változik a visszavonás hatálybalépéséig.

(76) A csoportmentesítési rendelet 7. cikke szerint a tagállam hatáskörrel rendelkező hatósága visszavonhatja a csoportmentesítési rendelet által nyújtott kedvezményt az olyan vertikális megállapodásokra vonatkozóan, amelyeknek a versenyellenes hatásai az érintett tagállamban, vagy annak egy földrajzilag elkülöníthető, piacnak minősülő részén érezhetőek. Ha a tagállamban nincs olyan hatályos jogszabály, amely a nemzeti versenyhivatalt felhatalmazná a közösségi versenyjog érvényesítésére vagy legalább arra, hogy visszavonja csoportmentesítési rendelet által biztosított kedvezményt, a tagállam kérheti a Bizottságtól, hogy kezdeményezzen ilyen eljárást.

(77) A Bizottság kizárólagos hatáskörrel rendelkezik arra nézve, hogy a csoportmentesítési rendelet által biztosított kedvezményt visszavonja azon vertikális megállapodások tekintetében, amelyek a versenyt egy érintett, de egy tagállam területénél szélesebb földrajzi piacon korlátozzák. Ha az érintett földrajzi piac egyetlen tagállam területe vagy annak egy része, akkor a Bizottság és az érintett tagállam párhuzamos hatáskörrel rendelkeznek a visszavonásra. Az ilyen ügyekben gyakran alkalmazható a nemzeti versenyhivatalok általi decentralizált végrehajtás. A Bizottság azonban fenntartja a jogot arra, hogy maga intézkedjen olyan meghatározott ügyekben, amelyek valamely közösségi érdek szempontjából különös jelentőséggel bírnak, például új jogi kérdést vetnek fel.

(78) A nemzeti jog által meghatározott eljárások keretében kell meghozni a visszavonásra vonatkozó nemzeti döntéseket, és ezek csak az adott tagállam területén belül hatályosak. Ezek a nemzeti döntések nem akadályozhatják a közösségi versenyjogszabályok egységes alkalmazását, valamint az e szabályok végrehajtása céljából elfogadott intézkedések tényleges érvényesülését²⁴. Ennek az alapelveknek történő megfelelés azt is magában foglalja, hogy a nemzeti versenyhivatalok a 81. cikk szerinti értékeléseiket kötelesek a Bíróság és az Elsőfokú Bíróság által meghatározott szempontok fényében, valamint a Bizottság által elfogadott közlemények és korábbi határozatok figyelembevételével elvégezni.

(79) A Bizottság álláspontja szerint a nemzeti versenyhivatalok és a Bizottság közötti együttműködésről szóló közleményben²⁵ meghatározott eljárást célszerű követni az ellentmondó határozatok és megkettőzött eljárások elkerülése érdekében.

2. A csoportmentesítési rendelet alkalmazásának mellőzése

(80) A csoportmentesítési rendelet 8. cikke megengedi a Bizottságnak, hogy rendelettel kizárja a csoportmentesítési rendelet hatálya alól a hasonló vertikális korlátozások párhuzamos hálózatait, ha azok az érintett piac több mint 50%-át lefedik. Az ilyen intézkedés nem egyedi vállalkozásokra vonatkozik, hanem minden olyan vállalkozásra, amelynek megállapodásait a csoportmentesítési rendelet alkalmazásának mellőzéséről szóló rendeletben felsorolták.

(81) Míg a csoportmentesítési rendelet által nyújtott kedvezmény 6. cikk szerinti visszavonása során olyan határozatot hoznak, amely kimondja egy egyéni vállkozás esetében a 81. cikk megsértését, a 8. cikk szerinti rendelet hatása pusztán az, hogy az érintett korlátozások és piacok tekintetében megszünteti a csoportmentesítési rendelet alkalmazásából eredő kedvezményt, és visszaállítja a 81. cikk (1) és (3) bekezdésének teljes alkalmazását. A Bíróság és az Elsőfokú Bíróság vonatkozó esetjoga által kialakított szempontok, valamint a Bizottság által elfogadott közlemények és korábbi határozatok segítik a 81. cikk alkalmazását az egyedi megállapodásokra, miután elfogadják azt a rendeletet, amely kimondja a csoportmentesítés alkalmazhatóságának mellőzését bizonyos vertikális korlátozásokra nézve egy adott piacon. Szükség esetén a Bizottság döntést hoz egyedi ügyben, ami iránymutatást adhat az adott piacon működő minden vállalkozás számára.

(82) Az 50%-os piaci lefedettség arány kiszámítása során figyelembe kell venni a vertikális megállapodások minden olyan hálózatát, amely a piacon hasonló hatásokkal járó egyedi vagy összekapcsolt korlátozásokat tartalmaz. Általában akkor keletkeznek hasonló hatások, ha a korlátozások a (104)–(114) bekezdésekben felsorolt négy csoport egyikébe tartoznak.

(83) A 8. cikk nem jelent a Bizottság számára kötelezettséget arra nézve, hogy intézkedjen, ha az 50%-os piaci lefedettség arányt az érintett felek átlépi. Általánosságban akkor indokolt az alkalmazás mellőzése, ha valószínűsíthető az érintett piachoz való hozzáférés vagy a piacon uralkodó verseny észlelhető mértékű korlátozása. Ez különösen akkor fordulhat elő, ha a piac több mint 50%-át lefedő párhuzamos szelektív forgalmazási hálózatok olyan kiválasztási szempontokat alkalmaznak, amelyeket nem indokol az adott áruk természete, vagy hátrányos megkülönböztetést alkalmaznak bizonyos, az adott árukat értékesíteni képes forgalmazási formákkal szemben.

(84) A 8. cikk alkalmazása szükségességének értékelése során a Bizottság megvizsgálja, hogy megfelelőbb jogorvoslat lenne-e az egyedi visszavonás alkalmazása. Ez függhet különösen a piaci halmozott hatáshoz hozzájáruló versenytárs vállalkozások vagy a Közösségen belül érintett földrajzi piacok számától.

(85) A 8. cikk alapján elfogadott rendeletekben pontosan meg kell határozni azok hatályát. Ez elsősorban azt jelenti, hogy a Bizottságnak meg kell határozni az érintett terméket és földrajzi piac(ok)at, másodsorban pedig meg

²⁴ A Bíróság ítélete a 14/68 sz. Walt Wilhelm és mások kontra Bundeskartellamt ügyben [1969] ECR (1), (4) bekezdés, valamint a Delimitis ügyben hozott ítélet.

²⁵ HL C 313. szám, 1997. 10. 15., 3. o., 49–53 pont.

kell jelölnie, milyen típusú vertikális korlátozás tekintetében nem alkalmazható a jövőben a csoportmentesítési rendelet. Az utóbbi tekintetében a Bizottság megváltoztathatja rendeletének hatályát az általa megcélozni kívánt eredmény elérése érdekében. Míg az 50%-os piaci lefedettség arány számítása során például figyelembe veszik minden egyedüli márka kikötésére vonatkozó megállapodás párhuzamos hálózatát, a Bizottság megteheti, hogy az alkalmazás mellőzéséről szóló rendelet hatályát csak bizonyos időtartamot túllépő versenytilalmi kötelezettségekre korlátozza. Így előfordulhat, hogy a rövidebb időtartamú vagy kevésbé korlátozó természetű megállapodásokra nem vonatkozik a rendelet, figyelembe véve az ilyen korlátozásoknak tulajdonítható kizáró hatás alacsonyabb fokát. Hasonlóképpen, ha egy adott piacon a szelektív forgalmazást további korlátozásokkal — például versenytilalommal vagy a vevőre gyakorolt mennyiségi kényszerrel — kapcsolják össze, a csoportmentesítési rendelet alkalmazásának mellőzéséről szóló rendelet vonatkozhat csak az ilyen további korlátozásokra. Szükség esetén a Bizottság azzal is adhat iránymutatást, hogy meghatározza azt a piaci részesedési szintet, amely — az adott piac viszonylatában — elégtelennek tekinthető abból a szempontból, hogy az egyéni vállalkozás a halmazot hatáshoz jelentősen hozzájáruló vállalkozásnak minősülhessen.

(86) A 8. cikk (2) bekezdése szerint a Bizottság által kötelezően megállapítandó legkevesebb hat hónapos átmeneti időszaknak elegendőnek kell lennie arra, hogy az érintett vállalkozások a csoportmentesítési rendelet alkalmazásának mellőzéséről szóló rendeletet figyelembe véve módosítsák megállapodásaikat.

(87) A csoportmentesítési rendelet alkalmazásának mellőzéséről szóló rendelet a hatálybalépését megelőző időszakra nézve nem hat ki az érintett megállapodások mentesített helyzetére.

V. A PIAC MEGHATÁROZÁSA ÉS A PIACI RÉSZESEDÉS KISZÁMÍTÁSÁNAK KÉRDÉSE

1. A Bizottság közleménye az érintett piac meghatározásáról

(88) A Bizottság közleménye az érintett piac meghatározásáról a közösségi versenyjog tekintetében²⁶ iránymutatást ad azokra a szabályokra, szempontokra és bizonyítékokra, amelyeket a Bizottság a piacmeghatározási kérdések eldöntése során figyelembe vesz. Ez az iránymutatás a továbbiakban nem részletezi a fenti közleményt, amelynek a piacmeghatározási kérdések alapjául kell szolgálnia. Ez az iránymutatás csak azokkal a speciális kérdésekkel foglalkozik, amelyek a vertikális korlátozásokkal összefüggésben merülnek fel, és amelyekről nem esik szó a piacmeghatározásról szóló általános közleményben.

2. Az érintett piac a csoportmentesítési rendeletben foglalt 30%-os piaci részesedési küszöb kiszámítása esetén

(89) A csoportmentesítési rendelet 3. cikke alapján általában a szállító piaci részesedése határozza meg a csoportmentesítési rendelet alkalmazását. A kiskereskedők társulása és ennek egyéni tagjai között kötött vertikális megállapodások esetén a társulás minősül szállítónak, és piaci részesedését szállítói részesedésként kell figyelembe venni. Csak a csoportmentesítési rendelet 1. cikkének c) pontjában meghatározott kizárólagos szállítás esetén kell a vevő piaci részesedését figyelembe venni, és ez a piaci részesedés csak ekkor meghatározó a csoportmentesítési rendelet alkalmazása szempontjából.

(90) A piaci részesedés kiszámításához meg kell határozni az érintett piacot. Ehhez meg kell állapítani az érintett termékpiacot és az érintett földrajzi piacot. Az érintett termékpiac magában foglal minden olyan árut és szolgáltatást, amelyeket a vevő azok jellemzőire, árára vagy rendeltetésére tekintettel felcserélhetőnek tart. Az érintett földrajzi piac magában foglalja azt a területet, amelyen az érintett vállalkozások a szóban forgó áruk vagy szolgáltatások keresletében és kínálatában szerepet játszanak, amelyen a versenyfeltételek kellően homogének, és amelyet meg lehet különböztetni a szomszédos földrajzi területektől különösen azon az alapon, hogy azokon a területeken a versenyfeltételek érzékelhetően eltérőek.

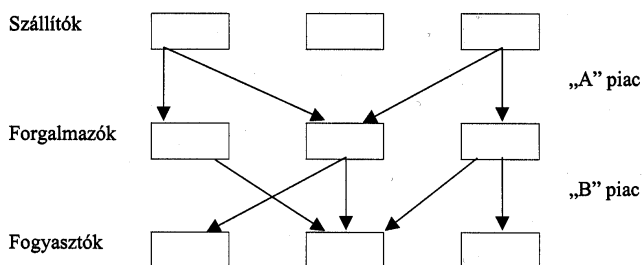
(91) A csoportmentesítési rendelet alkalmazása tekintetében a szállító piaci részesedése azon érintett termék- és földrajzi piacon való részesedését jelenti, ahol a vevői részére értékesítést végez.²⁷ A (92) bekezdésben adott példában ez az „A” piac. A termékpiac meghatározása elsősorban a vevő szempontjából vizsgált helyettesíthetőségen alapul. Ha az eladott terméket más termék gyártásához használják fel és az általában nem felismerhető a végtermékben, akkor a termékpiacot főszabályként a közvetlen vevő preferenciái határozzák meg. A vevők vásárlói általában nem rendelkeznek erős preferenciával a vevő által felhasznált termékek tekintetében. A szállító és a felhasználásra kerülő termék vevője közötti vertikális korlátozásokat tartalmazó megállapodások általában csak a közben lévő termék adásvételére vonatkoznak, nem pedig a feldolgozott termék eladására. Végtermékek forgalmazása esetén általában a végső fogyasztók preferenciái határozzák meg vagy befolyásolják azt, hogy a közvetlen vevő milyen helyettesítő terméket fogad el. A viszonteladóként működő forgalmazónak figyelembe kell vennie a végső fogyasztók preferenciáit a végtermékek beszerzése során. A forgalmazási szinten továbbá a vertikális korlátozások nem-

²⁶ HL C 372. szám, 1997. 12. 09., 5. o.

²⁷ Példa erre a teherautókon és buszokon használt új pótabroncsok hollandiai piaca a Michelin ügyben (322/81. sz. ügy — Nederlandsche Banden-Industrie Michelin kontra Commission [1983] ECR 3461), a különböző húspiacok a dán vágóhíd ügyben: a Bizottság 2000/42/EK határozata a IV/M.1313. sz. ügyben — Danish Crown/Vestjyske Slagterier, HL L 20. szám, 2000. 01. 25., 1. o.

csak a termékeknek a szállító és a vevő közti forgalmára, hanem azok viszonteladására is vonatkoznak. Mivel a különböző forgalmazási formák általában versenyeznek egymással, a piacokat általában nem lehet meghatározni az alkalmazott forgalmazási forma szerint. Ha a szállítók általában egy termékportfóliót árulnak, akkor a teljes portfólió határozhatja meg termékpiacot, ha a vevők a portfóliókat, nem pedig az egyedi termékeket tekintik helyettesíthetőnek. Mivel az „A” piacon a vevők szakmai vevők, a földrajzi piac általában szélesebb, mint az a piac, ahol a termékeket a viszonteladók értékesítik a végső fogyasztóknak. Ez gyakran vezet a nemzeti piacok vagy szélesebb földrajzi piacok meghatározásához.

(92) Kizárólagos szállítás esetén a vevő piaci részesedése az ő összes beszerzésből való részesedése az érintett beszerzési piacon.²⁸ Az alábbi példában ez szintén az „A” piac.



(93) Ha a vertikális megállapodásban három olyan fél szerepel, amelyek mindegyike a kereskedelem más szintjein működik, akkor piaci részesedéseiknek mindkét szinten a 30%-os piaci részesedési küszöbérték alatt kell maradni ahhoz, hogy részesüljenek a csoportmentesítés kedvezményében. Ha például egy gyártó, egy nagykereskedő (vagy kiskereskedők társulása) és egy kiskereskedő megállapodásukban versenytildalmi kötelezettségben egyeznek meg, akkor sem a gyártó, sem pedig a nagykereskedő (vagy kiskereskedők társulása) piaci részesedése nem haladhatja meg a 30%-ot, ha részesülni kívánnak a csoportmentesítés kedvezményében.

(94) Ha a szállító mind eredeti berendezést, mind pedig pót- vagy cserealkatrészeket is gyárt ehhez a berendezéshez, gyakran a szállító az egyetlen, sőt a fő szállító a szerviz- és cserealkatrészek másodlagos piacán. Ez akkor is előfordulhat, ha a szállító (OEM szállító) alvállalkozásba adja a pót- vagy cserealkatrészek gyártását. A csoportmentesítési rendelet alkalmazása tekintetében az érintett piac lehet az eredeti berendezés piaca, beleérve ebbe az alkatrészeket is, vagy létezhet egy különálló eredetiberendezés-piac és egy

másodlagos piac az eset körülményeitől függően, mint például a szóban forgó korlátozások hatásai, a berendezés élettartama, a javítás fontossága vagy az alkatrészcsere költségei²⁹.

(95) Ha a vertikális megállapodás a szerződés szerinti áruk értékesítésén felül személyi tulajdonjoggal kapcsolatos rendelkezéseket is tartalmaz — mint például a szállító védjegyének használatára vonatkozó rendelkezést —, ami a vevőt segíti a szerződés szerinti áruk piaci értékesítésében, akkor a csoportmentesítési rendelet alkalmazása szempontjából döntő a szállító piaci részesedése azon a piacon, ahol a szerződés szerinti árukat értékesíti. Ha egy franchise-átadó nem értékesít árukat viszonteladási céllal, de egy szolgáltatáscsomagot nyújt szellemi tulajdonjogokkal kapcsolatos rendelkezésekkel összekapcsolva, amelyek így együttesen alkotják a franchise tárgyát képező üzleti módszert, akkor a franchise-átadónak saját piaci részesedését az üzleti módszer szolgáltatójaként kell figyelembe vennie. Ebből a célból a franchise-átadónak ki kell számolnia a piaci részesedését azon a piacon, ahol az üzleti módszert hasznosítják, azaz azon a piacon, ahol a franchise-átvevők hasznosítják az üzleti módszert a végső fogyasztóknak történő áruértékesítés és szolgáltatás formájában. A franchise-átadónak piaci részesedése alapjául azon áruk és szolgáltatások értékét kell vennie, amelyeket az ő franchise-átvevői a piacon eladnak. Egy ilyen piacon a versenytársak lehetnek más franchise tárgyát képező üzleti megoldások szolgáltatói, vagy helyettesíthető áruk illetve szolgáltatások olyan szállítói is, akik nem alkalmaznak franchise-t. Nem sértve az ilyen piac meghatározását, a gyorséttermi szolgáltatások piacán például az ott működő franchise-átadónak a piacon működő franchise-átvevőinek eladási adatai alapján kell kiszámolnia piaci részesedését. Ha a franchise-átadó az üzleti módszeren túl más hozzájárulást is szolgáltat, például húst és fűszereket értékesít, akkor azon a piacon is ki kell számolnia piaci részesedését, ahol ezeket az árukat értékesítik.

3. A érintett piac az egyedi értékelés esetén

(96) A csoportmentesítési rendelet hatálya alá nem tartozó vertikális megállapodások egyedi értékelése során esetleg szükségessé válhat további piacok vizsgálata a csoportmentesítési rendelet alkalmazása tekintetében meghatározott érintett piacon túl. A vertikális megállapodásnak esetleg nem csak a szállító és a vevő közti piacra

²⁸ Példaként a beszerzési piacra lásd a Bizottság 1999/674/EK határozatát a IV/M.1221. sz. ügyben — Rewe/Meinl, HL L 274. szám, 1999. 10. 23., 1. o.

²⁹ Lásd például a Pelikan/Kyocera ügyet a XXV. Versenypolitikai Jelentés 87. pontjában, és a Bizottság 91/595/EGK határozatát a IV/M.12. sz. ügyben — Varta/Bosch, HL L 320. szám, 1991. 11. 22., 26. o., a Bizottság határozatát a No IV/M.1094. sz. ügyben — Caterpillar/Perkins Engines, HL C 94. szám, 1998. 03. 28., 23. o. és a Bizottság határozatát a IV/M.768. sz. ügyben — Lucas/Varity, HL C 266. szám, 1996. 09. 13., 6. o. Lásd még az Eastman Kodak Co kontra Image Technical Services, Inc és mások, 90 1029. sz. ügyet az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságánál. Lásd még a közösségi versenyjog tekintetében az érintett piac meghatározásáról szóló bizottsági közlemény 56. pontját.

lehetnek hatásai, hanem más, a kereskedelmi láncban lejjebb elhelyezkedő piacokra is. A vertikális megállapodások egyedi értékelése során az érintett piacokat minden, a megállapodásban foglalt korlátozások által érintett kereskedelmi szinten meg kell vizsgálni az alábbi szempontokból:

(i) A vevő által a saját árujába vagy szolgáltatásba beépített „közbenső áruk vagy részzolgáltatások” tekintetében a vertikális korlátozások általában csak a szállító és a vevő közti piacra vannak hatással. A vevő számára előírt versenytilalmi kötelezettség például kizárhat más szállítókat, de a kereskedelmi láncban lejjebb eső piacokon nem csökkenti az üzleten belüli versenyt. Kizárólagos szállítás esetében viszont jelentősége van annak is, hogy milyen helyzetben van a vevő a lejjebb eső piacon, mivel a vevő másokat kizáró magatartásának csak akkor van érzékelhető negatív hatása, ha a lejjebb eső piacon befolyással rendelkezik.

(ii) A „végtermékek” tekintetében nem valószínű, hogy elegendő a szállító és a vevő közötti piacra szűkíteni az elemzést, mivel a vertikális korlátozások negatív hatásokkal járhatnak a márkák közötti és/vagy márkán belüli verseny korlátozása formájában a viszonteladási piacon, azaz a vevőtől a kereskedelmi láncban lejjebb található piacon. Például a kizárólagos forgalmazás nem csak a szállító és a vevő közötti piacon eredményezi mások kizárását, de végső soron korlátozza a márkán belüli versenyt a forgalmazók viszonteladási területein is. A viszonteladási piac különösen fontos akkor, ha a vevő olyan kiskereskedő, aki a végső fogyasztók számára értékesít. A gyártó és a nagykereskedő közötti versenytilalmi kötelezettség eredményezheti azt, hogy az adott nagykereskedő számára kizárja, hogy más gyártók partnere legyen, de nagykereskedelmi szinten nem valószínű az üzleten belüli verseny korlátozása. Egy kiskereskedővel kötött ugyanilyen megállapodás viszont eredményezheti az említett üzleten belüli és márkán belüli verseny csökkentését a viszonteladási piacon.

(iii) Egy „másodlagos piac” egyedi értékelése során az eset körülményeitől függően az érintett piac lehet az eredeti berendezés piaca vagy a másodlagos piac. Az elkülönült másodlagos piaci helyzet értékelése során azonban mindenképpen figyelembe kell venni az eredeti berendezés piacán kialakult helyzetet. Az eredeti berendezés piacán elfoglalt kevésbé jelentős pozíció általában csökkenti a lehetséges versenyellenes hatásokat a másodlagos piacon.

4. A piaci részesedés kiszámítása a csoportmentesítési rendelet alkalmazása esetén

(97) A piaci részesedés kiszámítása során főszabályként az értékösszegeket kell alapul venni. Ha ilyenek nem állnak rendelkezésre, megalapozott becslés is végezhető. Az ilyen becslések alapja lehet más megbízható piaci információ, például mennyiségi adatok [lásd a csoportmentesítési rendelet 9. cikkének (1) bekezdését].

(98) A házon belüli gyártás — azaz egy közbenső termék gyártása saját felhasználás céljára — nagyon fontos lehet a

versenyelemzésben mint versenykorlátozó elem, illetve mint a vállalat piaci helyzetét kiemelő tényező. A piac meghatározása szempontjából azonban, valamint a közbenső áruk és részzolgáltatások piaci részesedésének kiszámítása során a házon belüli gyártást nem lehet figyelembe venni.

(99) A végtermékek kettős forgalmazása esetében viszont — azaz akkor, amikor a végtermékek gyártója a piacon forgalmazóként is működik — a piac meghatározása és a piaci részesedés kiszámítása során figyelembe kell venni a gyártó és a versenytárs gyártók által integrált forgalmazóik és ügynökeik útján eladott árukat [lásd a csoportmentesítési rendelet 9. cikke (2) bekezdésének b) pontját]. Az „integrált forgalmazók” a csoportmentesítési rendelet 11. cikke szerinti kapcsoló vállalkozások.

VI. A JOGÉRVÉNYESÍTÉS ELVEI AZ EGYEDI ESETEKBEN

(100) A vertikális korlátozások általában kevésbé károsak, mint a horizontális korlátozások. A vertikális korlátozások horizontális korlátozásoknál enyhébb elbírálásának fő oka az, hogy az utóbbiak az azonos vagy egymással helyettesíthető árukat, illetve szolgáltatásokat kínáló versenytársak közötti megállapodásokat érintik. Ilyen horizontális kapcsolatokban az egyik vállalat által gyakorolt piaci hatalom (termékének magasabb ára) előnnyel járhat a versenytársai számára. Ez arra ösztönözheti a versenytársakat, hogy egymást versenyellenes magatartásra késztessek. Vertikális kapcsolatokban az egyik fél termékét a másik fél használja fel. Ez azt jelenti, hogy a kereskedelmi láncban akár feljebb, akár lejjebb elhelyezkedő vállalat által gyakorolt piaci hatalom általában negatívan hat a másik fél terméke iránti keresletre. A megállapodásban érintett vállalatok ezért általában abban érdekeltek, hogy megakadályozzák azt, hogy a másik fél piaci hatalmukat kihasználja.

(101) Ezt az önkorlátozó vonást azonban nem szabad túlértékelni. Ha egy vállalatnak nincs piaci hatalma, akkor csak úgy próbálhatja növelni a bevételeit, hogy optimalizálja a gyártási és forgalmazási folyamatait akár vertikális korlátozások segítségével, akár azok nélkül. Ha azonban van piaci hatalma, akkor a közvetlen versenytársai kárára is megpróbálhatja saját nyereségét növelni úgy, hogy növeli azok költségeit, illetve a vevőinek a kárára és végső soron a fogyasztók kárára azáltal, hogy megpróbálja megszerezni tőlük egy részét. Ez történik akkor, amikor a kereskedelmi láncban feljebb és lejjebb található vállalatok megosztóznak a többletnyereségen, vagy amikor a kettő közül valamelyik vertikális korlátozást használ arra, hogy kisajátítsa az összes többletnyereséget.

(102) Az egyedi ügyek értékelése során a Bizottság gazdasági megközelítésben fogja alkalmazni a 81. cikket a vertikális korlátozásokra. Ez a 81. cikk alkalmazását olyan

vállalkozásokra fogja korlátozni, amelyek egy bizonyos mértékű piaci erővel rendelkeznek, ha a márkák közötti verseny nem kielégítő. Ezekben az esetekben a márkák közötti és a márkán belüli verseny fontos a hatékonyság és a fogyasztók részére biztosított előnyök szempontjából.

1. Az elemzés keretei

1.1 A vertikális korlátozások negatív hatásai

(103) A vertikális korlátozásokból eredő, az EK versenyjoga által megelőzni kívánt negatív piaci hatások az alábbiak:

(i) más szállítók vagy vevők kizárása a piacra lépést akadályozó korlátok emelésével;

(ii) a márkák közötti verseny korlátozása a piacon működő vállalatok között, ideértve a szállítók vagy vevők közötti összejátszást; összejátszás alatt értve mind a kifejezett, mind pedig a hallgatólagos összejátszást (tudatosan párhuzamos magatartás);

(iii) a márkán belüli verseny korlátozása az azonos márkák forgalmazói között;

(iv) akadályok állítása a piaci integráció elé, ideértve elsősorban a fogyasztók szabadságának korlátozását abban a tekintetben, hogy az árukat vagy szolgáltatásokat választásuk szerint bármely tagállamban megvehessék.

(104) Ilyen negatív hatások különféle vertikális korlátozásokból eredhetnek. Eltérő formájú megállapodásoknak is lehet lényegileg ugyanolyan hatásuk a versenyre. Az ilyen lehetséges negatív hatások elemzése érdekében célszerű a vertikális korlátozásokat négy csoportba sorolni: az egyedüli márka kikötésének csoportja, a korlátozott forgalmazások csoportja, a viszonteladási árat meghatározó csoport és a piacfelosztó csoport. Az egyes csoportokba tartozó vertikális korlátozások nagy vonalakban hasonló negatív hatásokkal járnak a versenyre.

(105) A négy csoportba sorolás alapjául szolgáló szempontok a vertikális korlátozások alapösszetevőiként határozhatók meg. A (103)—(136) bekezdésben a négy különböző csoportot elemezzük. A (137)—(229) bekezdésben a vertikális megállapodásokat gyakorlati alkalmazásuk szempontjából elemezzük, mivel sok vertikális megállapodás többet is alkalmaz ezek közül az összetevők közül.

Az egyedüli márka kikötésének csoportja

(106) Az „egyedüli márka kikötése” fejezetben azokkal a megállapodásokkal foglalkozunk, amelyeknek fő eleme a vevő arra való készítése, hogy egy adott típusú termékre vonatkozó megrendeléseit egy szállítónál koncentrálja. Ez az összetevő egyebek között megtalálható a vevőt kötelező versenytilalmi kötelezettségeknél és a mennyiségi kényszernél, ahol a szállító és a vevő közötti megállapodás szerinti kötelezettség vagy ösztönző rendszer arra készíti a vevőt, hogy egy adott termékre vagy az azt helyettesítő termékekre vonatkozó vételi igényeit kizárólag vagy túl-

nyomórészt egyetlen szállítótól történő beszerzéssel elégtse ki. Ugyanez az összetevő található meg az árukapcsolás esetében, ahol a kötelezettség vagy ösztönző rendszer egy olyan termékhez kapcsolódik, amit a vevőnek meg kell vennie ahhoz, hogy megvehessen egy másik terméket. Az első terméket nevezzük „kapcsolt” terméknek, a másodikat pedig „kapcsoló” terméknek.

(107) Négy fő negatív hatásról beszélhetünk a verseny vonatkozásában: (1) az adott piacon más szállítók az adott terméket nem tudják eladni bizonyos vevőknek, és ez a piac kizárásához vezethet általában vagy — árukapcsolás esetén — a kapcsolt áru tekintetében; (2) megmerevíti a piaci részesedéseket és ez elősegítheti az összejátszást, ha több szállító is alkalmazza; (3) végtermékek forgalmazása esetén az érintett kiskereskedők csak egy adott márkát fognak árulni és így nem lesz márkák közötti verseny a boltjaikban (üzleten belüli verseny hiánya); (4) árukapcsolás esetén pedig a vevő esetleg magasabb árat fizet a kapcsolt termékért, mint amit egyébként fizetne. Mindezek a hatások a márkák közötti verseny mérséklésével járhatnak.

(108) A márkák közötti verseny csökkenését mérsékelheti a szállítók közötti kezdeti erős verseny az egyedüli márkát kikötő szerződések elnyerésére, de minél hosszabb a versenytilalmi kötelezettség időtartama, annál valószínűbb, hogy a fenti hatás nem lesz elég erős ahhoz, hogy kompenzálja a márkák közötti verseny csökkenését.

A korlátozott forgalmazási csoport

(109) A „korlátozott forgalmazás” csoportjába azok a megállapodások tartoznak, amelyeknek fő elemük az, hogy a gyártó csak egy vagy korlátozott számú, vevőnek szállít. Ennek célja lehet a vásárlók számának a korlátozása egy adott területen vagy egy adott fogyasztói csoportban, illetve az, hogy meghatározott típusú vevőknek szállítsanak csak. Ez az összetevő megtalálható többek között az alábbi esetekben:

— kizárólagos forgalmazás és kizárólagos vásárlókijelölés, ahol a szállító eladásait egy adott területen csak egy vevőre vagy egy vásárlói rétegre korlátozza;

— kizárólagos szállítás és a szállítót kötelező mennyiségi kényszer, ahol a szállító és a vevő közötti megállapodás szerinti kötelezettség vagy ösztönző rendszer arra készíti a szállítót, hogy kizárólag vagy túlnyomórészt csak egy vevő részére szállítson;

— szelektív forgalmazás, ahol a kiválasztott kereskedőkre kötelezően vagy megállapodás szerint alkalmazott feltételek általában korlátozzák a számukat;

— a másodlagos piaci eladásokra vonatkozó korlátozások, amelyek korlátozzák az alkatrész-forgalmazók eladási lehetőségeit.

(110) Három fő negatív hatásról beszélhetünk a verseny vonatkozásában: (1) az adott piacon bizonyos vevők többé nem vásárolhatnak egy bizonyos szállítótól, ez pedig — különösen kizárólagos szállítás esetén — a vételi piac kizárásához vezethet, (2) ha a versenytárs szállítók nagy része

vagy mindegyike korlátozza a kiskereskedők számát, ez erősítheti az összejátszásokat mind a forgalmazók, mind pedig a szállítók szintjén, és (3) mivel kevesebb forgalmazó fogja ajánlani a terméket, ez a márkán belüli verseny csökkenését is eredményezi. Széles körű kizárólagos területek alkalmazása vagy a kizárólagos vásárlókijelölés a márkán belüli verseny teljes eltörléséhez vezethet. A márkán belüli verseny ilyen csökkentése viszont a márkák közötti verseny gyengülésével járhat.

A viszonteladási árat meghatározó csoport

(111) A viszonteladási ármeghatározás fejezetbe tartoznak azok a megállapodások, amelyeknek fő eleme a vevő arra való kötelezése vagy ösztönzése, hogy a viszonteladás során ne alkalmazzon egy megadott árnál alacsonyabb, illetve magasabb árat, vagy egy megszabott áron értékesítsen. Ebbe a csoportba tartoznak a minimális, a maximált és az ajánlott viszonteladási árak. A maximált és az ajánlott viszonteladási árak — bár nem minősülnek különösen súlyos korlátozásnak — versenyt korlátozó hatással járhatnak.

(112) Két fő negatív hatása van a viszonteladási ármeghatározásnak a verseny vonatkozásában: (1) a márkán belüli árverseny csökkentése és (2) az árak átláthatóságának növekedése. Rögzített vagy minimum viszonteladási ármeghatározás esetén a forgalmazók többé nem folytathatnak árversenyt az adott márkaárra vonatkozóan, ami a márkán belüli árverseny teljes megszűnéséhez vezet. A maximált vagy ajánlott ár hatása az, hogy a viszonteladók erre az árra összpontosítanak, ami az adott árszint többé-kevésbé egységes alkalmazásához vezet. Az árak megnövekedett átláthatósága és az árváltozásokért való felelősség megkönnyíti a gyártók vagy a forgalmazók közötti horizontális összejátszást, legalábbis a koncentrált piacokon. A márkán belüli verseny csökkenése — mivel az adott áru ára tekintetében csökkenti az árnyomó hatást — közvetett hatásként mérsékelheti a márkák közötti versenyt.

A piacfelosztó csoport

(113) A „piacfelosztás” fejezetébe tartoznak azok a megállapodások, amelyeknek fő eleme az, hogy a vevőt korlátozzák egy adott termék beszerzése vagy viszonteladása helyének megválasztásában. Ez az összetevő megtalálható a kizárólagos beszerzésben, ahol a szállító és a vevő közötti megállapodás szerinti kötelezettség vagy ösztönző rendszer arra készíti a vevőt, hogy egy adott termék — például X márkájú sör — iránti szükségletét kizárólag a kijelölt szállítótól való vásárlással elégítse ki, de a vevő továbbra is szabadon vásárolhat és adhat el versengő termékeket, például versengő márkájú sört. Ez az összetevő tartalmazza a területi viszonteladási korlátozásokat, az elsődleges felelősségi terület kijelölését, a forgalmazó működési helyének korlátozását és a vásárló általi viszonteladás korlátozását is.

(114) A versenyre gyakorolt fő negatív hatás a márkán belüli verseny csökkenése, ami elősegítheti, hogy a szállító felossza a piacot és így nehezítse a piaci integrációt. Ez erősítheti az árdiszkriminációt. Ha a versenytárs szállítók mindegyike vagy nagy része korlátozza vevőik számára a beszerzési vagy viszonteladási lehetőségeket, ez erősítheti az összejátszást akár a forgalmazók, akár pedig a szállítók szintjén.

1.2 A vertikális korlátozások pozitív hatásai

(115) Fontos felismerni, hogy a vertikális korlátozások gyakran járnak pozitív hatásokkal, különösen azáltal, hogy előmozdítják a nem árjellegű versenyt és a jobb minőségű szolgáltatásokat. Ha a vállalatnak nincs piaci hatalma, akkor csak úgy próbálkozhat nyeresége növelésével, hogy optimalizálja a gyártási és forgalmazási folyamatait. Számos esetben a vertikális megállapodások segíthetnek ebben, hiszen a szokásos ügyletek a szállító és a vevő között, amelynek során csak az adott ügyletre vonatkozó árról és mennyiségről esik szó, azt eredményezheti, hogy nem érik el a beruházások és az eladások optimális szintjét.

(116) A vertikális megállapodások különféle indokai korrekt áttekintésének szándéka ellenére ez az iránymutatás nem tekinthető teljesnek vagy kimerítőnek. Az alábbi indokok igazolhatják bizonyos vertikális korlátozások alkalmazását:

- (1) A jogosulatlan előnyhöz jutó vállalkozásokkal kapcsolatos probléma megoldása. Előfordulhat, hogy az egyik forgalmazó a másik forgalmazó által tett promóciós erőfeszítések előnyeit élvezzi saját befektetés nélkül. Ez igen gyakori probléma mind a nagykereskedelemben, mind pedig a kiskereskedelemben. A kizárólagos forgalmazás vagy más hasonló korlátozások segíthetnek az ilyen jogosulatlan előnyhöz jutás elkerülésében. A jogosulatlan előnyhöz jutás a szállítók szintjén is megjelenhet, például ha az egyik szállító olyan általános jellegű, kiskereskedelmi szintű promóciós célú beruházásokat tesz a vevő telephelyén, amely versenytársainak vásárlói számára is vonzó. A versenytalpmi-típusú korlátozások segíthetnek a jogosulatlan előnyhöz jutás elkerülésében.

Problémáról igazán csak akkor beszélhetünk, ha a jogosulatlan előnyhöz jutás kérdése valóban komoly. A vevők közötti jogosulatlan előnyhöz jutás csak az értékesítés előtti szolgáltatások terén jelentkezhet, az értékesítés utáni szolgáltatásoknál nem. A terméknek általában viszonylag újnak vagy technikailag összetettnek kell lennie, mivel egyéb esetben a vásárló a múltbeli tapasztalatai alapján nagyon jól tudja, hogy mit akar venni. A terméknek ezen felül viszonylag nagy értékűnek kell lennie ahhoz, hogy a vásárló hajlandó legyen az egyik boltban információt kérni és egy másik üzletben vásárolni. Végül pedig nem lehet a szállító számára

praktikus az, hogy minden vevője számára szerződéses kötelezettségként írja elő az értékesítés előtti szolgáltatásokra vonatkozó alkalmazandó szolgáltatási feltételeket.

A szállítók közötti jogosulatlan előnyhöz jutás szintén bizonyos helyzetekre korlátozott, nevezetesen azokra, amikor a promóció a vevő telephelyén valósul meg általános, nem pedig márkaszpecifikus formában.

- (2) Új piacok megnyitása vagy azokra történő belépés. Amikor egy gyártó egy új földrajzi piacra szeretne belépni, például úgy, hogy először exportál egy másik országba, akkor ez különleges „indító beruházásokat” igényelhet a forgalmazótól, hogy megalapozza az adott márka piaci ismertségét. Annak érdekében, hogy egy helyi forgalmazó hajlandó legyen megtenni ezeket a beruházásokat, szükséges lehet, hogy a forgalmazó területi védelmet élvezzen és ezek a beruházásai megtérüljenek azáltal, hogy egy ideig magasabb áron tud eladni. A más piacokon működő forgalmazókat ezért korlátozni kell egy bizonyos ideig abban, hogy az új piacon eladjanak. Ez a (1) pontban elemzett jogosulatlan előnyhöz jutók problémájának egy speciális esete.
- (3) A „jogosulatlan előnyhöz jutás” problémájának megoldása. Egyes ágazatokban bizonyos kiskereskedők arról ismertek, hogy csak „minőségi” termékeket árulnak. Ilyen esetben az ezeken a kiskereskedőkön keresztül történő eladás alapvető fontosságú az új termék bevezetéséhez. Ha a gyártó nem képes az induláskor eladásait a színvonalas üzletekre korlátozni, akkor azt kockáztatja, hogy alacsonyabb minőségűnek értékeli a termékét, és kudarcot vallhat. Ez azt jelenti, hogy indokolt lehet egy korlátozott ideig megengedni a kizárólagos forgalmazás vagy szelektív forgalmazás formájában megjelenő korlátozást. Ez elegendőnek kell lennie arra, hogy biztosítsa az új termék bevezetését, de ne legyen olyan hosszú, hogy akadályozza a széles körű elterjesztést. Az ilyen előnyök inkább valószínűsíthetők az olyan „tapasztalati” áruknál vagy komplex áruknál, amelyek a végső fogyasztó számára aránylag nagy beszerzést jelentenek.
- (4) Az úgynevezett „fennmaradási probléma”. Néha szükség van olyan ügyfélspecifikus beruházások megtételére akár a szállító, akár a vevő részéről, mint például egy speciális berendezés vagy oktatás. Például egy alkatrészgyártónak új gépeket vagy szerszámokat kell gyártania ahhoz, hogy egyik vevőjének egy bizonyos igényét ki tudja elégíteni. Elképzelhető, hogy a beruházó nem teszi meg a szükséges beruházásokat addig, amíg meghatározott szállítási megállapodásokat nem köt.

Hasonlóan a többi jogosulatlan előnyhöz jutással kapcsolatos példához, számos feltételnek kell megfelelni ahhoz, hogy a nem kellő mértékű beruházás

kockázata valós és jelentős legyen. Először is, a beruházásnak kapcsolatfüggőnek kell lennie. Akkor tekinthető a szállító által tett beruházás kapcsolatfüggőnek, ha a szerződés megszűnése után a beruházás nem használható fel a szállító által arra, hogy más vevőknek szállítson, és csak jelentős veszteséggel értékesíthető. Akkor tekinthető a vevő által tett beruházás kapcsolatfüggőnek, ha a szerződés megszűnése után a beruházás nem használható fel a vevő által arra, hogy más szállítók által szállított termékeket vásároljon és/vagy használjon, és csak jelentős veszteséggel értékesíthető a piacon. Így kapcsolatfüggőnek minősülhet egy beruházás például azon az alapon, hogy csak egy márkaszpecifikus alkatrész gyártásához vagy egy adott márka raktározásához használható, és így nem használható nyereségesen felcserélhető termékek gyártásához vagy viszonteladásához. Másodsorban pedig hosszú távú beruházásnak kell lennie, amely rövidtávon nem térül meg. Harmadsorban pedig a beruházásnak aszimmetrikusnak kell lennie; azaz az egyik szerződéses fél többet fektet be, mint a másik. Ha ezek a feltételek fennállnak, akkor általában megfelelően indokolt a vertikális korlátozás kikötése a beruházás teljes értékcsökkenésének időtartamára. A megfelelő vertikális korlátozás versenytilalmi vagy a mennyiségi kényszert alkalmazó típusú, ha a szállító végezte a beruházást, ha pedig a vevő végezte, akkor a kizárólagos forgalmazási, kizárólagos vevőkijelölési vagy a kizárólagos szállítási típus alkalmazása indokolt.

- (5) A „fő know-how átadása esetén esetleg felmerülő különleges fenntartási probléma”. A know-how-t átadása után már nem lehet visszavenni, viszont a know-how átadója elvárhatja, hogy azt a versenytársai vagy azok javára más ne használja. Ha a know-how nem volt a vevő részére készen elérhető, valamint az a megállapodás szerinti működéshez lényeges és elengedhetetlen, akkor az ilyen átruházás indokolja a versenytilalmi-jellegű korlátozást. Ez rendszerint nem tartozik a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá.
- (6) „Nagyságrendi megtakarítások a forgalmazásban”. A nagyságrendi megtakarítások kihasználása és így termékének alacsonyabb kiskereskedelmi ár elérése érdekében előfordulhat, hogy a gyártó termékének viszonteladását korlátozott számú forgalmazóra koncentrálja. Ennek érdekében alkalmazhat kizárólagos forgalmazást, mennyiségi kényszert minimális vásárlási követelmény formájában, ilyen kikötést tartalmazó szelektív forgalmazást, illetve kizárólagos beszerzést.
- (7) „Tőkepiaci információhiány” A szokásos tőkekihelyezők (bankok, részvénytőkepiacok) gyakran csak optimális szint alatti tőkekihelyezést végeznek, ha hiányos információjuk van a kölcsönvevő minőségéről,

illetve, ha nincs megfelelő fedezet a tőke biztosítására. A vevőnek vagy a szállítónak viszont lehetnek jobb információi, és így — a kizárólagos kapcsolat révén — képes lehet arra, hogy kiegészítő biztosítékot szerezzen a befektetésére. Ha a szállító nyújt kölcsönt a vevőnek, ez eredményezheti a versenytilalmi vagy mennyiségi kényszer kikötését a vevőre nézve. Ha a vevő nyújtja a kölcsönt a szállítónak, akkor ez indokolhatja a kizárólagos szállítás vagy a mennyiségi kényszer kikötését a szállító vonatkozásában.

- (8) „Egységesség és minőségi szabványosítás”. Egy vertikális megállapodás elősegítheti az értékesítések számának növelését a márkaarculat megteremtésével, és így növelheti a termék vonzerejét a végső fogyasztók számára azáltal, hogy egy bizonyos szintű egységességre és minőségi szabványosításra készíti a forgalmazókat. Ez jelenik meg például a szelektív forgalmazás és a franchise esetében.

(117) A (116) bekezdésben említett nyolc eset megvilágítja, hogy bizonyos körülmények fennállása esetén a vertikális megállapodások valószínűsíthetően elősegítik a hatékonyságot és az új piacok kialakítását, ez pedig ellensúlyozhatja az esetleges negatív hatásokat. Általában ez az indok a legerősebben azon korlátozott időtartamú vertikális megállapodásokra igaz, amelyek új komplex termékek bevezetését segítik, vagy kapcsolatfüggő beruházásokat védnek. Néha szükséges lehet egy vertikális megállapodás addig, amíg a szállító a vevőnek áruját eladja [lásd különösen a (116) bekezdés (1), (5), (6) és (8) pontjaiban leírt helyzeteket].

(118) A különböző vertikális megállapodások nagymértékben felcserélhetők egymással. Ez azt jelenti, hogy ugyanaz a hatékonysági probléma különböző vertikális korlátozásokkal is megoldható. Nagyságrendi megtakarítás elérhető például kizárólagos forgalmazással, szelektív forgalmazással, mennyiségi kényszerrel vagy kizárólagos beszerzéssel is. Ez azért fontos, mert a különböző vertikális korlátozásoknak eltérő a versenyre gyakorolt negatív hatásuk. Ennek a 81. cikk (3) bekezdése szerinti nélkülözhetetlenség tárgyalása során van szerepe.

1.3 A vertikális korlátozások értékelésének általános szabályai

(119) A vertikális korlátozásokat a versenypolitika szemszögéből vizsgálva néhány általános szabály állapítható meg:

- (1) A legtöbb vertikális korlátozás esetében a gazdasági verseny szempontjai csak akkor merülnek fel, ha nem elégséges a márkák közötti verseny, azaz, ha a szállító, a vevő vagy mindkettőjük szintjén valamilyen fokú piaci erő tapasztalható. Elviekben a piaci erő azt jelenti, hogy az erő birtokosa képes az árat

a versenyszint fölé emelni, és — legalábbis rövid távon — extra profitot elérni. A gazdasági társaságoknak lehet piaci hatalmuk a piaci dominancia szintje alatt is, ami a 82. cikk alkalmazásának küszöbértéke. Ha egy nem koncentrált piacon sok vállalat versenyez, feltételezhető, hogy a nem szigorú vertikális korlátozásoknak nem lesz érzékelhető negatív hatásuk. A piac akkor minősül nem koncentrálnak, ha a HHI index, azaz az érintett piacon működő vállalkozások egyes piaci részesedései négyzetének összege 1000 alatt van.

- (2) A márkák közötti versenyt korlátozó vertikális korlátozások általában károsabbak, mint a márkán belüli versenyt korlátozók. A versenytilalmi kötelezettségek például feltehetően több negatív hatással járnak, mint a kizárólagos forgalmazás. Az előbbi azáltal, hogy más márkáktól feltehetően elzárja a piacot, akadályozhatja ezeket abban, hogy piacra lépjenek. Az utóbbi — bár korlátozza a márkán belüli versenyt — nem akadályozza azt, hogy az áruk eljussanak a végső fogyasztókhoz.
- (3) A korlátozott forgalmazási csoportba tartozó vertikális korlátozások — megfelelő márkák közötti verseny hiányában — jelentősen csökkenthetik a fogyasztók számára rendelkezésre álló választási lehetőségeket. Ezek a korlátozások még károsabbak akkor, ha eredményesebb forgalmazókat vagy más forgalmazási módszert alkalmazó kereskedőket zárnak ki. Ez csökkentheti a forgalmazás fejlődését, és a fogyasztókat elzárja az említett forgalmazók szolgáltatásaitól vagy összekapcsolt ár-szolgáltatás ajánlataitól.
- (4) A kizárólagos kereskedelmi megállapodások általában károsabbak a versenyre nézve, mint a nem kizárólagos megállapodások. A kizárólagos kereskedelemben — a szerződés kifejezett megfogalmazása vagy annak gyakorlati hatásai következtében — az egyik fél köteles igényeit teljesen vagy csaknem teljesen a másik fél által kielégíteni. A versenytilalmi kötelezettség alapján például a vevő csak egyetlen márkát vásárolhat. A mennyiségi kényszer ellenben hagy egy kis teret a vevőnek arra, hogy versengő termékeket is beszerezzen. Így a mennyiségi kényszernél a kizárási hatás alacsonyabb lehet.
- (5) A nem márkás árukra és szolgáltatásokra vonatkozó vertikális korlátozások általában kevésbé károsak, mint a márkás áruk és szolgáltatások forgalmazását érintő korlátozások. A márkanév alatti forgalmazás a termék megkülönböztetése irányába hat és csökkenti a termék helyettesíthetőségét, ami a kereslet rugalmasságának csökkenéséhez vezet, és növeli az áremelés lehetőségét. A márkás és nem márkás áruk és szolgáltatások közötti különbségtétel gyakran egybeesik a közbelső áruk és részszolgáltatások, valamint a végtermékek és végső szolgáltatások közötti megkülönböztetéssel.

A közbenső árukat és részszolgáltatásokat olyan vállalkozások vásárolják, amelyek azokat felhasználják más termékek és szolgáltatások előállításában, és ezek általában nem felismerhetőek a végtermékekben vagy végső szolgáltatásban. A közbenső áruk vásárlói általában jól tájékozott vevők, akik képesek a minőséget mérlegelni, így kevésbé hat rájuk a márka és az arculat. A végtermékeket — közvetve vagy közvetlenül — a végső fogyasztóknak adják el, akikre gyakran jobban hat a márka és az arculat. Mivel a forgalmazóknak (kiskereskedőknek, nagykereskedőknek) a végső fogyasztók keresletére kell válaszolniuk, a versenyt nagyobb kár éri, ha forgalmazókat zárnak ki abból, hogy egy vagy több márkát áruljanak, mint amikor a közbenső termékek vevőit akadályozzák abban, hogy egy adott beszerzési forrásból vásároljanak versengő termékeket.

A közbenső árukat vagy részszolgáltatásokat vásárló vállalkozásoknak általában van szakosodott részlegük vagy tanácsadójuk, aki figyelemmel kíséri a kínálati piac fejleményeit. Mivel ezek a vállalkozások nagy tételben vásárolnak, a piackutatási költségek általában nem korlátozó tényezők. A márkán belüli versenyt érő veszteség ezért kevésbé fontos a közbenső szinten.

- (6) A vertikális korlátozások összekapcsolása általában növeli azok negatív hatásait. Bizonyos vertikális korlátozások összekapcsolása azonban előnyösebb a verseny számára, mint azok elszigetelt alkalmazása. A kizárólagos forgalmazási rendszerben például a forgalmazó hajlamos lehet arra, hogy emelje a termékek árát, mivel csökkent a márkán belüli verseny. A mennyiségi kényszer alkalmazása vagy a legmagasabb viszonteladási ár meghatározása korlátot szabhat az ilyen áremeléseknek.
- (7) A vertikális korlátozások lehetséges negatív hatásai felerősödnek, ha számos szállító és azok vevői ugyanolyan módon szervezik meg a kereskedelmüket. Ezek az úgynevezett halmozott hatások sok ágazatban problémát jelenthetnek.
- (8) Minél inkább kötődik a vertikális korlátozás a know-how átadáshoz, annál inkább várható, hogy hatékony lesz, és annál inkább szükséges lehet a vertikális korlátozás az átadott know-how vagy a felmerült beruházási költségek védelmének érdekében.
- (9) Minél inkább kötődik a vertikális korlátozás kapcsolatfüggő beruházásokhoz, annál több létjogosultságuk van bizonyos vertikális korlátozásoknak. A korlátozás indokolt időtartama a beruházás teljes értékcsökkenési leírásához szükséges idő hosszától függ.
- (10) Új termék esetén, illetve akkor, amikor egy létező terméket legelőször hoznak forgalomba egy másik földrajzi piacon, nehézséget okozhat a vállalat szá-

mára, hogy meghatározza a piaci részesedését, vagy ez a részesedés nagyon magas lesz. Ez azonban nem lehet komoly probléma, mivel az új termék bevezetéséhez vagy új piac feltárásához kötődő vertikális korlátozások általában nem korlátozzák a versenyt. Ez a szabály — a vállalat piaci részesedésének mértékétől függetlenül — alkalmazandó a termék első piaci bevezetésétől számított két évig. A szabály vonatkozik minden nem különösen súlyos korlátozásra és — új földrajzi piac esetén — azokra az aktív és passzív értékesítési korlátozásokra, amelyek a szállító más piacon működő közvetlen vevőire vonatkoznak az új piacon működő közvetítők vonatkozásában. Egy új terméknek korlátozott területen vagy egy korlátozott fogyasztói körön belüli eredeti tesztelése során az új termék tesztpiaci értékesítésére kijelölt forgalmazók legfeljebb 1 évig korlátozhatók a tesztpiacon kívüli aktív értékesítéseikben anélkül, hogy a 81. cikk (1) bekezdése vonatkozna rájuk.

1.4 Az elemzés módszertana

(120) A vertikális korlátozások értékelése általában az alábbi négy lépésből áll:

- (1) Elsőként az érintett vállalkozásoknak meg kell határozniuk az érintett piacot annak érdekében, hogy megállapítsák — az adott vertikális korlátozástól függően — a szállító vagy a vevő piaci részesedését [lásd a (88)—(99) bekezdést, különösen a (89)—(95) bekezdést].
- (2) Ha a piaci részesedés nem haladja meg a 30%-os küszöbértéket, akkor a vertikális megállapodásra vonatkozik a csoportmentesítési rendelet — a különösen súlyos korlátozások és a megállapodás feltételeinek figyelembevételével.
- (3) Ha a piaci részesedés meghaladja a 30%-os küszöbértéket, akkor értékelni kell, hogy a vertikális megállapodás a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik-e.
- (4) Ha a vertikális megállapodás a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, akkor meg kell vizsgálni, hogy megfelel-e a 81. cikk (3) bekezdésében foglalt mentesítés feltételeinek.

1.4.1 A 81. cikk (1) bekezdésében foglalt értékelés során alkalmazandó releváns tényezők

(121) A 30%-os piaci részesedési küszöbértéket meghaladó esetekben a Bizottság teljes versenyelemzést végez. Az alábbi tényezők a legfontosabbak annak megállapítása során, hogy a vertikális megállapodás érzékelhető versenykorlátozást jelent-e a 81. cikk (1) bekezdése alapján:

- a) a szállító piaci helyzete;
- b) a versenytársak piaci helyzete;
- c) a vevő piaci helyzete;

- d) piacra lépési korlátok;
- e) a piac érettsége;
- f) a kereskedelem szintje;
- g) a termék jellege;
- h) egyéb tényezők.

(122) Az egyes tényezők fontossága esetről esetre változhat és függ a többi tényezőtől. Például a szállító magas piaci részesedése általában jól jelzi a piaci hatalmát, de alacsony piacra lépési korlátok esetén mégsem jelent piaci hatalmat. A fentiek miatt nem lehetséges szigorú szabályokat megállapítani az egyes tényezők fontosságáról. Az alábbiakat azonban megállapíthatjuk:

A szállító piaci helyzete

(123) A szállító piaci helyzetét elsősorban és leginkább az érintett termék- és földrajzi piacon való piaci részesedése határozza meg. Minél magasabb a piaci részesedése, valószínűsíthetően annál nagyobb a piaci hatalma. A szállító piaci helyzetét tovább erősíti, ha versenytársaival szemben bizonyos költségelőnyökkel rendelkezik. Ezek a versenyelőnyök eredhetnek abból, hogy elsőként tett lépéseket a piacon (a legjobb helyen van stb.), főszabadalom birtokosa, magasabb szintű technológiával rendelkezik, márkavezető, illetve magasabb minőségű portfolióval rendelkezik.

A versenytársak piaci helyzete

(124) A versenytársak piaci helyzete ugyanilyen jellemzőkkel — azaz a piaci részesedéssel és a lehetséges versenyelőnyökkel — írható le. Minél erősebbek a működő versenytársak és minél többen vannak, annál kisebb a kockázata annak, hogy a szóban forgó szállító vagy vevő képes lesz egyedül kizárni másokat a piacról, és annál kisebb a márkán belüli verseny csökkentésének kockázata. Ha viszont a versenytársak száma meglehetősen alacsony lesz és piaci helyzetük (méret, költségek, K+F képesség stb.) megközelítőleg hasonló, ez a piacszerkezet növelheti az összejátszások veszélyét. A hullámzó vagy gyorsan változó piaci részesedések általában az intenzív verseny jelei.

A vevő piaci helyzete

(125) A vásárlóerő a vevő piaci helyzetéből fakad. A vásárlóerő első mutatója a vevő piaci részesedése a vételi piacon. Ez a részesedés jelzi keresletének fontosságát a lehetséges szállítók számára. Más jellemzők a vevőnek a viszonteladási piacon elfoglalt piaci helyzetére vonatkoznak, így például az üzletei elhelyezkedésének széles földrajzi kiterjedtsége, a vevő/forgalmazó saját márkái és arcuata a végső fogyasztók körében. A különböző vertikális korlátozások esetében eltérő a vásárlóerő hatása a versenyellenes következmények bekövetkezésének valószínűsége szempontjából. A vásárlóerő különösen erősítheti a negatív hatásokat a korlátozott forgalmazási és piacfelosztó csoportba tartozó korlátozások esetén, ilyenek például a kizárólagos értékesítés, a kizárólagos forgalmazás és a mennyiségi alapú szelektív forgalmazás.

Piacra lépési korlátok

(126) A piacra lépési korlátok mértéke attól függ, hogy a piacon lévő vállalatok mennyire tudják áraikat a versenyszint — általában a minimális átlagos összköltség — fölé emelni, és extraprofitot termelni anélkül, hogy más vállalatok piacra lépésétől kellene tartaniuk. Piacra lépési korlátok hiányában más vállalatok könnyű és gyors piacra lépése következtében megszűnne az ilyen nyereség. A piacra lépési korlátozások alacsonynak mondhatók, ha a tényleges piacra lépés, amely megelőzné vagy felmorzsolná az extraprofitot, feltehetően egy vagy két éven belül bekövetkezik.

(127) A piacra lépési korlátok sokféle tényezőtől eredhetnek, így nagyságrendi és kiterjedési előnyökből, kormányzati rendelkezésekből — különösen akkor, ha azok kizárólagos jogokat létesítenek, segínyt nyújtanak, importvámokat állapítanak meg — szellemi alkotásokra vonatkozó jogokból, erőforrások feletti rendelkezésből ott, ahol a kínálat korlátozott — például a természeti korlátok miatt³⁰ —, lényeges kedvezményekből, az első lépés előnyéből, valamint az erőteljes reklámozással kialakított fogyasztói márkahűségéből. A vertikális korlátozások és a vertikális integráció szintén működhet piacra lépési korlátként azáltal, hogy nehezebbé teszi a piacra lépést, és így a (potenciális) versenytársakat kizárhatja. A piacra lépési korlátok megjelenhetnek csak a szállító vagy a vevő szintjén, illetve mindkét szinten.

(128) Az, hogy ezek közül a tényezők közül melyeket nevezhetünk piacra lépési korlátoknak, attól függ, hogy összefüggenek-e a meg nem térülő költségekkel. Meg nem térülő költségek azok a költségek, amelyek szükségesek a piacra lépéshez vagy a piaci cselekvéshez, de amelyek elvesznek a piac elhagyásakor. A fogyasztói hűséget építő reklámköltségek általában meg nem térülő költségek, ha csak a piacról távozó cég nem tudja eladni a márkanevét, vagy azt máshol veszteség nélkül tovább használni. Minél több a meg nem térülő költség, annál komolyabban kell a lehetséges piacra lépőknek mérlegelni a belépés kockázatát, és a piacon működők annál megalapozottabban fenyegethetnek azzal, hogy állni fogják az új versenyt, mivel a meg nem térülő költségek miatt a piacon működőknek költséges lenne elhagyni a piacot. Ha például a forgalmazókat versenytildalmi kötelezettség köti a gyártóhoz, erősebb lesz a kizárási hatás, ha a saját forgalmazói hálózat felállítása meg nem térülő költségekkel jár a lehetséges piacra lépő számára.

(129) A piacra lépés általában csekélyebb vagy komolyabb meg nem térülő költségekkel jár. Ennek következtében a tényleges verseny általában hatékonyabb és nagyobb súllyal esik latba az adott eset értékelése során, mint a potenciális verseny.

³⁰ Lásd a Bizottság 97/26/EK határozatát (a IV/M.619. sz. — Gencor/Lonrho ügyben), (HL L 11. szám, 1997. 01. 14., 30. o.)

A piac érettsége

(130) Az érett piac olyan piac, amely már egy ideje működik, ahol a használt technológia jól ismert, széles körben elterjedt és nem sokat változik, ahol nincsenek alapvető újdonságok a márkák tekintetében, és ahol a kereslet aránylag állandó, illetve csökkenő. Ilyen piacokon valószínűbbek a negatív hatások, mint a dinamikusabb piacokon.

A kereskedelem szintje

(131) A kereskedelem szintje a közbenső és végső áruk és szolgáltatások közötti különbségtételhez kapcsolható. Amint azt már korábban említettük, a negatív hatások általában kevésbé valószínűek a közbenső áruk és részszolgáltatások szintjén.

A termék jellege

(132) A termék természete különösen a végtermékek esetében játszik szerepet mind a feltételezhető negatív, mind pozitív hatások értékelése során. A feltételezhető negatív hatások értékelése során fontos az, hogy a piacon lévő termékek inkább homogének vagy heterogének, drága-e a termék, a fogyasztó költségvetéséből nagy részt igényel-e vagy olcsó, valamint az, hogy a termék egyszeri és végső vásárlás tárgya vagy többszöri ismételt vásárlásé. Általában véve, ha a termék heterogénebb, olcsóbb és inkább egyszeri vásárlásra emlékeztet, akkor valószínűbb, hogy a vertikális korlátozás negatív hatásokkal fog járni.

Egyéb tényezők

(133) Az adott korlátozások értékelése során más tényezőket is figyelembe kell venni. Ezen tényezők közé tartozik a halmozott hatás, vagyis az, ha a piacot hasonló megállapodások fedik le, valamint az „egyoldalú” megállapodás (főként az egyik felet terhelik a korlátozások vagy kötelezettségek) vagy „kölsönös” megállapodás (mindkét felet kötnek kötelezettségek vagy korlátozások), a szabályozási környezet és magatartás, amely jelezheti vagy erősítheti az olyan összejátszást, mint az árdiktálás, előre bejelentett árváltozások és megállapodások a „megfelelő” árról, árszigorítás, mintegy válaszként többletkapacitásra, árdiszkrimináció és múltbeli összejátszó magatartás.

1.4.2 A 81. cikk (3) bekezdésében foglalt értékelés során alkalmazandó releváns tényezők

(134) A 81. cikk (3) bekezdése alkalmazásának négy halmozott feltétele van:

— a vertikális megállapodásnak hozzá kell járulnia a termelés vagy a forgalmazás fejlesztéséhez, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához;

— a vertikális megállapodásnak ezekből az előnyökből egy méltányos részt a fogyasztók számára kell biztosítania;

— a vertikális megállapodás nem sújthatja az érintett vállalkozásokat olyan vertikális korlátozásokkal, amelyek nem elengedhetetlenek a fenti előnyök elérése érdekében;

— a vertikális megállapodás nem járhat azzal a lehetőséggel a vállalkozások számára, hogy kiküszöböljék a versenyt a szóban forgó termékek lényeges része tekintetében.

(135) A verseny kizárásáról szóló utóbbi feltétel a szóban forgó termékek lényeges része tekintetében az erőfölény problémájával függ össze. Ha egy vállalkozás erőfölényben van, vagy erőfölénybe kerül a vertikális megállapodás következtében, akkor elvileg nem zárható ki az érzékelhető versenykorlátozással járó vertikális korlátozás megjelenése. A vertikális megállapodás azonban kívül eshet a 81. cikk (1) bekezdésének hatályán, ha objektíven igazolható, hogy például szükség van rá a kapcsolatfüggő beruházások védelme vagy olyan lényeges know-how átruházása érdekében, amely nélkül az adott áruk vagy szolgáltatások eladása, illetve vétele nem jött volna létre.

(136) Ha a szállító vagy a vevő nincs erőfölényben, fontossá válik a másik három szempont. Az első, amelyik a termelés vagy a forgalmazás fejlesztésére, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdítására vonatkozik, a (115)—(118) bekezdésben jellemzett hatékonysági elemekre utal. Ezeknek a hatékonysági elemeknek bizonyíthatóknak kell lenniük és összességükben pozitív hatással kell járniuk. A jogosulatlan előnyhöz jutók kiküszöbölésére utaló spekulatív állítások vagy költségmegtakarításokra vonatkozó általános kijelentések nem fogadhatók el. A piaci hatalom pusztá gyakorlásából vagy versenyellenes magatartásból fakadó költségmegtakarítások sem fogadhatók el. Másodsorban a gazdasági előnyöket nem csak a megállapodás feleinek kell élvezniük, hanem a fogyasztóknak is. A fogyasztók előnyökből történő részesedése általában az érintett piacon tapasztalható verseny intenzitásától függ. A verseny nyomása általában biztosítja azt, hogy a költségmegtakarítások alacsonyabb árak formájában adódnak tovább, vagy a vállalatokat arra ösztönzik, hogy azok a lehető leggyorsabban új termékeket dobjanak a piacra. Éppen ezért, ha fenntartható a piacon a megfelelő verseny, ami hatékonyan korlátozza a megállapodást kötő feleket, akkor a versenyfolyamatok általában biztosítják azt, hogy a fogyasztók méltányos részt kapjanak a gazdasági előnyökből. A harmadik szempont abban játszik szerepet, hogy a legkevésbé versenyellenes korlátozást válasszák a meghatározott pozitív hatások elérésére.

2. Az egyes vertikális korlátozások elemzése

(137) A vertikális megállapodások tartalmazhatják a (103)—(114) bekezdésben jellemzett vertikális korlátozás-összetevők közül kettőnek vagy többnek az összekapcsolását is. Az alábbiakban a (120)—(136) bekezdésben bemutatott elemzési módszertant követve elemezzük a

leggyakoribb vertikális korlátozásokat és azok összekapcsolását.

2.1 Egyedüli márka kikötése

(138) A versenytilalmi kikötés olyan kötelezettségen vagy ösztönző rendszeren alapul, amely arra készíti a vevőt, hogy egy adott piacon egy szállítótól szerezze be szükségleteinek gyakorlatilag a teljes mennyiségét. Ez nem azt jelenti, hogy a vevő közvetlenül csak egy szállítótól vásárolhat, hanem azt, hogy a vevő nem fog versengő termékeket vagy szolgáltatásokat vásárolni, viszonteladás során értékesíteni, illetve beépíteni. A versenyre nézve potenciális veszély a piac elzárása a versenytárs szállítóktól és lehetséges szállítóktól, a szállítók közötti összejárás erősítése a halmazott alkalmazás esetén, ha pedig a vevő viszonteladóként a végső fogyasztók felé forgalmaz, akkor az üzleten belüli márkák közötti verseny csökkenése. Mind a három korlátozó hatás közvetlenül kihat a márkák közötti versenyre.

(139) Az egyedüli márka kikötését akkor mentesíti a csoportmentesítési rendelet, ha a szállító piaci részesedése nem haladja meg a 30%-ot, és vonatkozik rá a versenytilalmi kötelezettséget korlátozó legfeljebb ötéves határidő. A piaci küszöbérték feletti vagy az időkorlátozást meghaladó egyedi esetekben az alábbi iránymutatás vonatkozik az értékelésre.

(140) A „szállító piaci helyzete” a legfontosabb a versenytilalmi kötelezettségek lehetséges versenyellenes hatásainak értékelése során. Az ilyen típusú kötelezettséget általában szállító írja elő, és a szállító hasonló megállapodásokat köt más vevővel is.

(141) Nem csak a szállító piaci helyzete a lényeges, hanem az is, hogy milyen körben és milyen időtartamra írja elő a versenytilalmi kötelezettséget. Minél magasabb a szállító lekötött piaci részesedése, vagyis az egyedüli márka kötelezettség alatt eladott termékeinek piaci részesedése, annál nagyobb a kizárás valószínűsége. Hasonlóképpen, minél hosszabb a versenytilalmi kötelezettség időtartama, annál valószínűbb a jelentős kizárás fennállása. A nem erőfölényben lévő vállalatok által előírt, egy évnél rövidebb versenytilalmi kötelezettségek esetében általában nem vélelmezhető az érzékelhetően versenyellenes hatások vagy összességében negatív hatások keltése. A nem erőfölényben lévő vállalatok által előírt, egy és öt év közötti tartamú versenytilalmi kötelezettségek esetében általában szükséges a versenyellenes és a versenyt támogató hatások megfelelő kiegyensúlyozása, míg az öt évet meghaladó versenytilalmi kötelezettségek a beruházások legnagyobb része esetén nem szükségesek az említett hatékonysági elemek eléréséhez, vagy a hatékonysági elemek nem kellően ellensúlyozzák a kizáró hatásukat. Az erőfölényben lévő vállalatok nem köthetnek ki versenytilalmi kötelezettségeket vevőik számára, hacsak nem tudják objektíven igazolni az ilyen kereskedelmi magatartást a 82. cikk alapján.

(142) A szállító piaci hatalmának értékelése során a „versenytársainak piaci helyzete” is fontos. Amíg a piacon kellően sok és erős versenytárs van, addig nem várható érzékelhető versenyellenes hatások. Csak akkor valószínű, hogy a versenytárs szállítókat kizárják, ha azok jelentősen kisebbek, mint a versenytilalmi kötelezettséget alkalmazó szállító. Kevésbé valószínű a versenytársak kizárása, ha hasonló a piaci helyzetük és hasonlóan vonzó termékeket árulnak. Azonban ilyen esetben is jelentkezhet kizárás a lehetséges piacra lépők vonatkozásában, ha több nagyobb szállító versenytilalmi szerződéseket köt az érintett piac vevőinek jelentős részével (halmazott hatás). Ebben a helyzetben továbbá a versenytilalmi megállapodások erősíthetik a versenytárs szállítók közötti összejárászt. Ha ezek a szállítók egyedileg a csoportmentesítési rendelet hatálya alá tartoznak, akkor szükséges lehet a csoportmentesítés visszavonása az ilyen negatív halmazott hatások felszámolására. Az 5% alatti lekötött piaci részesedés általában nem tekinthető a halmazott kizárási hatáshoz jelentősen hozzájáruló tényezőnek.

(143) Azokban az esetekben, ahol a legnagyobb szállító piaci részesedése 30% alatt marad, és az öt legnagyobb szállító piaci részesedése 50% alatti (5-ös koncentrációs arány), nem valószínű az egyedi vagy halmazott versenyellenes hatás fennállása. Ha egy lehetséges piacra lépő mégsem tud nyereségesen belépni a piacra, akkor ennek feltehetően nem a versenytilalmi kötelezettségek az okai, hanem más tényezők, például a fogyasztók preferenciái. Nem valószínű például, hogy versenyprobléma keletkezzen akkor, amikor 50 vállalat van éles versenyben egy adott piacon, s ezek egyike sem rendelkezik jelentős piaci részesedéssel.

(144) A „piacra lépési korlátok” abból a szempontból fontosak, hogy van-e tényleges kizárás. Ha valahol aránylag könnyű a versenytárs szállítóknak új vagy alternatív vevőket találni a termékekre, akkor ott nem valószínű, hogy a kizárás valós probléma lesz. Gyakran találhatóak viszont piacra lépési korlátok mind a gyártók, mind pedig a forgalmazók szintjén.

(145) Figyelembe kell venni a „kiegyenlítő erőt”, mivel a piaci erővel rendelkező vevők nem könnyen engedik magukat elzárni a versengő termékektől vagy szolgáltatásoktól. Ennek következtében a nem hatékonyságon alapuló kizárás, amelynek káros hatásai vannak a végső fogyasztókra nézve, főként szétaprózódott vevők esetén jelent veszélyt. Ha viszont a versenytilalmi megállapodásokat erős vevőkkel kötik meg, ennek komoly kizárási hatása lehet.

(146) Végül, a „kereskedelem szintje” is fontos a kizárás szempontjából. Közbenső termék esetén kevésbé valószínű a kizárás. Ha a közbenső termék szállítója nincs erőfölényben, a versenytárs szállítók számára rendelkezésre áll egy jelentős mértékű „szabad” kereslet. Az erőfölény szint alatt is jelentkezhet azonban komoly kizárási hatás a tényleges, vagy potenciális versenytársak tekintetében, ha hal-

mozott hatás tapasztalható. Komoly halmozott hatás viszont nem valószínű, ha a piacnak kevesebb, mint 50%-a van lekötve. Ha a szállító erőfölényben van, minden olyan kötelezettség, ami azzal jár, hogy kizárólag vagy főként az erőfölényben lévő szállítótól lehet csak megvenni a termékeket, könnyen vezethet jelentős kizáráshoz a piacon. Minél nagyobb az erőfölény, annál nagyobb a versenytársak kizárásának a kockázata.

(147) Ha a megállapodás végtermék szolgáltatására vonatkozik nagykereskedelmi szinten, akkor az a kérdés, hogy valószínűsíthető-e a versenyprobléma jelentkezése az erőfölény szint alatt, nagymértékben függ a nagykereskedelem típusától és a nagykereskedelmi szinten található piacra lépési korlátoktól. A kizárás veszélye nem valós, ha a versenytárs gyártók könnyen megvalósíthatják saját nagykereskedelmi műveleteiket. Az, hogy a piacra lépési korlátok alacsonyak-e, függ a nagykereskedelem típusától, azaz attól, hogy a nagykereskedők csak a megállapodás által érintett termékkel tudnak hatékonyan kereskedni (például fagyalattal), vagy hatékonyabb számukra egy egész termékkálával való kereskedés (például fagyasztott élelmiszerek). Az utóbbi esetben a kizárólag egy terméket szállító gyártó számára nem kifizetődő saját nagykereskedelmi műveletekbe kezdeni. Ebben az esetben a versenyellenes hatások az erőfölény szintje alatt is megjelenhetnek. Ezenfelül a halmozott hatás problémája is jelentkezhet, ha a sok szállító lekötő a rendelkezésre álló nagykereskedők nagy részét.

(148) Végtermékek esetén általában valószínűbb a kizárás megjelenése a kiskereskedelmi szinten, figyelembe véve azt, hogy a legtöbb gyártó számára jelentős piacra lépési korlátok állnak fenn arra nézve, hogy kiskereskedelmi üzleteket nyissanak kizárólag a saját termékeik számára. Ezenfelül a kiskereskedelmi szint az, ahol a versenytilalmi megállapodások csökkenthetik az üzleten belüli és a márkák közötti versenyt. Ezek az okai annak, hogy végtermékek esetén a kiskereskedelmi szinten jelentős versenyellenes hatások jelentkezhetnek — figyelembe véve más releváns tényezőket is —, ha a nem erőfölényben lévő szállító az érintett piacnak több mint 30%-át lekötöti. Egy erőfölényben lévő gazdasági társaság esetében már a mérsékelt lekötött piaci részesedés is vezethet jelentős versenyellenes hatásokhoz. Minél nagyobb a gazdasági társaság erőfölénye, annál nagyobb a versenytársak kizárásának a kockázata.

(149) Kiskereskedelmi szinten halmozott kizárási hatás is jelentkezhet. Ha az összes gazdasági társaság piaci részesedése 30% alatt marad, akkor nem valószínű a halmozott kizárási hatás, ha a lekötött piaci részesedés összesen nem éri el a 40%-ot, így ilyen esetben nem kell a csoportmentesítés visszavonásával számolni. Ez a határérték magasabb is lehet, ha más tényezők — például a versenytársak száma, a piacra lépési korlátok stb. — is figyelembe vehetők. Ha nem minden gazdasági társaságnak marad a piaci részesedése a csoportmentesítési rendelet szerinti küszöbérték alatt, de egyikük sincs erőfölényben, akkor nem valószínű-

sítható a kizárási hatás, feltéve, hogy a lekötött piaci részesedések összege 30% alatt van.

(150) Ha a vevő olyan telephelyről és területről értékesít, amely a szállító tulajdona vagy azt a szállító a vevővel kapcsolatban nem álló harmadik féltől bérlő, akkor korlátozott lehetőség van csak arra, hogy az esetleges kizárási hatás miatt hatékony jogorvoslatokat alkalmazzanak. Ebben az esetben az erőfölény-szint alatt nem valószínű, hogy a Bizottság beavatkozik.

(151) Bizonyos ágazatokban egynél több márka egy adott üzletben történő értékesítése nehéz lehet, ilyenkor a kizárási probléma jobban orvosolható a szerződések időtartamának korlátozásával.

(152) Az úgynevezett „angol klauzula” — ami előírja a vevő számára, hogy bejelentsen minden számára tett jobb ajánlatot, azzal, hogy azt csak akkor fogadhatja el, ha a szállító nem tesz ugyanolyan ajánlatot — ugyanolyan hatással járhat, mint a versenytilalmi kötelezettség, különösen akkor, ha a vevőnek fel kell fednie, ki tette az ajánlatot. Ezenkívül a piac átláthatóságának növelésével ez a szállítók közötti összejátszást is erősítheti. Az „angol klauzula” mennyiségi kényszerként is működhet. A vevőt sújtó mennyiségi kényszer a versenytilalom egy enyhébb formája, ahol a szállító és a vevő közötti megállapodás szerinti kötelezettség vagy ösztönző rendszer arra készíti a vevőt, hogy beszerzéseit túlnyomórészt egy szállítónál tegye meg. A mennyiségi kényszer megjelenhet például minimális vásárlási előírás, vagy olyan nem lineáris árképzés formájában, mint a mennyiségi rabatt rendszerek, a hűség-rabatt rendszerek vagy a kétrészes ártétel (rögzített összeg + egységár). A vevőt sújtó mennyiségi kényszernek a versenytilalmi kötelezettséghez hasonló, de gyengébb kizárási hatásai vannak. Ezeknek a különböző formáknak az értékelése a piacra gyakorolt hatásuktól függ. Azonban a 82. cikk kifejezetten megtiltja, hogy az erőfölényben lévő vállalatok az angol klauzulát a vagy hűség-rabatt rendszert alkalmazzák.

(153) Ha megállapítható, hogy fennállnak az érzékelhető versenyellenes hatások, felmerül a 81. cikk (3) bekezdése szerinti mentesítés lehetősége, hacsak a szállító nincs erőfölényben. A versenytilalmi kötelezettségek esetén különösen fontosak lehetnek a (116) bekezdés 1. pontjában (jogosulatlan előnyhöz jutás a szállítók között), 4. és 5. pontjában (fenntartási problémák), és 7. pontjában (tőkepiaci hiányosságok) jellemzett hatékonysági elemek.

(154) A (116) bekezdés 1., 4. és 7. pontjában bemutatott hatékonysági esetekben a vevőt sújtó mennyiségi kényszer valószínűleg kevésbé korlátozó alternatíva lenne. Elképzelhető, hogy a (116) bekezdés 5. pontjában leírt hatékonysági cél elérésére (a know-how átadáshoz kapcsolódó fenntartási probléma) a versenytilalmi kötelezettség az egyetlen járható út.

(155) A szállító által tett kapcsolatfüggő beruházás esetén [lásd a (116) bekezdésben leírt negyedik hatékonysági

elemet] a beruházás teljes értékcsökkenésének időtartamára megállapodással kikötött versenytilalom vagy mennyiségi kényszer általában megfelel a 81. cikk (3) bekezdésében foglalt feltételeknek. Kiterjedt kapcsolatfüggő beruházások esetén az öt évet meghaladó versenytilalmi kötelezettség is indokolt lehet. Kapcsolatfüggő beruházás lehet például egy berendezés szállító által történő üzembe helyezése vagy átalakítása, ha ezt a berendezést ezek után csak egy adott vevő részére történő alkatrészgyártásra lehet használni. Általában nem tekinthetők kapcsolatfüggőnek az általános vagy piacfüggő kapacitási (kapacitásnövelő) beruházások. Azonban ha egy szállító különösen egy adott vevő működéséhez kapcsolódóan teremt új kapacitást — például egy konzervdobozokat gyártó cég új kapacitást hoz létre annak érdekében, hogy egy élelmiszergyártó csomagolóüzemének területén vagy annak szomszédságában konzervdobozokat gyártson —, akkor lehetséges, hogy ez az új kapacitás csak az adott vevő részére történő gyártás esetén gazdaságos, és ebben az esetben a beruházás kapcsolatfüggőnek minősül.

(156) Ha a szállító kölcsönt nyújt a vevő részére vagy nem kapcsolatfüggő berendezést ad neki át, ez önmagában általában nem elégséges a piaci kizárási hatás alóli mentesítés indokoltságának igazolására. A tőkepiaci hiányosságok esetei, amikor is egy termék szállítója által hatékonyabban valósítható meg a hitelnyújtás, mint egy bank által, igen korlátozottak [lásd a (116) bekezdésben leírt 7. hatékonysági elemet]. Még ha a termék gyártója hatékonyabb tőkehitelező lenne is, mint egy bank, a kölcsön csak akkor indokolja a versenytilalmi kötelezettség kikötését, ha a vevőt nem akadályozza abban, hogy a versenytilalmi kötelezettséget bármikor megszüntethesse a kölcsön hátralevő részének megfizetésével egyidejűleg, bármilyen kötbérfizetési kötelezettség nélkül. Ez azt jelenti, hogy a kölcsön visszafizetését egyenlő vagy csökkenő összegű részletekben kell meghatározni — az emelkedő részletösszegű visszafizetési kötelezettség nem megengedhető —, és a vevő részére lehetővé kell tenni azt, hogy piaci eszközértéken megvegye a szállító által szolgáltatott berendezést. Ez azonban nem korlátozza azt a lehetőséget — például egy új forgalmazóhely esetén —, hogy a visszafizetést az első egy vagy két évben elhalasszák, amíg az értékesítés el nem ér egy bizonyos szintet.

(157) A fő know-how átadása [a (116) bekezdésben leírt 5. hatékonysági elem] általában igazolja a versenytilalmi kötelezettséget a szállítási megállapodás teljes időtartamára, mint például franchise esetében.

(158) Az erőfölény szintje alatt a versenytilalmi kötelezettségek összekötése a kizárólagos forgalmazással szintén indokolhatja azt, hogy a versenytilalmi kötelezettség a megállapodás teljes időtartamára kiterjedjen. Az utóbbi esetben a versenytilalmi kötelezettség feltehetően segíti a kizárólagos forgalmazó forgalmazási erőfeszítéseit a területén [lásd a (161)—(177) bekezdést].

(159) Példa a versenytilalmi kötelezettségre

Egy nemzeti piacon egy „impulzus-fogyasztói” termék piacvezetője, amely 40%-os piaci részesedéssel rendelkezik, termékeinek legnagyobb részét (90%) lekötött kiskereskedőkön keresztül adja el (lekötött piaci részesedése 36%). A megállapodások arra kötelezik a kiskereskedőket, hogy legalább négy évig csak a piacvezetőtől vásároljanak. A piacvezető részesedése különösen magas a sűrűn lakott területeken, például a fővárosban. Versenytársai közül — akik tízen vannak és egy részük csak az adott helyen elérhető — mindnek sokkal alacsonyabb a piaci részesedése, a legmagasabbé is csak 12%. Ez a 10 versenytárs együttesen további 10%-át látja el a piacnak lekötött üzleteken keresztül. A piacon erős a márka- és termékdifferenciálódás. A piacvezető rendelkezik a legerősebb márkákkal. Csak ő folytat rendszeresen országos reklámkampányokat. Lekötött kiskereskedőit a termékei értékesítéséhez szükséges különleges tároló szekrényekkel látja el.

Végeredményben a piac összesen 46%-ban (36% + 10%) el van zárva a potenciális piacra lépő és a kötött üzletekkel nem rendelkező versenytársak elől. A potenciális piacra lépők számára még nehezebb a belépés a sűrűn lakott területeken, ahol a kizárási arány még magasabb, bár éppen ezek azok a területek, ahol ők be szeretnének lépni a piacra. Ezenfelül az erős márka- és termékdifferenciálódás, valamint a termék árához viszonyítva magas piackutatói költségek következtében az üzleten belüli márkák közötti verseny hiánya a fogyasztók számára súlyosabb jóléti veszteséget eredményez. A kizárólagos üzletek lehetséges hatékonysági elemei, amelyek a piacvezető állítása szerint a szállítási költségek csökkenéséből és a tároló szekrényekkel kapcsolatos esetleges fenntartási problémából erednek, valójában korlátozottak, és nem ellensúlyozzák a versenyre gyakorolt negatív hatásokat. A hatékonysági elemek korlátozottak, mivel a szállítási költségek a mennyiséggel függenek össze, nem pedig a kizárólagossággal, a tároló szekrények pedig nem tartalmaznak különleges know-how-t és nem márkafüggők. Mindezek alapján nem valószínű, hogy teljesülnek a mentesítés feltételei.

(160) Példa a mennyiségi kényszerre

A 40%-os piaci részesedéssel rendelkező X gyártó termékeinek 80%-át olyan szerződésekkel értékesíti, amelyek előírják, hogy a viszonteladó köteles az adott típusú termékre vonatkozó igényeinek legalább 75%-át X-től beszerezni. Cserébe X finanszírozást és kedvező árú berendezéseket ajánl. A szerződések 5 évre szólnak, amely idő alatt a kölcsönt egyenlő részletekben kell visszafizetni. Az első két év után azonban a vevők jogosultak arra, hogy hat hónapos felmondással megszüntessék a szerződést, feltéve, hogy visszafizetik a fennmaradó kölcsönt, a berendezést pedig piaci eszközértéken átveszik. Az ötéves időszak végén a berendezés tulajdonjoga a vevőre száll. A versenytárs gyártók többsége kicsi, összesen tizenketten vannak, a legnagyobbak 20% a piaci részesedése, és hasonló szerződéseket kötöttek különböző időtartamokra. A 10% alatti piaci részesedésű gyártók gyakran hosszabb idejű szerző-

déseket kötöttek, kevésbé nagyvonalú felmondási feltételekkel. X gyártó szerződésai az igények 25%-át hagyják szabadon versenytársai számára. Az elmúlt három évben két új gyártó lépett be a piacra és szerzett összesen körülbelül 8%-os piaci részesedést, részben úgy, hogy számos viszonteladó kölcsönfizetési kötelezettségét átvállalták, és cserébe szerződéseket kötöttek velük.

X gyártó lekötött piaci részesedése 24% ($0,75 \times 0,80 \times 40\%$). A többi gyártó lekötött piaci részesedése körülbelül 25%. Következésképpen a piacnak összesen körülbelül 49%-a van elzárva a potenciális piacra lépők és a lekötött üzletekkel nem rendelkező versenytársak elől, legalábbis a szállítási szerződések első két éve alatt. A piac példája azt mutatja, hogy a viszonteladók gyakran nehezen szereznek hitelt a bankoktól, és általában túl kicsik ahhoz, hogy más módon, például részvénykibocsátással szerezzenek tőkét. Ezenfelül X gyártó példája azt mutatja, hogy eladásait korlátozott számú viszonteladóra összpontosítva jobban tudja tervezni eladásait, és szállítási költségeket takarít meg. Figyelembe véve az X gyártó szerződéseiben meghatározott 25%-os nem kötött részt, a szerződés korábbi felmondásának valós lehetőségét, az új gyártók közelmúltbeli belépését, valamint azt a tényt, hogy a viszonteladóknak körülbelül a fele nincs elkötelezve, az X gyártó által előírt 75%-os mennyiségi kényszer feltehetően megfelel a mentesítés követelményeinek.

2.2 Kizárólagos forgalmazás

(161) A kizárólagos forgalmazási megállapodásban a szállító vállalja, hogy termékeit csak egy forgalmazónak értékesíti viszonteladásra egy adott területen. Ugyanakkor a forgalmazó általában korlátozva van aktív értékesítéseiben más kizárólagosan kijelölt területeken. A lehetséges veszélyek a versenyre nézve főként a csökkentett márkán belüli verseny és a piacfelosztás, ami különösen erősítheti az árdiszkriminációt. Ha az összes vagy a legtöbb szállító kizárólagos forgalmazást alkalmaz, ez erősítheti az összejátszást mind a szállítók, mind pedig a forgalmazók szintjén.

(162) A kizárólagos forgalmazást mentesíti a csoportmentesítési rendelet, ha a szállító piaci részesedése nem haladja meg a 30%-ot, még akkor is, ha más, nem különösen súlyos korlátozással van összekapcsolva — mint például öt évnél nem hosszabb versenytilalmi kötelezettséggel, mennyiségi kényszerrel vagy kizárólagos beszerzéssel. A kizárólagos forgalmazás és a szelektív forgalmazás összekapcsolását csak akkor mentesíti a csoportmentesítési rendelet, ha a más területeken való aktív értékesítést nem korlátozza. A 30%-os piaci részesedési küszöbérték felett az alábbi iránymutatás segíti a kizárólagos forgalmazással összefüggő egyedi esetek értékelését.

(163) A szállító és versenytársainak piaci helyzete nagyon fontos, mivel a márkán belüli verseny csökkenése csak akkor veszélyes, ha a márkák közötti verseny korlátozott. Minél erősebb a „szállító helyzete”, annál komolyabb a márkán belüli verseny csökkenése. A 30%-os piaci része-

sedési küszöbérték felett fennáll a márkán belüli verseny jelentős csökkenésének kockázata. A mentesíthetőséghez az szükséges, hogy a márkán belüli verseny csökkenését tényleges hatékonysági elemek ellensúlyozzák.

(164) A „versenytársak helyzetének” kettős jelentősége lehet. Ha a versenytársak erősek, ez általában azt jelenti, hogy a márkán belüli verseny csökkenését ellensúlyozza a márkák közötti megfelelő verseny. Ha viszont a versenytársak száma viszonylag alacsony és piaci helyzetük a piaci részesedésük, kapacitásuk és forgalmazási hálózatuk tekintetében viszonylag hasonló, akkor fennáll az összejátszás veszélye. A márkán belüli verseny csökkenése növelheti ezt a veszélyt, különösen akkor, ha sok szállító működött hasonló forgalmazási rendszereket. A többszörös kizárólagos forgalmazások — vagyis ha különböző szállítók ugyanazt a kizárólagos forgalmazót bízzák meg egy adott területen — tovább erősíthetik az összejátszás veszélyét. Ha egy kereskedő kizárólagos jogot szerez arra, hogy két vagy több lényeges versengő terméket ugyanazon a területen forgalmazzon, akkor valószínű, hogy e márkák esetében a márkák közötti verseny lényegesen korlátozódik. Minél magasabb a többszörös forgalmazó által forgalmazott márkák halmozott piaci részesedése, annál nagyobb az összejátszás esélye, és annál erősebben csökken a márkák közötti verseny. Az ilyen halmozott hatású helyzetek alapot szolgáltathatnak a csoportmentesítési rendelet által biztosított kedvezmény visszavonására, ha a szállítók piaci részesedése a csoportmentesítési rendeletben foglalt küszöbérték alatt van.

(165) A „piacra lépési korlátozások”, amelyek akadályozhatják a szállítókat abban, hogy új forgalmazókat hozzanak létre vagy alternatív forgalmazókat találjanak, kevésbé fontosak a kizárólagos forgalmazás lehetséges versenyellenes hatásainak értékelése során. Nincs szó más szállítók kizárásáról mindaddig, amíg a kizárólagos forgalmazáshoz nem kapcsolódik egyedüli márkakikötés.

(166) A többi forgalmazó kizárása nem probléma, ha a kizárólagos forgalmazási rendszert működtető szállító sok kizárólagos forgalmazót jelöl ki ugyanazon a piacon, és ezeket a forgalmazókat nem korlátozza abban, hogy más, nem kijelölt forgalmazóknak értékesítsenek. A többi forgalmazó kizárása problémává válhat viszont akkor, ha „vásárlóerő” és piaci hatalom áll fenn a kereskedelmi láncban lejjebb elhelyezkedő piacon, különösen a nagyon nagy területek esetén, ahol a kizárólagos forgalmazó válik az egész piac kizárólagos vevőjévé. Példa erre az olyan szupermarketlánc, amely egy vezető márká egyedüli forgalmazójává válik az országos élelmiszer-kiskereskedelmi piacon. A többi forgalmazó kizárását erősítheti a többszörös kizárólagos forgalmazói megbízás esete. A csoportmentesítési rendelet hatálya alá tartozó ilyen esetben — ha mindegyik szállítónak 30% alatt van a piaci részesedése — indokolt lehet a csoportmentesítés visszavonása.

(167) A „vásárlóerő” a vevői oldalon is erősítheti az összejátszás veszélyét, ha a kizárólagos forgalmazási felté-

teleket olyan fontos vevők kötik ki egy vagy több szállító tekintetében, akik esetleg különböző területeken helyezkednek el.

(168) Fontos a „piac érettsége”, mivel a márkán belüli verseny csökkenése és az árdiszkrimináció komoly probléma lehet egy érett piacon, de kevésbé lehet jelentős egy növekvő keresletű piacon, ahol változnak a technológiák és a piaci helyzetek.

(169) Fontos a „kereskedelem szintje”, mivel a lehetséges negatív hatások eltérőek a nagykereskedelmi és a kiskereskedelmi szinteken. A kizárólagos forgalmazást főként a végtermékek és szolgáltatások értékesítésében alkalmazzák. A márkán belüli verseny csökkenése különösen valószínű a kiskereskedelmi szinten akkor, ha nagy területhez kapcsolódik, mivel a végső fogyasztók számára kevés lehetőség áll rendelkezésre arra, hogy választhassanak a magas árat/magas szintű szolgáltatást és az alacsony árat/alacsony szintű szolgáltatást kínáló forgalmazók között egy fontos márká vonatkozásában.

(170) Az a gyártó, amely egy nagykereskedőt kizárólagos forgalmazójának választ, ezt általában egy nagyobb területre — például egy egész tagállamra — vonatkozóan teszi meg. Amíg a nagykereskedő korlátozás nélkül eladhatja a termékeket a lejjebb eső piacokon működő kiskereskedőknek, addig nem valószínű, hogy érzékelhető versenyellenes hatások jelentkeznek, ha a gyártó nincs erőfölényben. A márkán belüli versenyt érintő esetleges csökkenést a nagykereskedelem szintjén könnyen ellensúlyozhatják a logisztika, promóció stb. révén előálló hatékonyságnövelő tényezők, különösen akkor, ha a gyártó más országban működik. Az adott területen a többi nagykereskedő kizárása nem valószínű, mivel egy 30%-os piaci részesedés feletti szállító általában megfelelő alkupozícióval rendelkezik ahhoz, hogy ne egy kevésbé hatékony nagykereskedőt válasszon. A márkák közötti versenyt érintő lehetséges veszélyek a többszörös kizárólagos forgalmazás esetén azonban nagyobbak a nagykereskedelem szintjén, mint a kiskereskedelemben.

(171) A kizárólagos forgalmazásnak az egyedi márká kijelölésével való összekapcsolása következtében előállhat a többi szállító piacról való kizárásának a veszélye — különösen a kizárólagos forgalmazók sűrű hálózata esetén, ha ezek kis területekkel rendelkeznek, illetve a halmozott hatás eredményeként. Ez szükségessé teheti az egyedi márká kikötésével kapcsolatban a fentiekben kifejtett elvek alkalmazását. Ha viszont a fenti összekapcsolás nem vezet jelentős kizáráshoz, akkor a kizárólagos forgalmazás és az egyedi márká kikötése elő is segítheti a versenyt azáltal, hogy növelheti a kizárólagos forgalmazónak az arra történő ösztönzését, hogy tevékenységét egy adott márkára koncentrálja. Ennek következtében — a fenti kizáró hatás hiányában — a kizárólagos forgalmazás és a versenytalalom összekapcsolása mentesíthető a megállapodás teljes tartamára nézve, különösen a nagykereskedelem szintjén.

(172) A kizárólagos forgalmazásnak a kizárólagos beszerzéssel történő összekapcsolása növeli a versenyt érintő lehetséges veszélyeket a csökkentett márkán belüli versenyre, valamint a piacfelosztásra vonatkozóan, s ez különösen az árdiszkriminációt erősítheti. Már maga a kizárólagos forgalmazás is korlátozza a vevők szabadságát, mivel limitálja a forgalmazók számát, és általában korlátozza a forgalmazót abban, hogy szabadon végezzen aktív értékesítéseket. A kizárólagos beszerzés — amely előírja a kizárólagos forgalmazók számára, hogy az adott márkából készleteiket közvetlenül a gyártótól szerezzék be — ezenfelül megszünteti a kizárólagos forgalmazók szabad választási jogát azáltal, hogy megtiltja számukra a rendszer más forgalmazóitól történő vásárlást. Ez növeli annak a lehetőségét, hogy a szállító korlátozza a márkán belüli versenyt, az eladásra pedig eltérő feltételeket alkalmaz. Mindezek alapján a kizárólagos forgalmazás és a kizárólagos beszerzés összekapcsolásának mentesítése nem várható olyan szállítók esetén, akiknek a piaci részesedése meghaladja a 30%-ot, kivéve, ha nagyon világos és lényeges hatékonyságnövelés mutatható ki, amely minden végső fogyasztó számára árcsökkenést eredményez. Ilyen hatékonysági elemek hiányában akkor is elképzelhető a csoportmentesítés visszavonása, ha a szállító piaci részesedése nem éri el a 30%-ot.

(173) Kizárólagos forgalmazás esetén a „termék jellege” nem fontos szempont a lehetséges versenyellenes hatások értékelése során. Figyelembe kell venni viszont ezt a szempontot az esetleges hatékonysági elemek tárgyalása során, azután, hogy az érzékelhető mértékű versenyellenes hatást megállapították.

(174) A kizárólagos forgalmazás eredményezhet hatékonyságnövelést, különösen akkor, ha a forgalmazó beruházásait a márká arculatának megalapozása vagy védelme teszi szükségessé. A hatékonysági elemekre való hivatkozás általában az új termékek esetében, a komplex termékek esetében, illetve azon termékek esetében, amelyeknek minősége nehezen megítélhető a fogyasztás előtt (úgynevezett tapasztalati termékek), valamint azon termékek esetében, amelyeknek a minősége még a fogyasztás után is nehezen ítéltető meg (úgynevezett bizalmi termékek) a legmegalapozottabb. Ezenfelül a kizárólagos forgalmazás eredményezheti a logisztikai költségek csökkenését is a szállítás és a forgalmazás terén elért nagyságrendi megtakarítások következtében.

(175) Példa a nagykereskedelmi szintű kizárólagos forgalmazásra

Egy tartós fogyasztási cikk piacán „A” a piacvezető. Kizárólagos nagykereskedőkön keresztül értékesíti termékét. A nagykereskedők területei kisebb tagállamok esetében az egész tagállamra, nagyobb tagállamok esetében pedig egy régióra terjednek ki. Ezek a kizárólagos nagykereskedők végzik az értékesítéseket a területükön található összes kiskereskedő felé. Végső fogyasztók részére nem értékesítenek. A nagykereskedők felelősek a piacukon a

promócióért. Ide tartozik a helyi események szponzorálásán túl az is, hogy a területükön található kiskereskedők számára az új termékeket elmagyarázzák és népszerűsítik. Ezen a piacon meglehetősen gyors a műszaki és a termékinnováció, és így fontos szerepe van a kiskereskedők és a végső fogyasztók részére nyújtott értékesítés előtti szolgáltatásoknak. A nagykereskedők nem kötelesek az „A” szállító márkájára vonatkozó minden beszerzési szükségletüket a gyártón keresztül kielégíteni, és a nagykereskedők, valamint a kiskereskedők szabadon mérlegelhetnek, mivel a szállítási költségek a termék értékéhez viszonyítva aránylag alacsonyak. A nagykereskedőket nem terheli versenytilalmi kötelezettség. A kiskereskedők szintén számos versenytárs szállító márkáját árulják, és kiskereskedelmi szinten nincsenek kizárólagos vagy szelektív forgalmazási megállapodások. Az európai nagykereskedelmi eladási piacon „A”-nak körülbelül 50%-os piaci részesedése van. A különböző nemzeti kiskereskedelmi piacokon részesedése 40% és 60% között mozog. „A”-nak minden nemzeti piacon 6—10 versenytársa van. „B”, „C” és „D” a legnagyobb versenytársai, akik szintén jelen vannak minden nemzeti piacon 5% és 20% közötti piaci részesedéssel. A többi gyártó nemzeti szinten működik és piaci részesedésük is kisebb. „B”, „C” és „D” hasonló forgalmazási hálózattal rendelkezik, míg a helyi gyártók közvetlenül a kiskereskedők részére értékesítenek.

A fent jellemzett nagykereskedelmi piacon alacsony a márkán belüli verseny csökkentésének és az árdiszkriminációnak a kockázata. A mérlegelési lehetőség nincs korlátozva, a márkán belüli verseny hiánya pedig nagykereskedelmi szinten nem túl jelentős kérdés. Kiskereskedelmi szinten sem a márkák közötti, sem pedig a márkán belüli verseny nincs korlátozva. Sőt, a márkák közötti versenyt alapvetően nem érintik a nagykereskedelmi szintű kizárólagos megállapodások. Ez valószínűsíti azt, hogy a mentesítés feltételei fennállnak, ha vannak versenyellenes hatások.

(176) Példa többszörös kizárólagos forgalmazásra egy oligopolisztikus piacon

Egy végtermék nemzeti piacán négy piacvezető működik, mindegyikük piaci részesedése 20% körüli. Ez a négy piacvezető termékeit kizárólagos forgalmazókon keresztül értékesíti kiskereskedelmi szinten. A kiskereskedők kizárólagos területtel rendelkeznek, amely megegyezik azzal a várossal, ahol működnek, illetve nagyobb városok esetén a város vonzáskörzetével. A legtöbb területen a négy piacvezető ugyanazokat a kizárólagos forgalmazókat bízta meg („többszörös forgalmazói minőség”), amelyek gyakran a városközpontban helyezkednek el és meglehetősen termékspecifikus üzletek. A nemzeti piac fennmaradó 20%-án kis helyi gyártók osztoznak, amelyek közül a legnagyobb 5%-os részesedéssel rendelkezik a nemzeti piacon. Ezek a helyi gyártók általában más kiskereskedőkön keresztül forgalmazzák áruikat, részben azért, mert a négy legnagyobb gyártó kizárólagos forgalmazói általában nem mutatnak készséget a kevésbé ismert és olcsóbb márkák

forgalmazására. A piacon erős a márká- és termékdifferenciálódás. A négy piacvezető nagy országos reklámkampányokat folytat és erős márkáarculattal rendelkezik, míg a kisebb gyártók nem reklámozzák termékeiket országosan. A piac érettnak mondható, a kereslet stabil, nincs jelentős műszaki- és termékinnováció. A termék aránylag egyszerű.

Egy ilyen oligopolisztikus piacon fennáll a veszélye a négy piacvezető közötti összejátszásnak. Ezt a veszélyt növeli a többszörös forgalmazás. A márkán belüli versenyt korlátozza a területi kizárólagosság. Kiskereskedelmi szinten korlátozott a négy vezető márká közötti verseny, hiszen minden területen egy kiskereskedő határozza meg mind a négy márká árát. A többszörös forgalmazási helyzet azzal jár, hogy ha az egyik gyártó csökkenti a márkája árát, akkor a kiskereskedőnek nincs készletetése arra, hogy ezt az ár-csökkentést továbbítsa a végső fogyasztó felé, mivel ezzel csökkentené a másik márkák eladásait és az azokból eredő nyereségét. Következésképpen csökken a gyártóknak az az érdeke, hogy egymással árversenyt kezdjenek. A márkák közötti verseny főként a kisebb gyártók által eladott alacsony márkáarculattal rendelkező áruk tekintetében létezik. A (közös) kizárólagos forgalmazók esetleges hatékonysági elemeivel való érvelés csak korlátozott lehet, mivel a termék aránylag egyszerű, a viszonteladás nem igényel különös beruházást vagy oktatást, a reklámozást pedig főként a gyártók végzik.

Bár mindegyik piacvezető alatta marad a küszöbértéknek, a 81. cikk (3) bekezdése szerinti mentesítés valószínűleg nem indokolt, és sor kerülhet a csoportmentesítés visszavonására.

(177) Példa a kizárólagos beszerzéssel összekapcsolt kizárólagos forgalmazásra

„A” gyártó az európai piacvezető egy nagy terjedelmű tartós fogyasztási cikk tekintetében, piaci részesedése a legtöbb nemzeti kiskereskedelmi piacon 40% és 60% közötti. Minden tagállamban körülbelül 7 versenytársa van, amelyeknek sokkal kisebb a piaci részesedésük, a legerősebb versenytárs piaci részesedése 10%. Ezek a versenytársak csak egy vagy két nemzeti piacon vannak jelen. „A” termékeit a nemzeti leányvállalatainak keresztül adja el kiskereskedelmi szintű kizárólagos forgalmazóinak, akik nem jogosultak aktív értékesítésekre egymás területein. Ezenfelül a kiskereskedők kötelesek az „A” gyártó termékeit kizárólag a gyártónak a saját országukban működő nemzeti leányvállalatától megvenni. Az „A” gyártó márkáját értékesítő kiskereskedők az adott típusú termék fő viszonteladói a területükön. Versengő termékeket is árulnak, de eltérő sikerrel és lelkesedéssel. „A” a piacok között 10—15%-os árkülönbséget, a piacokon belül pedig alacsonyabb különbségeket alkalmaz. Ez a kiskereskedelmi szinten kisebb árkülönbségeket eredményez. A piac viszonylag stabil a keresleti és a kínálati oldalon, és nincsenek jelentős technológiai változások.

Ezek a piacokon a márkán belüli versenyt nem csak a területi kizárólagosság csökkenti a kiskereskedelmi szint-

ten, de ezt erősíti a kiskereskedőkre hártott kizárólagos beszerzési kötelezettség is. A kizárólagos beszerzési kötelezettség elősegíti a piacok és a területek elkülönítését azáltal, hogy lehetetlenné teszi a kizárólagos kiskereskedők közötti szabad választást. A kizárólagos kiskereskedők sem végezhetnek aktív értékesítéseket egymás területein, és a gyakorlatban arra törekszenek, hogy elkerüljék a saját területeiken kívüli szállításokat. Ez lehetővé teszi az árdiszkriminációt. A fogyasztók és a független kereskedők részéről végrehajtható arbitrázsügyletek lehetősége szűk a termék nagy mennyisége miatt.

A rendszer lehetséges hatékonysági elemeit kiemelő érvek — nagyságrendi megtakarítások kiskereskedelmi szinten a szállítás és a promóció tekintetében — feltehetően nem ellensúlyozzák kellően az árdiszkrimináció és a csökkentett márkán belüli verseny negatív hatásait. Mindezek alapján nem valószínű, hogy teljesülnek a mentesítés feltételei.

2.3 Kizárólagos vásárlókijelölés

(178) A kizárólagos vásárlókijelölési megállapodásban a szállító vállalja, hogy termékeit csak egy forgalmazónak adja el viszonteladásra egy adott fogyasztói csoportban. Ugyanakkor a forgalmazó általában korlátozott aktív értékesítéseiben más kizárólagosan kijelölt fogyasztói csoportokban. A lehetséges veszélyek a versenyre nézve főként a csökkentett márkán belüli verseny és a piacfelosztás, amelyek különösen erősíthetik az árdiszkriminációt. Ha az összes vagy a legtöbb szállító kizárólagos vásárlókijelölést alkalmaz, ez erősítheti az összejátszást, mind a szállítók, mind pedig a forgalmazók szintjén.

(179) A kizárólagos vásárlókijelölést mentesíti a csoportmentesítési rendelet, ha a szállító piaci részesedése nem haladja meg a 30%-os küszöbértéket, még akkor is, ha más, nem különösen súlyos korlátozással van összekapcsolva, mint például versenytilalommal, mennyiségi kényszerrel vagy kizárólagos beszerzéssel. A kizárólagos vásárlókijelölés és a szelektív forgalmazás összekapcsolása általában különösen súlyos korlátozás, mivel legtöbbször nem hagyják meg a kijelölt forgalmazók szabadságát arra nézve, hogy a végső fogyasztók felé aktív értékesítéseket végezzenek. A 30%-os piaci részesedési küszöbérték felett a (161)—(177) bekezdésben adott iránymutatás az értelem szerű változtatásokkal alkalmazandó a kizárólagos vásárlókijelölésre is, az alábbi külön megjegyzésekkel.

(180) A vásárlókijelölés általában megnehezíti a fogyasztók számára a szabad választást. Ráadásul, mivel minden kijelölt forgalmazónak megvan a saját fogyasztói osztálya, a ki nem jelölt forgalmazók, akiknek nincs ilyen osztályuk, nehezen tudják beszerezni a terméket. Ez csökkenti a ki nem jelölt forgalmazók számára a szabad választás lehetőségét. Következésképpen a csoportmentesítési rendeletben meghatározott 30%-os piaci részesedési küszöb felett nem várható a kizárólagos vásárlókijelölés mentesíthetősége, kivéve, ha világos és lényeges hatékonyságnövelő hatások jelentkeznek.

(181) A kizárólagos vásárlókijelölést főként közbelső termékek esetében alkalmazzák, valamint nagykereskedelmi szinten a végtermékek esetében, ha megkülönböztethető olyan fogyasztói csoportok, amelyek a termékre vonatkozó különleges eltérő követelményekkel rendelkeznek.

(182) A kizárólagos vásárlókijelölés eredményezhet hatékonyságnövelést, különösen akkor, ha a forgalmazóknak beruházásokat kell tenniük, például egy különleges berendezés beszerzése, képesség megszerzése vagy know-how átvétele formájában, annak érdekében, hogy megfeleljenek az adott fogyasztói osztály igényeinek. Ezeknek a beruházásoknak az értékcsökkenési időtartama jelzi, hogy mennyi ideig indokolt a kizárólagos vásárlókijelölési rendszer fenntartása. Az indokoltság általában az új vagy komplex termékek, valamint az egyedi fogyasztó igényeihez igazítandó termékek esetében a legmegalapozottabb. Az azonosítható differenciált igények általában inkább a közbelső termékek esetében jelentkeznek, mivel ezeket különféle szakmai vevőknek értékesítik. A végső fogyasztók körének a meghatározása esetében semmiféle hatékonyságjavulás nem valószínűsíthető, így a mentesítés sem valószínű.

(183) Példa a kizárólagos vásárlókijelölésre:

Egy vállalat kifejlesztett egy minőségi vízpermetező berendezést. A vállalatnak jelenleg 40% a piaci részesedése a vízpermetező berendezések piacán. Amikor elkezdte értékesíteni ezt jó minőségű vízpermetező berendezést, akkor még csak 20% volt a piaci részesedése egy régebbi termékkel. Az új típusú vízpermetező berendezés felszerelése függ attól, hogy milyen típusú épületben szerelik fel, és függ az épület rendeltetésétől (iroda, vegyi üzem, kórház stb.). A vállalat több forgalmazót bízott meg a vízpermetező berendezés eladásával és felszerelésével. Minden forgalmazónak ki kellett képeznie a dolgozóit a vízpermetező berendezésnek az egyes fogyasztói osztályoknál történő felszerelése általános és különös követelményeinek ismeretére. A forgalmazók specializálódásának biztosítására a vállalat minden forgalmazó számára kijelölt egy kizárólagos fogyasztói osztályt és megtiltotta, hogy aktív értékesítéseket végezzenek egymás kizárólagos fogyasztói osztályaiban. Öt év elteltével minden kizárólagos forgalmazó jogosult lesz aktív értékesítésekre minden fogyasztói osztályban, így megszűnik a kizárólagos vásárlókijelölés rendszere. Ekkor a szállító is értékesíthet majd az új forgalmazóknak. A piac viszonylag dinamikus, két új piacra lépővel és számos technikai fejlesztéssel. A versenytársak, akiknek piaci részesedése 25% és 5% között mozog, szintén fejlesztik termékeiket.

Mivel a kizárólagosság korlátozott időtartamú, elősegíti azt, hogy a forgalmazók befektetései megtérüljenek, és kezdetben értékesítéseiket egy meghatározott fogyasztói körre összpontosítsák annak érdekében, hogy beletanuljanak a szakmába, valamint tekintettel arra, hogy az esetleges versenyellenes hatások a dinamikus piacon korlátozottan tűnnek, a mentesítés feltételei feltehetően fennállnak.

2.4 Szelektív forgalmazás

(184) A szelektív forgalmazási megállapodások — a kizárólagos forgalmazási megállapodásokhoz hasonlóan — egyrészt a felhatalmazott forgalmazók számát, másrészt pedig a viszonteladás további lehetőségeit korlátozzák. A kizárólagos forgalmazáshoz képest az az eltérés, hogy a kereskedők számának korlátozása nem a területek számától függ, hanem olyan kiválasztási szempontoktól, amelyek elsősorban a termék jellegéhez kapcsolódnak. A kizárólagos forgalmazáshoz képest a másik különbség az, hogy a viszonteladási korlátozás nem egy adott területre vonatkozó aktív értékesítési tilalom, hanem a korlátozás a nem kijelölt forgalmazóknak történő bármely értékesítésre vonatkozik, így lehetséges vásárlóként csak a kijelölt kereskedők és a végső fogyasztók maradnak. A szelektív forgalmazást csaknem mindig márkás végtermékek forgalmazása esetében használják.

(185) A versenyt érintő lehetséges kockázatok közé tartozik a márkán belüli verseny csökkenése, valamint — különösen a halmozott hatás esetén — bizonyos típusú forgalmazók kizárása, és a szállítók és vevők közötti összecsúszás. A szelektív forgalmazás 81. cikk (1) bekezdése szerinti lehetséges versenyellenes hatásainak értékelése céljából különbséget kell tenni a tisztán minőségi szelektív forgalmazás és a mennyiségi szelektív forgalmazás között. A tisztán minőségi szelektív forgalmazás során a kereskedők kiválasztása kizárólag olyan objektív szempontokon alapul, amelyeket a termék jellege indokol, például a szállítók képzettsége, az eladás helyén nyújtott szolgáltatások, az értékesítésre kínált termékkála stb.³¹ Az ilyen szempontok alkalmazása nem jelent közvetlen korlátozást a kereskedők számára nézve. A tisztán minőségi szelektív forgalmazás általában a 81. cikk (1) bekezdésének hatályán kívül esőnek minősül a versenyellenes hatások hiánya miatt, feltéve, hogy három feltételnek megfelel. Először is a szóban forgó termék jellegének szükségessé kell tennie a szelektív forgalmazási rendszert abban az értelemben, hogy a rendszernek tartalmaznia kell egy törvényi előírást — tekintettel az érintett termék jellegére — a termék minőségének megőrzése és rendeltetésszerű használatára nézve. Másodsor, a viszonteladókat olyan minőségi jellegű objektív szempontok alapján kell kiválasztani, amelyek egységesen vonatkoznak minden potenciális viszonteladóra és alkalmazásuk módja nem diszkriminatív. Harmadszor, az alkalmazott kiválasztási szempontnak szükségesnek kell lennie.³² A mennyiségi szelektív forgalmazás esetén további olyan szempontokat alkalmaznak, amelyek közvetlenül korlátozzák a lehetséges kereskedők számát, például minimális vagy maximális eladási korlát előírásával, a kereskedők számának rögzítésével stb.

(186) A minőségi és a mennyiségi szelektív forgalmazást a csoportmentesítési rendelet a 30%-os piaci részesedési határig mentesíti, akkor is, ha össze van kapcsolva más, nem szigorú vertikális korlátozásokkal, mint például a versenytilalom vagy a kizárólagos forgalmazás, feltéve, hogy a felhatalmazott forgalmazók általi, egymás és a végső fogyasztók felé történő aktív értékesítéseket nem korlátozzák. A csoportmentesítési rendelet az érintett termék jellegére való tekintet nélkül mentesíti a szelektív forgalmazást. Ha azonban a termék jellege nem teszi szükségessé a szelektív forgalmazást, akkor az ilyen forgalmazási rendszer általában nem eredményez olyan hatékonyságnövelő hatásokat, amelyek képesek ellensúlyozni a márkán belüli versenyt érintő komoly csökkenést. Ha érzékelhető versenyellenes hatások jelentkeznek, akkor valószínű, hogy a csoportmentesítési rendelet kedvezményét visszavonják. Ezenkívül az alábbi iránymutatás segíti a párhuzamos szelektív forgalmazási hálózatokból eredő halmozott hatások eseteiben történő értékelést, illetve a szelektív forgalmazás olyan egyedi esetekben történő értékelését, amelyek nem tartoznak a csoportmentesítési rendelet hatálya alá.

(187) A szállító és versenytársainak piaci helyzete központi fontosságú a lehetséges versenyellenes hatások értékelése szempontjából, mivel a márkán belüli verseny csökkenése csak akkor veszélyes, ha a márkák közötti verseny korlátozott. Minél erősebb a „szállító helyzete”, annál problematikusabb a márkán belüli verseny csökkenése. Az azonos piacon jelen lévő szelektív forgalmazási hálózatok száma szintén fontos szempont. Ha a szelektív forgalmazást csak egy olyan szállító alkalmazza, aki nincs erőfölényben, akkor a mennyiségi szelektív forgalmazás összességében nem jár negatív hatásokkal, feltéve, hogy a szerződés szerinti árak jellege szükségessé teszi a szelektív forgalmazási rendszer alkalmazását, illetve, hogy az alkalmazott kiválasztási szempont szükséges a szóban forgó termék hatékony forgalmazásának biztosításához. A valóságban azonban a szelektív forgalmazást gyakran számos szállító alkalmazza egy adott piacon.

(188) A versenytársak helyzetének kettős jelentősége lehet, és különösen a halmozott hatás esetén játszik szerepet. Ha a versenytársak erősek, ez általában azt jelenti, hogy a márkán belüli verseny csökkenését könnyen ellensúlyozza a márkák közötti megfelelő verseny. Ha viszont a legnagyobb szállítók többsége alkalmazza a szelektív forgalmazást, akkor jelentős veszteség éri a márkán belüli versenyt, és megnő a veszélye bizonyos típusú forgalmazók esetleges kizárásának, valamint az említett fő szállítók közötti összecsúszásnak. Az eredményesebb forgalmazók kizárásának a veszélye mindig nagyobb a szelektív forgalmazás esetén, mint a kizárólagos forgalmazásban, mivel a szelektív forgalmazásban korlátozva vannak a nem kijelölt forgalmazóknak történő értékesítések. Ez arra szolgál, hogy a szelektív forgalmazási rendszerek zárt jellegűek legyenek, lehetetlenné téve a nem felhatalmazott kereskedők számára a beszerzést. Ennek következtében a szelektív

³¹ Lásd például az Elsőfokú Bíróság ítéletét a T—88/92. számú, *Groupe ment d'achat Édouard Leclerc kontra Bizottság* ügyben [1996] ECR II—1961.

³² Lásd a Bíróság ítéletét a 31/80. sz. *L'Oréal kontra PVBA* ügyben [1980] ECR 3775, (15) és (16) bekezdések; a 26/76. sz. *Metro I* ügyben [1977] ECR 1875, (20) és (21) bekezdések; a 107/82. sz. *AEG* ügyben [1983] ECR 3151, (35) bekezdés; és az Elsőfokú Bíróság ítéletét a T—19/91. sz. *Vichy kontra Bizottság* ügyben [1992] ECR II—415, (65) bekezdés.

forgalmazás különösen alkalmas arra, hogy kiszűrjék a gyártó, illetve a kijelölt kereskedők nyereségének kárára történő árengedményt adó piaci szereplőket.

(189) Ha a csoportmentesítési rendelet egyedi szelektív forgalmazási hálózatokra vonatkozik, akkor halmozott hatások esetén elképzelhető a csoportmentesítés visszavonása vagy a csoportmentesítési rendelet alkalmazásának mellőzése. Nem valószínű viszont, hogy a halmozott hatás problémája jelentkezik, ha a szelektív forgalmazás által lefedett piaci részesedés nem éri el az 50%-ot. Szintén nem valószínű, hogy problematikus lenne az 50%-os piaclefedettség arány túllépése, ha az öt legnagyobb szállító összesített piaci részesedése (CR5) 50% alatt marad. Ha mind a CR5, mind pedig a szelektív forgalmazás által lefedett piaci részesedés meghaladja az 50%-ot, akkor az értékelés attól függ, hogy mind az öt legnagyobb szállító alkalmaz-e szelektív forgalmazást. Minél erősebb a szelektív forgalmazást nem alkalmazó versenytársak helyzete, annál kisebb a többi forgalmazó kizárásának a veszélye. Ha mind az öt legnagyobb szállító szelektív forgalmazást alkalmaz, akkor a verseny szempontjából különös jelentősége van annak, hogy vannak-e olyan megállapodások, amelyek a meghatalmazott kereskedők számának közvetlen korlátozásával mennyiségi kiválasztási szempontokat alkalmaznak. Általában nem valószínű a 81. cikk (3) bekezdése feltételeinek való megfelelés, ha az adott szelektív forgalmazási rendszer akadályozza az olyan új forgalmazók piacra jutását, akik képesek a szóban forgó terméket megfelelően forgalmazni — különös tekintettel az árengedményt alkalmazókra —, és így a forgalmazást néhány létező csatorna javára és a végső fogyasztók kárára korlátozni. A mennyiségi szelektív forgalmazás közvetettebb formái esetében — például tisztán minőségi szempontok összekapcsolása a kereskedők arra való kötelezésével, hogy elérjenek egy minimális éves értékesítési szintet — kevésbé valószínű, hogy összességében negatív hatásokkal járjanak, feltéve, hogy ez az értékesítési szint nem meghatározó hányada a kereskedő teljes forgalmának a szóban forgó terméktípus tekintetében, és a korlátozás nem megy túl azon a határon, ami ahhoz szükséges, hogy a szállító számára megtérüljenek a kapcsolatfüggő beruházásai és/vagy nagyságrendi megtakarítást érjen el a forgalmazásban. Ami az egyedi hozzájárulásokat illeti, az 5%-nál alacsonyabb piaci részesedéssel rendelkező szállító általában nem tekinthető úgy, hogy jelentősen hozzájárul a halmozott hatásához.

(190) A „piacra lépési korlátoknak” főként a nem felhatalmazott kereskedőknek a piacról való kizárása esetén van jelentősége. A piacra lépési korlátok általában jelentősek, mivel a szelektív forgalmazást főként márkás termékek gyártói alkalmazzák. A kizárt kiskereskedők számára általában sok időt és jelentős befektetést igényel, hogy saját márkákat dobjanak piacra, vagy máshonnan szerezzenek be versenyképes terméket.

(191) A „vásárlóerő” növelheti az összejátszás veszélyét a forgalmazók között, és így számottevően megváltoztat-

hatja a szelektív forgalmazás versenyellenes hatásainak elemzését. A hatékonyabb kiskereskedők kizárása különösen akkor állhat fenn, ha egy erős kereskedői szervezet határozza meg a szállító számára a kiválasztási szempontokat azzal a céllal, hogy a forgalmazást csak a szervezet tagjai végezhesék.

(192) A csoportmentesítési rendelet 5. cikkének c) pontja kimondja, hogy a szállító nem írhat elő — közvetve vagy közvetlenül — olyan kötelezettséget a felhatalmazott kereskedők számára, hogy nem forgalmazhatják egyes versenytárs szállítók termékeit. Ez a feltétel kifejezetten az olyan horizontális összejátszások megelőzését célozza, amelyek kizárnak bizonyos márkákat azáltal, hogy létrehozzák a vezető szállítók kiválasztott márkáinak csoportját. Ez a fajta kötelezettség nem valószínű, hogy mentességet kap, ha a CR5 részesedése 50%, vagy annál magasabb, kivéve, ha az ilyen kötelezettséget előíró szállítók egyike sem tartozik a piac öt legnagyobb szállítója közé.

(193) A többi szállító kizárása alapesetben nem probléma, amíg a többi szállító igénybe veheti ugyanazokat a forgalmazókat, azaz addig, amíg a szelektív forgalmazási rendszert nem kapcsolják össze az egyedüli márka kikötésével. A felhatalmazott forgalmazók sűrű hálózata vagy halmozott hatás esetén a szelektív forgalmazás és a versenytilalmi kötelezettség összekapcsolása következtében előállhat a többi forgalmazó kizárásának a veszélye. Ebben az esetben az egyedüli márkakikötéssel kapcsolatban fent írt alapelveket kell alkalmazni. Ha nem is kapcsolják össze a szelektív forgalmazást versenytilalmi kikötéssel, még mindig problémát okozhat a versenytárs szállítók kizárása a piacról, ha a vezető szállítók nem tisztán minőségi kiválasztási szempontokat alkalmaznak, hanem bizonyos további kötelezettségeket írnak elő a kereskedők számára, például minimális polchely fenntartását a termékeik számára, vagy annak biztosítását, hogy a termékeiknek a kereskedő általi értékesítése legalább a kereskedő teljes forgalmának egy bizonyos százalékát érje el. Nem valószínű ilyen probléma, ha a szelektív forgalmazás által lefedett piaci részesedés 50% alatt van, vagy — ha a fenti lefedettség arányt túllépi — ha az öt legnagyobb szállító piaci részesedése 50% alatt marad.

(194) Fontos a „piac érettsége”, mivel a márkán belüli verseny csökkenése és a szállítók vagy kereskedők esetleges kizárása komoly probléma lehet egy érett piacon, de kevésbé jelentős egy növekvő keresletű piacon, ahol változnak a technológiák és a piaci helyzetek.

(195) A szelektív forgalmazás akkor lehet hatékony, ha a logisztikai költségek csökkenését eredményezi a szállítást érintő nagyságrendi megtakarítások következtében, és ez a termék jellegétől függetlenül is bekövetkezhet [a (116) bekezdésben leírt hatodik hatékonysági elem]. Azonban ez általában csak egy marginális hatékonyságnövelő tényező a szelektív forgalmazási rendszerekben. Nagyon fontos viszont a termék jellege a jogosulatlan előnyhöz jutó forgalmazók problémájának megoldásában

[a (116) bekezdésben leírt első hatékonysági elem], illetve a márkaarculat megteremtésének elősegítésében [a (116) bekezdésben leírt nyolcadik hatékonysági elem]. A hatékonysági elemekre történő hivatkozás általában az új termékek esetében, a komplex termékek esetében, valamint azon termékek esetében, amelyeknek minősége nehezen megítélhető a fogyasztás előtt (úgynevezett tapasztalati termékek), illetve azon termékek esetében, amelyeknek a minősége még a fogyasztás után is nehezen ítéltető meg (úgynevezett bizalmi termékek) a legmegalapozottabb. A szelektív és a kizárólagos forgalmazás összekapcsolása feltehetőleg sérti a 81. cikket, ha olyan szállító alkalmazza, akinek a piaci részesedése a 30%-ot meghaladja, illetve akkor, ha halmozott hatások tapasztalhatóak — még akkor is, ha nem tiltják a területek közötti aktív értékesítést. Az ilyen összekapcsolás kivételesen megfeleltethető a 81. cikk (3) bekezdésének, ha elengedhetetlen a felhatalmazott kereskedők által tett lényeges és kapcsolatfüggő beruházások védelméhez [a (116) bekezdésben leírt negyedik hatékonysági elem].

(196) A legkevésbé versenyellenes korlátozás kiválasztásához azt kell megvizsgálni, hogy ugyanezek a hatékonysági elemek kizárólag szolgáltatási előírásokkal is elérhetőek-e összemérhető áron.

(197) Példa a mennyiségi szelektív forgalmazásra:

Egy tartós fogyasztási cikk piacon a piacvezető („A” márka) 35% piaci részesedéssel rendelkezik, és termékeit szelektív forgalmazási hálózaton keresztül értékesíti a végző fogyasztóknak. A hálózatba történő belépésnek számos feltétele van: képzett szállítókat kell alkalmazni az üzletben, értékesítés előtti szolgáltatásokat kell nyújtani, az üzletben a terméket — és hasonló magas műszaki színvonalú termékeket — egy erre a célra elkülönített részen kell árulni, az üzlet köteles a szállító modelljeinek széles skáláját árulni és azokat a vásárlóközönség számára vonzó módon kell elhelyezni. Ezenfelül a hálózatba történő belépésre jogosult kiskereskedők számát közvetlenül korlátozzák azzal, hogy meghatározzák minden tartományban vagy városi körzetben az egységnyi lakosságszámra jutó kiskereskedők maximális számát. „A” gyártónak 6 versenytársa van ezen a piacon. Legnagyobb versenytársainak: „B”-nek, „C”-nek és „D”-nek 25, 15, és 10% a piaci részesedésük, míg a többi gyártó kisebb piaci részesedéssel rendelkezik. Csak „A” gyártó alkalmaz szelektív forgalmazást. Az „A” márka szelektív forgalmazói mindig értékesítenek néhány versengő márkát is. A versengő márkákat viszont széles körben értékesítik az „A” szelektív forgalmazási hálózatába nem tartozó üzletek is. A forgalmazási csatornák változatosak: a „B” és „C” márkákat például értékesítik a legtöbb olyan boltban is, amelyek „A” kijelölt üzletei, de más olyan boltokban is, amelyek magas szintű szolgáltatást nyújtanak, valamint hipermarketekben is. A „D” márkát főként magas szintű szolgáltatást nyújtó üzletekben árulják. A piacon meglehetősen gyorsan fejlődik a technológia,

és a fő szállítók reklámozással tartják meg termékeik jó minőségének az arculatát.

Ezen a piacon a szelektív forgalmazás 35%-os részesedést ér el. A márkák közötti versenyt nem érinti közvetlenül „A” szelektív forgalmazási rendszere. Az „A” márka márkán belüli versenye esetleg csökkenhet, de a fogyasztók hozzáférnek az „A” márka minőségi arculatával összemérhető „B” és „C” márkák alacsony szintű szolgáltatást és alacsony árat kínáló kiskereskedőjéhez. Ráadásul nincs kizárva a más márkákat forgalmazó, magas szintű szolgáltatást nyújtó kiskereskedőkhöz való hozzáférés, mivel a kiválasztott forgalmazók szabadon forgalmazhatnak versengő márkákat, és az „A” márkát áruló kiskereskedők számára vonatkozó mennyiségi korlátozás következtében más, magas szintű szolgáltatást nyújtó kiskereskedők szabadon forgalmazhatnak versengő márkákat. Ebben az esetben — tekintettel a szolgáltatási követelményekre és az ezekről feltehetően várható hatékonysági elemekre, valamint a márkán belüli versenyre gyakorolt korlátozott hatásra — valószínű, hogy fennállnak a feltételei „A” szelektív forgalmazási hálózatának mentesítésére.

(198) Példa a halmozott hatásokkal járó szelektív forgalmazásra:

Egy bizonyos sportszer piacán hét gyártó található az alábbi piaci részesedésekkel: 25%, 20%, 15%, 15%, 10%, 8% és 7%. Az öt legnagyobb gyártó termékeit mennyiségi szelektív forgalmazásban értékesíti, míg a két legkisebb más típusú forgalmazási rendszert használ, ennek következtében a szelektív forgalmazási mód piaci részesedése 85%. A gyártók meglehetősen egységes szempontokat alkalmaznak a szelektív forgalmazási hálózatokba való belépésre: az üzletben képzett személyzetet kell alkalmazni, értékesítés előtti szolgáltatásokat kell nyújtani, az üzletben elkülönített területet kell kialakítani az áru értékesítésére, egyben ennek a területnek a minimális méretét is meghatározták. Az üzlet köteles az adott márka széles termék-skáláját értékesíteni és a terméket a vásárlóközönség számára vonzó módon elhelyezni, az üzletnek vásárlóutcában kell lennie, és az adott árucikk-típus a bolt teljes forgalmának legalább 30%-át kell, hogy képviselje. Általában ugyanazon kereskedő mind az öt márka értékesítésére kijelölt szelektív forgalmazó. A két márka gyártója, akik nem alkalmaznak szelektív forgalmazást, általában olyan kevésbé specializált kiskereskedőkön keresztül forgalmaznak, akik alacsonyabb szolgáltatási szintet ajánlanak. A piac mind a kínálati, mind pedig a keresleti oldalon stabil, jellemző a márkaarculat és a termékek differenciálódása. Az öt piacvezető márkaarculata tekintélyes, amit reklámozással és szponzorálással érnek el, míg a két kisebb gyártónak a stratégiája az, hogy gyengébb márkaarculatú, de olcsóbb termékeket árulnak.

Ezen a piacon az öt vezető márka közé nem lehet betörni általános árendeményt kínálóknak. Sőt az a követelmény, hogy az ilyen termék legalább 30%-át kell, hogy képviselje a kereskedő forgalmának, valamint a kiállításra és az eladás

előtti szolgáltatásokra vonatkozó szempont kizárja az ár- engedményre alapozó kereskedőket a felhatalmazott forgalmazók hálózatából. Következésképpen a fogyasztóknak nincs más választásuk, mint a magas szintű szolgáltatást magas áron kínáló üzletekben megvásárolni az öt vezető márkát. Ez csökkenti az öt vezető márka tekintetében a márkák közötti versenyt. Az a tény, hogy a két legkisebb márka beszerezhető az alacsony szolgáltatási szintet alacsony áron kínáló üzletekben, nem kompenzálja ezt, mert az öt piacvezetőnek sokkal jobb a márkárculata. A márkák közötti versenyt a többszörös forgalmazói rendszer is korlátozza. Bár van bizonyos szintű márkán belüli verseny, és a kiskereskedők száma közvetlenül nem korlátozott, a belépés feltételei elég szigorúak ahhoz, hogy minden területen az öt vezető márkát csak kevés kiskereskedő forgalmazza.

Ezek a mennyiségi szelektív forgalmazási rendszerek alacsony szintű hatékonysági elemeket tartalmaznak: a termék nem túlzottan összetett és nem igényel különösen magas szintű szolgáltatást. Ha gyártók nem tudják bizonyítani, hogy a szelektív forgalmazási hálózatuk egyértelmű hatékonysági elemeket tartalmaz, valószínű, hogy a csoportmentesítést visszavonják a halmozott hatások miatt, amelyek a fogyasztók részére kisebb választékot és magasabb árakat eredményeztek.

2.5 Franchise

(199) A franchise-megállapodások szellemi alkotásokra vonatkozó jogokhoz kötődő engedélyeket tartalmaznak, különösen a védjegyek, megjelölések és know-how tekintetében az áruk forgalmazása vagy a szolgáltatások nyújtása során történő felhasználás céljából. A szellemi tulajdonjogok engedélyezésén túl a franchise-átadó a franchise-átvevő részére általában kereskedelmi vagy technikai segítséget is nyújt a megállapodás tartama alatt. Az engedély és a segítségnyújtás elválaszthatatlan elemei a franchise tárgyát képező üzleti módszernek. A franchise-átadó részére a franchise-átvevő általában franchise-díjat fizet az adott üzleti módszer használatáért. A franchise lehetővé teheti a franchise-átadó számára, hogy termékeit korlátozott mértékű befektetéssel egy egységes hálózaton keresztül forgalmazza. Az üzleti módszer szolgáltatásán felül a franchise-megállapodások általában a forgalmazott termékre vonatkozó különböző vertikális korlátozások kombinációit tartalmazzák, így különösen szelektív forgalmazást és/vagy versenytilalmat és/vagy kizárólagos forgalmazást, illetve ezek gyengébb formáit.

(200) A csoportmentesítési rendelet hatályát a franchise-megállapodásokban található szellemi tulajdonjog-engedélyezések tekintetében a (23)—(45) bekezdések részletezik. A franchise-megállapodásokban található, az áruk és szolgáltatások vételére, értékesítésére és viszonteladására vonatkozó vertikális korlátozások — például szelektív forgalmazás, versenytilalom vagy kizárólagos forgalmazás —

a csoportmentesítési rendelet a 30%-os piaci részesedési küszöbértéig alkalmazható a franchise-átadó vagy a franchise-átadó által megjelölt szállítóra nézve.³³ A fenti típusú korlátozásokkal kapcsolatban korábban írt iránymutatások a franchise-ra is vonatkoznak az alábbi külön megjegyzésekkel:

1. Összhangban a 8. általános szabállyal [lásd a (119) bekezdést], minél fontosabb a know-how átadása, annál könnyebben felel meg a vertikális korlátozás a mentesítés feltételeinek.
2. A franchise-átvevő versenytilalmi kötelezettsége az általa vásárolt áruk és szolgáltatások tekintetében nem tartozik a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, ha ez a kötelezettség szükséges a franchise-hálózat egységes jellegének és színvonalának fenntartásához. Ilyen esetekben a versenytilalmi kötelezettség időtartamának sincs jelentősége a 81. cikk (1) bekezdése szempontjából, ha nem haladja meg a franchise-megállapodás időtartamát.

(201) Példa a franchise-ra:

A gyártó kifejlesztett egy olyan új módszert az édességek eladására, ahol az úgynevezett „kedvenc boltokban” az édességeket a vevő kérése alapján színezik. Az édességgyártója kifejlesztette az édességek színezésére alkalmas gépeket is. A gyártó állítja elő a színező folyadékokat is. A folyadék minősége és frissessége alapvető fontosságú a jó édességek készítéséhez. A gyártó sikeresen forgalmazta az édességeit néhány saját kiskereskedelmi üzletében, amelyek mindegyike ugyanazon márkanév alatt és egységesen vidám arculat szerint működött (az üzletek megjelenése, közös reklámozás stb.). Az értékesítések növelése érdekében a gyártó franchise-rendszert indított be. A franchise-átvevők kötelesek a gyártótól megvenni az édességeket, a folyadékot és a színezőgépet annak érdekében, hogy ugyanazon arculat és márkanév alatt működjenek; kötelesek franchise-díjat fizetni, hozzájárulni a közös reklámozáshoz, és titokban tartani a franchise-átadó által készített működési kézikönyv tartalmát. Ezenkívül, a franchise-átvevők csak a megállapodás szerinti üzlethelyiségben árusíthatnak, csak végső fogyasztóknak, vagy a többi franchise-átvevőnek adhatnak el és nem forgalmazhatnak más édességeket. A franchise-átadó köteles tartózkodni attól, hogy másik franchise-átvevőt nevezzen ki, és ő maga sem üzemeltethet kiskereskedelmi üzletet az adott szerződéses területen. A franchise-átadó arra is köteles, hogy korszerűsítse és fejlessze a termékeit, az üzlet külső képét, valamint a működési kézikönyvet, és ezeket a fejlesztéseket az összes franchise-átvevő kiskereskedő részére hozzáférhetővé tegye. A franchise-megállapodásokat 10 éves időtartamra kötik.

³³ Lásd még az AEG ügyet, [1983] ECR 3151, (35) bekezdés; az Elsőfokú Bíróság ítéletét a T—19/91. sz. Vichy kontra Bizottság ügyben [1992] ECR II—415, (65) bekezdés. Lásd még a (89)—(95) bekezdéseket, különösen a (95) bekezdést.

Az édesség-kiskereskedők az édességeket az országos piacon szerzik be, vagy olyan nemzeti gyártóktól veszik, akik a nemzeti ízlést kielégítik, illetve olyan nagykereskedőktől, akik a nemzeti gyártók termékein túl külföldi gyártóktól is importálnak édességet. Ezen a piacon a franchise-átadó termékei versenyben vannak más édességmárkakkal. A franchise-átadó 30%-os piaci részesedéssel rendelkezik a kiskereskedők részére eladott édességek piacán. A versenytársak között számos nemzeti és nemzetközi márka található, amelyek közül némelyeket nagy, széles termékskálával rendelkező élelmiszergyártók állítanak elő. Az édességek forgalmazására sok lehetséges eladási hely áll rendelkezésre: dohányboltok, élelmiszerboltok, kávézók és speciális édességboltok. Az élelmiszerszínező gépek piacán a franchise-átadó piaci részesedése 10% alatti.

A franchise-megállapodásokban foglalt kötelezettségek zöme szükségesnek értékelhető a franchise-hálózathoz kapcsolódó szellemi alkotások jogainak védelme vagy a közös identitás és jó hírnév fenntartása érdekében, így ezek nem tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá. Az értékesítésre vonatkozó korlátozások (szerződéses terület és szelektív forgalmazás) arra ösztönzik a franchise-átvevőket, hogy fektessenek be a színezőgépek megvásárlásába és a franchise-módszerbe, valamint, ha ez esetleg nem szükségesek, hogy legalább segítséget nyújtsanak a közös identitás fenntartásához, így a márkán belüli versenyt érő veszteség kiegyenlítésre kerül. A versenytilalmi klauzula, amely a megállapodás teljes időtartamára kizár más édességmárkákat az üzletekből, biztosítja a franchise-átadó számára az üzletek megjelenésének egységességét és annak megelőzését, hogy a versenytársai előnyt szerezzenek az ő márkanevéből. Ez nem vezet semmiféle komoly kizáráshoz, tekintettel arra, hogy a más édességgyártók részére számos lehetséges értékesítési hely áll rendelkezésre. A szóban forgó franchise-átadó franchise-megállapodásai feltehetően megfelelnek a 81. cikk (3) bekezdése szerinti mentesítési feltételeknek, feltéve, hogy az azokban foglalt kötelezettségek a 81. cikk (1) bekezdése alá tartoznak.

2.6 Kizárólagos szállítás

(202) A csoportmentesítési rendelet 1. cikkének c) pontjában meghatározott kizárólagos szállítás a korlátozott forgalmazás szélsőséges formájának minősül a vevők számának korlátozását tekintve: a megállapodásban kikötik, hogy a Közösségen belül csak egy vevő részére adhat el a szállító egy meghatározott végterméket. A közbelső áruk vagy részszolgáltatások esetében a kizárólagos szállítás azt jelenti, hogy a Közösségen belül csak egy vevő lehet, vagy hogy egy meghatározott célú felhasználás tekintetében lehet csak egy vevő a Közösségen belül. A közben-

ső áruk és részszolgáltatások esetében a kizárólagos szállítást gyakran ipari szállításnak is nevezik.

(203) A csoportmentesítési rendelet 1. cikkének c) pontjában meghatározott kizárólagos szállítást a 2. cikk (1) bekezdése mentesíti a csoportmentesítési rendelet 3. cikkének (2) bekezdése alól abban az esetben, ha a vevő piaci részesedése nem éri el a 30% százalékot, még akkor is, ha más — nem szigorú — vertikális korlátozásokkal, például versenytilalommal van összekapcsolva. A piaci részesedési küszöbérték felett az alábbi iránymutatás segíti a kizárólagos szállítással összefüggő egyedi esetek értékelését.

(204) A kizárólagos szállítás fő kockázata a versenyre nézve a többi vevő kizárása. A vevő piaci részesedése a kereskedelmi láncban feljebb elhelyezkedő vételi piacon nyilvánvalóan fontos szempont annak értékelése során, hogy a vevő képes-e olyan kizárólagos szállítást „előírni”, amely kizárja a többi vevőt a beszerzéshez történő hozzáféréstől. A vevőnek a kereskedelmi láncban lejjebb eső piacon való fontossága viszont olyan tényező, amely meghatározza, hogy felmerül-e versenyprobléma. Ha a vevőnek nincs piaci hatalma a lejjebb eső piacon, akkor nem várható érzékelhető mértékű negatív hatás a fogyasztókra nézve. Negatív hatások várhatók azonban, ha a vevő részesedése a kereskedelmi láncban lejjebb eső kínálati piacon és a feljebb található vételi piacon meghaladja a 30%-ot. Akkor is jelentkezhetnek jelentős kizárási hatások, ha a vevő piaci részesedése a kereskedelmi láncban feljebb lévő piacon nem haladja meg a 30%-ot, különösen, ha a vevő piaci részesedése a lejjebb eső piacon meghaladja a 30%-ot. Ilyen esetekben szükséges lehet a csoportmentesítés visszavonása. Ha egy vállalat erőfölényben van a lejjebb eső piacon, akkor minden olyan kötelezettség, ami arra vonatkozik, hogy a termékeket kizárólag vagy túlnyomórészt csak az erőfölényben lévő vevőnek lehet értékesíteni, könnyen eredményezhet komoly versenyellenes hatásokat.

(205) Nemcsak a vevő helyzete fontos a kereskedelmi láncban feljebb és lejjebb eső piacokon, hanem az is, hogy milyen terjedelemben és milyen időtartamban alkalmazza a kizárólagos szállítási kötelezettséget. Minél magasabb a lekötött értékesítés aránya, és minél hosszabb a kizárólagos szállítás időtartama, annál jelentősebb a kizárási valószínűsége. A nem erőfölényben lévő vállalatok által előírt, öt évnél rövidebb időtartamú versenytilalmi kötelezettségek esetében általában szükséges a versenyellenes és a versenyt támogató hatások megfelelő kiegyensúlyozása, míg az öt évet meghaladó megállapodások a beruházások legnagyobb része esetén nem szükségesek az említett hatékonysági elemek eléréséhez, vagy a hatékonysági elemek nem kellően ellensúlyozzák az ilyen hosszú távú kizárólagos szállítási megállapodások kizáró hatását.

(206) Fontos a versenytárs vásárlók piaci helyzete a feljebb eső piacon, mivel csak valószínűsíthető az, hogy a versenytárs vevők versenyellenes okokból lesznek kizárva, például a költségeik növelése érdekében, ha jelentősen kisebbek, mint a kizáró vevő. A versenytárs vevők kizárása nem túl valószínű, ha ezek a versenytársak azonos vásárlóerővel rendelkeznek és a szállítóknak hasonló értékesítési lehetőségeket kínálnak. Ilyen esetben kizárás csak a lehetséges piacra lépők esetében jelentkezhet, akik esetleg nem lesznek képesek beszerzéseiket biztosítani, ha a legnagyobb vevők jelentős számban kizárólagos szállítási megállapodásokat kötnek a piaci szállítók többségével. Ilyen halmozott hatás esetén esetleg visszavonható a csoportmentesítési rendelet által biztosított kedvezmény.

(207) A szállító szintjén jelentkező piacra lépési korlátoknak abból a szempontból van jelentőségük, hogy van-e tényleges kizárás. Amíg a versenytárs vevők számára hatékony az, hogy maguk részére az árukat és szolgáltatásokat a kereskedelmi láncban felfelé megvalósított vertikális integrációval biztosítsák, addig nem valószínű, hogy a kizárás igazi probléma lesz. Viszont gyakran komoly piacra lépési korlátok állnak fenn.

(208) Figyelembe kell venni a szállítók kiegyenlítő erejét, mivel a fontos szállítók nem könnyen egyeznek bele abba, hogy elzárják magukat az alternatív vevőktől. A kizárás veszélye ezért főként gyenge szállítók és erős vevők esetén áll fenn. Erős szállítók esetén a kizárólagos szállítás esetleg a versenytilalommal összekapcsolva jelentkezik. A versenytilalommal való összekapcsolás következtében az egyedüli márkajelölésre kifejlesztett szabályokat is figyelembe kell venni. Ha mindkét oldalon kapcsolatfüggő beruházások jelentkeznek (fenntartási probléma), akkor a kizárólagos szállítás és a versenytilalom összekapcsolása, azaz a kölcsönös kizárólagosság általában megengedett az ipari szállítási megállapodásokban, ha nem érik el az erőfölény szintjét.

(209) Végül pedig figyelembe kell venni a kizárás tekintetében a kereskedelmi szintet és a termék természetét. A kizárás kevésbé valószínű közbenső termék esetén, vagy ha a termék homogén. Először is, a kizárt gyártó, aki egy adott terméket használ, általában rugalmasabban képes válaszolni a vevői igényére, mint a nagy-/kiskereskedő a fogyasztók igényeire, akik számára a márka szerepe nagyobb. Másodszor, egy lehetséges beszerzési forrás elvesztése kevésbé számít a kizárt vevők számára, ha homogén termékről van szó, mint heterogén termékek esetében, amelyek eltérő fokozatokkal és minőségi szintekkel rendelkeznek.

(210) Homogén közbenső termékek esetében a versenyellenes hatások feltehetőleg mentesíthetők, ha nincs szó erőfölényről. Márkás végtermékek vagy differenciált közbenső termékek esetén, ha vannak piacra lépési korlá-

tok, a kizárólagos szállítás érzékelhető versenyellenes hatásokkal járhat, ha a versenytárs vevők viszonylag kicsik a kizáró vevőhöz képest — még akkor is, ha az utóbbi nincs erőfölényben a kereskedelmi láncban lejjebb eső piacon.

(211) Ha megállapítható, hogy jelentkeznek az érzékelhetően versenyellenes hatások, felmerülhet a 81. cikk (3) bekezdése szerinti mentesítés lehetősége, ha csak a szállító nincs erőfölényben. Hatékonyságjavulás elképzelhető a fenntartási probléma esetében [a (116) bekezdés 4. és 5. pontja], és ez a közbenső termékeknél valószínűbb, mint a végtermékeknél. Más hatékonysági elemek jelentkezése nem valószínű. Nem valószínű, hogy a forgalmazásban jelentkező esetleges nagyságrendi megtakarítások [(116) bekezdés 6. pontja] igazolhatnák a kizárólagos szállítást.

(212) Fenntartási probléma esetén, és még inkább nagyságrendi forgalmazási megtakarítások esetén a szállítót kötelező mennyiségi kényszer — például minimális szállítási kötelezettség — egy sokkal kevésbé korlátozó jellegű alternatív megoldás lehet.

(213) Példa a kizárólagos szállításra:

Egy bizonyos típusú alkatrész piacán (közbenső termék-piac) „A” szállító megegyezik „B” vevővel, hogy saját know-how-ját felhasználva, új gépek vásárlását is magában foglaló komoly beruházással és a „B” vevő által adott műszaki leírás segítségével kifejleszti az adott alkatrész újabb változatát. „B”-nek komoly beruházást jelent az új alkatrész beépítése. Megegyeznek, hogy az első piacra lépést követő öt évig „A” az új terméket csak „B” vevőnek értékesíti. Ugyanezen öt év alatt „B” csak „A”-tól vásárolhatja meg az új terméket. Mind „A”, mind pedig „B” továbbra is jogosult máshol értékesíteni, illetve megvenni az alkatrész más kiviteleit. „B” vevő piaci részesedése mind a kereskedelmi láncban feljebb eső alkatrészpiacon, mind pedig a lejjebb eső végtermékpiacon 40%. Az alkatrész szállítójának piaci részesedése 35%. Van még a piacon két másik alkatrészszállító körülbelül 20—25% piaci részesedéssel, valamint számos kisebb szállító.

A jelentős beruházások figyelembevételével valószínű, hogy a megállapodás megfelel a mentesítés feltételeinek, tekintettel a hatékonysági elemekre és a korlátozott kizárási hatásra. A további vevők ki vannak zárva a 35%-os piaci részesedéssel rendelkező szállító termékének egy adott változata tekintetében, és vannak más alkatrészszállítók, akik ki tudnak fejleszteni hasonló új termékeket. A „B” vevő általi, más szállítók felé irányuló kereslet kizárása legfeljebb a piac 40%-át érinti.

(214) A kizárólagos szállítás alapja egy olyan közvetlen vagy közvetett kötelezettség, ami a szállítót arra kötelezi, hogy csak egy vevőnek értékesítsen. A szállítót kötelező mennyiségi kényszer alapja a szállító és a vevő megállapo-

dásával meghatározott olyan ösztönző erő, amely a szállítót arra készíti, hogy értékesítését főként egy vevőre összpontosítsa. A szállítót kötelező mennyiségi kényszernek a kizárólagos szállításhoz hasonló, de annál mérsékeltebb hatásai lehetnek. A mennyiségi kényszer értékelése attól függ, hogy milyen fokú a kereskedelmi láncban feljebb álló piacon más vevők kizárása.

2.7 Árukapcsolás

(215) Árukapcsolás akkor áll fenn, ha a szállító egy termék értékesítését egy eltérő termék megvásárlásától teszi függővé — akár a szállítótól, akár egy általa kijelölt más személytől. Az első terméket nevezzük „kapcsoló” terméknek, a másodikat pedig „kapcsolt” terméknek. Ha az árukapcsolást nem indokolja objektíven a termékek jellege vagy a kereskedelmi szokás, akkor az ilyen gyakorlat visszaélésnek minősülhet a 82. cikk alapján.³⁴ A 81. cikk alkalmazható a versenytárs szállítók közötti olyan horizontális megállapodásokra vagy összehangolt magatartásokra, amelyek egy termék értékesítését egy eltérő termék megvásárlásától teszik függővé. Az árukapcsolás a 81. cikk hatálya alá tartozó vertikális korlátozásnak is minősülhet, ha az eredménye egyedüli márkakikötési típusú kötelezettség [lásd (138)—(160) bekezdés] a kapcsolt termék vonatkozásában. Ez az iránymutatás csak az utóbbi helyzetre vonatkozik.

(216) Az, hogy mi minősül eltérő terméknek, elsősorban a vevők keresletétől függ. Két termék eltérő, ha az árukapcsolás hiányában — a vevők szempontjait figyelembe véve — a termékeket két eltérő piacon vásárolnák meg. Például, mivel a vevők a cipőt cipőfűzővel együtt szeretnék megvenni, az lett a kereskedelmi szokás, hogy a cipőgyártók fűzővel együtt szállítják a cipőket. Így a cipők fűzővel történő értékesítése nem minősül árukapcsolásnak. Gyakran az összekapcsolásokat elfogadja a gyakorlat, mivel a termék jellege műszakilag nehezzé tenné az egyik termék értékesítését a másik termék nélkül.

(217) Az árukapcsolásnak a versenyre gyakorolt fő negatív hatása a kapcsolt termék piacának esetleges kizárása. Az árukapcsolás azt jelenti, hogy a vevőt a mennyiségi kényszer egy formája kötelezi a kapcsolt áru megvásárlására. Ha a kapcsolt termék esetében még versenytalimi kötelezettséget is kikötnek, ez növeli a kapcsolt termék piacán az esetleges kizárási hatást. Az árukapcsolás versenyár feletti árat is eredményezhet, különösen három esetben. Először, ha a kapcsoló termék és a kapcsolt termék a vevő számára részben felcserélhetők. Másodsor, ha az árukapcsolás árdiszkriminációra ad lehetőséget attól függően,

hogy a vevő hogyan használja a kapcsoló terméket, például tintapatron eladásának a fénymásoló gép eladásához való kötése (adagolás). Harmadszor, ha hosszú távú szerződések esetén vagy pedig a hosszú csereidejű eredeti berendezések másodlagos alkatrészpiacán a fogyasztók nehezen tudják felmérni az árukapcsolás következményeit. Végül pedig az árukapcsolás növelheti a piacra lépési korlátokat mind a kapcsoló termék, mind pedig a kapcsolt termék piacán.

(218) Az árukapcsolást a csoportmentesítési rendelet 2. cikkének (1) bekezdése mentesíti, közös olvasatban a 3. cikkel, ha a szállító piaci részesedése mind a kapcsoló termék, mind pedig a kapcsolt termék piacán 30% alatt marad. Ez összekapcsolható más, nem szigorú, vertikális korlátozásokkal is, mint például versenytalimommal vagy mennyiségi kényszerrel a kapcsoló termék tekintetében, illetve kizárólagos beszerzéssel. A piaci részesedési küszöbérték felett az alábbi iránymutatás segíti az árukapcsolással összefüggő egyedi esetek értékelését.

(219) A lehetséges versenyellenes hatások értékelése tekintetében a szállító piaci helyzete a kapcsoló termék piacán természetesen a legfontosabb szempont. Általában a szállító írja elő az ilyen megállapodás megkötését. A szállító fontossága a kapcsoló termék piacán a fő oka annak, hogy a vevő számára nehéz visszautasítani az árukapcsolást.

(220) A szállító piaci hatalmának értékeléséhez ismerni kell a kapcsoló termék piacán működő versenytársak a piaci helyzetét. Amíg a szállító versenytársai kellő számban vannak jelen és erősek, addig nem várhatók versenyellenes hatások, mivel a vevőknek van megfelelő lehetőségük arra, hogy a kapcsoló terméket megvegyék a kapcsolt termék nélkül, hacsak más szállítók nem alkalmaznak hasonló árukapcsolást. Ezenkívül a kapcsoló termék piacának korlátai is fontos információval szolgálnak a szállító piaci helyzetének meghatározásához. Jelentősen megerősíti a szállító helyzetét, ha az árukapcsolást versenytalimi kötelezettséggel kapcsolják össze a kapcsoló termék tekintetében.

(221) A vásárlóerő azért fontos, mert az erős vevőket nem lehet könnyen arra kényszeríteni, hogy az árukapcsolást elfogadják úgy, hogy a lehetséges hatékonyságnövelő elemek legalább egy részéből ne részesüljenek. A hatékonyságnövelés nélküli árukapcsolás tehát főként akkor jár kockázattal, ha a vevőknek nincs jelentős vásárlóerejük.

(222) Ha megállapítható, hogy érzékelhető versenyellenes hatások jelentkeznek, akkor felmerül a 81. cikk (3) bekezdésében foglalt mentesítés lehetősége, ha a vállalat nincs erőfölényben. Az árukapcsolási kötelezettség hatékonyságnöveléssel járhat közös gyártás vagy közös forgalmazás esetén. Ha nem a szállító gyártja a kapcsolt terméket, akkor hatékonyságnövelő elem lehet az, ha a szállító nagy mennyiséget vásárol a kapcsolt termékből. Az áru-

³⁴ A Bíróság ítélete a C—333/94. sz. P Tetrapak kontra Bizottság ügyben [1996] ECR I—5951, (37) bekezdés.

kapcsolás azonban csak akkor mentesíthető, ha bizonyítható, hogy a költségcsökkentéseknek legalább egy részét áthárítják a fogyasztókra is. Így általában nem mentesíthető az árukapcsolás, ha a kiskereskedő rendszeresen be tudja szerezni ugyanazt vagy az egyenértékű terméket ugyanolyan vagy jobb feltételekkel, mint amelyekkel az árukapcsolást alkalmazó szállító kínálja a terméket. A másik lehetséges hatékonysági elem az, ha az árukapcsolás elősegíti az egységesítést és a minőségi szabványok alkalmazását [lásd a (116) bekezdésben írt 8. hatékonysági elemet]. Azt azonban bizonyítani kell, hogy a pozitív hatásokat nem lehetne ugyanilyen hatékonyan elérni azzal, ha a vevő részére előírnák, hogy a minimális minőségi szabványoknak megfelelő termékeket használjon vagy értékesítsen viszonteladóként anélkül, hogy arra köteleznék a vevőt, hogy ezeket a szállítótól vagy az általa kijelölt más személytől vegye meg. A minimális minőségi szabványokra vonatkozó követelmények főszabály szerint nem tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá. Ha a kapcsoló termék szállítója meghatározza a vevő részére, hogy az mely szállítóktól köteles megvenni a kapcsolt terméket — például azért, mert minimális minőségi szabványok meghatározása nem lehetséges —, ez szintén nem tartozik a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, különösen akkor nem, ha a kapcsoló szállítója nem húz közvetlen (anyag) hasznot a kapcsolt termék szállítóinak kijelöléséből.

(223) A versenyárnál magasabb árakat eredményező hatás önmagában is versenyellenes. A kizárási hatás attól függ, hogy a kapcsolt termék piacán az összes értékesítés hány százaléka minősül kapcsoltnak. Abban a kérdésben, hogy a 81. cikk (1) bekezdése alapján mi minősül érzékelhető kizárásnak, az egyedüli márkakijelölésnél használt elemzés alkalmazható. A 30%-os piaci részesedési küszöbérték felett az árukapcsolás mentesítése nem valószínű, kivéve, ha egyértelmű hatékonyságnövelés áll fenn, ami — legalább részben — a fogyasztókra is áthárul. A mentesítés még kevésbé valószínű, ha az árukapcsolást versenytalommal kapcsolják össze, akár a kapcsoló termék, akár pedig a kapcsolt termék tekintetében.

(224) A csoportmentesítés visszavonása akkor valószínű, ha nem ered hatékonyságnövelés az árukapcsolásból, vagy ha az ilyen hatékonysági elemeket nem hárítják tovább a fogyasztókra [lásd (222) bekezdés]. A visszavonás halmozott hatás esetén is valószínűsíthető, ha a szállítók többsége hasonló árukapcsolási módokat alkalmaz anélkül, hogy az esetleges hatékonyságnövelés eredményét legalább részben a fogyasztókra hárítaná.

2.8 Ajánlott és maximált viszonteladási ár

(225) Az a gyakorlat, hogy a viszonteladó részére előírják az ajánlott viszonteladási árat vagy a legmagasabb eladási árat — a viszonteladási ár meghatározására vonatkozó, a (46)—(56) bekezdésekben írt megjegyzések figyelembevételével — a csoportmentesítési rendelet hatálya alá tartozik, ha a szállító piaci részesedése nem haladja meg a 30%-os küszöbértéket. A piaci részesedési küszöbérték feletti esetekre és a csoportmentesítés visszavonására az alábbi iránymutatás vonatkozik.

(226) A maximált és az ajánlott viszonteladási árak lehetséges kockázata a versenyre nézve elsősorban az, hogy a maximált vagy az ajánlott árat a viszonteladók célárnak tekintik, és legtöbbször azt alkalmazzák. A második veszély a versenyre nézve az, hogy a maximált vagy az ajánlott ár erősítheti a szállítók közötti összejátszást.

(227) A maximált vagy ajánlott viszonteladási árak lehetséges versenyellenes hatásainak értékelése során a legfontosabb tényező a szállító piaci helyzete. Minél erősebb a szállító piaci helyzete, annál nagyobb annak a kockázata, hogy a maximált vagy az ajánlott viszonteladási ár az adott árszintnek a viszonteladók általi többé-kevésbé egységes alkalmazásához vezet, mivel azt esetleg központi árként használják. Esetleg nehéz lehet számukra eltérni attól az ártól, amit ők úgy értékelnek, hogy az a piac egy fontos szállítója által ajánlott, preferált viszonteladási ár. Ilyen körülmények között a maximált vagy ajánlott viszonteladási ár sértheti a 81. cikk (1) bekezdését, ha egységes árszintet eredményez.

(228) A maximált vagy az ajánlott viszonteladási árak gyakorlata lehetséges versenyellenes hatásainak értékelése során a második legfontosabb tényező a versenytársak piaci helyzete. Különösen a szűk oligopólium esetén a maximált vagy ajánlott árak használata vagy közzététele erősítheti a szállítók közötti összejátszást úgy, hogy információt cserélnek a preferált árszintről, és csökkentik az alacsonyabb viszonteladási árak alkalmazásának lehetőségét. A maximális viszonteladási ár előírása vagy a viszonteladási ár ilyen hatással járó ajánlása szintén sértheti a 81. cikk (1) bekezdését.

2.9 Egyéb vertikális korlátozások

(229) A vertikális korlátozások és összekapcsolásaik fenti leírása nem kimerítő felsorolás. Léteznek más korlátozások és ezeknek kombinációi is, amelyekre itt nem adtunk közvetlen iránymutatást. Ezek megítélése során ugyanezen alapelveket, ugyanezen általános szabályok segítségével fogjuk alkalmazni, ugyanígy hangsúlyozva a piacra gyakorolt hatást.

A Bizottság közleménye

Az EK-Szerződés 81. cikkének a horizontális együttműködési megállapodásokra való alkalmazhatóságáról szóló iránymutatás

(2001/C 3/02)

(EGT vonatkozású szöveg)

1. BEVEZETÉS

1.1. Az iránymutatás célja

1. Ez az iránymutatás a horizontális együttműködési megállapodásoknak a Szerződés 81. cikke alapján történő értékelésére szolgáló alapelveket fejt ki. Az együttműködés „horizontális természetű”, amennyiben a piac azonos szintjén (szintjein) működő gazdasági társaságok megállapodást kötnek, vagy összehangolt magatartást folytatnak. A horizontális együttműködés a legtöbb esetben versenytársak közötti együttműködést jelent. Ide tartoznak például az olyan területek, mint a kutatás és fejlesztés (K+F), a gyártás, a beszerzés vagy az értékesítés.

2. A horizontális együttműködés a versennyel kapcsolatos problémákhoz vezethet. Ez a helyzet például, amennyiben az együttműködő felek árrögzítésben, a termelésben vagy a piacok felosztásában állapodnak meg, illetve amennyiben az együttműködés lehetővé teszi a felek számára piaci erejük fenntartását, megszerzését vagy növelését, ezáltal az árak, a termelés, az innováció vagy a termékek választéka, illetve minősége tekintetében negatív piaci hatásokat okozva.

3. A horizontális együttműködés másrészt jelentős gazdasági előnyökkel járhat. A gazdasági társaságoknak reagálniuk kell a verseny növekvő nyomására, és a globalizáció, a technológiai fejlődés sebessége, valamint a piacok általában dinamikusabb természete miatt megváltozott piaci feltételekre. Az együttműködés a kockázat megosztásának, a költségmegtakarításnak, a know-how egyesítésének és a gyorsabb innovációnak az eszköze lehet. Az együttműködés különösen a kis- és középvállalkozások számára a változó piaci feltételekhez történő alkalmazkodás fontos eszköze.

4. A Bizottságnak, miközben felismeri az együttműködésből származó lehetséges gazdasági előnyöket, biztosítania kell a tényleges verseny fenntartását. A 81. cikk nyújtja a jogi keretet a mind a versenyellenes hatásokat, mind a gazdasági előnyöket figyelembe vevő kiegyensúlyozott értékeléshez.

5. A múltban a horizontális együttműködésnek a 81. cikk alapján történő értékeléséhez a Bizottság két közleménye és két csoportmentesítési rendelet nyújtott útmutatást. A legutóbb a 2236/97/EK rendelettel¹ módosított 417/85/EGK bizottsági rendelet², valamint a leg-

utóbb a 2236/97/EK rendelettel módosított 418/85/EGK bizottsági rendelet³ rendelkezett a szakosítási megállapodások, illetve a kutatási és fejlesztési (K+F) megállapodások egyes formáinak mentesítéséről. E két rendeletnek a helyébe lépett a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a szakosítási megállapodások csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 2000. november 29-i 2658/2000/EK bizottsági rendelet⁴ (a „szakosítási csoportmentesítési rendelet”), illetőleg a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a kutatási és fejlesztési megállapodások csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 2000. november 29-i 2659/2000/EK bizottsági rendelet⁵ (a „K+F csoportmentesítési rendelet”). A két közlemény a 81. cikk hatályán kívül eső egyes együttműködési típusok⁶, valamint az együttműködő vegyes vállalatok értékelése⁷ tekintetében nyújtott útmutatást.

6. A változó piacok a horizontális együttműködések szélesedő választékát és felhasználását eredményezték. A nagyobb egyértelműség és átláthatóság biztosítása érdekében a 81. cikknek e területen való alkalmazhatósága tekintetében teljesebb és naprakészebb útmutatásra van szükség. Az értékelésen belül nagyobb hangsúlyt kell fektetni a gazdasági szempontokra, a végrehajtási gyakorlat legutóbbi fejleményeinek, valamint az Európai Közösség Bírósága és Elsőfokú Bírósága joggyakorlatának jobb visszatükrözése érdekében.

7. Ennek az iránymutatásnak a célja, hogy elemzési keretet nyújtson a horizontális együttműködés leggyakoribb típusaihoz. E keret elsősorban az együttműködési megállapodás gazdasági háttérének elemzéséhez segítséget nyújtó szempontokon alapul. A gazdasági szempontok, mint például a felek piaci ereje, és a piaci struktúrával kapcsolatos más tényezők, az együttműködés valószínűsíthető piaci hatása értékelésének — így a 81. cikk alapján történő értékelésnek is — kulcsfontosságú elemei. Lévén, hogy a horizontális együttműködés típusai és kombinációi, valamint azok a piaci körülmények, amelyek között az ilyen együttműködés folyik, nagyfokú változatosságot mutatnak, lehetetlen minden lehetséges forgatókönyvre egyedi választ adni. Ez a gazdasági szempontokon alapuló elemzési keret mindazonáltal segítséget fog nyújtani a vállalkozások számára az egyedi együttműködési megállapodásoknak a 81. cikkel való összeegyeztethetősége értékelésében.

8. Az iránymutatás nem csak az (5) bekezdésben említett közleményeknek lép a helyébe, hanem a horizontális együttműködés leggyakoribb típusainak szélesebb körére is kiterjed. Az iránymutatás kiegészíti a K+F csoportmentesítési rendeletet és a szakosítási csoportmentesítési rendeletet.

³ HL L 53. szám, 1985. 02. 22., 5. o.

⁴ HL L 304. szám, 2000. 12. 05., 3. o.

⁵ HL L 304. szám, 2000. 12. 05., 7. o.

⁶ HL C 75. szám, 1968. 07. 29., 3. o.

⁷ HL C 43. szám, 1993. 02. 16., 2. o.

¹ HL L 306. szám, 1997. 11. 11., 12. o.

² HL L 53. szám, 1985. 02. 22., 1. o.

1.2. Az iránymutatás hatálya

9. Ennek az iránymutatásnak a hatálya az azonos piaci szinten, például a termelés vagy a forgalmazás azonos szintjén működő több gazdasági társaság közötti megállapodásra vagy összehangolt magatartásra (a továbbiakban: „megállapodások”) terjed ki. Ebben az összefüggésben a hangsúly a versenytársak közötti együttműködésen van. A „versenytársak” kifejezés ebben az iránymutatásban mind a tényleges⁸, mind pedig a potenciális⁹ versenytársakat magában foglalja.

10. Ez az iránymutatás azonban nem foglalkozik valamennyi lehetséges horizontális megállapodással. Az iránymutatás kizárólag az együttműködésnek azokkal a típusaival foglalkozik, amelyek az eredményesség növekedésével járhatnak, nevezetesen a K+F, a gyártási, a beszerzési, az értékesítési, a szabványosítási és a környezetvédelmi megállapodásokkal. A versenytársak közötti más típusú, például információcseréről vagy kisebbségi részvénytulajdonlásról szóló horizontális megállapodásokat külön kell kezelni.

11. A termelési vagy forgalmazási lánc különböző szintjein működő vállalatok közötti megállapodások — azaz a vertikális megállapodások — elvben nem tartoznak ezen iránymutatás hatálya alá, azokkal a Bizottság

⁸ Egy cég tényleges versenytársnak tekintendő, amennyiben azonos releváns piacon tevékenykedik, vagy amennyiben megállapodás hiányában képes a gyártást az érintett termékekre átállítani, és a viszonylagos árak kis mértékű, folyamatos emelkedése esetén jelentős további költségek és kockázatok felmerülése nélkül értékesíteni azokat (a szállítói oldali közvetlen helyettesíthetősége). Ugyanez a gondolatmenet vezethet a különböző földrajzi területek csoportosításához. Amennyiben azonban a szállító oldali helyettesíthetőség szükségessé tenné az anyagi és eszmei javak jelentős átcsoportosítását, további beruházásokat, stratégiai döntések meghozatalát, vagy időbeli késedelemmel járna, a cég nem versenytársnak, hanem potenciális versenytársnak tekintendő. Lásd az érintett piacnak a közösségi versenyjog összefüggésében történő meghatározásáról szóló bizottsági közleményét [HL C 372. szám, 1997. 12. 09., 5. o., (20)—(23) bekezdések].

⁹ Egy cég potenciális versenytársnak tekintendő, amennyiben bizonyíték van arra, hogy megállapodás hiányában a cég képes vállalni a szükséges további beruházásokat vagy más szükséges átállási költségeket annak érdekében, hogy a viszonylagos árak kis mértékű, folyamatos emelkedése esetén belépessen az érintett piacra, és ezt valószínűsíthetően meg is tenné. Ennek az értékelésnek valóságos okokon kell alapulnia, a piacra történő belépés pusztán elméleti lehetősége nem elégséges [lásd az érintett piacnak a közösségi versenyjog összefüggésében történő meghatározásáról szóló bizottsági közleményét (24) bekezdés], lásd még a Bizottságnak a versenypolitikáról szóló tizenharmadik jelentése 55. pontját, és a Bizottság 90/410/EGK határozatát az Elopak/Metal Box-Odin ügyben (HL L 209. szám, 1990. 08. 08., 15. o.). A piacra történő belépésnek elég gyorsan kell megtörténnie ahhoz, hogy a lehetséges belépés fenyegetése kényszerítő tényező legyen a piaci szereplők viselkedésében. Ez általában azt jelenti, hogy a belépésnek rövid időn belül kell megtörténnie. A vertikális korlátozásokról szóló iránymutatás [HL C 291. szám, 2000. 10. 13., 1. o., (26) bekezdés] a vertikális korlátozások alóli csoportmentesítési rendelet alkalmazásának összefüggésében legfeljebb egy éves időtartamot tekint ilyennek (lásd a 11. lábjegyzetet). Egyedi esetekben azonban hosszabb időtartam is figyelembe vehető. Ennek az időtartamnak a meghatározása során mérceként a piacon már működő társaságoknak a kapacitásuk átállításához szükséges időtartam használható.

2790/1999/EK rendelete¹⁰ (a „vertikális korlátozásokra vonatkozó csoportmentesítési rendelet”), és a vertikális korlátozásokról szóló iránymutatás¹¹ foglalkozik. Ha azonban a vertikális megállapodást, például a forgalmazási megállapodást versenytársak kötik, a megállapodás piaci hatásai és a versennyel kapcsolatos lehetséges problémák hasonlóak lehetnek a horizontális megállapodásoknál jelentkező problémákhoz. Ezért ezeket a megállapodásokat az ebben az iránymutatásban kifejtett alapelveknek megfelelően kell értékelni. Ez nem zárja ki a vertikális korlátozásokról szóló iránymutatásnak az ilyen megállapodásokra történő kiegészítő alkalmazását a bennük rejlő vertikális korlátozások értékelése céljából¹².

12. A megállapodások összekapcsolhatják az együttműködés különböző szakaszait, például a K+F-et és az annak eredményeként történő gyártást. Az ilyen megállapodások — amennyiben azok nem esnek a Tanács 1989. december 21-i, legutóbb a 1310/97/EK rendelettel¹³ (a „fúzióról szóló rendelet”) módosított, a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK rendeletének¹⁴ hatálya alá — ennek ez iránymutatásnak a hatálya alá tartoznak. Azt, hogy az adott megállapodásra ezen iránymutatásnak mely szakasza vonatkozik, az együttműködés súlypontja határozza meg. A súlypont meghatározása során különösen két tényezőt kell figyelembe venni: először is az együttműködés kiindulópontját, másodsor az összekapcsolásra kerülő különböző funkciók integráltsági fokát. A közös K+F-fel, valamint az annak eredményeként történő közös gyártással is járó együttműködés így általában a „Kutatási és fejlesztési megállapodások” szakasz hatálya alá tartozik, mivel a közös gyártás csak a közös K+F sikere nyomán valósul meg. Emiatt a közös K+F eredménye a döntő a gyártás szempontjából. Az együttműködés kiindulópontjának így a K+F megállapodás tekinthető. Ez az értékelés másként alakul, ha a megállapodás a gyártás területén teljes körű, a K+F területén pedig csak részleges integrációt irányozott elő. Ebben az esetben az együttműködés lehetséges versenyellenes hatásai és gazdasági előnyei nagymértékben a közös gyártáshoz kapcsolódóan, a megállapodást ezért a „gyártási megállapodások” szakaszban kifejtett elveknek megfelelően kellene vizsgálni. Az összetettebb megállapodások, mint például a számos különböző területet és együttműködési formát változtatós módokon kombináló stratégiai szövetségek nem tartoznak ezen iránymutatás hatálya alá. A szövetségen belüli egyes egyedi együttműködési területek értékelése az iránymutatás megfelelő fejezetének segítségével végezhető

¹⁰ HL L 336. szám, 1999. 12. 29., 21. o.

¹¹ HL C 291. szám, 2000. 10. 13., 1. o.

¹² A horizontális és vertikális megállapodások elhatárolását a közös beszerzésről szóló fejezetben (4. fejezet) és a közös értékesítésről szóló fejezetben (5. fejezet) részletesebben kifejtjük. Lásd még a vertikális korlátozásokról szóló iránymutatás (26) és (29) bekezdését.

¹³ HL L 180. szám, 1997. 07. 09., 1. o.

¹⁴ HL L 395. szám, 1989. 12. 30., 1. o. (javított változat: HL L 257. szám, 1990. 09. 21., 13. o.)

el. Az összetett megállapodásokat azonban egészükben kell vizsgálni. Az ilyen teljes körű értékeléshez a szövetségben összekapcsolható területek változatossága következtében lehetetlen általános útmutatást nyújtani. A szövetségeket vagy az elsődlegesen a szándékot kinyilvánító más együttműködési formákat nem lehet a versenyszabályok alapján értékelni, mivel nem rendelkeznek pontos hatállyal.

13. Az ebben az iránymutatásban kifejtett szempontok mind az árukat, mind a szolgáltatásokat, együttesen a „termékeket” érintő együttműködésekre vonatkoznak. Az iránymutatást azonban nem lehet alkalmazni ott, ahol ágazatspecifikus szabályok érvényesülnek, például a mezőgazdaság, a szállítás és a biztosítás területén¹⁵. A fúzióról szóló rendelet hatálya alá tartozó tevékenységek sem tartoznak ennek az iránymutatásnak a hatálya alá.

14. A 81. cikk kizárólag azokra a horizontális együttműködési megállapodásokra vonatkozik, amelyek a tagállamok közötti kereskedelmet érintik. Ez az iránymutatás nem foglalkozik az adott megállapodásnak a kereskedelem befolyásolására való képességének elemzésével. A 81. cikk alkalmazhatóságának következő alapelvei ezért a tagállamok közötti kereskedelem érintettségének feltevésén alapulnak. A gyakorlatban azonban ezt a kérdést minden esetben egyedileg kell megvizsgálni.

15. A 81. cikk nem alkalmazandó a kisebb jelentőségű megállapodásokra, mivel azok céljuknál vagy hatásuknál fogva nem alkalmasak a verseny érzékelhető korlátozására. Ez az iránymutatás nem sérti a jelenlegi vagy jövőbeni „de minimis” közlemények alkalmazását¹⁶.

16. Az ebben az iránymutatásban leírt, a 81. cikk alapján történő értékelés nem sérti a Szerződés 82. cikkének a horizontális együttműködési megállapodásokra történő lehetséges párhuzamos alkalmazását. Ez az iránymutatás

¹⁵ A Tanács 26/62 rendelete (HL 30. szám, 1962. 04. 20., 993. o.) (mezőgazdaság).

A Tanács 1017/68/EGK rendelete (HL L 175. szám, 1968. 07. 23., 1. o.) (vasúti és belvízi szállítás).

A Tanács 4056/86/EGK rendelete (HL L 378. szám, 1986. 12. 31., 4. o.) (tengeri szállítás).

A Tanács 3975/87/EGK rendelete (HL L 374. szám, 1987. 12. 31., 1. o.) (légi szállítás).

A Tanács 3976/87/EGK rendelete (HL L 374. szám, 1987. 12. 31., 9. o.) (légi szállítás).

A Bizottság 1617/93/EGK rendelete (HL L 155. szám, 1993. 06. 26., 18. o.) (A menetrendek közös tervezését és összehangolását, a közös működtetést, a menetrendszerű légi járatokon az utas- és teherdíjszabásról történő konzultációkat, valamint a repülőtéri helyek felosztását érintő csoportmentesítés).

A Tanács 479/92/EGK rendelete (HL L 55. szám, 1992. 02. 29., 3. o.) (A vonalhajózási társaságok).

A Bizottság 870/95/EK rendelete (HL L 89. szám, 1995. 04. 21., 7. o.) (A személyszállító hajótársaságok közötti egyes megállapodásokra kiterjedő csoportmentesítés).

A Tanács 1534/91/EGK rendelete (HL L 143. szám, 1991. 06. 07., 1. o.) (biztosítási ágazat).

A Bizottság 3932/92/EGK rendelete (HL L 398. szám, 1992. 12. 31., 7. o.) (A biztosítási ágazat egyes megállapodásaira kiterjedő csoportmentesítés).

¹⁶ Lásd a kisebb jelentőségű megállapodásokról szóló közleményt (HL C 372. szám, 1997. 12. 09., 13. o.).

nem sérti továbbá az Európai Közösségek Elsőfokú Bírósága és Bírósága által a 81. cikknek a horizontális együttműködési megállapodásokra történő alkalmazásával kapcsolatban adható értelmezéseit.

1.3. A 81. cikk alapján történő értékelés alapelvei

1.3.1. 81. cikk (1) bekezdés

17. A 81. cikk (1) bekezdése az olyan horizontális együttműködési megállapodásokra vonatkozik, amelyeknek célja vagy hatása a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása (a továbbiakban: „versenykorlátozás”).

18. Egyes esetekben az együttműködés jellege kezdetől fogva jelzi a 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazhatóságát. Ez a helyzet az olyan megállapodásoknál, amelyeknek célja a versenynek az árak rögzítésével, a termelés korlátozásával vagy a piac, illetve a fogyasztói kör felosztásával történő korlátozása. Ezekről a megállapodásokról vélelmezhető, hogy negatív piaci hatásokkal járnak. Nem szükséges ezért a versenyre és a piacra gyakorolt tényleges hatásuk vizsgálata annak megállapításához, hogy a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak-e.

19. Számos horizontális együttműködési megállapodásnak azonban nem célja a verseny korlátozása. Szükség van ezért a megállapodás hatásainak elemzésére. Ehhez az elemzéshez nem elégséges az, hogy a megállapodás korlátozza a felek közötti versenyt. Annak is valószínűsíthetőnek kell lennie, hogy a megállapodás olyan módon befolyásolja a piaci versenyt, hogy az az árakra, a termelésre, az innovációra vagy az áruk és szolgáltatások választékára, illetve minőségére negatív hatást gyakorol.

20. Az, hogy a megállapodás képes-e ilyen negatív hatások kiváltására, a gazdasági összefüggésektől függ, figyelembe véve mind a megállapodás jellegét, mind a felek együttes piaci erejét, amely — más strukturális tényezőkkel együtt — meghatározza az együttműködésnek a verseny ilyen jelentős mértékű befolyásolására való képességét.

A megállapodás jellege

21. A megállapodás jellege olyan tényezőkkel kapcsolatos, mint az együttműködés területe és célja, a felek közötti versenytársi viszony és tevékenységük összekapcsolásának mértéke. Ezek a tényezők jelzik annak valószínűségét, hogy a felek összehangolják piaci viselkedésüket.

22. Egyes típusú megállapodások — például a legtöbb K+F megállapodás, vagy a szabványok felállítására, illetve a környezetvédelmi feltételek fejlesztésére irányuló együttműködés — kisebb valószínűséggel járnak az árak és a termelés korlátozásával. Amennyiben az ilyen típusú megállapodások egyáltalán negatív hatással járnak, azokat valószínűleg az innovációra vagy a termékek választékára gyakorolják. Az ilyen megállapodások kizárási problémákhoz (foreclosure) is vezethetnek.

23. Az együttműködés más típusai, mint például a gyártási vagy beszerzési megállapodások, tipikusan bizonyos mértékű közös (össz)költségviselést okoznak. Amennyiben ez jelentős fokú, a felek könnyebben tudják összehangolni a piaci árakat és a termelést. A jelentős fokú közös költségviselés csak bizonyos feltételek mellett valósulhat meg: Először is, az együttműködés területének, például a gyártásnak és a beszerzésnek, az adott piac összköltségének jelentős hányadát kell kitennie. Másodsor, a feleknek az együttműködés területén jelentős mértékben össze kell kapcsolniuk tevékenységeiket. Ez a helyzet például, ha a felek közösen gyártanak vagy szereznek be egy fontos köz-benső terméket, vagy a végtermék teljes termelésének jelentős hányadát.

A 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá nem tartozó megállapodások

24. A megállapodások egyes kategóriái alapvető jelleük miatt nem tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá. Ez általában a felek piaci versennyel kapcsolatos magatartásának összehangolásával nem járó együttműködésekre igaz, mint például

- a nem versenytársak közötti együttműködés,
- az olyan versenytárs vállalatok közötti együttműködés, amelyek önállóan nem képesek az együttműködés tárgyát képező projekt vagy tevékenység megvalósítására,
- az olyan tevékenységet érintő együttműködés, amely nem befolyásolja a verseny releváns mutatóit.

Az együttműködésnek ezek a kategóriái csak akkor tarthatnak a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, ha jelentős piaci erővel rendelkező cégek részvételével jönnek létre¹⁷, és harmadik felekkel szemben valószínűsíthetően kizárási problémákat okoznak.

A csaknem mindig a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások

25. A megállapodások egy másik kategóriája kezdettől fogva főszabályként a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozóként értékelhető. Ez olyan együttműködési megállapodásokra vonatkozik, amelyek célja a versenynek az árak rögzítésével, a termelés korlátozásával vagy a piac, illetve a fogyasztói kör felosztásával történő korlátozása. Ezeket a korlátozásokat tekintik a legkárosabbaknak, mivel közvetlenül befolyásolják a versenyfolyamat végeredményét. Az ár rögzítés és a termelés korlátozása közvetlenül azzal a hatással jár, hogy a fogyasztók magasabb árat fizetnek, vagy nem kapják meg a kívánt mennyiséget. A piac, illetve a fogyasztói kör felosztása csökkenti a fogyasztók számára rendelkezésre álló választási lehetőségek számát, és így szintén magasabb árakhoz vagy csökkent termeléshez vezet. Ezért vélelmezhető, hogy ezek a korlá-

tozások negatív piaci hatásokkal járnak. Az ilyen megállapodások ezért majdnem mindig tiltottak¹⁸.

Megállapodások, amelyek a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhatnak

26. A fent említett kategóriákba nem tartozó megállapodások további elemzést igényelnek annak meghatározása érdekében, hogy a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak-e. Az elemzésnek a piaccal kapcsolatos szempontokra — mint például a felek piaci pozíciója és más strukturális tényezők — kell kiterjednie.

A piaci erő és a piaci struktúra

27. Az elemzés kiindulópontja a felek helyzete az együttműködéssel érintett piacon. Ez határozza meg, hogy a felek az együttműködésen keresztül valószínűsíthetően fenntartják, megszerzik vagy növelik-e piaci erejüket, azaz képesek-e negatív hatást gyakorolni az árak, a termelés, az innováció vagy az áruk és szolgáltatások választéka, illetve minősége tekintetében. Ennek az elemzésnek az elvégzése érdekében a Bizottság piac-meghatározó közleményének felhasználásával kell meghatározni az érintett piaco(kat)¹⁹. Amennyiben meghatározott piacfajtákról — mint például a beszerzési vagy technológiai piacokról — van szó, ez az iránymutatás kiegészítő útmutatást nyújt.

28. Amennyiben a felek együttesen alacsony piaci részesedéssel rendelkeznek²⁰, az együttműködés korlátozó hatása valószínűtlen, ezért általában további elemzésre nincs szükség. Amennyiben csak a két fél egyike rendelkezik jelentéktelen piaci részesedéssel, és amennyiben nem rendelkezik fontos erőforrásokkal, még a magas együttes piaci részesedés sem tekinthető a piaci versenyre gyakorolt korlátozó hatás jelének²¹. Az együttműködés típusainak változatossága és az általuk kiváltott különböző hatások miatt nem lehet olyan általános piaci részesedési küszöbértéket meghatározni, amely felett a korlátozó hatás kiváltásához elegendő piaci erő tételezhető fel.

¹⁸ Ez azonban kivételesen nem vonatkozik a gyártást végző vegyes vállalatokra. Az ilyen vegyes vállalat működésének velejárója, hogy a termelésről szóló döntéseket a felek közösen hozzák. Amennyiben a vegyes vállalat értékesíti is a gyártott árukat, az árakról szóló döntéseket az ilyen megállapodást kötő feleknek közösen kell hozniuk. Ebben az esetben az árakra vagy a termelésre vonatkozó rendelkezések jelenléte nem automatikusan jár azzal, hogy a megállapodás a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik. Az árakra vagy a termelésre vonatkozó rendelkezéseket a 81. cikk (1) bekezdése alkalmazhatóságának meghatározása érdekében a vegyes vállalatnak a piacra gyakorolt más hatásaival együtt kell értékelni [lásd a (90) bekezdést].

¹⁹ Lásd a Bizottságnak az érintett piacnak a közösségi versenyjog összefüggésében történő meghatározásáról szóló közleményét (HL C 372. szám, 1997. 12. 09., 5. o.).

²⁰ A piaci részesedéseket általában a piaci eladási értékek alapján számítják ki (lásd a K+ F csoportmentesítési rendelet 6. cikkét és a szakosodási csoportmentesítési rendelet 6. cikkét). Egy fél által az adott piacon birtokolt piaci részesedés meghatározása során figyelembe kell venni a felek kapcsolott vállalkozásait is (lásd a K+F csoportmentesítési rendelet 2. cikkének 2. pontját és a szakosodási csoportmentesítési rendelet 2. cikkének 2. pontját).

²¹ Amennyiben kettőnél több fél van jelen, valamennyi együttműködő versenytárs együttes részesedésének jelentősen nagyobbak kell lennie, mint a legnagyobb önállóan részt vevő versenytárs részesedése.

¹⁷ A társaságok rendelkezhetnek a piaci erőfölény szintje alatti jelentős piaci erővel, amely a 82. cikk alkalmazásának küszöbértéke.

29. Az együttműködés piaci versenyre gyakorolt hatásának értékelésénél a felek piaci helyzetén és a piaci részesedésén kívül további tényezőként a piaci koncentrációt, azaz a versenytársak helyzetét és számát is figyelembe lehet venni. Mutatóként az összes versenytárs egyéni piaci részesedésének négyzetét összesítő Herfindahl-Hirshman Index²² („HHI”) használható: az 1000 alatti HHI értéknél a piaci koncentráció alacsony szintű, 1000 és 1800 között mérsékelt, 1800 feletti értéknél pedig magas. Egy másik lehetséges mutató a vezető cégek koncentrációjának aránya, amely a vezető versenytársak egyéni piaci részesedéseinek összege²³.

30. A felek piaci helyzetétől és a piac koncentrációjától függően más tényezőket, mint például a piaci részesedések időbeli állandóságát, a belépés akadályait és a piacralépés valószínűségét, a vevők és szállítók ellensúlyozó erejét vagy a termékek jellegét (például homogenitás, érettség) is figyelembe kell venni. Amennyiben az innováció terén folyó versenyre gyakorolt hatás valószínű, és a létező piacok alapján nem értékelhető megfelelően, az ilyen hatások elemzéséhez meghatározott tényezőket lehet figyelembe venni (lásd 2. fejezet, K+F megállapodások).

1.3.2. 81. cikk (3) bekezdés

31. A 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások a 81. cikk (3) bekezdése feltételeinek teljesülése esetén mentességet élvezhetnek. Ez a helyzet áll elő, amennyiben a megállapodás

— hozzájárul a termékek gyártásának vagy forgalmazásának fejlesztéséhez, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődéshez,

— lehetővé teszi a fogyasztók méltányos részesedését a belőle eredő haszonból, és nem

— jár olyan korlátozásokkal, amelyek a fent felsorolt célok eléréséhez nem nélkülözhetetlenek,

— rejti magában a verseny megszűnésének lehetőségét a szóban forgó termékek jelentős része tekintetében.

A gazdasági előnyök

32. Az első feltétel előírja, hogy a megállapodásnak hozzá kell járulnia a termékek gyártásának vagy forgalmazásának fejlesztéséhez, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődéshez. Mivel ezek az előnyök a statikus vagy a dinamikus hatékonysággal kapcsolatosak, „gazdasági előnyöknek” nevezhetőek. A gazdasági előnyök felülmúlhatják a versenyre gyakorolt korlátozó hatásokat. Például az együttműködés lehetővé teheti a cégek számára, hogy alacsonyabb árakon vagy jobb minőségben kínáljanak árukat

²² A négy, egyenként 30, 25, 25 és 20%-os részesedéssel rendelkező cégből álló piac HHI-je az együttműködést megelőzően 2550 (900 + 625 + 625 + 400). A két első piacvezető együttműködése esetén a HHI az együttműködést követően 4050-re változna (3025 + 625 + 400). Az együttműködést követő HHI az együttműködés lehetséges piaci hatásainak értékelésénél jelentős.

²³ Például a három cégre vonatkozó CR 3 koncentrációs aránya a három vezető versenytárs piaci részesedéseinek aránya.

vagy szolgáltatásokat, illetve felgyorsítsák az innováció folyamatát. Az eredményesség-növekedés legtöbbször a különböző képességek és erőforrások egyesítésének a következménye. A feleknek ki kell mutatniuk, hogy az eredményesség-növekedést valószínűsíthetően az együttműködés okozta, és az kevésbé korlátozó eszközökkel nem érhető el (lásd alább is). Az eredményesség-növekedéssel kapcsolatos állításokat alá kell támasztani. A feltételezések vagy a költségmentakarításról szóló általános kijelentések nem elégségesek.

33. A Bizottság nem veszi figyelembe a termelés csökkentéséből, a piac felosztásából vagy a piaci erő pusztágyakorlásából származó költségmentakarításokat.

A fogyasztók méltányos részesülése

34. A gazdasági előnyökből nem csak a megállapodást kötő feleknek, hanem a fogyasztóknak is részesülniük kell. A fogyasztóknak az előnyökből történő részesülése általában az érintett piacon folyó verseny intenzitásától függ. A verseny kényszerítő ereje általában biztosítja, hogy a költségmentakarítás hatása az alacsonyabb árakban is tükröződik, vagy arra ösztönzi a gazdasági társaságokat, hogy az új termékeket a lehető leggyorsabban hozzák forgalomba. Amennyiben a piacon elégséges verseny marad fenn ahhoz, hogy hatásosan korlátozza a megállapodást kötő feleket, a versenyfolyamat általában biztosítja a fogyasztóknak a gazdasági előnyökből történő méltányos részesedését.

Nélkülözhetetlenség

35. A versenykorlátozásának szükségesnek kell lennie a gazdasági előnyök eléréséhez. Amennyiben hasonló előnyök kevésbé korlátozó eszközökkel is elérhetőek, az állítólagos eredményesség-növekedés nem használható fel a versenykorlátozásának igazolására. Az, hogy az egyedi korlátozás szükséges-e, a piaci körülményektől és a megállapodás tartamától függ. Például a kizárólagossági megállapodások meggátolhatják az abban részt vevő felet a jogosulatlan előnyszerzésben, ezért elfogadhatóak lehetnek. Bizonyos körülmények között azonban nem szükségesek, és fokozhatják a korlátozó hatást.

A verseny megszüntetésének tilalma

36. Az utolsó szempont, a verseny megszüntetésének tilalma a szóban forgó termékek jelentős része tekintetében az erőfölény kérdéséhez kapcsolódik. Amennyiben egy vállalkozás erőfölényben van, vagy az olyan horizontális megállapodás következtében erőfölénybe kerül, amely a 81. cikk értelmében versenyellenes hatásokkal jár, főszabály szerint nem élvezhet mentességet.

A K+F-i, valamint a szakosítási csoportmentesítési rendelkezések

37. Bizonyos feltételek mellett a 81. cikk (3) bekezdésének kritériumait a megállapodások meghatározott kategóriáinál teljesítettnek kell vélelmezni. Ez a helyzet különösen a K+F-i, valamint a gyártási megállapodásoknál, ahol az egymást kiegészítő szakértelem és eszközök összekapcsolása lehet a jelentős eredményesség forrása. Ez az

iránymutatás a K+F-i, és a szakosítási csoportmentesítési rendeletek kiegészítésének tekintendő. Ezek a csoportmentesítési rendeletek a megállapodások leggyakoribb formáit mentesítik a gyártás/szakosítás területén 20%-os piaci részesedési küszöbértékig, a K+F területén pedig 25%-os piaci részesedési küszöbértékig, amennyiben a megállapodások megfelelnek a csoportmentesítés alkalmazási feltételeinek, és nem tartalmaznak a csoportmentesítés alkalmazását lehetetlenné tevő különösen súlyos korlátozásokat („fekete kikötések”). A csoportmentesítési rendeletek nem engedélyezik a különösen súlyos korlátozások elkülöníthetőségét. Amennyiben egy vagy több különösen súlyos korlátozás fennáll, a csoportmentesítési rendelet által nyújtott előny az egész megállapodás tekintetében elvész.

1.4. Az együttműködés típusairól szóló következő fejezetek szerkezete

38. Az iránymutatás a megállapodások egyes típusaival kapcsolatos fejezetekre oszlik. Az egyes fejezetek szerkezete a fent az 1.3. pontban leírt elemzési keretnek felel meg. Szükség esetén megadjuk az érintett piac meghatározásának külön útmutatóit (például a K+F területén vagy a beszerzői piacok tekintetében).

2. A KUTATÁSI ÉS FEJLESZTÉSI MEGÁLLAPODÁSOK

2.1. Meghatározás

39. A K+F megállapodások formájukat és hatályukat tekintve változatosak lehetnek. Az egyes K+F tevékenységekbe történő bedolgozástól a meglévő technológiák közös fejlesztéséig vagy a teljesen új termékek kutatását, fejlesztését és értékesítését érintő együttműködésig terjedhetnek. Ölthetik együttműködési megállapodás vagy közösen felügyelt gazdasági társaság formáját. Ez a fejezet a K+F megállapodások valamennyi formájára alkalmazandó, beleértve a K+F eredményének gyártását és értékesítését érintő kapcsolódó megállapodásokat is, amennyiben az együttműködés súlypontja a K+F-re esik, a fúzióról szóló rendelet hatálya alá tartozó fúziók és vegyes vállalatok kivételével.

40. A K+F terén történő együttműködés csökkentheti a szükségtelen kettős költségeket, az ötletek és tapasztalatok egymás közötti cseréjéhez vezethet, így gyorsabban kifejlesztett termékeket és technológiákat eredményezhet. A K+F együttműködés általában serkenti az összes K+F tevékenységet.

41. A kis- és középvállalkozások (KKV-k) dinamikus és heterogén közeget alkotnak, amely számos kihívással néz szembe, beleértve a nagyobb vállalatok növekvő igényeit, amelyeknek gyakran alvállalkozóként dolgoznak. A K+F intenzív ágazatokban a gyorsan növekvő KKV-k is, amelyeket gyakrabban említene „induló társaságok”-

ként, a gyorsan fejlődő piaci szegmensek vezetőivé kívánnak válni. Az e kihívásoknak való megfelelés és a versenyképesség megőrzése érdekében a KKV-knak folyamatosan újítaniuk kell. Valószínű, hogy a K+F együttműködésen keresztül az összes K+F a KKV-k révén növekedni fog, és a KKV-k hatékonyabban lesznek képesek felvenni a versenyt a piac erősebb szereplőivel.

42. Bizonyos körülmények között azonban a K+F-i megállapodások versenyyel kapcsolatos problémákat okozhatnak, mint például az árakra, a termelésre, az innovációra vagy a termékek választékára, illetve minőségére gyakorolt korlátozó hatás.

2.2. Az érintett piacok

43. A K+F-i megállapodások hatásainak értékelése során az érintett piac meghatározásának kulcsa azoknak a termékeknek, technológiáknak vagy K+F erőfeszítéseknek a meghatározása, amelyek a felekkel szemben a versenyyel kapcsolatos korlátozó erőt jelentenek. A lehetséges helyzetek skálájának egyik végén az innováció olyan terméket (vagy technológiát) eredményezhet, amely meglévő termékek (vagy technológiák) piacán áll versenyben. Ez a helyzet az apró fejlesztésekre vagy változtatásokra — mint például egyes termékek új modelljeire — irányuló K+F esetén. A lehetséges hatások itt a meglévő termékek piacát érintik. A skála másik végén az innováció teljesen új terméket eredményezhet, amely saját új piacát hozza létre (például egy korábban gyógyíthatatlan betegség elleni új oltóanyag). Ebben az esetben a meglévő piacok csak akkor relevánsak, ha valamilyen módon a szóban forgó újításához kapcsolódnak. Ennek következtében, és amennyiben lehetséges, az innovációs együttműködés hatásait kell értékelni. Az esetek nagy része azonban valószínűleg a két szélsőség közötti helyzeteket érinti, azaz olyan eseteket, amelyekben az innovációs erőfeszítések olyan termékeket (vagy technológiákat) hozhatnak létre, amelyek idővel felváltják a meglévőket (például a hanglemezt felváltó CD). Az ilyen helyzetek gondos elemzésének mind a meglévő piacokra, mind az innovációs megállapodás hatására ki kell terjednie.

A meglévő piacok

a) Termékipiacok

44. Amennyiben az együttműködés tárgya meglévő termékek fejlesztésére irányuló K+F, az együttműködés szempontjából érintett piacot ezek a meglévő termékek alkotják, beleértve közeli helyettesítőiket is²⁴.

45. Amennyiben a K+F erőfeszítés meglévő termék jelentős megváltoztatására vagy akár a meglévőket felváltó új termékre irányul, a meglévő termékekkel történő helyettesítés nem tökéletes vagy hosszú távú lehet. Ennek következtében a régi és a lehetségesen létrejövő új termékek valószínűleg nem ugyanahhoz az érintett piachoz tartoznak. A meglévő termékek piaca mindazonáltal érintett lehet, amennyiben a K+F erőfeszítések egyesítése valószí-

²⁴ A piac meghatározásához lásd a Bizottságnak az érintett piac meghatározásáról szóló közleményét.

núleg a feleknek a meglévő termékek szállítóiként tanúsított magatartása összehangolását eredményezi. A meglévő piacon megszerzett hatalom hasznosítása azonban csak abban az esetben lehetséges, ha a felek együttesen mind a meglévő termék piaca, mind a K+F erőfeszítések tekintetében erős pozícióval rendelkeznek.

46. Amennyiben a K+ F egy végtermék fontos összetevőjét érinti, az értékelés során nem csak ennek az összetevőnek a piaca, hanem a végtermék meglévő piaca is jelentős lehet. Például amennyiben egy új típusú motorra irányuló K+F során autógyártók működnek együtt, ez a K+F együttműködés hatással lehet az autók piacára. A végtermék piaca azonban az értékelés során csak akkor lényeges, ha az az alkatrész, amelyre a K+F irányul, műszaki vagy gazdasági szempontból kulcsfontosságú eleme ennek a végterméknek, és ha a K+F megállapodást kötő felek a végtermék tekintetében komoly versenytársak.

b) Technológiai piacok

47. A K+ F együttműködés nem csak termékeket, hanem technológiákat is érinthet. Amennyiben a szellemi tulajdonhoz fűződő jogokat azokról az érintett termékektől függetlenül értékesítik, amelyekhez kapcsolódnak, a releváns technológiai piacot is meg kell határozni. A technológiai piacokat az engedélyezett szellemi tulajdon és annak közeli helyettesítői — azaz olyan technológiák, amelyeket a fogyasztók helyettesítőként használhatnak — alkotják.

48. A technológiai piac meghatározásának módszere ugyanazokat az elveket követi, mint a termékpiac meghatározásáé²⁵. A felek által értékesített technológiákból kiindulva meg kell határozni azokat az egyéb technológiákat, amelyekre a fogyasztók a viszonylagos árak kis mértékű, de állandó emelkedésére reagálva átállhatnak. Ezeknek a technológiáknak a meghatározását követően a felek által termelt, a használati engedélyekből befolyó bevételnek a helyettesítő technológiák valamennyi értékesítője használati engedélyekből befolyó összbevételével történő elosztásával kiszámíthatóak a piaci részesedések.

49. A feleknek a meglévő technológiák piacán elfoglalt helyzete akkor jelentős értékelési szempont, ha a K+F együttműködés meglévő technológia jelentős fejlesztésére vagy a meglévőket valószínűleg felváltó új technológiáira irányul. A felek piaci részesedése azonban csak az elemzés kiindulópontját jelentheti. A technológiai piacokon különös hangsúlyt kell fektetni a potenciális versenyre. Amennyiben olyan gazdasági társaságok, amelyek jelenleg nem engedélyezik technológiáik használatát, esetleg belépnek a technológiai piacra, korlátozhatják a feleknek a technológiájuk árának emelésére való képességét (lásd alább a 3. példát).

Verseny az innováció terén (K+F erőfeszítések)

50. A K+ F együttműködés nem csak a meglévő piacokra lehet hatással, hanem az innováció terén folyó versenyre

is. Ez a helyzet, amennyiben az együttműködés olyan új termékek/technológiák kifejlesztését érinti, amelyek — kifejlesztésük esetén — a jövőben felválthatják a meglévőket, illetve amennyiben azokat új felhasználási formára szánják, ezért nem meglévő termékeket váltanak fel, hanem teljesen új keresletet támasztanak. Ezekben a helyzetekben jelentősek az innovációnak a versenyre a gyakorolt hatásai, de azok egyes esetekben a meglévő termék (technológiai piacokon folyó meglévő vagy potenciális verseny elemzésével nem értékelhetőek megfelelően. Ebben a tekintetben az adott iparágban folyó innovációs folyamat jellegétől függően két forgatókönyv különböztethető meg.

51. Az első forgatókönyv szerint, mely például a gyógyszeripart jellemzi, az innovációs folyamat struktúrája olyan, hogy már korai szakaszban meghatározhatóak a K+ F pólusai. A K+ F pólusok a valamely új termékre vagy technológiára irányuló K+F erőfeszítések, valamint a K+F helyettesítői, azaz az együttműködés során kifejlesztett terméket vagy technológiát helyettesítő termék vagy technológia kifejlesztésére irányuló, hasonló forrásokkal rendelkező és hasonló időzítéssel zajló K+F. Ebben az esetben az elemzés akkor végezhető el, ha a megállapodást követően elégséges számú K+F pólus marad. Az elemzés kiindulópontja a felek K+F-e. Ezt követően meg kell határozni a hitelesen versenyképes K+ F pólusokat. A versenyképes pólusok hitelességének értékelése érdekében a következő szempontokat kell figyelembe venni: a lehetséges más K+F erőfeszítések jellegét, hatókörét és méretét, a pénzügyi és emberi erőforrásokkal való ellátottságukat, mint például az időzítést és a lehetséges eredmények hasznosítására való képességet. A K+ F pólus nem hiteles versenytárs, amennyiben például a forrásokkal való ellátottság vagy az időzítés szempontjából nem tekinthető a felek K+F erőfeszítései közeli helyettesítőjének.

52. A második forgatókönyv szerint az innovatív erőfeszítések egy iparágban nem annyira világosan strukturáltak, hogy a K+F pólusok meghatározhatóak legyenek. Ebben a helyzetben a Bizottság különleges körülmények hiányában nem próbálja meg az adott K+F együttműködésnek az innovációra gyakorolt hatását értékelni, hanem értékelését a szóban forgó K+F együttműködéssel kapcsolatos termék- és/vagy technológiai piacokra korlátozza.

A piaci részesedések kiszámítása

53. A piaci részesedések kiszámításának mind a K+ F csoportmentesítési rendeletnek, mind ennek az iránymutatásnak a céljából tükröznie kell a meglévő piacok és az innováció terén folyó verseny közötti különbségtételt. Az együttműködés kezdetén a vonatkoztatási pont a fejleszthető vagy a fejlesztés alatt álló termékkel felváltható termékek piaca. Amennyiben a K+F megállapodás csak meglévő termékek fejlesztésére vagy finomítására irányul, ez a piac magában foglalja a K+F által közvetlenül érintett termékeket. A piaci részesedések így a meglévő termékek értékesítési adatai alapján számíthatóak ki. Amennyiben a K+F a meglévő termék felváltására irányul, az új termék — sikeressége esetén — a meglévő termék helyettesítőjévé válik. A felek versenyben elfoglalt helyzetének értékelése

²⁵ Lásd a Bizottságnak az érintett piac meghatározásáról szóló közleményét; lásd még például a Bizottság 1994. június 8-i 94/811/EK határozatát a IV/M269 Shell/Montecatini ügyben (HL L 332. szám, 1994. 12. 22., 48. o.).

érdekében szintén lehetséges a piaci részesedéseknek a meglévő termékek értékesítési adatai alapján történő kiszámítása. Ennek következtében a K+F csoportmentesítési rendelet ezeknek a helyzeteknek a mentességét „a szerződés tárgyát képező termék által továbbfejleszhető vagy kiváltható termékek érintett piacá”-n birtokolt piaci részesedésre alapítja. Az automatikus mentességhez ez a részesedés nem haladhatja meg a 25%-ot²⁶.

54. Amennyiben a K+ F teljesen új keresletet támasztó termék kifejlesztésére irányul, a piaci részesedések nem számíthatók ki az értékesítés alapján. Ilyen esetben csak a megállapodásnak az innováció terén folyó versenyre gyakorolt hatásait lehet elemezni. Ennek következtében a K+F csoportmentesítési rendelet ezeket a megállapodásokat a termék piaci bevezetését követő hét éves időtartamra a piaci részesedésre való tekintet nélkül mentesíti²⁷. A csoportmentesítés kedvezménye azonban visszavonható, amennyiben a megállapodás az innováció terén folyó tényleges verseny megszűnésével jár²⁸. A hét éves időtartam leteltét követően kiszámíthatóak az értékesítési adatokon alapuló piaci részesedések és a 25%-os részesedési küszöbérték²⁹ kell alkalmazni.

2.3. A 81. cikk (1) bekezdése alapján történő értékelés

2.3.1. A megállapodás jellege

2.3.1.1. A 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá nem tartozó megállapodások

55. A legtöbb K+ F megállapodás nem tartozik a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá. Ez először is az inkább elméleti szakaszban megvalósuló K+F együttműködéssel kapcsolatos, a lehetséges eredmények hasznosításától messze álló megállapodásokról mondható el.

56. Sőt, a nem versenytársak közötti K+ F együttműködés általában nem korlátozza a versenyt³⁰. A felek közötti versenytársi kapcsolatot az érintett meglévő piacok és/vagy az innováció összefüggésében kell elemezni. Amennyiben a felek nem képesek a szükséges K+F önálló elvégzésére, nem folyik olyan verseny, amely korlátozható lenne. Ez vonatkozhat például az egymást kiegészítő szak tudásukat, technológiájukat vagy más erőforrásukat egyesítő cégekre. Az esetleges verseny kérdését valós alapon kell értékelni. A felek például nem nevezhetők potenciális versenytársaknak pusztán azért, mert az együttműködés lehetővé teszi számukra a K+ F tevékenységek elvégzését. A döntő kérdés az, hogy az egyes felek önállóan rendelkeznek-e a szükséges eszközökkel a vagyon, a know-how és más erőforrások terén.

²⁶ A K+ F csoportmentesítési rendelet 4. cikkének (2) bekezdése.

²⁷ A K+ F csoportmentesítési rendelet 4. cikkének (1) bekezdése.

²⁸ A K+ F csoportmentesítési rendelet 7. cikkének e) pontja.

²⁹ A K+ F csoportmentesítési rendelet 4. cikkének (3) bekezdése.

³⁰ A nem versenytársak közötti K+ F együttműködés azonban a 81. cikk (1) bekezdése alapján járhat kizárólagos hatásokkal, amennyiben az eredmények kizárólagos hasznosításával kapcsolatos, és olyan cégek kötik, amelyek egyike a kulcsfontosságú technológia tekintetében jelentős piaci hatalommal rendelkezik.

57. A korábban rögzített K+ F felhasználásával folyó K+F együttműködést gyakran az eredmények hasznosításában részt nem vevő szakosodott társaságok, kutatóintézetek vagy tudományos testületek végzik. Az ilyen megállapodások tipikusan a know-how átruházásával és/vagy a lehetséges eredményekre vonatkozó kizárólagos szállítási klauzulával kapcsolódnak össze. Az ilyen forgatókönyvekben az együttműködő felek egymást kiegészítő természetűe miatt a 81. cikk (1) bekezdése nem alkalmazható.

58. A lehetséges eredményeknek a használati engedély, a gyártás és/vagy az értékesítés eszközeivel történő közös hasznosításával nem járó K+F együttműködés ritkán tartozik a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá. Ezek a „tisztá” K+F megállapodások csak akkor okozhatnak a versennyel kapcsolatos problémát, ha a tényleges verseny az innováció tekintetében jelentősen csökken.

2.3.1.2. A csaknem mindig a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások

59. Amennyiben a megállapodás igazi célja nem a K+ F, hanem leplezett kartell létrehozása, azaz egyébként tiltott árrögzítés, termelés-korlátozás vagy piacfelosztás, a megállapodás a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik. A lehetséges jövőbeni eredmények közös hasznosításával járó K+F megállapodás azonban nem szükségszerűen versenykorlátozó jellegű.

2.3.1.3. Az esetlegesen a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások

60. Azok a K+ F megállapodások, amelyek nem értékelhetők kezdetől fogva tisztán korlátozásmentesként, a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhatnak³¹, és azokat gazdasági összefüggéseikben kell elemezni. Ez vonatkozik a piacra vitelhez inkább közel álló szakaszban, az akár a meglévő termék-/technológiai piacokon, akár az innovációs piacokon versenytárs társaságok közötti megállapodás révén létrejövő K+F együttműködésekre.

2.3.2. A piaci erő és a piaci struktúrák

61. A K+ F együttműködés három tekintetben válhat ki negatív piaci hatásokat. Először is korlátozhatja az innovációt, másodsor a felek magatartásának összehangolásához vezethet a meglévő piacokon, és harmadszor a lehetséges eredmények hasznosításának szintjén kizárólagos problémák merülhetnek fel. A negatív piaci hatásoknak ezek a típusai azonban valószínűleg csak akkor merülnek fel, ha az együttműködő felek a meglévő piacokon jelentős erővel rendelkeznek, és/vagy a verseny az innováció tekintetében jelentősen csökkent. Piaci erő hiányában nincs motiváció a magatartás összehangolására a meglévő piacokon, illetve az innováció csökkentésére vagy lassítására. Kizárólagos probléma csak a legalább egy, valamely kulcsfontosságú technológia vonatkozásában jelentős piaci erővel

³¹ A 17/EGK rendelet 4. cikkének (2) és (3) bekezdése alapján az olyan megállapodásokat, amelyeknek kizárólagos célja a közös kutatás és fejlesztés, nem szükséges, de lehetséges a Bizottságnak bejelenteni.

rendelkező szereplő bevonásával folyó együttműködésnek, és az eredmények kizárólagos hasznosításának összefüggésében merülhet fel.

62. Nem létezik olyan abszolút piaci részesedési küszöbérték, amely azt jelezné, hogy a K+F megállapodás bizonyos piaci erő-összpontosítással jár, és így a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik. A K+F megállapodások azonban mentességet élveznek, amennyiben olyan felek kötik, akiknek az együttes piaci részesedése a 25%-ot nem haladja meg, és a K+F csoportmentesítési rendelet alkalmazásának egyéb feltételei teljesülnek. A legtöbb K+F megállapodásnál ezért a korlátozó hatásokat csak akkor kell elemezni, ha a felek együttes piaci részesedése meghaladja a 25%-ot.

63. A felek erősebb piaci pozíciója miatt a K+F csoportmentesítési rendelet hatálya alá nem tartozó megállapodások nem szükségszerűen korlátozzák a versenyt. Azonban minél erősebb a felek együttes pozíciója a meglévő piacokon, és/vagy minél korlátozottabb a verseny az innováció terén, annál valószínűbb a 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazása, az értékelés pedig részletesebb elemzést igényel.

64. Amennyiben a K+F meglévő termékek/technológiák továbbfejlesztésére vagy finomítására irányul, a lehetséges hatások ezeknek a meglévő termékeknek/technológiáknak az érintett piacait érintik. A meglévő piacokon az árakra, a termelésre és/vagy az innovációra gyakorolt hatások azonban csak akkor valószínűek, ha a felek együttesen erős pozícióval rendelkeznek, a belépés nehéz, és kevés az egyéb innovációs tevékenység. Sőt, amennyiben a K+F csak a végtermék viszonylag kicsiny ráfordítását érinti, a versenyre gyakorolt hatások ezeknél a végtermékeknél, ha változatlanul is, rendkívül korlátozottak. Általában különbséget kell tenni a tiszta K+F megállapodások, valamint az eredmények hasznosításának különböző szakaszaira (azaz a használati engedély, a gyártás, az értékesítés) is kiterjedő átfogóbb jellegű együttműködés között. Amint fentebb már említettük, a tiszta K+F megállapodások ritkán tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá. Különösen igaz ez a meglévő termékek/technológiák korlátozott fejlesztésére irányuló K+F esetében. Amennyiben a K+F együttműködés e forgatókönyv szerint kizárólag a használati engedély eszközével történő közös hasznosítással jár, a korlátozó hatások, mint például a kizárási problémák felmerülése nem valószínű. Ha azonban a csekély mértékben fejlesztett termék/technológia közös gyártása és/vagy értékesítése történik, az együttműködést közelebről kell megvizsgálni. Először is, az árakra és a termelésre a meglévő piacokon gyakorolt negatív hatások valószínűsége nagyobb, amennyiben ilyen helyzetbe erős versenytársak kerülnek. Másodszor, az együttműködés közelebb kerülhet egy gyártási megállapodáshoz, mivel az ilyen együttműködés súlypontját valójában nem a K+F tevékenység képezi.

65. Amennyiben a K+F a saját piacát létrehozó teljesen új termékre (vagy technológiára) irányul, a meglévő

piacokra gyakorolt ár- és termelési hatások meglehetősen valószínűtlenek. Az elemzésnek ilyenkor az innováció lehetséges korlátozásaira — például a lehetséges jövőbeni termék/technológia minőségére és választékára, vagy az innováció sebességére — kell összpontosulnia. Az említett korlátozó hatások akkor merülhetnek fel, ha az ilyen új termék kifejlesztésében érdekelt kis számú cég közül kettő, vagy több olyan szakaszban kezd együttműködni, amikor már valamennyien önállóan a termék piacravitelének közelébe jutottak. Ilyen esetben még egy tiszta K+F megállapodás is korlátozhatja az innovációt. Általában azonban a teljesen új termékre irányuló K+F együttműködés elősegíti a versenyt. Ez az elv nem változik jelentősen, amennyiben az eredmények közös hasznosításáról, vagy akár a közös értékesítésről van szó. Sőt, a közös hasznosítás kérdése ezekben a helyzetekben csak akkor bír jelentőséggel, ha a kulcsfontosságú technológiákból történő kizárás szerepet játszik. Az említett problémák azonban nem merülnek fel, amennyiben a felek harmadik felek részére használati engedélyt adnak.

66. A legtöbb K+F megállapodás valahol a két fent leírt helyzet között foglal helyet. A megállapodások ezért hatást gyakorolhatnak az innovációra és a visszahatást a meglévő piacokra. Ennek következtében az értékelésnél mind a meglévő piac, mind az innovációra gyakorolt hatás jelentőséggel bírhat a felek együttes helyzetének, a koncentráció arányainak, a szereplők/újítók számának és a piacralépési feltételeknek a tekintetében. Egyes esetekben a meglévő piacokon korlátozó ár-/termelési hatások és a fejlesztés lassításával az innovációra gyakorolt negatív hatások léphetnek fel. Például amennyiben jelentős versenytársak egy meglévő technológiai piacon olyan új technológia kifejlesztésében működnek együtt, amely a jövőben felválthatja a meglévő termékeket, ez az együttműködés valószínűleg korlátozó hatásokkal jár, amennyiben a felek a meglévő piacon jelentős piaci erővel rendelkeznek (amely ösztönzést jelentene a hasznosításra), és amennyiben a felek a K+F tekintetében is erős pozícióval rendelkeznek. Hasonló hatás léphet fel, amennyiben a meglévő piac domináns szereplője egy olyan sokkal kisebb vagy csak potenciális versenytársával működik együtt, amely éppen olyan új terméket/technológiát készül bevezetni, amely veszélyeztethetné az említett szereplő pozícióját.

67. A megállapodások a felek piaci erejére való tekintet nélkül kívül is eshetnek a csoportmentesítésen. Ez vonatkozik például az egyik félnek a munka eredményéhez történő hozzáférését korlátozó megállapodásokra, mert azok általános szabályként nem segítik elő a műszaki és gazdasági fejlődést a műszaki tudás felek közötti elterjedésének növelésével³². A csoportmentesítés rendelkezik az ez alól az általános szabály alóli különös kivételről, a tudományos testületek, kutatóintézetek vagy szakosodott gazdasági társaságok esetéről, melyek a K+F-t szolgáltatásként nyújtják, a kutatás és fejlesztés eredményeinek ipari hasznosítá-

³² A K+F csoportmentesítési rendelet 3. cikkének (2) bekezdése.

sában pedig nem játszanak szerepet³³. Meg kell jegyezni mindazonáltal, hogy a kizárólagos hozzáférési jogot tartalmazó megállapodások — amennyiben a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak — megfelelhetnek a 81. cikk (3) bekezdésében szereplő mentességi feltételeknek, különösen ha a kizárólagos hozzáférési jogok a piac, a kockázatok, valamint a kutatás és fejlesztés eredményeinek hasznosításához szükséges beruházás nagysága tekintetében gazdaságilag nélkülözhetetlenek.

2.4. A 81. cikk (3) bekezdése alapján történő értékelés

2.4.1. Gazdasági előnyök

68. A legtöbb K+ F megállapodás — a lehetséges eredmények közös hasznosításával vagy a nélkül — a költségmegtakarításon, valamint az ötletek és tapasztalatok kölcsönös cseréjén keresztül gazdasági előnyökkel jár, így gyorsabban kifejlesztett, jobb vagy új termékeket és technológiákat eredményez. E feltételek mellett ésszerűnek látszik az ilyen, a verseny esetleges korlátozásával járó megállapodások mentességéről rendelkezni olyan piaci részesedési küszöbérték alatt, amely alatt a 81. cikk (3) bekezdése alkalmazása során általában vélelmezhető, hogy a kutatási és fejlesztési megállapodások pozitív hatásai túlsúlyban vannak a versenyre gyakorolt negatív hatásokkal szemben. A K+ F csoportmentesítési rendelet ezért mentességben részesíti ezeket a bizonyos feltételeknek megfelelő (lásd a 3. cikket), különösen súlyos korlátozásokat nem tartalmazó (lásd az 5. cikket) K+ F megállapodásokat, amennyiben a felek együttes piaci részesedése az érintett meglévő piaco(ko)n a 25%-ot nem haladja meg.

69. Amennyiben az együttműködés jelentős piaci hatalmat eredményez, vagy azt növeli, a feleknek ki kell tudni mutatniuk a K+F végrehajtásával járó jelentős előnyöket, az új termékek/technológiák gyorsabb piacra kerülését vagy más eredményesség-növekedést.

2.4.2. A nélkülözhetetlenség

70. Az olyan K+ F megállapodás, amely olyan korlátozásokat ír elő, amelyek a fent említett előnyök eléréséhez nem nélkülözhetetlenek, nem élvezhet mentességet. A K+ F csoportmentesítési rendelet 5. cikkében felsorolt egyedi záradékok a legtöbb esetben az egyedi értékelést követően is kizárják a mentesülést, ezért az együttműködéshez nem nélkülözhetetlen korlátozások jó mutatójának tekinthetőek.

2.4.3. A verseny megszüntetésének tilalma

71. A mentesülés nem lehetséges, amennyiben a feleknek a szóban forgó termékek (vagy technológiák) jelentős része tekintetében lehetőségük van a verseny megszüntetésére. Amennyiben a K+F megállapodás következtében egy vállalkozás akár a meglévő piacokon, akár az innováció

tekintetében erőfölényben van, vagy erőfölénybe kerül, az ilyen, a 81. cikk értelmében versenyellenes hatásokkal járó megállapodás főszabály szerint nem élvezhet mentességet. Az innováció tekintetében ez a helyzet például, amennyiben a megállapodás az egyedüli két meglévő kutatási pólust egyesíti.

Az értékelés időpontja és a mentesség időtartama

72. Az új termékek/technológiák közös gyártására és értékesítésére is kiterjedő K+F megállapodások értékelésük időpontja szempontjából különös figyelmet igényelnek.

73. A K+ F együttműködés kezdetén az együttműködés sikeressége és az olyan tényezők, mint például a felek jövőbeni piaci pozíciója, valamint a jövőbeni termék- vagy technológiai piacok fejlődése, gyakran nem ismertek. Ennek következtében az értékelés az együttműködés létrejötte idején az ebben a fejezetben leírt módon az (ekkor) meglévő termék- vagy technológiai piacokra és/vagy innovációs piacokra korlátozódik. Amennyiben ennek az elemzésnek az alapján a verseny megszűnése nem valószínűsíthető, a K+F megállapodás mentességben részesülhet. Ez általában a K+F fázisra, valamint ezen felül — a lehetséges eredmények közös gyártása és értékesítése tekintetében — a lehetséges termelés és piaci bevezetés időtartamára terjed ki. Ennek a további mentességi időtartamnak az indoka az, hogy azok a gazdasági társaságok, amelyek elsőként vezetnek be új terméket/technológiát a piacra, gyakran nagyon magas kezdeti piaci részesedéssel rendelkeznek, és a sikeres K+F gyakran a szellemi tulajdonhoz fűződő oltalommal jutalmazott. „Az első rámozduló előnyének” köszönhető erős piaci pozíciót általában nem lehet a verseny megszüntetéseként felfogni. A csoportmentesítés a K+F megállapodásokra ezért további (azaz a K+F fázison túli) hét éves időtartamra terjed ki, tekintet nélkül arra, hogy a felek új termékükkel/technológiájukkal ennek az időtartamnak a folyamán magas részesedést szereznek-e. Ez vonatkozik a csoportmentesítés hatálya alá nem tartozó esetek egyedi értékelésére is, amennyiben a 81. cikk (3) bekezdésének feltételei és a megállapodás más kritériumai teljesülnek. Ez nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a hét évet meghaladó időtartam is megfeleljen a 81. cikk (3) bekezdése feltételeinek, amennyiben kimutatható, hogy a befektetés megfelelő megtérüléséhez szükséges minimális időtartamról van szó.

74. Amennyiben a K+ F együttműködés új értékelése az említett időtartamon túl — például egy panaszt követően — történik, az elemzésnek az (akkor) meglévő piaci helyzeten kell alapulnia. Amennyiben a feleknek az (akkor) érintett piacon birtokolt részesedése a 25%-ot nem haladja meg, a csoportmentesítés továbbra is fennmarad. Hasonlóképpen, a 81. cikk (3) bekezdése a mentesség feltételeinek teljesülése esetén továbbra is vonatkozik a csoportmentesítés hatálya alá nem tartozó K+F megállapodásokra.

³³ A K+ F csoportmentesítési rendelet 3. cikkének (2) bekezdése.

2.5. Példák

75. 1. példa

A helyzet: A meglévő elektronikai alkatrészek gyártásának piacán két nagy társaság van jelen: „A” (30%) és „B” (30%). Mindketten jelentős beruházást hajtottak végre a miniatürizált elektronikus alkatrészek kifejlesztéséhez szükséges K+F-ben, és korai prototípusokat fejlesztettek ki. A K+F befejezése, illetve az — anyavállalatoknak újra eladandó, majd azok által külön-külön értékesítendő — alkatrészek gyártása érdekében vegyes vállalat létrehozásával megállapodnak ezeknek a K+F erőfeszítéseknek az egyesítésében. A piac fennmaradó részén a szükséges beruházásokhoz elegendő erőforrással nem rendelkező kis cégek osztoznak.

Elemzés: A miniatürizált elektronikus alkatrészek, noha egyes területeken valószínűleg a meglévő alkatrészek versenytársai lesznek, alapvetően új technológiát jelentenek, az elemzést pedig a jövőbeni piacra szánt kutatási pólusoknál kell elvégezni. Amennyiben a vegyes vállalat folytatja működését, a szükséges gyártástechnológia csak egy úton érhető el, mivel valószínű, hogy „A” és „B” egyénileg külön termékekkel juthatnának piacra. Noha a megállapodás az új technológia fejlesztésének meggyorsítása terén előnyökkel járhat, egyúttal csökkenti a választékot, és közös költségviselést eredményez a felek között. Ezenkívül a felek által a meglévő piacon birtokolt erős pozíció hasznosítását is figyelembe kell venni. Mivel a felek a K+F szintjén nem szembesülnének versennyel, az új technológia gyors kifejlesztésére irányuló ösztönzésük erősen csökkenhetne. Noha ezeknek a szempontoknak egy része kiküszöbölhető lenne, ha a felek részére előírnák, hogy a miniatürizált alkatrészek gyártására vonatkozó kulcsfontosságú know-how tekintetében harmadik felek részére ésszerű feltételekkel használati engedélyt adjanak, valamennyi szempont kiküszöbölése és a mentesség feltételeinek teljesítése nem lenne lehetséges.

76. 2. példa

A helyzet: A saját értékesítési szervezettel nem rendelkező kis kutató társaság, „A”, felfedezett és szabadalmaztatott egy új technológián alapuló gyógyszerhatóanyagot, amely forradalmasítja egy betegség kezelését. Az „A” társaság K+F megállapodást köt a betegség eddigi kezelésére használt terméket gyártó nagy gyógyszergyártóval, „B”-vel. A „B” társaság nem rendelkezik hasonló K+F programmal. A meglévő termékek tekintetében „B” valamennyi tagállamban körülbelül 75%-os piaci részesedéssel rendelkezik, a szabadalmak azonban a következő ötéves időtartam folyamán lejárnak. Jelen van még két másik kutatási pólus, amelyek körülbelül ugyanabban a fejlesztési szakaszban járnak, és ugyanazt az alapvetően új technológiát használják. A „B” társaság jelentős tőkével és know-how-val rendelkezik a termék kifejlesztéséhez, valamint jövőbeni piaci hozzáféréssel. A „B” társaság a szabadalmi oltalom

tartamára használati engedélyt kapott a létrejövő termék kizárólagos gyártására és forgalmazására. Várható, hogy a felek közösen öt-hét éven belül megjelennek a piacon a termékkel.

Elemzés: A termék valószínűleg új érintett piachoz fog tartozni. A felek egymást kiegészítő erőforrásokat és szak tudást visznek az együttműködésbe, és a termék piacra kerülésének valószínűsége jelentősen növekszik. Noha a „B” társaság a meglévő piacon valószínűleg jelentős piaci erővel rendelkezik, ez a pozíció rövidesen meggyengül, és más kutatási pólusok létezése valószínűleg megszünteti a K+F erőfeszítések csökkentésére irányuló ösztönzést. A hasznosítási jogok a szabadalmi oltalom fennmaradó időtartama folyamán valószínűleg elengedhetetlenek „B” társaság számára a szükséges jelentős beruházásokhoz, „A” társaság pedig nem rendelkezik saját értékesítési erőforrásokkal. A megállapodás ezért valószínűleg nem korlátozza a versenyt.

77. 3. példa

A helyzet: Két járműalkatrészeket gyártó társaság K+F erőfeszítéseiknek a meglévő alkatrész gyártásának és teljesítményének fejlesztése érdekében történő egyesítése céljából vegyes vállalat létrehozásában állapodik meg. Egyesítik az e területen technológiai használati engedély adásával foglalkozó meglévő üzleti tevékenységeiket is, a gyártást azonban külön folytatják. A két társaság Európában az EBGY (eredeti berendezés gyártója) termékpiacon 15, illetve 20%-os piaci részesedéssel rendelkezik. Jelen van még két másik jelentős versenytárs, valamint a néhány nagy járműgyártó házon belüli kutatási programjai. Az ilyen termékek technológiájára vonatkozó használati engedélyk világpiacán ezek a megtermelt bevétel arányában 20, illetve 25%-os részesedéssel rendelkeznek, és jelen van még két jelentős technológia. A termék életciklusa az alkatrész vonatkozásában tipikusan két-három év. A jelentős cégek egyike az elmúlt öt év mindegyikében bemutatott egy új változatot vagy fejlesztést.

Elemzés: Mivel egyik társaság K+F erőfeszítései sem irányulnak teljesen új termékre, a figyelembe veendő piacok a meglévő alkatrészeknek és a vonatkozó technológia használati engedélyének piaci. Noha a meglévő K+F programok jelentősen átfedik egymást, a megkettőződésnek az együttműködésen keresztül történő csökkentése lehetővé teszi, hogy többet költsenek K+F-re, mint egyéni tennék. Jelen van számos más technológia is, a felek együttes piaci részesedése pedig az EBGY piacon nem biztosít számukra erőfölényt. Noha piaci részesedésük a technológiai piacon 45%, ami nagyon magas, léteznek versengő technológiák. Ezenkívül, azok a járműgyártók, akik jelenleg nem adnak használati engedélyt technológiájukra, szintén potenciális belépők erre a piacra, így korlátozhatják a feleknek az árak emelésére való képességét. A fent jellemzett vegyes vállalat valószínűleg mentességben részesül.

3. GYÁRTÁSI MEGÁLLAPODÁSOK (BELEÉRTVE A SZAKOSÍTÁSI MEGÁLLAPODÁSOKAT)

3.1. Meghatározás

78. A gyártási megállapodások formájukat és hatályukat tekintve változatosak lehetnek. Őlthetik vegyes vállalat keretében történő közös gyártás³⁴, azaz egy vagy több gyártóberendezést üzemeltető, közösen felügyelt társaság formáját, vagy megvalósíthatók szakosítási, illetve alvállalkozási megállapodásokkal, amelyekben az egyik fél vállalja egy bizonyos termék gyártását.

79. A gyártási megállapodásoknak általában három kategóriája különböztethető meg: A közös gyártásról szóló megállapodások, amelyekben a felek bizonyos termékek közös gyártásában állapodnak meg, az (egyoldalú vagy kölcsönös) szakosítási megállapodások, amelyekben a felek egy termék gyártásának megszüntetéséről és annak másik féltől történő beszerzésében állapodnak meg, valamint az alvállalkozási megállapodások, amelyekben az egyik fél (a „fővállalkozó”) egy termék gyártásával bízta meg a másik felet (az „alvállalkozó”-t).

80. Az alvállalkozási megállapodások vertikális megállapodások. Ezért amennyiben versenykorlátozást tartalmaznak, a vertikális korlátozásokról szóló csoportmentesítési rendelet és az iránymutatás hatálya alá tartoznak. Ez alól a szabály alól azonban van két kivétel: a versenytársak közötti alvállalkozási megállapodások³⁵ és a nem versenytársak közötti, a know-how-nak az alvállalkozó részére történő átruházásával járó alvállalkozási megállapodások³⁶.

81. A versenytársak közötti alvállalkozási megállapodások ennek az iránymutatásnak a hatálya alá tartoznak³⁷. A nem versenytársak közötti, a know-how-nak az alvállalkozó részére történő átruházásával járó alvállalkozási

³⁴ Amint fent már jeleztük, a fúzióról szóló rendelet hatálya alá tartozó vegyes vállalatok nem képezik tárgyát ennek az iránymutatásnak. A közösségi dimenziókat el nem érő teljes funkciójú vegyes vállalatokkal általában a tagállamok versenyhivatalai foglalkoznak. A 17. rendelet alkalmazásának csak akkor van jelentősége, ha az ilyen teljes funkciójú vegyes vállalat a verseny korlátozásához vezetne amiatt, hogy az anyavállalatok a vegyes vállalaton kívül összehangolják tevékenységüket. („spill-over” piaci hatás). Ebben a tekintetben a Bizottság kinyilvánította, hogy az ilyen műveletek értékelését, amennyire csak lehetséges, a tagállamokra bízta (lásd az 1310/97/EK rendeletről a Tanács jegyzőkönyvébe tett nyilatkozat 4. pontját).

³⁵ A vertikális korlátozásokra vonatkozó csoportmentesítési rendelet 2. cikkének (4) bekezdése.

³⁶ A vertikális korlátozásokra vonatkozó csoportmentesítési rendelet 2. cikkének (3) bekezdése. Lásd még a vertikális korlátozásokról szóló iránymutatás (33) bekezdését, amely megjegyzi, hogy a nem versenytársak közötti olyan alvállalkozási megállapodások, amelyek alapján a vevő az eladónak csak az átadandó áruk vagy szolgáltatások leírását tartalmazzák, a vertikális korlátozásokra vonatkozó csoportmentesítési rendelet hatálya alá tartoznak.

³⁷ Amennyiben a versenytársak közötti alvállalkozási megállapodás kimondja, hogy a fővállalkozó megszünteti a megállapodással kapcsolatos termék gyártását, a megállapodás egyoldalú szakosodási megállapodás, amely bizonyos feltételek függvényében a szakosodási csoportmentesítési rendelet hatálya alá tartozik.

megállapodások értékeléséről szóló útmutatást külön közlemény tartalmazza³⁸.

3.2. Az érintett piacok

82. Az együttműködő felek közötti versenytársi kapcsolat értékelése érdekében először is meg kell határozni az együttműködéssel közvetlenül érintett releváns termék- és földrajzi piaco(ka)t (azaz azokat a piacokat, amelyeken a megállapodás tárgyát képező termékek megjelennek). Másodsor, az egyik piacon kötött gyártási megállapodás a kereskedelmi láncban lejjebb vagy feljebb található piacon, illetve az együttműködéssel közvetlenül érintett piaccal szoros kapcsolatban álló szomszédos piacon³⁹ (úgynevezett „közvetetten érintett piacok” vagy más néven „spill-over piacok») is hatással lehet a feleknek a versennyel kapcsolatos magatartására. A „spill-over” piaci hatások azonban csak akkor következnek be, ha az egyik piacon folyó együttműködés szükségszerűen a versennyel kapcsolatos magatartásoknak a másik piacon történő összehangolását eredményezi, azaz ha a piacok kölcsönösen egymástól függenek, és a felek a „spill-over” piacon erős pozícióval rendelkeznek.

3.3. A 81. cikk (1) bekezdése alapján történő értékelés

3.3.1. A megállapodás jellege

83. A gyártási megállapodások kapcsán előforduló versennyel kapcsolatos problémák fő forrása az, hogy a felek szállítókként összehangolják a versennyel kapcsolatos magatartásukat. Ez a fajta versennyel kapcsolatos probléma akkor merül fel, ha az együttműködő felek az érintett piacok — azaz az együttműködéssel közvetlenül érintett piacok és/vagy a lehetséges „spill-over” piacok — közül legalább az egyikén tényleges vagy potenciális versenytársak.

84. Az a tény, hogy a felek versenytársak, nem váltja ki automatikusan magatartásuk összehangolását. Ezenkívül a feleknek a közös költségviselés alapvető mértékének elérése érdekében általában tevékenységük jelentős része tekintetében együtt kell működniük. Minél nagyobb mértékű a közös költségviselés, annál valószínűbb az árverseny korlátozása, különösen a homogén termékek esetében.

85. Az összehangolással kapcsolatos szempontokon kívül a gyártási megállapodások kizárási problémákat és harmadik felekkel szembeni más negatív hatásokat is kiválthatnak. Ezeket nem a felek közötti versenytársi kapcsolat, hanem a felek közül legalább egynek az erős piaci pozíciója okozza [például egy kulcsfontosságú alkatrész feljebb eső („upstream”) piacán, amely a feleket képessé teszi versenytársaik költségeinek emelésére a lejjebb eső („downstream”) piacon] az együttműködő felek közötti, erősebben vertikális vagy kiegészítő jellegű kapcsolat összefüggésében. A kizárás lehetőségét ezért főként egy fontos alkatrész közös gyártásának és az alvállalkozói megállapodásoknak az esetében kell vizsgálni (lásd alább).

³⁸ Egyes alvállalkozási megállapodásoknak az EGK Szerződés 85. cikke (1) bekezdésével összefüggésben történő értékelésével foglalkozó közlemény, HL C 1. szám, 1979. 01. 03., 2. o.

³⁹ Amint a fúzióról szóló rendelet 2. cikkének (4) bekezdésében is szerepel.

3.3.1.1. A 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá nem tartozó megállapodások

86. Amennyiben kizárási problémák nem merülnek fel, a nem versenytársak közötti gyártási megállapodások általában nem tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá. Ez igaz az olyan megállapodásokra is, amelyekben az addig saját fogyasztásra gyártott termelési tényezőket vagy alkatrészeket (lekötött gyártás) alvállalkozás vagy egyoldalú szakosítás keretében harmadik féltől szerzik be, kivéve, ha arra utaló jelek vannak, hogy az eddig csak saját fogyasztásra gyártó társaság a viszonylagos piaci árak kis mértékű, állandó változására reagálva jelentős többletköltség vagy többletkockázat felmerülése nélkül lépett be a harmadik felek részére történő eladás piacára.

87. Még a versenytársak közötti gyártási megállapodások sem szükségszerűen tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá. Először is, az együttműködéssel közvetlenül érintett piaccal szoros kapcsolatban álló piacon versenytársaként jelen levő cégek közötti együttműködést nem lehet versenykorlátozóként értékelni, amennyiben az együttműködés az új piacra történő belépésnek, az új termék vagy szolgáltatás bevezetésének, vagy egy meghatározott projekt megvalósításának egyetlen kereskedelmileg igazolható lehetséges módja.

88. Másodszor, a felek piaci szállítókként tanúsított versennyel kapcsolatos magatartására gyakorolt hatás nagyon valószínűtlen, amennyiben a felek összköltségének aránylag kis része közös. Például a közös költségviselés alacsony foka feltételezhető, amennyiben több társaság a végtermék gyártási költségeinek — és ennek következtében az összköltségnek — kis hányadát kitevő köztes termék vonatkozásában szakosításról/közös gyártásról állapodik meg. Ugyanez vonatkozik a versenytársak közötti alvállalkozói megállapodásra, amennyiben az egyik versenytárs által a másiktól beszerzett termelési tényező a végtermék gyártási költségeinek kis hányadát teszi ki. A közös költségviselés alacsony foka feltételezhető akkor is, ha a felek közösen gyártják a végtermék-össztermelésükhöz viszonyítva csak kis hányadot kitevő végterméket. Még jelentős hányad közös gyártása esetén is lehet az összköltségviselés foka alacsony vagy mérsékelt, amennyiben az együttműködés költséges értékesítésű heterogén termékeket érint.

89. Harmadszor, a versenytársak közötti alvállalkozási megállapodások nem tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, amennyiben a kereskedelmi piacon további kötelezettségek nélküli egyedi adásvételekre korlátozódnak, amelyek nem képezik a felek közötti szélesebb körű kereskedelmi kapcsolat részét⁴⁰.

⁴⁰ Mint minden alvállalkozási megállapodás, az ilyen megállapodás is a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, amennyiben vertikális korlátozásokat, mint például a passzív eladásokra vonatkozó korlátozásokat, viszonteladási ármeghatározást stb. tartalmaz.

3.3.1.2. A csaknem mindig a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások

90. A felek piaci beszállításainak árait megállapító, a termelést korlátozó, a piacot vagy fogyasztói csoportokat felosztó megállapodások célja a verseny korlátozása, és majdnem mindig a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak. Ez azonban nem vonatkozik az olyan esetekre,

— amikor a felek a gyártási megállapodással közvetlenül érintett termelésről (például a vegyes vállalat kapacitásában és termelésének nagyságában vagy a beszállított termékek mennyiségében) állapodnak meg, vagy

— amikor a gyártott termékek forgalmazását is végző gyártó vegyes vállalat meghatározza ezeknek a termékeknek az eladási árait, amennyiben a vegyes vállalat árrögzítése a különböző funkciók egyesítésének hatása⁴¹.

A termelésről vagy az árakról szóló megállapodást egyik forgatókönyv szerint sem elkülönülten, hanem a vegyes vállalatnak a piacra gyakorolt összhatása fényében értékelik a 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazhatósága meghatározásának érdekében.

3.3.1.3. Az esetlegesen a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások

91. A fenti tényezők alapján egyértelműen korlátozóként vagy nem korlátozóként nem jellemezhető gyártási megállapodások a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhatnak⁴², és ezeket gazdasági összefüggésükben kell elemezni. Ez vonatkozik a versenytársak közötti, jelentős fokú közös költségviselést létrehozó, de a fent leírt különösen súlyos korlátozásokkal nem járó együttműködési megállapodásokra.

3.3.2. A piaci erő és a piaci struktúrák

92. Az elemzés kiindulópontja a felek helyzete az érintett piac(ok)on. Ez annak a ténynek köszönhető, hogy piaci erő nélkül a gyártási megállapodást kötő feleknek nincs motivációja a versennyel kapcsolatos szállítói magatartásuk összehangolására. Másodszor, a felek piaci ereje nélkül még magatartásuk összehangolása sem gyakorol hatást a piaci versenyre.

93. Nem létezik olyan abszolút piaci részesedési küszöbérték, amely azt jelezné, hogy a gyártási megállapodás bizonyos piaci erő-összpontosítással jár, és így a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik. Az egyoldalú vagy kölcsönös szakosítást, valamint a közös gyártást érintő megállapodások azonban csoportmentesítést élveznek, amennyiben azokat olyan felek kötik, akiknek az együttes piaci részesedése az érintett piac(ok)on a 20%-ot nem haladja meg, és a szakosítási csoportmentesítési rendelet alkalmazásának egyéb feltételei teljesülnek. A csoportmentesítés hatálya alá tartozó megállapodásoknál ezért a korlátozó hatásokat csak akkor kell elemezni, ha a felek együttes piaci részesedése a 20%-ot meghaladja.

⁴¹ A közös forgalmazást is végző vegyes vállalat azonban a legtöbb esetben teljes funkciójú vegyes vállalat.

⁴² A Tanács 17. rendelete 4. cikkének (2) és (3) bekezdése alapján az olyan megállapodásokat, amelyeknek kizárólagos célja termékek gyártására történő szakosodás — bizonyos körülmények fennállása esetén — nem kötelező a Bizottságnak bejelenteni. Mindazonáltal bejelentés tehető róluk.

94. A csoportmentesítési rendelet hatálya alá nem tartozó megállapodások részletesebb elemzést igényelnek. A kiindulópont a felek piaci helyzete. Ezt általában a koncentráció aránya és a szereplők száma, valamint az 1. fejezetben leírt más tényezők követik.

95. Az elemzés általában csak az együttműködés által közvetlenül érintett releváns piac(ok)ra terjed ki. Bizonyos körülmények között, például ha a felek a feljebb („upstream”) vagy lejjebb eső („downstream”) piacokon, illetve az együttműködéssel közvetlenül érintettel szoros kapcsolatban álló más piacon nagyon erős együttes pozícióval rendelkeznek, ezeket a „spill-over” piacokat is elemezni kell. Ez különösen a feljebb eső („upstream”) piacon folytatott olyan együttműködésekre vonatkozik, amelyekben a lejjebb eső („downstream”) piacokon is erős együttes piaci pozícióval rendelkező cégek vesznek részt. Ehhez hasonlóan esetleg a kizárási problémákat is meg kell vizsgálni, amennyiben a felek egyénileg egy termelési tényező szállítójaként vagy vásárlójaként erős pozícióval rendelkeznek.

A felek piaci helyzete, a koncentráció aránya, a szereplők száma és más strukturális tényezők

96. Amennyiben a felek együttes piaci részesedése a 20%-ot meghaladja, a gyártási megállapodásnak a piacra gyakorolt valószínűsíthető hatását értékelni kell. Ebben a tekintetben a piac koncentrációja, valamint a piaci részesedések jelentős tényezők. Minél magasabb a felek együttes piaci részesedése, annál nagyobb fokú az érintett piac koncentrációja. A csoportmentesítés által megengedettnél mérsékeltén magasabb piaci részesedés azonban nem szükségszerűen jár magas koncentrációs aránnyal. Például a feleknek a 20%-ot épp hogy meghaladó együttes piaci részesedése mérsékeltén koncentrált piacon is előfordulhat (1800 alatti HHI). Az ilyen forgatókönyv szerint a korlátozó hatás valószínűtlen. Koncentráltabb piacon azonban a 20%-ot meghaladó piaci részesedés más elemekkel együtt a verseny korlátozásához vezethet (lásd az alábbi 1. példát). A kép mindazonáltal változhat, amennyiben a piac a belépő új résztvevőkkel nagyon dinamikus, és a piaci pozíciók gyakran változnak.

97. A közös gyártás tekintetében a hálózati hatások, azaz a jelentős számú versenytárs közötti kapcsolatok is fontos szerepet játszhatnak. Koncentrált piacon egy további láncszem létrehozása felboríthatja az egyensúlyt, és e piacon valószínűsíthetően összecsúszáshoz vezet, még akkor is, ha a felek jelentős, bár mérsékelt piaci részesedéssel rendelkeznek (lásd az alábbi 2. példát).

98. Bizonyos körülmények között a potenciális versenytársak közötti együttműködésnek is lehetnek a versennyel kapcsolatos vonatkozásai. Ez azonban olyan esetekre korlátozódik, ahol az egyik piacon erős szereplő egy valóban potenciális belépővel, például ugyanannak a terméknek vagy szolgáltatásnak egy szomszédos földrajzi piacon erős pozíciójú szállítójával működik együtt. A potenciális verseny csökkentése különös problémákkal jár, amennyiben a tényleges verseny már gyenge, és a belépés veszélye a verseny fő forrása.

Együttműködés a kereskedelmi láncban feljebb található („upstream”) piacokon

99. A felek által gyártott végtermék egy fontos alkatrészének vagy más termelési tényezőjének közös gyártása bizonyos körülmények között negatív piaci hatásokkal járhat:

— Kizárási problémák (lásd alább a 3. példát), amennyiben a felek a releváns termelési tényező-piacon erős pozícióval rendelkeznek (nem lekötött használat), és a lekötött és nem lekötött használat közötti átállás a szóban forgó termék kis mértékű, de állandó árnövekedésének jelenlétében nem fordulna elő.

— A „spill-over” piaci hatások (lásd az alábbi 4. példát), amennyiben a termelési tényező a költségek fontos összetevője, és a felek a végtermék lejjebb eső („downstream”) piacon erős pozícióval rendelkeznek.

A versenytársak közötti alvállalkozói megállapodások

100. Hasonló problémák merülhetnek fel, amennyiben a versenytárs végterméke egy fontos alkatrészének vagy más termelési tényezőjének tekintetében alvállalkozói megállapodást köt egy versenytársával. Ez is okozhat:

— Kizárási problémákat, amennyiben a felek a releváns termelési tényező-piacon szállítójaként vagy vevőként erős pozícióval rendelkeznek (nem lekötött használat). Az alvállalkozás ilyenkor akár ahhoz is vezethet, hogy más versenytársak nem képesek ezt a termelési tényezőt versenyképes áron beszerezni, vagy más szállítók nem képesek a termelési tényezőt versenyképesen eladni, amennyiben a keresletük nagy részét elvesztik.

— A „spill-over” piaci hatások, amennyiben a termelési tényező a költségek fontos összetevője, és a felek a végtermék lejjebb eső („downstream”) piacon erős pozícióval rendelkeznek.

Szakosítási megállapodások

101. A csoportmentesítés küszöbértékét meghaladó piaci részesedéssel kötött kölcsönös szakosítási megállapodások majdnem mindig a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak, és azokat a piacfelosztás miatt gondosan kell megvizsgálni (lásd az alábbi 5. példát).

3.4. A 81. cikk (3) bekezdése alapján történő értékelés

3.4.1. Gazdasági előnyök

102. A gyártási megállapodások leggyakoribb típusai a nagyságrendi vagy a hatályból fakadó megtakarítások, vagy a jobb gyártási technológia formájában feltételezhetően gazdasági előnyökkel járnak, kivéve amennyiben azok az árrögzítés, a termeléskorlátozás vagy a piac, illetve a fogyasztói kör felosztásának eszközei. E feltételek mellett ésszerűnek látszik az ilyen, a verseny esetleges korlátozásával járó megállapodások mentességéről rendelkezni olyan piaci részesedési küszöbértékig, amely alatt a 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazása során általában feltehető, hogy a gyártási megállapodások pozitív hatásai túlsúlyban vannak a versenyre gyakorolt negatív hatásokkal.

kal szemben. Az egyoldalú vagy kölcsönös szakosítást, valamint a közös gyártást érintő megállapodások ezért mentességet élveznek, amennyiben különösen súlyos korlátozásokat nem tartalmaznak (lásd az 5. cikket), és amennyiben olyan felek kötötték, akiknek együttes piaci részesedése az érintett piaco(ko)n a 20%-ot nem haladja meg.

103. A csoportmentesítés hatálya alá nem tartozó megállapodások tekintetében a feleknek termelési fejlesztéseket vagy más eredményesség-növekedést kell tudniuk kimutatni. A kizárólag a feleknek előnyös eredményesség-növekedések, vagy a termelés csökkentéséből, illetve a piac felosztásából származó költségmegtakarítások nem vehetők figyelembe.

3.4.2. A nélkülözhetetlenség

104. A fent leírt gazdasági előnyök elérésén túlterjedő korlátozások nem fogadhatóak el. Például a feleknek az együttműködés körén kívül eső termeléssel kapcsolatos versenymagatartása nem korlátozható.

3.4.3. A verseny megszüntetésének tilalma

105. A mentesítés nem lehetséges, amennyiben a feleknek a szóban forgó termékek jelentős részének tekintetében lehetőségük van a verseny megszüntetésére. Amennyiben egy vállalkozás a gyártási megállapodás következtében erőfölényben van vagy erőfölénybe kerül, a 81. cikk értelmében versenyellenes hatásokkal járó megállapodás főszabály szerint nem élvezhet mentességet. Ezt azon az érintett piacon kell elemezni, ahová az együttműködés tárgyát képező termék tartozik, valamint a lehetséges „spill-over” piacokon.

3.5. Példák

Közös gyártás

106. A következő két példa a közösen gyártott termék piacán megvalósuló versennyel kapcsolatos problémákat okozó hipotetikus eseteket mutat be.

107. 1. példa

A helyzet: Az X alapvető vegyi anyag két szállítója, „A” és „B”, egy vegyes vállalat által felügyelt új gyártóüzem felépítéséről határoz. Ez az üzem össztermelésüknek durván 50%-át fogja megtermelni. Az X homogén, más termékkel nem helyettesíthető termék, azaz önmagában érintett piacot alkot. A piac stagnál. A felek nem fogják jelentősen növelni az össztermelést, de bezárnak két régi gyárat, és a gyártókapacitást az új üzembe telepítik át. „A” és „B” egyenként 20%-os piaci részesedéssel rendelkeznek. Jelen van még három jelentős szállító, mindegyikük 10–15%-os piaci részesedéssel, valamint számos kisebb szereplő.

Elemzés: Valószínű, hogy a vegyes vállalat hatást fog gyakorolni a felek versenytársi magatartására, mert az összehangolás jelentős, esetleg erőfölényt is eredményező piaci pozíciót biztosít számukra. A piacon komolykorlátozó hatások fellépése valószínűsíthető. Az ezeket a hatásokat ellensúlyozó magas eredményesség-növekedés ennél a

forgatókönyvnél, ahol a termelés jelentős növekedése nem várható, nem valószínű.

108. 2. példa

A helyzet: Két szállító, „A” és „B”, az 1. példában szereplővel azonos érintett piacon gyártó vegyes vállalatot alapít. A vegyes vállalat szintén a felek össztermelésének 50%-át termeli meg. „A” és „B” egyenként 15%-os piaci részesedéssel rendelkeznek. 3 másik szereplő van még jelen: „C” 30%-os piaci részesedéssel, „D” 25%-kal és „E” 15%-kal. „B” már rendelkezik „E”-vel közös gyártóüzemmel.

Elemzés: A piacot itt nagyon kevés szereplő és meglehetősen szimmetrikus struktúrák jellemzik. A vegyes vállalat a szereplők között további kapcsolatot hoz létre. Az „A” és „B” közötti összehangolás de facto tovább növeli a koncentrációt, és „E”-t is összekapcsolja „A”-val és „B”-vel. Ez az együttműködés valószínűleg komoly korlátozó hatásokkal jár, és — az 1. példához hasonlóan — magas eredményesség-növekedés nem várható.

109. A 3. példa szintén azt az érintett piacot érinti, amelyhez a közösen gyártott termékek tartoznak, de a piaci részesedéstől eltérő szempont jelentőségét mutatja be (itt: a lekötött és nem lekötött gyártás közötti átállását).

110. 3. példa

A helyzet: „A” és „B” az „X” közbenső termék gyártására a jelenlegi üzemek átszervezésével vegyes vállalatot hoz létre. A vegyes vállalat „X”-et kizárólag „A” és „B” részére értékesíti. A vegyes vállalat „A” „X” össztermelésének 40%-át, „B” össztermelésének pedig 50%-át termeli meg. „A” és „B” „X” lekötött felhasználói, és egyben a nem lekötött piac szállítói. „A” részesedése „X” ipari össztermeléséből 10%, „B” részesedése 20%, a vegyes vállalat pedig 14%. A nem lekötött piacon azonban „A” és „B” 25%-os, illetve 35%-os piaci részesedéssel rendelkeznek.

Elemzés: A feleknek a nem lekötött piacon meglévő erős pozíciója ellenére az együttműködés nem szünteti meg a tényleges versenyt „X” piacán, amennyiben a lekötött és a nem lekötött felhasználás közötti átállási költségek alacsonyak. A 60%-os magas piaci részesedést azonban csak nagyon gyors átállás ellensúlyozná. Ellenkező esetben ez a gyártó vállalat a versennyel kapcsolatos komoly következményekkel jár, amelyeket még a jelentős gazdasági előnyök sem ellensúlyoznak.

111. A 4. példa egy fontos köztes termék tekintetében folyó együttműködést érint, „spill-over” piaci hatásokkal egy lejjebb eső („downstream”) piacon.

112. 4. példa

A helyzet: „A” és „B” az „X” közbenső termék gyártására vegyes vállalatot hoz létre. Bezárják saját „X”-et gyártó gyáraikat, és „X” szükségletüket kizárólag a vegyes vállaltól szerzik be. A közbenső termék az „Y” végtermék összköltségének 50%-át teszi ki. „A” és „B” az „Y” piacán egyenként 20%-os részesedéssel rendelkeznek. „Y”-nak két másik jelentős szállítója van jelen, egyenként 15%-os részesedéssel, valamint számos kisebb versenytárs.

Elemzés: A közös költségviselés mértéke itt magas; sőt, a felek magatartásuknak az „Y” piacon történő összehan-

golásával erősíthetnék piaci erejüket. Az eset a versennyel kapcsolatos problémákat vet fel, az értékelés pedig majdnem azonos az 1. példában szereplővel, noha az együttműködés itt egy feljebb eső („upstream”) piacon folyik.

Kölcsönös szakosítás

113. 5. példa

A helyzet: „A” és „B” a különböző piacokhoz tartozó „X” és „Y” homogén termékeket gyártják és szállítják. „A” piaci részesedése „X”-ből 28%, „Y”-ből pedig 10%. „B” részesedése „X”-ből 10%, „Y”-ből pedig 30%. A nagyságrendi megtakarítás miatt kölcsönös szakosítási megállapodást kötnek, amelynek értelmében „A” a jövőben kizárólag „X”-et, „B” pedig kizárólag „Y”-t fog gyártani. Annak érdekében, hogy a piacokon szállítóként megmaradhassanak, megállapodnak az egymás részére történő kölcsönös szállításban. A termékek homogén jellege miatt a forgalmazási költségek alacsonyak. Jelen van még „X” és „Y” két másik gyártója és szállítója, egyenként durván 15%-os piaci részesedéssel, a fennmaradó szállítók 5—10% részesedéssel rendelkeznek.

Elemzés: A közös költségviselés mértéke kiemelkedően magas, és csak a viszonylagosan alacsony forgalmazási költségek maradnak elkülönültek. Ennek következtében a versenynek nagyon kevés mozgástere marad. A felek magatartásuknak az „X” és az „Y” piacon történő összehangolásával erősíthetnék piaci erejüket. Sőt, valószínűsíthető, hogy „A” „Y”-eladása és „B” „X”-eladása idővel csökkenne. Az eset a versennyel kapcsolatos problémákat vet fel, amelyeket a nagyságrendi megtakarítások valószínűleg nem ellensúlyoznának.

A forgatókönyv változhat, amennyiben „X” és „Y” heterogén termékek lennének, nagyon magas arányú (az összköltség 65—70%-a) marketing- és forgalmazási költségekkel. Sőt, amennyiben a differenciált termékek teljes körének kínálata a sikeres verseny feltétele lenne, nem lenne valószínűsíthető egy vagy több fél visszavonulása, mint az „X” és/vagy az „Y” termék szállítója. Ilyen forgatókönyv szerint a mentesség feltételei (a hatékonyság jelentős növekedése esetén) a magas piaci részesedések ellenére teljesülnének.

A versenytársak közötti alvállalkozói megállapodások

114. 6. példa

A helyzet: „A” és „B” az „X” végtermék piacon versenytársak. „A” 15%-os, „B” 20%-os piaci részesedéssel rendelkezik. Mindketten gyártják az „Y” közbenső terméket is, amely „X” gyártásának termelési tényezője, de más termékek gyártásához is felhasználják. Az „Y” az „X” költségének 10%-át teszi ki. „A” az „Y”-t csak belső fogyasztásra gyártja, míg „B” harmadik fél fogyasztóknak is értékesíti azt. „B” piaci részesedése az „Y” tekintetében 10%. „A” és „B” alvállalkozói megállapodást kötnek, amely szerint „A” „Y” szükségletének 60%-át „B”-től szerzi be. „A” szükségletének 40%-át továbbra belsőleg is gyártja, hogy el ne veszítse az „Y” gyártásával kapcsolatos know-how-t.

Elemzés: Mivel „A” az „Y”-t csak belső fogyasztásra gyártotta, először is azt kell elemezni, hogy „A” tényleges potenciális belépő-e az „Y” harmadik felek részére történő értékesítésének piacára. Amennyiben nem ez a helyzet, a megállapodás az „Y” tekintetében nem korlátozza a versenyt. A megállapodás által létrehozott közös költségviselés alacsony fokának fényében az „X” piacon fellépő „spillover” piaci hatások sem valószínűsíthetőek.

Amennyiben „A” az „Y” harmadik felek részére történő értékesítésének piacára tényleges potenciális belépőnek lenne tekinthető, akkor „B”-nek az „Y” piacon elfoglalt pozícióját kellene figyelembe venni. Mivel „B” piaci részesedése meglehetősen alacsony, az elemzés eredménye változatlan lenne.

4. BESZERZÉSI MEGÁLLAPODÁSOK

4.1. Meghatározás

115. Ez a fejezet a termékek közös vásárlására vonatkozó megállapodásokra összpontosít. A közös vásárlás megvalósítható közösen felügyelt társasággal, olyan társasággal, amelyben sok cég kis érdekeltséggel rendelkezik, akár szerződéses megállapodás révén, akár az együttműködés lazább formája révén.

116. A beszerzési megállapodásokat gyakran kis- és középvállalkozások kötik a nagyobb versenytársakéhoz hasonló árumennyiség és árengedmények elérése érdekében. Ezek a kis- és középvállalkozások közötti megállapodások ezért általában elősegítik a versenyt. Még mérsékelt piaci erő létrejötte esetén is ezt ellensúlyozza a nagyságrendi megtakarítás, amennyiben a felek ténylegesen egyesítik áruik mennyiségét.

117. A közös vétel horizontális és vertikális megállapodások megkötését is magában foglalhatja. Ezekben az esetekben kétféle elemzésre van szükség. Először is, a horizontális megállapodásokat az ebben az iránymutatásban kifejtett alapelveknek megfelelően kell értékelni. Amennyiben ez az értékelés arra a következtetésre jut, hogy a versenytársak közötti együttműködés a vásárlás területén elfogadható, a szállítókkal vagy egyéni eladókkal kötött vertikális megállapodások vizsgálata érdekében további értékelés válik szükségessé. Az utóbbi értékelés a csoportmentesítési rendelet és a vertikális korlátozásokra vonatkozó iránymutatás szabályait követi⁴³.

118. Példa erre a kiskereskedők egy csoportja által termékek közös vételére létrehozott társulás. A társulás tagjai között létrehozott horizontális megállapodásokat vagy a társulás által elfogadott határozatokat először horizontális megállapodásként kell értékelni az ebben az iránymutatásban leírt elvek szerint. Csak amennyiben ez az értékelés pozitív, válik jelentőssé a társulás és az egyéni tagok, illetve a társulás és a szállítók közötti vertikális megállapo-

⁴³ Lásd a vertikális korlátozásokról szóló iránymutatás (29) bekezdését.

dások értékelése. Ezek a megállapodások — egy bizonyos szintig — a vertikális korlátozásokra vonatkozó csoportmentesítés hatálya alá tartoznak⁴⁴. A vertikális korlátozásokra vonatkozó csoportmentesítés hatálya alá nem tartozó megállapodások jogellenesége nem vélelmezhető, de azok egyedi vizsgálatot igényelhetnek.

4.2. A érintett piacok

119. Két olyan piac létezik, amelyet a közös vásárlás érinthet: Először, az együttműködés által közvetlenül érintett piac(ok), azaz a releváns beszerzési piac(ok). Másodszor, az eladási piac(ok), azaz azok a lejjebb eső („downstream”) piac(ok), ahol a közös beszerzési megállapodás résztvevői szállítókként tevékenykednek.

120. A releváns beszerzési piac meghatározása a Bizottságnak az érintett piac meghatározásáról szóló közleményében leírt elveket követi, és a versenykorlátozások meghatározása érdekében a helyettesíthetőség fogalmán alapul. Az „eladási piac” meghatározásához képest az egyetlen különbség az, hogy a helyettesíthetőséget nem a kereslet, hanem a kínálat szempontjából kell meghatározni. Más szóval: a vevők versenye korlátozásának meghatározásakor a szállítók alternatívái döntőek. Ezek például elemezhetőek a szállítóknak a kis mértékű, de tartós árcsökkenésre adott reakcióinak vizsgálatával. A piac meghatározását követően kiszámítható a piaci részesedés, az érintett felek beszerzéseinek és a beszerzett termék vagy szolgáltatás érintett piacon történő összes eladásának százalékos részaránya.

121. 1. példa

Autógyártók egy csoportja megállapodik „X” termék közös vételéről. Közös „X” vásárlásuk 15 egység. Az „X” termék összes eladása autógyártók részére 50 egység. „X” terméket azonban nem csak autógyártók, hanem más termékek gyártói részére is értékesítik. „X” összes eladása 100 egység. A csoport (vásárlási) piaci részesedése 15%.

122. Amennyiben a felek ezen kívül egy vagy több eladási piacon is versenytársak, az értékelésnél ezeket a piacokat is érintettnek kell tekinteni. A versenynek ezeken a piacon történő korlátozása valószínűbb, amennyiben a felek magatartásuk összehangolásával piaci erőre tesznek szert, és amennyiben a felek költségeinek jelentős része közös. Ez a helyzet például, amennyiben az ugyanazo(ko)n a kiskereskedelmi piaco(ko)n tevékenykedő kiskereskedők az általuk viszonteladásra szánt termékek jelentős részét közösen szerzik be. Ez lehet a helyzet akkor is, ha egy végtermék versengő gyártói és eladói termelési tényezők nagy részét közösen szerzik be. Az eladási piacokat a Bizottságnak az érintett piac meghatározásáról szóló közleményében leírt módszerek alkalmazásával kell meghatározni.

4.3. A 81. cikk (1) bekezdése alapján történő értékelés

4.3.1. A megállapodás jellege

4.3.1.1. A 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá nem tartozó megállapodások

123. Lényegi természetükből eredően a közös beszerzési megállapodásokat olyan társaságok kötik, amelyek legalább a beszerzési piacokon versenytársak. Ha azonban olyan versenytárs vevők működnek együtt, akik ezután nem ugyanazon a releváns lejjebb eső („downstream”) piacon tevékenykednek (például eltérő földrajzi piacokon működő kiskereskedők, akik nem tekinthetők tényleges potenciális versenytársaknak), a 81. cikk (1) bekezdése ritkán alkalmazható, kivéve, ha a felek a beszerzési piacon nagyon erős piaci pozícióval rendelkeznek, amelyet vonatkozó eladási piacaik tekintetében felhasználhatnak más szereplők versenytársi pozíciójának gyengítésére.

4.3.1.2. A csaknem mindig a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások

124. A beszerzési megállapodások jellegükénél fogva csak akkor tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, ha az együttműködés valójában nem a közös vételre irányul, hanem leplezett kartell, azaz egyébként tiltott ár-rögzítés, termeléskorlátozás vagy piacfelosztás megvalósításának eszköze.

4.3.1.3. Az esetlegesen a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások

125. A legtöbb beszerzési megállapodást jogi és gazdasági összefüggésben kell elemezni. Az elemzésnek mind a beszerzési, mind az eladási piacra ki kell terjednie.

4.3.2. A piaci erő és a piaci struktúrák

126. Az elemzés kiindulópontja a felek vásárlóerejének vizsgálata. Vásárlóerő akkor tételezhető fel, ha a beszerzési megállapodás a beszerzési piac összértékének elég hányadára terjed ki ahhoz, hogy az árak a versenyképes szint alá szoríthatók, vagy a versenytárs vásárlók a piachoz való hozzáférésekből kizárhatók legyenek. A piac szállítóival szembeni vásárlóerő magas foka a hatékonyság csökkenésével — mint például a minőség romlása, az innovációs erőfeszítések csökkenése, vagy végső soron az optimális szint alatti kínálat — járhat. A vásárlóerő összefüggésében azonban az elsődleges szempontok azok, hogy az alacsonyabb árak még alacsonyabb szinten, a fogyasztóknál már nem jeleníthetők meg, ez pedig a vevők versenytársainál az eladási piacon költségnövekedést okozhat, mert a szállítók megpróbálják az egyik fogyasztói csoportra vonatkozó ár-csökkentést más fogyasztói csoportra vonatkozó ár-növeléssel ellensúlyozni, vagy a versenytársak kisebb mértékben érik el a hatékony szállítókat. Ennek következtében a beszerzési és az eladási piacokat az alább kifejtendő kölcsönös összefüggések jellemzik.

A beszerzési és az eladási piacok közötti kölcsönhatások

127. A versenytárs vásárlók együttműködése a vásárlóerő létrehozásával jelentősen korlátozhatja a versenyt. Míg

⁴⁴ A vertikális korlátozásokra vonatkozó csoportmentesítési rendelet 2. cikkének (2) bekezdése.

a vásárlóerő létrehozása a fogyasztók számára alacsonyabb árakkal járhat, a vásárlóerő nem mindig segíti elő a versenyt, és bizonyos körülmények között akár súlyos negatív hatásokat is gyakorolhat arra.

128. Először is, a vásárlóerő gyakorlásából adódó alacsony beszerzési költségek nem tekinthetők a versenyt elősegítőnek, amennyiben a vevők együttesen rendelkeznek az eladási piacon piaci erővel. Ebben az esetben a költségmegtakarításokat a fogyasztókra valószínűleg nem tevődik át. Minél nagyobb együttes piaci erővel rendelkeznek a felek eladási piacukon, annál nagyobb a felek motivációja szállítói magatartásuk összehangolására. Ezt megkönnyítheti, ha a felek a közös vételen keresztül nagy mértékű közös költségviselést érnek el. Például amennyiben a jelentős kiskereskedők egy csoportja termékeik nagy hányadát együttesen szerzi be, összköltségeiknek nagy hányada közös lesz. A közös beszerzés negatív hatásai ezért meglehetősen hasonlóak a közös gyártás hatásaihoz.

129. Másodszor, a versenytársak kizárására vagy a riválisok költségeinek emelésére felhasznált vásárlóerő létrehozhatja az erős eladási piaci erőt. A fogyasztók egy csoportjának jelentős vásárlóereje a versenytárs vásárlóknak a hatékony szállítók elérése korlátozásával történő kizáráshoz vezethet. Ez versenytársainak költségnövekedéséhez is vezethet, mert a szállítók megpróbálják az egyik fogyasztói csoportra vonatkozó árcsökkentést más fogyasztói csoportra vonatkozó árnöveléssel ellensúlyozni (például a kiskereskedők diszkriminációja a szállítók által az árengedmények tekintetében). Ez csak akkor lehetséges, ha a beszerzési piac szállítói is bizonyos fokú piaci erővel rendelkeznek. A nagy vásárlóerő az eladási piacon folyó versenyt mindkét esetben tovább korlátozhatja.

130. Nem létezik olyan abszolút küszöbérték, amely azt jelezné, hogy a beszerzési együttműködés bizonyos piaci erő-összpontosítással jár, és így a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik. A legtöbb esetben azonban nem valószínűsíthető a piaci erő fennállása, amennyiben a megállapodást kötő felek a beszerzési piac(ok)on 15%-ot el nem érő együttes piaci részesedéssel, valamint az eladási piac(ok)on 15%-ot el nem érő együttes piaci részesedéssel rendelkeznek. Az ilyen szintű piaci részesedésnél mindenestre valószínű, hogy a szóban forgó megállapodás megfelel a 81. cikk (3) bekezdése alább értelmezett feltételeinek.

131. Az e küszöbértéket meghaladó piaci részesedés nem jelzi automatikusan azt, hogy az együttműködés negatív piaci hatásokkal jár, de a közös beszerzésről szóló megállapodás piaci hatásainak részletesebb értékelését kívánja meg, amely kiterjed olyan tényezőkre is, mint a piaci koncentráció és az erős szállítók lehetséges ellensúlyozó ereje. A 15%-ot jelentősen meghaladó együttes piaci részesedéssel rendelkező felek közös beszerzése koncentrált piacon valószínűsíthetően a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, a feleknek pedig ki kell mutatniuk a korlátozó hatást ellensúlyozó eredményesség-növekedést.

4.4. A 81. cikk (3) bekezdése alapján történő értékelés

4.4.1. Gazdasági előnyök

132. A beszerzési megállapodások a korlátozó hatásokat ellensúlyozó gazdasági előnyökkel járhatnak, mint például a megrendelés vagy a szállítás terén bekövetkező nagyságrendi megtakarítások. Amennyiben a felek együttesen jelentős vásárló- vagy szállítóerővel rendelkeznek, az eredményesség-növekedés kérdését gondosan kell vizsgálni. A piaci erő pusztán kihasználásából fakadó, a fogyasztók számára nem előnyös költségmegtakarítások nem vehetők figyelembe.

4.4.2. A nélkülözhetetlenség

133. A beszerzési megállapodások nem élvezhetnek mentességet, amennyiben a fent említett előnyök eléréséhez nem nélkülözhetetlen korlátozásokat írnak elő. Az együttműködésen keresztül történő kizárólagos vásárlási kötelezettség egyes esetekben nélkülözhetetlen lehet a nagyságrendi megtakarítás szükséges mértékének eléréséhez. Az ilyen kötelezettséget azonban az egyedi eset összefüggésében kell értékelni.

4.4.3. A verseny megszüntetésének tilalma

134. A mentesítés nem lehetséges, amennyiben a feleknek a szóban forgó termékek jelentős része tekintetében lehetőségük van a verseny megszüntetésére. Ennek az értékelésnek a beszerzési és az eladási piacokra is ki kell terjednie. Kiindulópontnak a felek együttes piaci részesedése tekinthető. Ezután azt kell értékelni, hogy ezek a piaci részesedések erőfölényt jeleznek-e, és hogy létezik-e olyan mérséklő tényező, mint például a szállítók ellensúlyozó ereje a beszerzési piacokon vagy az eladási piacokra történő belépés lehetősége. Amennyiben a beszerzési megállapodás következtében egy vállalkozás akár a beszerzési, akár az eladási piacon erőfölénybe került, vagy kerül, a 81. cikk értelmében versenyellenes hatásokkal járó megállapodás főszabály szerint nem élvezhet mentességet.

4.5. Példák

135. 2. példa

A helyzet: Két gyártó, „A” és „B”, megállapodik az „X” alkatrész közös beszerzéséről. „A” és „B” eladási piacukon versenytársak. Közös beszerzésük az „X” termék EGT-beli — amely a releváns földrajzi piacnak tekinthető — össz-eladásainak 35%-át teszi ki. Jelen van még 6 másik gyártó („A” és „B” versenytársai az eladási piacon), amelyek a beszerzési piac fennmaradó 65%-át birtokolják; egyikük 25%-kal rendelkezik, a többiek jelentősen kevesebbel. Az eladási oldal meglehetősen koncentrált az „X” alkatrész 6 szállítójával, kettőjük egyenként 30%-os piaci részesedéssel rendelkezik, a többiek 10—15%-kal (2300—2500-as HHI). Eladási piacukon „A” és „B” 35%-os együttes piaci részesedéssel rendelkeznek.

Elemzés: A feleknek az eladási piacukon birtokolt piaci ereje miatt a lehetséges költségmegtakarítások előnyeiben a végső fogyasztók nem részesülhetnek. Sőt, a közös beszerzés valószínűleg növeli a felek kisebb versenytársainak költségeit, mivel a két erős szállító valószínűleg a kisebb fogyasztók árainak növelésével fedezi a csoport árcsökkenését. Az eredmény a lejjebb eső („downstream”) piac növekvő koncentrációja lehet. Ezen kívül az együttműködés a szállítók közötti további koncentrációhoz vezethet, mivel a kisebbek, amelyek már a legkisebb optimális méret közelében vagy az alatt dolgoznak, kiszorulhatnak az üzletből, amennyiben nem tudják áraikat tovább csökkenteni. Az ilyen eset valószínűleg jelentős versenykorlátozással jár, amelyet a mennyiségek egyesítéséből adódó lehetséges eredményesség-növekedés nem ellensúlyozhat.

136. 3. példa

A helyzet: 150 kis kiskereskedő közös beszerzési szervezet alakításáról szóló megállapodást köt. A kiskereskedők kötelesek a szervezeten keresztül beszerezni legalább az összköltségüknek durván 50%-át kitevő minimális mennyiséget. A kiskereskedők a minimális mennyiségnél többet is vásárolhatnak a szervezeten keresztül, és az együttműködésen kívül is vásárolhatnak. A kiskereskedők mind a beszerzési, mind az eladási piacon 20%-os együttes piaci részesedéssel rendelkeznek. Két nagy versenytársuk „A” és „B”, „A” az érintett piacok mindegyikén 25%-os, „B” 35%-os részesedéssel rendelkezik. A fennmaradó kisebb versenytársak is beszerzői csoportot alakítottak. A 150 kiskereskedő a jelentős mennyiség és a beszerzési feladatok egyesítésével megtakarításokat ér el.

Elemzés: A kiskereskedők magas fokú közös költségviselést érhetnek el, amennyiben a megállapodás szerinti minimális mennyiségnél többet vásárolnak közösen. Együttesen azonban csak mérsékelt erősi piaci pozícióval rendelkeznek a beszerzési és az eladási piacon. Az együttműködés ezen kívül bizonyos nagyságrendi megtakarításokkal jár. Ez az együttműködés valószínűsíthetően mentességben részesül.

137. 4. példa

A helyzet: Két szupermarketlánc megállapodást köt az összköltségüknek durván 50%-át kitevő termékek közös beszerzéséről. A termékek különféle kategóriáinak releváns beszerzési piacain a felek 25 és 40% közötti piaci részesedéssel rendelkeznek, a releváns eladási piacon (feltételezve, hogy csak egy földrajzi piac érintett) 40%-ot érnek el. Még öt jelentős kiskereskedő van jelen, egyenként 10—15%-os piaci részesedéssel. A piacra történő belépés nem valószínű.

Elemzés: Valószínű, hogy ez a közös beszerzési megállapodás hatást gyakorol a felek versenytársi magatartására, mert az összehangolás jelentős piaci erőt biztosítana számukra. Különösen ez a helyzet akkor, ha a belépés valószínűtlen. A magatartások összehangolására való ösztönzés erősebb, amennyiben a költségek hasonlóak. A felek hasonló haszonrátája további ösztönzést jelent az azonos árak kialakítására. Még amennyiben az együttműködés

eredményesség-növekedéssel jár is, a nagy piaci erő miatt nem valószínűsíthető, hogy mentességét élvezze.

138. 5. példa

A helyzet: Kis szövetkezetek közös beszerzési szervezet létrehozásáról szóló megállapodást kötnek. A szövetkezetek kötelesek a szervezeten keresztül beszerezni bizonyos minimális mennyiséget. A felek a minimális mennyiségnél többet is vásárolhatnak a szervezeten keresztül, de az együttműködésen kívül is vásárolhatnak. A felek egyenként mind a beszerzési, mind az eladási piacon 5%-os piaci részesedéssel, összesen 25%-os együttes piaci részesedéssel rendelkeznek. Jelen van még két jelentős kiskereskedő, egyenként 20—25%-os piaci részesedéssel, és számos kisebb kiskereskedő 5% alatti piaci részesedésekkel.

Elemzés: A közös beszerzési szervezet létrehozása valószínűleg mind a beszerzési, mind az eladási piacon olyan piaci erőt biztosít a felek részére, amely képessé teszi őket arra, hogy felvegyék a versenyt a két legnagyobb kiskereskedővel. Sőt, ennek a két másik, hasonló szintű piaci pozícióval rendelkező szereplőnek a jelenléte valószínűleg a megállapodás nyomán a fogyasztók számára is megjelenő eredményesség-növekedést eredményez. Ilyen forgatókönyv szerint a megállapodás valószínűleg mentességben részesül.

5. ÉRTÉKESÍTÉSI MEGÁLLAPODÁSOK

5.1. Meghatározás

139. Az e szakasz hatálya alá tartozó megállapodások a versenytársak között termékek eladása, forgalmazása vagy promóciója terén folyó együttműködésre irányulnak. E megállapodások hatálya az együttműködés körébe tartozó értékesítési funkcióktól függően igen eltérő lehet. A skála egyik végén a közös eladás áll, amely a termék eladásával kapcsolatos valamennyi kereskedelmi szempontnak — beleértve az árat — közös meghatározásához vezet. A skála másik végén állnak a csak egy bizonyos értékesítési funkcióról — mint például a forgalmazás, a szerviz vagy a reklám — szóló korlátozottabb megállapodások.

140. Ezek közül a korlátozottabb megállapodások közül a legfontosabbnak a forgalmazási megállapodások tűnnek. Ezek a megállapodások általában a vertikális korlátozásokról szóló csoportmentesítési rendelet és az iránymutatás hatálya alá tartoznak, kivéve, ha a felek tényleges vagy potenciális versenytársak. Ebben az esetben a csoportmentesítési rendelet hatálya csak a versenytársak közötti nem kölcsönös vertikális megállapodásokra terjed ki, amennyiben a) a vevő, kapcsolt vállalkozásaival együtt a 100 millió eurót meg nem haladó éves forgalommal rendelkezik, vagy b) a szállító termékek gyártója és forgalmazója, a vevő pedig olyan forgalmazó, aki nem gyártója a szerződés tárgyát képezőkkel versengő termékeknek, vagy c) a szállító a kereskedelem különböző szintjein nyújt szolgáltatásokat.

kat, míg a vevő nem nyújt versengő szolgáltatásokat a kereskedelemnek azon a szintjén, ahol igénybe veszi a szerződés tárgyát képező szolgáltatásokat⁴⁵. Amennyiben a versenytársak termékeiknek kölcsönös alapon történő forgalmazásában állapodnak meg, bizonyos esetekben előfordulhat az, hogy a megállapodások célja vagy hatása a piacnak a felek közötti felosztása vagy a felek összejátszása legyen. Ugyanez igaz a bizonyos méretet meghaladó, versenytársak közötti, nem kölcsönös megállapodásokra. Ezeket a megállapodásokat így először az alább kifejtett elvek szerint kell értékelni. Amennyiben ez az értékelés arra a következtetésre jut, hogy a versenytársak közötti együttműködés a forgalmazás területén főszabály szerint elfogadható, az ilyen megállapodásokban rejlő vertikális korlátozások vizsgálata céljából további értékelés válik szükségessé. Ennek az értékelésnek a vertikális korlátozásokról szóló iránymutatásban kifejtett elveken kell alapulnia.

141. További különbséget kell tenni az olyan megállapodások között, amelyekben a felek csak a közös értékesítésről állapodnak meg, és az olyanok között, amelyekben az értékesítés egy másik együttműködéshez kapcsolódik. Ez lehet például a helyzet a közös gyártás vagy közös beszerzés esetén. Ezeket a megállapodásokat az ilyen együttműködési típusok értékeléséhez hasonlóan kell kezelni.

5.2. A érintett piacok

142. Az együttműködő felek közötti versenytársi kapcsolat értékelése érdekében először is meg kell határozni az együttműködéssel közvetlenül érintett releváns termék- és földrajzi piacokat (azaz azokat a piacokat, amelyekhez a megállapodás tárgyát képező termékek tartoznak). Másodsor, az egyik piacon kötött értékesítési megállapodás hatást gyakorolhat a felek versenybeli magatartására az együttműködéssel közvetlenül érintett piaccal szoros kapcsolatban lévő szomszédos piacon.

5.3. A 81. cikk (1) bekezdése alapján történő értékelés

5.3.1. A megállapodás jellege

5.3.1.1. A 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá nem tartozó megállapodások

143. Az e szakasz hatálya alá tartozó értékesítési megállapodások csak akkor tartoznak a versenyjogi szabályok hatálya alá, ha a megállapodást kötő felek versenytársak. Amennyiben a felek a megállapodás hatálya alá tartozó termékek vagy szolgáltatások tekintetében egyértelműen nem versenytársak, a megállapodás nem vethet fel a versennyel kapcsolatos horizontális jellegű problémákat. A megállapodás azonban a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhat, amennyiben vertikális korlátozásokat,

például a passzív eladásokra vonatkozó korlátozásokat, a viszonteladási ár fenntartását stb. tartalmaz. Ez vonatkozik arra az esetre is, ha az értékesítési együttműködés objektíve szükséges az egyik félnek olyan piacra lépésének lehetővé tételéhez, amelyre, például a felmerülő költségek miatt, egyénileg nem tudna belépni. Ennek az elvnek különös alkalmazása az olyan konzorciális megállapodások esete, amelyek az érintett társaságok részére lehetővé teszik elfogadható pályázati ajánlat benyújtását olyan projektek tekintetében, amelyeket egyénileg nem volnának képesek teljesíteni vagy arra ajánlatot tenni. Mivel ennek következtében ezek a társaságok a pályázat tekintetében nem potenciális versenytársak, a versenyt nem korlátozzák.

5.3.1.2. A csaknem mindig a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások

144. A versenytársak közötti értékesítési megállapodások esetében a versennyel kapcsolatos fő szempont az ár-rögzítés. A közös eladásra korlátozódó megállapodások célja és hatása általában a versenytárs gyártók árpolitikájának összehangolása. Ebben az esetben nem csak a felek közötti árversenyt szüntetik meg, hanem a megrendelések felosztásának rendszere keretében a résztvevők által szállítandó termékek mennyiségét is korlátozzák. Az ilyen megállapodások ezért az eladási oldalon korlátozzák a felek közötti versenyt, korlátozzák a vásárlók választási lehetőségeit, és a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak.

145. Az értékelés akkor sem változik, ha a megállapodás nem kizárólagos. A 81. cikk (1) bekezdése még akkor is alkalmazandó, ha a felek a megállapodáson kívül szabadon árusíthatnak, amíg vélelmezhető, hogy a megállapodás a felek által felszámított árak átfogó összehangolásához vezet.

5.3.1.3. Az esetlegesen a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások

146. A közös eladás szintjét el nem érő értékesítési megállapodások esetében két fő szempont érvényesül. Az első az, hogy a közös értékesítés egyértelmű lehetőséget nyújt a szenzitív kereskedelmi információk cseréjére, különösen az értékesítési stratégia és az árak területén. A második pedig az, hogy az értékesítés költségstruktúrájától függően a felek végső költségeinek jelentős hányada közössé válhat. Ennek eredményeként a végeladások szintjén korlátozódhat az árverseny tényleges kiterjedése. Így a közös értékesítési megállapodások a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhatnak, amennyiben szenzitív kereskedelmi információk cseréjét teszik lehetővé, vagy a felek végső költségeinek jelentős részére vannak hatással.

147. Az eltérő földrajzi piacokon tevékenykedő versenytársak közötti forgalmazási megállapodások különös szempontja, hogy azok a piac felosztásához vezethetnek vagy annak eszközei lehetnek. Az egymás termékeinek forgalmazására vonatkozó kölcsönös megállapodások esetén a megállapodást kötő felek felosztják a piacot vagy a fogyasztókat, és megszüntetik az egymás közötti versenyt. Az ilyen típusú megállapodások értékelésének kulcskérdé-

⁴⁵ A vertikális korlátozásokra vonatkozó csoportmentesítési rendelet 4. cikkének (2) bekezdése.

se az, hogy a szóban forgó megállapodás objektíve szükséges-e a feleknek az egymás piacára történő belépéséhez. Amennyiben igen, a megállapodás nem vet fel a versenyyel kapcsolatos horizontális jellegű problémákat. A forgalmazási megállapodás azonban a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhat, amennyiben vertikális korlátozásokat, például a passzív eladásokra vonatkozó korlátozásokat, viszonteladási árfenntartást stb. tartalmaz. Amennyiben a megállapodás nem kölcsönös, a piacfelosztás kockázata kisebb. Értékelni kell azonban, hogy a nem kölcsönös megállapodás az egymás piacára történő belépéstől való kölcsönös tartózkodásra irányuló megegyezés alapját képezi-e, vagy az az „import” piacra való bejutás, illetve az ott folyó verseny ellenőrzésének eszköze.

5.3.2. A piaci erő és a piaci struktúra

148. Amint fentebb már jeleztük, az árrögzítéssel járó megállapodások a felek piaci erejére való tekintet nélkül mindig a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak. Az ilyen megállapodások azonban az alább leírt feltételek szerint a 81. cikk (3) bekezdése alapján mentességet élvezhetnek.

149. A versenytársak közötti, árrögzítéssel nem járó értékesítési megállapodások csak akkor tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, ha a megállapodást kötő felek bizonyos mértékű piaci erővel rendelkeznek. A piaci erő megléte a legtöbb esetben nem valószínűsíthető, amennyiben a megállapodást kötő felek együttesen 15%-ot el nem érő piaci részesedéssel rendelkeznek. Az ilyen szintű piaci részesedésnél mindenesetre valószínű, hogy a szóban forgó megállapodás megfelel a 81. cikk (3) bekezdésében foglalt alább értelmezett feltételeinek.

150. Amennyiben a felek együttes piaci részesedése a 15%-ot meghaladja, a közös értékesítési megállapodásnak a piacra gyakorolt valószínűsíthető hatását kell értékelni. Ebben a tekintetben a piaci koncentráció, valamint a piaci részesedések jelentős tényezők. Minél koncentráltabb a piac, annál több a bizonytalanságot csökkentő hasznos információ az árakról vagy a marketing-stratégiáról, és annál nagyobb a felek motivációja az ilyen információk cseréjére⁴⁶.

5.4. A 81. cikk (3) bekezdése alapján történő értékelés

5.4.1. Gazdasági előnyök

151. Az, hogy mely eredményesség-növekedést kell figyelembe venni annak értékelésénél, hogy a közös értékesítési megállapodás mentességet élvezhet-e, a tevékenység jellegétől függ. Az árrögzítés általában nem igazolható,

kivéve, ha más értékesítési funkciók integrálásához elengedhetetlenül szükséges, és ez az integráció lényeges eredményesség-növekedéssel jár. A megvalósult eredményesség-növekedés mértéke többek között a közös értékesítési tevékenység jelentőségétől függ a szóban forgó termék általános költségszerkezetéhez képest. A közös forgalmazás így a széles körben elterjedt fogyasztási cikkek gyártóinak számára nagyobb valószínűséggel jár jelentős eredményesség-növekedéssel, mint a korlátozott számú felhasználó által vásárolt ipari termékek gyártóinak számára.

152. Ezenkívül, a hivatkozott eredményesség-növekedés nem lehet kizárólag a verseny szerves részét képező költségek megszűnéséből származó megtakarítás, hanem a gazdasági tevékenységek integrálásából kell származnia. A kizárólag a fogyasztói kör felosztásának eredményeként, a logisztikai rendszer bármiféle integrációja nélkül bekövetkező szállítási költség csökkenés ezért nem tekinthető olyan eredményesség-növekedésnek, amely a megállapodás mentességét alátámasztja.

153. Az állítólagos eredményesség-növekedést ki kell mutatni. Ebben a tekintetben fontos elem a mindkét félnek jelentős tőkével, technológiával vagy más vagyoni eszközökkel történő hozzájárulása. Az erőforrás- és eszközmegkettőződés csökkentésén keresztül létrejövő költségmegtakarítások is elfogadhatók. Másrészt, amennyiben a közös értékesítés nem jelent többet, mint beruházás nélküli eladási ügynökséget, az valószínűsíthetően leplezett kartell, és mint ilyen, nem felel meg a 81. cikk (3) bekezdése feltételeinek.

5.4.2. A nélkülözhetetlenség

154. Az értékesítési megállapodás nem élvezhet mentességet, amennyiben a fent említett előnyök eléréséhez nem nélkülözhetetlen korlátozásokat ír elő. Amint azt fent már tárgyaltuk, a nélkülözhetetlenség kérdése különösen az árrögzítéssel vagy piacfelosztással járó megállapodások esetében fontos.

5.4.3. A verseny megszüntetésének tilalma

155. A mentesülés nem lehetséges, amennyiben a feleknek a szóban forgó termékek jelentős része tekintetében lehetőségük van a verseny megszüntetésére. Kiindulópontnak a felek együttes piaci részesedése tekinthető az értékelés során. Ezután azt kell értékelni, hogy ezek a piaci részesedések erőfölényt jeleznek-e, és hogy léteznek-e olyan enyhítő tényezők, mint például a piacra történő belépés lehetősége. Amennyiben egy vállalkozás az értékesítési szerződés következtében erőfölénybe kerül, a 81. cikk értelmében versenyellenes hatásokkal járó megállapodás főszabály szerint nem élvezhet mentességet.

5.5. Példák

156. 1. példa

A helyzet: 5 kis élelmiszergyártó, akik a teljes élelmiszerpiacon egyenként 2%-os piaci részesedéssel rendelkeznek,

⁴⁶ Az oligopolisztikus piacon a szennitív és részletes információk cseréje mint olyan a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhat. Az 1998. május 28-i ítéletek a „Traktor” ügyekben (C—8/958 P: New Holland Ford és C—7/95 P: John Deere) és az 1999. március 11-i ítéletek az „Acélrudak” ügyekben (T—134/94, T—136/94, T—137/94, T—138/94, T—141/94, T—145/94, T—147/94, T—148/94, T—151/94, T—156/94 és T—157/94) e tekintetben hasznos eligazítást nyújtanak.

megállapodnak: forgalmazási létesítményeik egyesítésében; a közös márkanévvel történő piaci forgalmazásban; és termékeiknek azonos áron történő eladásában. Ez jelentős beruházásokkal jár a raktározás, a szállítás, a reklám, a marketing és az értékesítési erők terén. A megállapodás jelentősen csökkenti költségalapjukat, amely eladási árunknak tipikusan 50%-át képviseli, és lehetővé teszi számukra a gyorsabb, hatékonyabb forgalmazási rendszer kiépítését. Az élelmiszergyártók fogyasztói nagy kiskereskedelmi láncok.

A piacot három nagy multinacionális élelmiszergyártó csoport uralja, egyenként 20%-os piaci részesedéssel. A piac fennmaradó részét kis, független gyártók alkotják. A megállapodást kötő felek termékköre egyes jelentős területeken átfedi egymást, azonban együttes piaci részesedésük egyik termék piacán sem haladja meg a 15%-ot.

Elemzés: A megállapodás árrögzítéssel jár, így a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, még ha a megállapodást kötő felek nem is tekinthetők piaci erővel rendelkezőknek. A marketing és a forgalmazás egyesítése azonban úgy látszik jelentős eredményesség-növekedést biztosít, amely mind a magasabb szinten nyújtott szolgáltatás, mind az alacsonyabb költségek miatt a fogyasztók javára válik. A kérdés ezért az, hogy a megállapodás mentességet élvezhet-e a 81. cikk (3) bekezdése alapján. A kérdés megválaszolásának érdekében meg kell állapítani, hogy az árrögzítés nélkülözhetetlen-e más értékesítési funkciók integrálásához és a gazdasági előnyök eléréséhez. Ebben az esetben az árrögzítés nélkülözhetetlennek tekinthető, mivel az ügyfelek — a nagy kiskereskedelmi láncok — nem kívánnak sokféle árral dolgozni. Az árrögzítés azért is nélkülözhetetlen, mert a cél — a közös márkanév — hitelesen csak az értékesítés valamennyi szempontjának — beleértve az árat is — szabványosításával érhető el. Mivel a felek nem rendelkeznek piaci erővel, és a megállapodás jelentős eredményesség-növekedéssel jár, összegegyeztethető a 81. cikk (1) bekezdésével.

157. 2. példa

A helyzet: 2 golyóscsapágy-gyártó, egyenként 5%-os piaci részesedéssel, értékesítési vegyes vállalatot hoz létre, amely értékesíti a termékeket, meghatározza az árakat és felosztja a megrendeléseket az anyavállalatok között. Fenntartják a jogot az e struktúrán kívüli eladásra is. A fogyasztók részére történő szállítások továbbra is közvetlenül az anyavállalatoktól történnek. Azt állítják, hogy ez eredményesség-növekedéssel jár, mivel az együttes eladási erő lehetővé teszi a felek termékeinek azonos helyen, azonos ügyfélnek történő bemutatását, így kiküszöböli az értékesítési erőfeszítések felesleges megkettőződését. A vegyes vállalat ezen kívül, amennyiben lehetséges, a lehető legközelebbi gyár részére osztja ki a megrendelést, csökkentve így a szállítási költségeket.

Elemzés: A megállapodás árrögzítéssel jár, így a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, akkor is, ha a megállapodást kötő felek nem tekinthetők piaci erővel rendelkezőknek. A megállapodás nem élvezhet mentességet a

81. cikk (3) bekezdése alapján, mivel az állítólagos eredményesség-növekedés kizárólag a felek közötti verseny kizárásából származó költségcsökkenés.

158. 3. példa

A helyzet: 2 üdítőital-gyártó 2 különböző, egymással szomszédos tagállamban tevékenykedik. Hazai piacaik mindkettőn 20%-os piaci részesedéssel rendelkeznek. Megállapodnak egymás termékeinek saját földrajzi piacokon történő kölcsönös forgalmazásában.

Mindkét piacot egy nagy multinacionális üdítőital-gyártó uralja, mindkét piacon 50%-os piaci részesedéssel.

Elemzés: A megállapodás a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, amennyiben vélelmezhető, hogy a felek potenciális versenytársak. A kérdés megválaszolása így a vonatkozó földrajzi piacokra történő belépés akadályainak elemzését igényli. Amennyiben a felek önállóan beléphetnének egymás piacaira, megállapodásuk megszünteti a közöttük folyó versenyt. Azonban, noha a felek piaci részesedései azt mutatják, hogy rendelkezhetnének bizonyos mértékű piaci erővel, a piaci struktúra elemzéséből kiderül, hogy nem ez a helyzet. Ezen kívül a kölcsönös forgalmazási megállapodás a fogyasztók számára előnyös, mivel növeli az egyes földrajzi piacokon rendelkezésre álló választékot. A megállapodás így — noha versenykorlátozó — tekinthető — mentességet élvezve.

6. SZABVÁNYOSÍTÁSI MEGÁLLAPODÁSOK

6.1. Meghatározás

159. A szabványosítási megállapodások elsődleges célja olyan műszaki vagy minőségi előírások meghatározása, amelyeknek a jelenlegi vagy jövőbeni termékek, gyártási folyamatok vagy módszerek megfelelhetnek⁴⁷. A szabványosítási megállapodások különböző kérdésekre terjedhetnek ki, mint például egy bizonyos termék különböző fokozatainak vagy méreteinek szabványosítására, vagy műszaki előírások meghatározására olyan piacokon, ahol a más termékekkel vagy rendszerekkel való összegegyeztetetőség és közös működtetethezesség alapvető követelmény. Egy meghatározott minőségi védjegyhez vagy a szabályozó testület jóváhagyásához való hozzájárulás feltételei is szabványnak tekinthetők.

160. A szakmai szolgáltatások nyújtásával kapcsolatos szabványok, mint például egy szabad foglalkozás gyakorlása engedélyezésének szabályai, nem tartoznak ennek az iránymutatásnak a hatálya alá.

⁴⁷ A szabványosítás különböző formákat ölthet, a nemzeti konszenzuson alapuló szabványoknak az elismert nemzeti vagy európai szabványügyi testületek általi elfogadásától a konzorciumokon és fórumokon át az önálló társaságok közötti megállapodásokig. Noha a közösségi jog szűk értelemben határozza meg a szabványt, ez az iránymutatás az ebben a bekezdésben szereplő valamennyi megállapodást szabványnak tekinti.

6.2. Az érintett piacok

161. A szabványosítási megállapodások három lehetséges piacon fejtik ki hatásaikat, amelyeket a piacok meghatározásáról szóló bizottsági közleménynek megfelelően határoznak meg. Először is, annak a terméknek a piaca(i)n, amely(ek)hez a szabvány(ok) kapcsolódik(nak). A teljesen új termékekre vonatkozó szabványok a piac meghatározása tekintetében a K+F megállapodások által felvetettekhez hasonló kérdéseket vehetnek fel (lásd a 2.2. pontot). Másodsor, a szabványosítási szolgáltatások piacán, amennyiben különböző szabványügyi testületek vagy megállapodások vannak jelen. Harmadsor, adott esetben, a vizsgálat és tanúsítás elkülönült piacán.

6.3. A 81. cikk (1) bekezdése alapján történő értékelés

162. A szabvány megállapítását szolgáló megállapodásokat⁴⁸ magánvállalkozások is köthetik, illetve azok az általános gazdasági érdekű szolgáltatások működtetésével megbízott köztestületek vagy testületek — mint a 98/34/EK irányelv⁴⁹ alapján elismert szabványosítási testületek — égisze alatt is létrejöhetnek. Az ilyen testületek bevonása a tagállamoknak a Közösségen belüli torzulásmentes verseny megőrzése tekintetében terhelő kötelezettségeinek függvénye.

6.3.1. A megállapodás jellege

6.3.1.1. A 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá nem tartozó megállapodások

163. Amennyiben a szabvány megállapításában való részvétel korlátozatlan és átlátható, a fent meghatározott szabványosítási megállapodások közül az olyanok, amelyek nem írnak elő a szabványnak történő megfelelésre irányuló kötelezettséget, vagy amelyek a termékek összeegyeztethetőségének biztosítására irányuló szélesebb körű megállapodás részei, nem korlátozzák a versenyt. Ez általában az elismert szabványosítási testületek által megkülönböztetéstől mentes, nyílt és átlátható eljárások során elfogadott szabványokra vonatkozik.

164. A érintett piacot elhanyagolható mértékben érintő szabványoknál nincs szó értékelhető korlátozásról, mindaddig amíg a szabvány jellege nem változik. Nincs szó értékelhető korlátozásról sem a kollektív pályázatok jelentkezési nyomtatványainak vagy feltételeinek szabványosítása érdekében a KKV-kat egyesítő megállapodásoknál, sem a kisebb jelentőségű termékjellemzőket, formanyomtatványokat vagy jelentéseket szabványosító megállapodásoknál, amelyek az érintett piacokon folyó versenyt érintő fő tényezőkre jelentéktelen hatást gyakorolnak.

⁴⁸ A 17. rendelet 4. cikkének (2) és (3) bekezdése alapján az olyan megállapodásokat, amelyeknek kizárólagos célja a szabványok és típusok kifejlesztése vagy egységes alkalmazása, nem kötelező, de lehetséges a Bizottságnak bejelenteni.

⁴⁹ Az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a műszaki szabványok és szabályzatok terén történő információátadásról szóló 1998. június 22-i 98/34/EK irányelve (HL L 204. szám, 1998. 07. 21., 37. o.).

6.3.1.2. A csaknem mindig a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások

165. Majdnem mindig a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak azok a megállapodások, amelyek a szabványt a tényleges vagy potenciális versenytársak kizárását célzó szélesebb korlátozó jellegű megállapodás egyik eszközeként használják fel. Ebbe a kategóriába tartozhat például az olyan megállapodás, amelyben a gyártók nemzeti szövetsége szabványt állapít meg, és nyomást gyakorol harmadik felekre a szabványnak meg nem felelő termékek értékesítésének kizárása érdekében.

6.3.1.3. Az esetlegesen a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások

166. A szabványosítási megállapodások a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhatnak, amennyiben a feleket a gyártás és/vagy az innováció felett közös felügyeleti joggal ruházzák fel, ezáltal korlátozva a termék jellemzőivel kapcsolatos versenyre való képességüket, míg közben harmadik felekre a szabványosított termékek szállítói-ként vagy vevőiként gyakorolnak hatást. Az egyes megállapodások értékelése során figyelembe kell venni egyrészt a szabvány jellegét és az érintett piacokra gyakorolt valószínűsíthető hatását, másrészt a szabványosítás fent meghatározott elsődleges célján túlmenő lehetséges korlátozások körét.

167. A versenykorlátozás fennállása a szabványosítási megállapodásoknál annak mértékétől függ, hogy a felek mennyi szabadságot élveznek a megállapított szabványnak meg nem felelő alternatív szabványok vagy termékek kifejlesztése terén. A szabványosítási megállapodások korlátozhatják a versenyt, amennyiben meggátolják a feleket alternatív szabványok kifejlesztésében, vagy a szabványnak meg nem felelő termékek értékesítésében. A bizonyos testületeket a szabványnak történő megfelelés vizsgálatának kizárólagos jogával felruházó megállapodások túlmennek a szabvány meghatározásának elsődleges célján, és a versenyt is korlátozhatják. A szabványnak történő megfelelés feltüntetésére vonatkozó korlátozásokat előíró megállapodások — kivéve amennyiben azokat jogszabály írja elő — is korlátozhatják a versenyt.

6.3.2. A piaci erő és a piaci struktúrák

168. A szabványosítási megállapodásoknál a felek által az érintett piac(ok)on birtokolt magas piaci részesedés nem szükségszerű szempont. A megállapodások hatékonysága gyakran a szabvány megállapításával és/vagy alkalmazásával érintett iparág részesedésével arányos. Másrészt, a harmadik felek részére nem hozzáférhető szabványok alkalmazásuk területi hatályának megfelelően harmadik feleket vagy piaci szegmenseket megkülönböztethetnek vagy kizárhatnak. A megállapodás versenykorlátozó jellegének értékelése így szükségszerűen egyedi alapon arra összpontosít, hogy ezek a piacra lépési korlátok valószínűsíthetően milyen mértékben győzhetőek le.

6.4. A 81. cikk (3) bekezdése alapján történő értékelés

6.4.1. Gazdasági előnyök

169. A Bizottság általában pozitívan közelíti meg a közös piacon a gazdasági átjárhatóságot elősegítő, vagy az új piacok fejlődését és a jobb ellátási feltételeket elősegítő megállapodásokat. Ezeknek a gazdasági előnyöknek a megvalósulása érdekében a szabvány alkalmazásához szükséges információknak elérhetőeknek kell lenniük a piacra belépni kívánók számára, és a szabvány megállapításában az iparág jelentős hányadának átlátható módon kell részt vennie. A feleknek kell kimutatniuk, hogy a szabvány megállapítására, használatára vagy az ahhoz történő hozzáférésre vonatkozó korlátozás gazdasági előnyökkel jár.

170. A műszaki vagy gazdasági előnyök kihasználása érdekében a szabványoknak nem szabad korlátozniuk az innovációt. Ez elsődlegesen a szabvánnyal érintett termékek élettartamának függvénye, összefüggésben a piac fejlődési szakaszával (gyorsan növekvő, növekvő, stagnáló ...). Az innovációra gyakorolt hatásokat egyedi alapon kell elemezni. Amennyiben az új szabvány a meglévő termékek indokolatlanul gyors elavulását válthatja ki további objektív előnyök nélkül, a feleknek bizonyítaniuk kell azt is, hogy a közös szabványosítás a fogyasztók számára eredményes-növelő.

6.4.2. Az nélkülözhetetlenség

171. A szabványok jellegüknél fogva nem terjednek ki valamennyi lehetséges előírásra vagy technológiára. Egyes esetekben a fogyasztók vagy a makrogazdaság érdeke miatt szükséges lehet, hogy csak egyetlen technológiai megoldást használjanak. Ezt a szabványt azonban megkülönböztetésmentes alapon kell megállapítani. A szabványnak ideális esetben technológia-semlegesnek kell lennie. Az egyik szabvány másikkal szembeni előnyben részesítésének minden esetben igazolhatónak kell lennie.

172. A szabvánnyal érintett piac(ok) valamennyi versenytársának lehetőséget kell biztosítani a vitában történő részvételre. A szabvány megállapításában való részvételnek ezért mindenki számára nyitottnak kell lennie, kivéve amennyiben a felek kimutatják az ilyen részvétel jelentős eredményességcsökkentő mivoltát, vagy amennyiben a közös érdekképviseletet szolgáló elismert eljárások lefolytatása várható formális szabványügyi testületeknél.

173. Általános szabályként világosan el kell határolni a szabvány megállapítását, és ahol szükséges, az ehhez kapcsolódó K+F-t, valamint a szabvány kereskedelmi hasznosítását. A szabványosítási megállapodásoknak nem szabad a céljaik eléréséhez — legyen az a műszaki összeegyeztethetőség vagy bizonyos minőségi szint — szükségesnél szélesebb körre kiterjedniük. Például nagyon egyértelműen ki kell mutatni, hogy miért elengedhetetlenül szükséges a gazdasági előnyök eléréséhez, hogy egy szabvány terjesztésére irányuló megállapodás egy olyan iparágban, amelyben csak egy versenytárs kínál alternatívát, az alternatíva bojkottjára kötelezze a megállapodást kötő feleket.

6.4.3. A verseny megszüntetésének tilalma

174. Egyértelműen lennie kell egy olyan pontnak, ahol az együttesen erőfölényben lévő cégcsoport által megállapított szabvány valószínűsíthetően de facto ipari szabvány létrejöttéhez vezet. A fő szempont ekkor annak biztosítása, hogy ezek a szabványok a lehető legnyíltabbak legyenek, és azokat egyértelműen megkülönböztetésmentes módon alkalmazzák. A érintett piac(ok)on folyó verseny megszüntetésének elkerülése érdekében a szabványhoz történő hozzáférést harmadik felek részére tisztességes, ésszerű és megkülönböztetésmentes feltételekkel kell lehetővé tenni.

175. Amennyiben magánszervezetek vagy vállalatcsoportok szabványt állapítanak meg, vagy sajátos technológiájuk de facto szabvánnyá válik, akkor megszüntetik a versenyt, ha harmadik feleket az ehhez a szabványhoz történő hozzáféréstől kizárják.

6.5. Példák

176. 1. példa

A helyzet: Az EN 60603—7:1993 szabvány meghatározza a televízió-készülékeknek a videotartozékokhoz, mint például a videofelvevők és videojátékok, történő csatlakoztatásának előírásait. Noha a szabvány jogilag nem kötelező, a gyakorlatban mind a televízió-készülékek, mind a videojátékok gyártói használják a szabványt, mivel a piac ezt megköveteli.

Elemzés: A 81. cikk (1) bekezdését nem sértették meg. A szabványt az elismert szabványügyi testületek nemzeti, európai és nemzetközi szinten, nyílt és átlátható eljárás során fogadták el, és az a gyártók és a fogyasztók álláspontját tükröző nemzeti konszenzuson alapul. A szabvány használata valamennyi gyártó számára engedélyezett.

177. 2. példa

A helyzet: Néhány videokazetta-gyártó megállapodik egy minőségi védjegy vagy szabvány létrehozásában, amely azt a tény jelzi, hogy a videokazetta megfelel bizonyos minimális műszaki előírásoknak. A gyártók szabadon gyárthatnak a szabványnak meg nem felelő videokazettákat, a szabvány pedig szabadon elérhető más fejlesztők számára.

Elemzés: Amennyiben a megállapodás egyébként nem korlátozza a versenyt, a 81. cikk (1) bekezdését nem sértik meg, mivel a szabvány létrehozásában történő részvétel korlátlan és átlátható, a szabványosítási megállapodás pedig nem ír elő a szabványnak történő megfelelésre vonatkozó kötelezettséget. Amennyiben a felek kizárólag az új szabványnak megfelelő videokazetták gyártásában állapodnának meg, a megállapodás korlátozná a műszaki fejlesztést és megakadályozná a feleket eltérő termékek eladásában, amely megsértené a 81. cikk (1) bekezdését.

178. 3. példa

A helyzet: Szükségszerűen kompatibilis termékekkel kölcsönhatásban álló különböző piacokon tevékenykedő versenytársak csoportja, az érintett piacok több mint 80%-os részesedésével, új szabvány közös kifejlesztésében

állapodik meg, amely versenyre lép a piacon már jelen lévő, a versenytársak által széles körben alkalmazott más szabványokkal. Az új szabványnak megfelelő különböző termékek nem lesznek összeegyeztethetők a meglévő szabványokkal. Az átálláshoz és az új szabványnak megfelelő termelés fenntartásához szükséges jelentős beruházás miatt a felek megállapodnak az új szabványnak megfelelő termékek bizonyos mennyiségének eladására vonatkozó kötelezettség vállalásában, hogy „kritikus tömeget” hozzanak létre a piacon. A felek a szabványnak meg nem felelő termékeik egyéni termelési mennyiségének a múlt évben elért szintre történő korlátozásában is megállapodnak.

Elemzés: Ez a megállapodás a felek piaci erejének és a gyártás korlátozásának köszönhetően a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, míg a (3) bekezdés feltételeinek valószínűleg nem felel meg, kivéve ha más, versenyre lépni kívánó szállítók részére biztosítják a műszaki információkhoz megkülönböztetésmentes alapon és ésszerű feltételekkel történő hozzáférést.

7. KÖRNYEZETVÉDELMI MEGÁLLAPODÁSOK

7.1. Meghatározás

179. A környezetvédelmi megállapodásokban⁵⁰ a felek a környezetszennyezésnek a környezetvédelmi jogszabályokban meghatározott csökkentését, vagy más, különösen a Szerződés 174. cikkében szereplő környezetvédelmi célok elérését vállalják. A megállapodás tárgyát képező célnak vagy intézkedéseknek ezért közvetlenül kapcsolódniuk kell a szennyezőanyag vagy a vonatkozó rendeletben meghatározott hulladéktípus mennyiségének csökkentéséhez⁵¹. Ez kizárja azokat a megállapodásokat, amelyek kiváltják a más intézkedések mellékhatásaként előidézett környezetszennyezés-csökkentést.

180. A környezetvédelmi megállapodások megállapíthatnak a termékek (input-ok vagy output-ok), illetve gyártási folyamatok környezetvédelmi jellemzőire vonatkozó szabványokat⁵². Más lehetséges kategóriákba tartozhatnak a kereskedelem azonos szintjén kötött megállapodások, amelyekben a felek egy környezetvédelmi cél — mint például egyes anyagok újrafelhasználása, a szennyezőanyag-kibocsátás csökkentése vagy az energetikai hatékonyság növelése — közös eléréséről rendelkeznek.

181. Számos tagállamban átfogó, iparági szintű rendszereket állítottak fel a termékek visszavételére és újrafelhasználására vonatkozó környezetvédelmi kötelezettségek teljesítésére. Az ilyen rendszerek általában összetett intézkedéscsomagokból állnak, amelyek egy része horizontális, más része vertikális jellegű. A vertikális korlátozásokat tartalmazó részükből ezek a megállapodások nem tartoznak ennek az iránymutatásnak a hatálya alá.

7.2. Az érintett piacok

182. A hatásokat azokon a piacokon kell elemezni, amelyekhez a megállapodás kapcsolódik, ezeket a piacokat pedig az érintett piacnak a közösségi versenyjog összefüggésében történő meghatározásáról szóló bizottsági közleményben leírt módszerek alkalmazásával kell meghatározni. Amennyiben a szennyezőanyag maga nem termék, az érintett piac magában foglalja annak a terméknek a piacát, amelybe a szennyezőanyagot beépítették. A begyűjtési/újrafelhasználási megállapodásoknál értékelni kell a szóban forgó árura lehetségesen kiterjedő begyűjtési szolgáltatások piacára gyakorolt hatásokat is, az azokon a piacokon gyakorolt hatásaikon kívül, amelyeken a felek gyártóként vagy forgalmazóként tevékenykednek.

7.3. A 81. cikk (1) bekezdése alapján történő értékelés

183. Egyes környezetvédelmi megállapodásokat állami hatóságok közjogi jogosultságaik gyakorlása során ösztönözhetnek vagy előírhatnak. Ez az iránymutatás nem foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy az ilyen állami beavatkozás összhangban van-e a tagállamoknak a Szerződés alapján fennálló kötelezettségeivel. Az értékelés kizárólag a megállapodásnak a 81. cikkel való összeegyeztethetőségére terjed ki.

7.3.1. A megállapodás jellege

7.3.1.1. A 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá nem tartozó megállapodások

184. Egyes környezetvédelmi megállapodások a felek halmozott piaci részesedésére való tekintet nélkül valószínűsíthetően nem tartoznak a 81. cikk (1) bekezdése tilmainak hatálya alá.

185. Ez a helyzet állhat elő, amennyiben a feleket nem terheli pontosan meghatározott egyéni kötelezettség, vagy amennyiben azok lazán kötődnek az egész ágazatra kiterjedő környezetvédelmi célok megvalósításához történő hozzájáruláshoz. Ez utóbbi esetben az értékelés során a felek részére a megállapodásban kitűzött környezetvédelmi célok megvalósításához műszakilag és gazdaságilag rendelkezésre álló eszközök tekintetében biztosított mérlegezési lehetőségre kell hangsúlyt fektetni. Minél változatosabbak ezek az eszközök, annál kevésbé értékelhetőek a lehetséges korlátozó hatások.

⁵⁰ A „megállapodás” kifejezést a Bíróság és az Elsőfokú Bíróság által a 81. cikk joggyakorlatában meghatározott értelemben használjuk. Ez nem szükségszerűen felel meg a „megállapodás”-nak a Bizottság környezetvédelmi kérdésekkel foglalkozó dokumentumaiban — mint például az 1996. 11. 27-én hatályba lépett COM(96) 561 környezetvédelmi megállapodásokról szóló közlemény — szereplő meghatározásának.

⁵¹ Például egy, a vonatkozó közösségi irányelvekben ilyenként meghatározott szennyezőanyagot vagy hulladékot a forgalomból kivonó nemzeti megállapodás nem hasonlítható a Közösség területén szabadon forgalmazott termék kollektív bojkottjához.

⁵² Amennyiben egyes környezetvédelmi megállapodások a szabványosításhoz hasonlíthatóak, a szabványosítás értékelésénél használt elvek azokra is alkalmazhatóak.

186. Hasonlóképpen, a termékek és gyártási folyamatok sokszínűségét az érintett piacot értékelhetően nem érintő vagy a vásárlási döntések befolyásolása szempontjából marginális jelentőségű, a termékek vagy folyamatok környezetvédelmi jellemzőit meghatározó megállapodások nem tartoznak a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá. Amennyiben egyes termékkategóriákat kitiltanak vagy kivonnak a piacról, a korlátozások nem tekinthetők értékelhetőnek, amennyiben részesedésük a releváns földrajzi piacon vagy — a közösségi szintű piacok esetében — valamilyen tagállamban csekély.

187. Végül, az eredeti piac létrejöttéhez vezető megállapodások, például az újrafelhasználási megállapodások általában nem korlátozzák a versenyt, amennyiben és ameddig a felek nem képesek a tevékenységet elszigetelten irányítani és más alternatívák és/vagy versenytársak nincsenek.

7.3.1.2. *A csaknem mindig a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások*

188. A környezetvédelmi megállapodások jellegüknél fogva a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak, amennyiben az együttműködés valójában nem környezetvédelmi célokat érint, hanem leplezett kartell — azaz egyébként tiltott árrogzítás, termeléskorlátozás vagy piacfelosztás — létrehozásának eszközül szolgál, vagy amennyiben az együttműködés a tényleges vagy potenciális versenytársak kizárását célzó, szélesebb körű korlátozó megállapodás része.

7.3.1.3. *Az esetlegesen a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások*

189. A nemzeti vagy EK szinten egy iparág nagyobb részére kiterjedő környezetvédelmi megállapodások valószínűsíthetően a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak, amennyiben érzékelhetően korlátozzák a felek képességét termékeik jellemzőinek vagy gyártási módszereinek meghatározására, így befolyáshoz juttatva a feleket egymás gyártási vagy eladási tevékenysége felett. A felek közötti korlátozásokon kívül a környezetvédelmi megállapodások csökkenthetik vagy lényegesen befolyásolhatják szállító vagy vevő harmadik felek termelését.

190. Például az olyan környezetvédelmi megállapodások, amelyek a felek eladásának jelentős hányadát termékeik vagy gyártási folyamataik tekintetében kivonhatják, vagy arra jelentős hatást gyakorolhatnak, a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhatnak, amennyiben a felek a piac jelentős hányadát birtokolják. Ugyanez vonatkozik az olyan megállapodásokra, amelyekben a felek kiosztják az egyéni környezetszennyezési kvótákat.

191. Hasonlóképpen, az olyan megállapodások, amelyekben a közös piac jelentős részét birtokló felek termékeik vonatkozásában kijelölnek egy vállalkozást a begyűjtési és/vagy újrafelhasználási szolgáltatások nyújtójaként, más tényleges vagy potenciális szolgáltatók jelenléte esetén érzékelhetően korlátozhatják a versenyt.

7.4. *A 81. cikk (3) bekezdése alapján történő értékelés*

7.4.1. *Gazdasági előnyök*

192. A Bizottság pozitívan közelíti meg a környezetvédelmi megállapodásoknak a Szerződés 2. és 174. cikkeiben, valamint a Közösség környezetvédelmi akcióterveiben⁵³ foglalt célok elérésének eszközeként történő felhasználását, amennyiben ezek a megállapodások a versenyjogi szabályokkal összeegyeztethetők⁵⁴.

193. A 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó környezetvédelmi megállapodások a versenyre gyakorolt negatív hatásait egyéni vagy közös fogyasztói szinten ellensúlyozó gazdasági előnyökkel járhatnak. Ennek a feltevelnek a teljesítése érdekében a fennálló helyzethez képest a megállapodásból eredő csökkent környezetszennyezésben megmutatkozó tiszta előnyöknek kell megvalósulniuk. Más szóval, a várható gazdasági előnyöknek ellensúlyozniuk kell a költségeket⁵⁵.

194. Az ilyen költségekhez tartoznak a csökkent verseny hatásai, a gazdasági szereplőknek a megfeleléssel kapcsolatos költségei és/vagy harmadik felekre gyakorolt hatások. Az előnyök két szakaszban értékelhetők. Amennyiben a fogyasztók a megállapodás nyomán, ésszerű visszatérülési időtartamok alapján egyénileg pozitív megtérülési arányt tapasztalnak, nincs szükség a halmozott környezetvédelmi előnyök objektív megállapítására. Ellenkező esetben költség-haszon elemzésre lehet szükség annak értékelése érdekében, hogy a fogyasztók tiszta előnyei ésszerű feltevések alapján általában valószínűsíthetők-e.

7.4.2. *A nélkülözhetetlenség*

195. Minél objektívebben mutatják ki egy környezetvédelmi megállapodás gazdasági hatékonyságát, annál egyértelműbben tekinthetők az egyes rendelkezések elengedhetetlenül szükségesnek a környezetvédelmi célnak a gazdasági összefüggésben történő eléréséhez.

196. Az első látásra nélkülözhetetlenek nem tűnő rendelkezések objektív értékelését költség-hatékonyság elemzéssel kell alátámasztani, amely kimutatja, hogy a várt előnyök elérésének alternatív eszközei ésszerű feltevések alapján gazdaságilag vagy pénzügyileg költségesebbek lennének. Például nagyon egyértelműen kell kimutatni, hogy a hulladékbegyűjtés egyedi költségeitől független egységes díj elengedhetetlenül szükséges az egész iparágra kiterjedő begyűjtési rendszer működéséhez.

⁵³ V. Környezetvédelmi Akcióprogram (HL C 138. szám, 1993. 05. 17., 1. o.), az Európai Parlament és a Tanács 1998. szeptember 24-i 2179/98/EK határozata (HL L 275. szám, 1998. 10. 10., 1. o.).

⁵⁴ Az 1996. 11. 27-én hatályba lépett környezetvédelmi megállapodásokról szóló COM(96) 561. közlemény (27)–(29) bekezdései, valamint az Európai Parlament és a Tanács fenti határozata. A közlemény tartalmazza a „Környezetvédelmi megállapodások elemeinek jegyzékét”, amely meghatározza az ilyen megállapodásokban általában szerepelendő elemeket.

⁵⁵ Ez összhangban van a Szerződés 174. cikkének (3) bekezdésében, valamint az Európai Parlament és a Tanács fenti határozata 7. cikkének d) pontjában szereplő, a cselekvés vagy mulasztás lehetséges előnyeinek és költségeinek figyelembevételére vonatkozó előírással.

7.4.3. A verseny megszüntetésének tilalma

197. Bármilyenek is legyenek a célzott rendelkezések környezetvédelmi vagy gazdasági előnyei és szükségessége, a megállapodás nem szüntetheti meg a versenyt a termékek vagy folyamatok különbözősége, a technológiai innováció vagy a piaci belépés tekintetében rövid, illetve — ahol ennek jelentősége van — középtávon. Például egy potenciális versenytársakkal rendelkező begyűjtési/újrafelhasználási vállalkozó részére adott kizárólagos begyűjtési jogok esetében az ilyen jogok tartamának figyelembe kell vennie a vállalkozás alternatívájának lehetséges felmerülését.

7.5. Példák

198. Példa

A helyzet: Egy adott háztartási gép (például mosógép) majdnem valamennyi közösségi gyártója és importőre — egy köztestület ösztönzésére — megállapodik abban, hogy beszüntetik a bizonyos környezetvédelmi feltételeknek (például az energetikai hatékonyságnak) meg nem felelő termékek gyártását és a Közösségbe való behozatalát. A felek együttesen a közösségi piac 90%-át birtokolják. A piacról így kivonásra kerülő termékek az összeladás jelentős hányadát képviselik. Ezeket környezetbarátabb, de egyben drágább termékek váltják fel. Sőt, a megállapodás közvetlenül csökkenti harmadik felek termelését (például elektromos alkatrészek, a kivont termékekbe beépített alkatrészek szállítói).

Elemzés: A megállapodás a felek részére biztosítja az egyedi gyártás és behozatal ellenőrzését, és eladásaik, valamint össztermelésük értékelhető hányadát érinti, harmadik felek termelését pedig csökkenti. A fogyasztók választási lehetősége, amely részben a termék környezetvédelmi jellemzőire összpontosít, csökken, az árak pedig valószínűleg emelkednek. A fentiek alapján a megállapodás a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik. A köztestület szerepe ennél az értékelésnél nem bír jelentőséggel.

Az új termékek azonban műszakilag fejlettebbek, és a környezetvédelmi problémák (az áramkibocsátásból származó termelés) közvetetten megcélzott csökkentésével nem elkerülhetetlenül hoznak létre vagy növelnek egy másik környezetvédelmi problémát (például a vízfogyasztás vagy a mosószer-felhasználás). A környezetvédelmi helyzet javításához való hozzájárulás nettó értéke összességében ellensúlyozza a költségek növekedését. Ezen kívül a költségnövekedés a drágább termékek egyedi vásárlói számára is gyorsan megtérül, mivel a környezetbarátabb termékek üzemben tartási költségei is alacsonyabbak. A megállapodás más alternatívái azonos előnyök elérése mellett kevésbé biztosak és kevésbé költségghatékonyak. A felek részére gazdasági értelemben különböző műszaki eszközök állnak rendelkezésre a megállapodás szerinti környezetvédelmi jellemzőkkel bíró termékek gyártásához, a verseny pedig a termékek más jellemzőinek tekintetében tovább folyik. A mentesség feltételei a 81. cikk (3) bekezdése alapján ezért teljesülnek.

**A Bizottság
1999. december 22-i, 2790/1999/EK
rendelete**

**a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a vertikális
megállapodások és összehangolt magatartások
csoportjaira történő alkalmazásáról**

(EGT vonatkozású szöveg)

Az Európai Közösségek Bizottsága,

tekintettel az Európai Közösséget létrehozó szerződésre,

tekintettel a legutóbb az 1215/1999/EK rendelet¹ által módosított, a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a megállapodások és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 1965. március 2-i, 19/65/EGK tanácsi rendeletre², és különösen annak 1. cikkére,

e rendelet tervezetének³ közzétételét követően,

a versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal folytatott konzultációt követően,

mivel:

(1) A 19/65/EGK rendelet felhatalmazza a Bizottságot arra, hogy a Szerződés 81. cikkének (3) bekezdését [korábbi 85. cikkének (3) bekezdését] rendeleti úton alkalmazza a 81. cikk (3) bekezdésének hatálya alá tartozó vertikális megállapodások és azoknak megfelelő összehangolt magatartások egyes csoportjaira.

(2) Az eddig szerzett tapasztalatok lehetővé teszik olyan vertikális megállapodások csoportjának a meghatározását, amelyek úgy tekinthetők, hogy általánosságban eleget tesznek a 81. cikk (3) bekezdésben megállapított feltételeknek.

(3) Ez a csoport magában foglalja az áruk, illetőleg szolgáltatások vételére, illetve eladására irányuló vertikális megállapodásokat, amennyiben ezek a megállapodások nem versenytárs vállalkozások között, illetőleg bizonyos versenytársak között jöttek létre, vagy árukat értékesítő kiskereskedők egyes társulásai által kötött megállapodások; magában foglalja továbbá azokat a vertikális megállapodásokat is, amelyek a szellemi tulajdonjogok átruházására vagy hasznosítására vonatkozó járulékos rendelkezéseket tartalmaznak; e rendelet alkalmazásában a „vertikális megállapodások” kifejezés magában foglalja a megfelelő összehangolt magatartásokat is.

(4) A 81. cikk (3) bekezdésének rendeleti úton történő alkalmazása céljából nem szükséges meghatározni azokat a vertikális megállapodásokat, amelyek a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhatnak; a 81. cikk (1) bekezdése szerinti megállapodások egyedi elbírálása során számos tényezőt kell figyelembe venni, különösen a keresleti, illetőleg a kínálati oldalt jellemző piaci szerkezetet.

(5) A csoportmentesség kedvezményét azokra a vertikális megállapodásokra kell korlátozni, amelyek esetében megfelelő bizonyossággal feltételezhető, hogy eleget tesznek a 81. cikk (3) bekezdésében megállapított feltételeknek.

(6) Az e rendeletben meghatározott csoportba tartozó vertikális megállapodások a termelési vagy forgalmazási láncolatban belül a részt vevő vállalkozások közötti jobb együttműködés megkönnyítése révén javíthatják a gazdasági hatékonyságot; különösen a felek tranzakciós és forgalmazási költségeinek csökkentéséhez, valamint eladásaik és befektetéseik optimális szintjének kialakulásához vezethetnek.

(7) Annak a valószínűsége, hogy az ilyen hatékonyságnövelő hatások túlsúlyban vannak a vertikális megállapodásokban foglalt korlátozásoknak tulajdonítható versenyellenes hatásokhoz viszonyítva, az érintett vállalkozások piaci erejének szintjétől függ, és ezért attól, hogy az említett vállalkozások milyen mértékű versennyel szembesülnek más olyan áruk vagy szolgáltatások szállítói részéről, amelyeket a vevők egymással felcserélhetőnek vagy helyettesíthetőnek tekintenek a termékek jellemzői, ára és rendeltetése alapján.

(8) Vélelmezhető, hogy amennyiben a szállítónak az érintett piacon meglévő részesedése nem haladja meg a 30%-ot, azok a vertikális megállapodások, amelyek nem tartalmazzák a súlyosan versenyellenes korlátozások bizonyos típusait, általában a termelés vagy a forgalmazás javulásához vezetnek, és a fogyasztók számára méltányos részesedést biztosítanak a keletkező haszonból; a kizárólagos szállítási kötelezettségeket tartalmazó vertikális megállapodások általános piaci hatásainak megállapításához a vevő piaci részesedését kell vizsgálni.

(9) A 30%-os piaci részesedési küszöb felett nem vélelmezhető, hogy a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó vertikális megállapodások általában olyan jellegű és mértékű objektív előnyökkel járnak, amelyek a szóban forgó megállapodások által a verseny tekintetében előidézett hátrányokat ellensúlyozzák.

(10) Ennek a rendeletnek nem kell mentesítenie az olyan korlátozásokat tartalmazó vertikális megállapodásokat, amelyek nem nélkülözhetetlenek a fentiekben említett pozitív hatások kiváltásához; ki kell zárni az e rendelet által megállapított csoportmentesség kedvezményéből, az érintett vállalkozások piaci részesedésétől függetlenül, különösen azokat a vertikális megállapodásokat, amelyekben súlyosan versenyellenes korlátozások bizonyos típusai, mint például a minimális és rögzített viszonteladási árak, valamint a területvédelem bizonyos típusai találhatók.

(11) Az érintett piacra való bejutás biztosítása, valamint az ott történő összejátszás megakadályozása érdekében, a csoportmentesítést bizonyos feltételekhez kell kötni; e célból a versenytilalmi kötelezettségekre vonatkozó mentesítést azokra a kötelezettségekre kell korlátozni, amelyek

¹ HL L 148. szám, 1999. 06. 15., 1. o.

² HL 36. szám, 1965. 03. 06., 533/65. o.

³ HL C 270. szám, 1999. 09. 24., 7. o.

meghatározott időtartamot nem haladnak meg; ugyanilyen okból ki kell zárni az e rendelet által biztosított kedvezmény hatálya alól azt a közvetlen vagy közvetett kötelezettséget, amelynek értelmében egy szelektív forgalmazási rendszer tagjai nem értékesíthetik meghatározott versenytárs szállítók márkáit.

(12) A piaci részesedés korlátozása, egyes vertikális megállapodások kizárása az e rendelet által előírt mentességből, és az e rendeletben előírt feltételek általában biztosítják azt, hogy azok a megállapodások, amelyekre a csoportmentességet alkalmazni kell, ne nyújtsanak lehetőséget a részt vevő vállalkozások számára arra, hogy a versenyt az adott termékek jelentős része tekintetében megszüntessék.

(13) Olyan egyedi esetekben, ha az e rendelet hatálya alá tartozó megállapodásoknak mégis a 81. cikk (3) bekezdésével összeegyeztethetetlen hatásai vannak, a Bizottság visszavonhatja a csoportmentesség kedvezményét; ez különösen akkor fordulhat elő, ha a vevő jelentős piaci erővel rendelkezik azon az érintett piacon, amelyen áruk viszonteladásával vagy szolgáltatások nyújtásával foglalkozik, vagy ha vertikális megállapodások párhuzamos hálózatai olyan hasonló hatásokat váltanak ki, amelyek jelentősen korlátozzák az érintett piacra való bejutást, illetve az ott folyó versenyt; ilyen kumulatív hatások keletkezhetnek például a szelektív forgalmazás vagy a versenytilalmi kötelezettségek esetében.

(14) A 19/65/EGK rendelet felhatalmazza a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságait arra, hogy a 81. cikk (3) bekezdésében megállapított feltételekkel összeegyeztethetetlen hatásokat kiváltó vertikális megállapodások tekintetében visszavonják a csoportmentesség kedvezményét abban az esetben, ha saját területükön vagy annak egy részén ilyen hatások észlelhetők, és ha az ilyen terület a különálló földrajzi piac jellegzetességeivel rendelkezik; a tagállamok biztosítják, hogy e visszavonási jogkör gyakorlása nem sérti a közösségi versenyjogi szabályoknak a közös piac egészén való egységes alkalmazását, és az ilyen szabályok végrehajtása során elfogadott intézkedések tényleges érvényesülését.

(15) A vertikális megállapodások hasonló korlátozó hatásokat kiváltó és az adott piac több mint 50%-ára kiterjedő párhuzamos hálózatai feletti felügyelet megerősítése érdekében, a Bizottság ezt a rendeletet alkalmazhatatlannak nyilváníthatja az adott piac vonatkozásában meghatározott korlátozásokat tartalmazó vertikális megállapodások tekintetében, ily módon állítva helyre a 81. cikknek az ilyen megállapodásokra vonatkozó teljes körű alkalmazását.

(16) Ez a rendelet nem sérti a 82. cikk alkalmazását.

(17) A közösségi jog elsőbbségének elvével összhangban, a nemzeti versenyjog alapján hozott intézkedések nem sérthetik a közösségi versenyjogi szabályoknak a közös piac egészén történő egységes alkalmazását, és az ilyen

szabályok, köztük e rendelet, végrehajtására elfogadott intézkedések tényleges érvényesülését.

elfogadta ezt a rendeletet:

1. cikk

E rendelet alkalmazásában:

a) „versenytárs vállalkozások”: az azonos termékpiacon működő tényleges vagy lehetséges szállítók; a termékpiacon azokat az árukat, illetve szolgáltatásokat foglalja magában, amelyeket a vevő, a termékek jellemzői, ára és rendeltetése alapján, a szerződés szerinti árukkal vagy szolgáltatásokkal felcserélhetőnek vagy helyettesíthetőnek tekint;

b) „versenytilalmi kötelezettség”: olyan közvetlen vagy közvetett kötelezettség, amelynek értelmében a vevő nem gyárt, vásárol, ad el vagy értékesít viszonteladás keretében a szerződés szerinti árukkal vagy szolgáltatásokkal versengő árut vagy szolgáltatást, illetve a vevőt terhelő olyan közvetlen vagy közvetett kötelezettség, amelynek értelmében az érintett piacon a szerződés szerinti áruk és szolgáltatások, valamint azok helyettesítői tekintetében a vevő összbeszerezésének több mint 80%-a a szállítótól vagy a szállító által megjelölt másik vállalkozástól származik, az előző naptári évi beszerzései értékének alapján számítva;

c) „kizárólagos szállítási kötelezettség”: olyan közvetlen vagy közvetett kötelezettség, amelynek értelmében a szállító a megállapodásban meghatározott árukat, illetve szolgáltatásokat meghatározott felhasználás vagy viszonteladás céljára csak egy vevőnek adhatja el a Közösségen belül;

d) „szelektív forgalmazási rendszer”: olyan forgalmazási rendszer, amelyben a szállító vállalja, hogy a szerződés szerinti árukat vagy szolgáltatásokat, akár közvetlenül, akár közvetve, csak meghatározott kritériumok alapján kiválasztott forgalmazóknak adja el, és ezek a forgalmazók vállalják, hogy az ilyen árukat vagy szolgáltatásokat nem-szerződéses forgalmazók számára nem értékesítik;

e) „szellemi tulajdonjogok”: az ipari tulajdonjogok, a szerzői jog és a szomszédos jogok;

f) „know-how”: a szállító tapasztalataiból és vizsgálataiból származó, nem szabadalmazott gyakorlati ismeretek titkos, lényeges és azonosított együttese: ebben az összefüggésben a „titkos” kifejezés azt jelenti, hogy a know-how, összességében vagy összetevői pontos konfigurációjában és összeállításában nem közismert vagy könnyen hozzáférhető; a „lényeges” kifejezés azt jelenti, hogy a know-how olyan információt tartalmaz, amely a szerződés szerinti áruk vagy szolgáltatások felhasználásához, eladásához vagy viszonteladásához a vevő számára nélkülözhetetlen; az „azonosított” kifejezés azt jelenti, hogy a know-how-ról egy kellően átfogó ismertetést kell adni, amelynek alapján

megállapítható, hogy a know-how kimeríti a titkosság és a lényegesség ismérveit;

g) „vevő”: olyan vállalkozás, amely a Szerződés 81. cikke (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodás alapján árukat vagy szolgáltatásokat ad el egy másik vállalkozás nevében.

2. cikk

(1) A Szerződés 81. cikkének (3) bekezdése alapján és e rendelet rendelkezéseire is figyelemmel, ez a rendelet kinyilvánítja, hogy a Szerződés 81. cikkének (1) bekezdését nem lehet alkalmazni az olyan megállapodásokra vagy összehangolt magatartásokra, amelyek a megállapodás alkalmazásában a termelési vagy forgalmazási láncolat különböző szintjein működő két vagy több vállalkozás között jöttek létre, és amelyek azokra a feltételekre vonatkoznak, amelyek mellett egyes áruknak vagy szolgáltatásoknak a felek által történő vásárlása, értékesítése vagy viszonteladása történik („vertikális megállapodások”).

Ez a mentesség annyiban alkalmazandó, amennyiben az ilyen megállapodások a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó versenykorlátozásokat tartalmaznak („vertikális korlátozások”).

(2) Az (1) bekezdésben előírt mentesség csak akkor alkalmazható vállalkozások társulása és tagjai között létrejött, vagy az ilyen társulás és szállítói között létrejött vertikális megállapodásokra, ha valamennyi tag árukat értékesítő kiskereskedő, és ha a társulás egyes tagjainak saját kapcsolt vállalkozásaival együtt elért teljes éves üzleti forgalma nem haladja meg az 50 millió eurót; az ilyen társulások által kötött vertikális megállapodások, a 81. cikknek a társulás tagjai között létrejött horizontális megállapodásokra és a társulás által elfogadott döntésekre való alkalmazásának sérelme nélkül, e rendelet hatálya alá tartoznak.

(3) Az (1) bekezdésben előírt mentességet alkalmazni kell a szellemi tulajdonjogoknak a vevőre történő átruházására vonatkozó vagy a vevő általi hasznosítására vonatkozó rendelkezéseket tartalmazó vertikális megállapodásokra, feltéve, hogy ezek a rendelkezések nem képezik az ilyen megállapodások elsődleges célját, és közvetlenül az áruknak vagy a szolgáltatásoknak a vevő vagy annak vevői által történő felhasználására, eladására vagy viszonteladására vonatkoznak. A mentesség alkalmazásának feltétele az, hogy a szerződés szerinti áruk vagy szolgáltatások tekintetében ezek a rendelkezések nem tartalmaznak az e rendelet alapján nem mentesített vertikális korlátozásokkal azonos célú vagy hatású versenykorlátozásokat.

(4) Az (1) bekezdésben előírt mentességet nem lehet alkalmazni a versenytárs vállalkozások között létrejött vertikális megállapodásokra; azonban alkalmazni kell akkor, ha a versenytárs vállalkozások nem kölcsönös vertikális megállapodást kötnek és:

a) a vevő teljes éves üzleti forgalma nem haladja meg a 100 millió eurót, vagy

b) a szállító árukat gyárt és forgalmaz, míg a vevő olyan forgalmazó, amely nem gyárt a szerződés szerinti árukkal versengő árut, vagy

c) a szállító a kereskedelem több szintjén nyújt szolgáltatást, míg a vevő nem nyújt versengő szolgáltatásokat a kereskedelemnek azon a szintjén, amelyen a szerződés szerinti szolgáltatásokat vásárolja.

(5) Ezt a rendeletet nem lehet alkalmazni azokra a vertikális megállapodásokra, amelyek tárgya valamely más csoportmentesítő rendelet hatálya alá tartozik.

3. cikk

(1) E cikk (2) bekezdésére is figyelemmel, a 2. cikkben előírt mentesség alkalmazásának feltétele az, hogy a szállító piaci részesedése azon az érintett piacon, amelyen a szerződés szerinti árukat vagy szolgáltatásokat értékesíti, ne haladja meg a 30%-ot.

(2) A kizárólagos szállítási kötelezettségeket tartalmazó vertikális megállapodások esetében a 2. cikkben előírt mentesség alkalmazásának feltétele az, hogy a vevő piaci részesedése azon az érintett piacon, amelyen a szerződés szerinti árukat vagy szolgáltatásokat vásárolja, ne haladja meg a 30%-ot.

4. cikk

A 2. cikkben előírt mentességet nem lehet alkalmazni azokra a vertikális megállapodásokra, amelyeknek célja, közvetlenül vagy közvetve, önmagukban vagy más, a felek irányítása alatt álló tényezőkkel együtt, a következő:

a) a vevő azon képességének korlátozása, hogy saját eladási árát megállapítsa, nem sértve azt a lehetőséget, hogy a szállító maximált eladási árát írjon elő vagy eladási árát javasoljon, feltéve, hogy azok a felek bármelyike részéről történő nyomásgyakorlás vagy ösztönzés eredményeként nem vezetnek rögzített vagy minimális eladási árhoz;

b) korlátozás arra vonatkozóan, hogy a vevő milyen területen, illetve milyen vevőkör számára értékesítheti a szerződéses árukat vagy szolgáltatásokat, kivéve:

— a szállító számára fenntartott, vagy a szállító által másik vevő részére kiosztott kizárólagos területre vagy kizárólagos vevőkör részére történő aktív eladás korlátozását, amennyiben ez a korlátozás nem korlátozza a vevő vevőköre általi eladásokat,

— a végső felhasználók számára a nagykereskedőként működő vevő által történő eladások korlátozását,

— a nem-szerződéses forgalmazók számára egy szelektív forgalmazási rendszer tagjai által történő eladások korlátozását, és

— a vevő azon képességének korlátozását, hogy beépítés céljára szállított összetevőket adjon el olyan vevőkör számára, amely azokat a szállító által előállított árukkal azonos típusú áruk gyártásában használná fel;

c) a végső felhasználók számára egy szelektív forgalmazási rendszer kiskereskedőként működő tagjai által történő aktív vagy passzív eladások korlátozása, nem sértve annak lehetőségét, hogy a rendszer valamely tagja számára megtiltsák a be nem jegyzett székhelyen történő működést;

d) a forgalmazók között szelektív forgalmazási rendszeren belül végrehajtott keresztszállítások korlátozása, beleértve a kereskedelem különböző szintjein működő forgalmazókat;

e) olyan korlátozás, amelyben az összetevők szállítója és az ilyen összetevőket beépítő vevő állapotodott meg, és amely abban korlátozza a szállítót, hogy az összetevőket pótalkatrészekként adja el végső felhasználóknak, javító-műhelyeknek vagy olyan más szolgáltatóknak, amelyeket a vevő nem bízott meg áruinak javításával, illetve karbantartásával.

5. cikk

A 2. cikkben előírt mentességet nem lehet alkalmazni a következő, vertikális megállapodásokban szereplő kötelezettségekre:

a) olyan közvetlen vagy közvetett versenytilalmi kötelezettségre, amely határozatlan időre vagy öt évet meghaladó időtartamra szól. Az a versenytilalmi kötelezettség, amely öt év után hallgatólagosan megújítható, határozatlan időtartamra kötöttnek tekintendő. Az ötéves időbeli korlátozást azonban nem lehet alkalmazni abban az esetben, ha a szerződés szerinti árukat vagy szolgáltatásokat a vevő a szállító tulajdonában lévő vagy a szállító által a vevővel kapcsolatban nem álló harmadik személytől bérelt telephelyről és területéről értékesíti, feltéve, hogy a versenytilalmi kötelezettség időtartama nem haladja meg a telephelynek és területnek a vevő által történő birtoklása időtartamát;

b) olyan közvetlen vagy közvetett kötelezettségre, amelynek értelmében a vevő a megállapodás megszűnése után nem gyárt, nem vásárol, nem ad el vagy viszonteladás keretében nem értékesít árukat vagy szolgáltatásokat, kivéve, ha az ilyen kötelezettség:

— a szerződés szerinti árukkal vagy szolgáltatásokkal versengő árukra vagy szolgáltatásokra vonatkozik, és

— arra a telephelyre és területre korlátozódik, ahol a vevő a szerződés időtartama alatt működött, valamint

— a szállító által a vevőre átruházott know-how védelméhez elengedhetetlen,

és feltéve, hogy az ilyen versenytilalmi kötelezettség időtartama a megállapodás megszűnését követő egyéves időtartamra korlátozódik; ez a kötelezettség nem sérti olyan, határozatlan időtartamú korlátozás lehetőségét, amely a közkinccsé még nem vált know-how hasznosítására és nyilvánosságra hozatalára vonatkozik;

c) olyan közvetlen vagy közvetett kötelezettségre, amelynek értelmében a szelektív forgalmazási rendszer tagjai meghatározott versenytárs szállítók márkáit nem értékesítik.

6. cikk

A Bizottság, a 19/65/EGK rendelet 7. cikkének (1) bekezdése alapján, visszavonhatja az e rendelet által biztosított kedvezményt, ha egy adott esetben azt állapítja meg, hogy az e rendelet hatálya alá tartozó vertikális megállapodásoknak mégis olyan hatásai vannak, amelyek a Szerződés 81. cikkének (3) bekezdésében megállapított feltételekkel összeegyeztethetetlenek, és különösen abban az esetben, ha az érintett piacra való bejutást vagy az ott folyó versenyt a versenytárs szállítók vagy vevők által végrehajtott hasonló vertikális korlátozások párhuzamos hálózatainak kumulatív hatásai jelentősen korlátozzák.

7. cikk

Ha a 2. cikkben előírt mentesség hatálya alá tartozó vertikális megállapodások adott esetben egy tagállam területén vagy annak egy, az elkülönült földrajzi piac minden tulajdonságával rendelkező részén olyan hatásokat váltanak ki, amelyek a Szerződés 81. cikkének (3) bekezdésében megállapított feltételekkel összeegyeztethetetlenek, az adott tagállam hatáskörrel rendelkező hatóságai, a 6. cikkben meghatározott feltételek mellett, a kérdéses terület tekintetében visszavonhatják az e rendelet által biztosított kedvezményt.

8. cikk

(1) A 19/65/EGK rendelet 1a. cikke alapján a Bizottság rendeleti úton úgy rendelkezhet, hogy amennyiben a hasonló vertikális korlátozások párhuzamos hálózatai az érintett piac 50%-ánál nagyobb területre terjednek ki, ezt a rendeletet nem lehet alkalmazni az arra a piacra vonatkozó, meghatározott korlátozásokat tartalmazó vertikális megállapodásokra.

(2) Az (1) bekezdés szerinti rendeletet legkorábban az elfogadását követő hat hónap után lehet alkalmazni.

9. cikk

(1) A 3. cikk (1) bekezdésében szereplő 30%-os piaci részesedést a szerződés szerinti áruk és szolgáltatások, valamint a szállító által értékesített és a vevő által a termékek jellemzői, ára és rendeltetése alapján felcserélhetőnek vagy helyettesíthetőnek tekintett áruk és szolgáltatások piaci eladási értéke alapján kell kiszámítani; ha piaci eladási értékre vonatkozó adatok nem állnak rendelkezésre, más megbízható piaci információkra, köztük a piaci eladási volumenekre, alapozott becsléseket lehet felhasználni az érintett vállalkozás piaci részesedésének megállapításához. A 3. cikk (2) bekezdésének alkalmazása céljából vagy a piaci vételi értéket, vagy annak becsült értékét kell felhasználni a piaci részesedés kiszámításához.

(2) A 3. cikkben előírt piaci részesedési küszöb alkalmazása során a következő szabályokat kell alkalmazni:

a) a piaci részesedést az előző naptári évre vonatkozó adatok alapján kell kiszámítani;

b) a piaci részesedésbe beletartozik minden, az integrált forgalmazók számára értékesítés céljából szállított áru és szolgáltatás;

c) ha a piaci részesedés kezdetben nem több, mint 30%, de később e szint fölé emelkedik anélkül, hogy a 35%-ot meghaladná, a 2. cikkben előírt mentességet a 30%-os piaci részesedési küszöbérték első alkalommal történő átlépésének éve utáni két egymást követő naptári évben továbbra is alkalmazni kell;

d) ha a piaci részesedés kezdetben nem több, mint 30%, de később 35% fölé emelkedik, a 2. cikkben előírt mentességet a 35%-os szint első alkalommal történő átlépésének évét követő egy naptári évig továbbra is alkalmazni kell;

e) a c) és a d) pontban foglalt kedvezményeket nem lehet úgy összesíteni, hogy azok meghaladják a két naptári éves időtartamot.

10. cikk

(1) A 2. cikk (2) és (4) bekezdése szerinti teljes éves üzleti forgalom kiszámítása céljából össze kell adni a vertikális megállapodás érintett részes fele által a megelőző pénzügyi év során elért üzleti forgalom értékét és a kapcsolatos vállalkozásai által elért üzleti forgalom értékét, valamennyi áru és szolgáltatás tekintetében, az adók és az egyéb díjak nélkül. E célból nem lehet figyelembe venni a vertikális megállapodásban részes fél és kapcsolatos vállalkozásai közötti, illetőleg a kapcsolatos vállalkozásai közötti ügyleteket.

(2) A 2. cikkben előírt mentességet továbbra is alkalmazni kell, ha két egymást követő pénzügyi év során a teljes éves üzleti forgalom küszöbértékét legfeljebb 10%-kal meghaladják.

11. cikk

(1) E rendelet alkalmazásában a „vállalkozás”, a „szállító” és a „vevő” fogalmán a megfelelő kapcsolatos vállalkozásokat is érteni kell.

(2) „Kapcsolatos vállalkozások” a következők:

a) olyan vállalkozások, amelyekben a megállapodásban részes fél közvetlenül vagy közvetve,

— a szavazati jogok több mint fele gyakorlásának jogával rendelkezik, vagy

— a felügyelő bizottság, az igazgatótanács vagy a vállalkozást jogszerűen képviselő testületek tagjai több mint felének kinevezése jogával rendelkezik, vagy

— a vállalkozás ügyeinek igazgatására jogosult;

b) olyan vállalkozások, amelyek a megállapodás valamely részesének vonatkozásában közvetve vagy közvetlenül rendelkeznek az a) pontban felsorolt jogokkal, illetve hatáskörökkel;

c) olyan vállalkozások, amelyekben a b) pontban említett valamely vállalkozás közvetve vagy közvetlenül rendelkezik az a) pontban felsorolt jogokkal, illetve hatáskörökkel;

d) olyan vállalkozások, amelyekben a megállapodás valamely részese az a), b) vagy c) pontban említett vállalkozások egyikével vagy közülük többel együttesen rendelkezik az a) pontban felsorolt jogokkal, illetve hatáskörökkel, illetve olyan vállalkozások, amelyekben az utóbbi vállalkozások közül kettő vagy több együttesen rendelkezik az a) pontban felsorolt jogokkal, illetve hatáskörökkel;

e) olyan vállalkozások, amelyekben az a) pontban felsorolt jogokkal, illetve hatáskörökkel együttesen rendelkeznek:

— a megállapodás részesei, vagy azoknak az a)—d) pontokban említett kapcsolatos vállalkozásai, vagy

— a megállapodás egy vagy több részese, vagy azoknak az a)—d) pontokban említett egy vagy több kapcsolatos vállalkozása és egy vagy több harmadik fél.

(3) A 3. cikk alkalmazásában az e cikk (2) bekezdésének e) pontjában említett vállalkozások piaci részesedését egyenlően kell felosztani a (2) bekezdés a) pontjában felsorolt jogokkal, illetve hatáskörrel rendelkező egyes vállalkozások között.

12. cikk

(1) Az 1983/83/EGK⁴, az 1984/83/EGK⁵ és a 4087/88/EGK⁶ bizottsági rendeletben előírt mentességet 2000. május 31-ig továbbra is alkalmazni kell.

(2) Az EK-szerződés 81. cikkének (1) bekezdésében megállapított tilalmat nem lehet alkalmazni a 2000. június 1-je és 2001. december 31-e közötti időszakban azokra a 2000. május 31-én már hatályban lévő megállapodásokra, amelyek nem elégitik ki az e rendeletben előírt mentességi feltételeket, de kielégítik az 1983/83/EGK, az 1984/83/EGK vagy a 4087/88/EGK rendeletekben előírt mentességi feltételeket.

13. cikk

Ez a rendelet 2000. január 1-jén lép hatályba.

Ezt a rendeletet 2000. június 1-jétől kell alkalmazni, a 12. cikk (1) bekezdésének kivételével, amelyet 2000. január 1-jétől kell alkalmazni.

Ez a rendelet 2010. május 31-én hatályát veszti.

Ez a rendelet egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

Kelt Brüsszelben, 1999. december 22-én.

A Bizottság részéről:

Mario MONTI

a Bizottság tagja

⁴ HL L 173. szám, 1983. 06. 30., 1. o.

⁵ HL L 173. szám, 1983. 06. 30., 5. o.

⁶ HL L 359. szám, 1988. 12. 28., 46. o.

**A Bizottság
1995. június 28-i, 1475/95/EK
rendelete**

**a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének
gépjármű-forgalmazási és szervizmegállapodások
egyes csoportjaira történő alkalmazásáról**

Az Európai Közösségek Bizottsága,

tekintettel az Európai Közösséget létrehozó szerződésre, tekintettel a legutóbb Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási okmányával módosított, a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének megállapodások és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 1965. március 2-i, 19/65/EGK tanácsi rendeletre,¹ és különösen annak 1. cikkére,

e rendelet tervezetének közzétételét követően²,

a versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal folytatott konzultációt követően,

mivel:

(1) A 19/65/EGK rendelet felhatalmazza a Bizottságot arra, hogy rendelettel alkalmazza a Szerződés 85. cikkének (3) bekezdését a 85. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások egyes csoportjaira, amelyekben csak két vállalkozás vesz részt, és az egyik fél abban állapodik meg a másikkal, hogy bizonyos árukat viszonteladásra a közös piac meghatározott területén csak neki szállít. A számos gépjármű-forgalmazási és szervizmegállapodás áttekintése során összegyűjtött tapasztalat alapján meghatározható a megállapodások egy olyan csoportja, amely általános megítélés szerint kielégíti a 85. cikk (3) bekezdésében meghatározott feltételeket. Ezek olyan meghatározott vagy határozatlan időre kötött megállapodások, amelyekben a szállító fél azzal bízta meg a viszonteladó felet, hogy segítse elő a gépjárműipar bizonyos termékeinek meghatározott területen való forgalmazását és szervizelését, és a szállító vállalja, hogy a szerződésben meghatározott területen a szerződés szerinti árukat viszonteladásra csak a kereskedőnek vagy a kereskedő mellett a forgalmazási hálózat korlátozott számú más vállalkozásának szállítja.

E rendelet alkalmazásának megkönnyítése érdekében a 10. cikk meghatároz egyes fogalmakat.

(2) Annak ellenére, hogy az 1., 2. és 3. cikkben felsorolt kötelezettségek célja vagy hatása a közös piacon belül általában a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, és általában képesek is a tagállamok közti kereskedelem befolyásolására, a 85. cikk (3) bekezdése alapján a Szerződés 85. cikkének (1) bekezdésében foglalt tilalmakat mégis e megállapodásokra alkalmazhatatlanná nyilváníthatják, bár csak bizonyos korlátozó feltételekkel.

(3) A Szerződés 85. cikke (1) bekezdésének alkalmazhatósága a gépjárműipar forgalmazási és szervizmegállapodásaira különösen abból a tényből adódik, hogy a valamely gyártó forgalmazási rendszerének keretében meghatározott és e rendelet 1—4. cikkében felsorolt versenykorlátozásokat és kötelezettségeket általában az egész közös piacon azonos vagy hasonló formában határozzák meg. A gépjárműgyártók hasonló versenykorlátozásokat tartalmazó megállapodásainak hálójára átszövi az egész közös piacot vagy annak jelentős részét, és így nemcsak a tagállamokon belüli forgalmazást és szerviztevékenységet, hanem a tagállamok közti kereskedelmet is befolyásolja.

(4) A kizárólagos és szelektív forgalmazásra vonatkozó záradékok a gépjárműiparban nélkülözhetetlen és ésszerű rendelkezéseknek tekinthetők, mivel a gépjárművek olyan tartós fogyasztási cikkek, amelyek szakszerű karbantartást és javítást rendszeres időközökben és váratlan időpontokban egyaránt igényelnek, nem mindig azonos helyen. A kifejezetten a termékre szakosított szervizelés biztosítása céljából a gépjárműgyártók együttműködnek a kiválasztott kereskedőkkel és javítóműhelyekkel. Az ilyen együttműködés már kapacitási és hatékonysági okokból sem terjeszthető ki korlátlan számú kereskedőre és javítóműhelyre. A szerviztevékenység és a forgalmazás összekapcsolása hatékonyabbnak tekinthető, mintha elkülönülne egymástól az új járműveket forgalmazó szervezet és egy olyan, szerviztevékenységet végző szervezet, amely pótalkatrészeket is forgalmaz, különösen azért, mert mielőtt az új járművet a végső fogyasztónak átadják, a forgalmazási rendszerben működő vállalkozásnak a gyártó iránymutatása alapján el kell végeznie a jármű műszaki felülvizsgálatát.

(5) A szerződéses hálózaton keresztül megvalósuló forgalmazás azonban a forgalmazás hatékonysága szempontjából nem mindenképpen nélkülözhetetlen. Ezért kell előírni, hogy a szerződés szerinti áruk viszonteladók részére történő szállítása nem tiltható meg, ha a viszonteladók

— ugyanahhoz a forgalmazási rendszerhez tartoznak [3. cikk 10. pontjának *a*) alpontja], vagy

— olyan pótalkatrészeket vásárolnak, amelyeket saját maguk használnak javítási vagy karbantartási munkák elvégzéséhez [3. cikk 10. pontjának *b*) alpontja].

A gyártó vagy a forgalmazási rendszer vállalkozásai által a szelektív forgalmazási rendszer védelme céljából megtett intézkedések az e rendelet alapján adott mentességgel összeegyeztethetők. Ez különösen vonatkozik a kereskedőnek arra a kötelezettségére, hogy közvetítő kereskedő szolgáltatást igénybe vevő végső fogyasztó részére csak akkor adhat el járműveket, ha a fogyasztó meghatalmazta a közvetítő kereskedőt arra, hogy ügynökékként eljárjon (3. cikk 11. pontja).

(6) Lehetővé kell tenni, hogy a forgalmazási hálózathoz nem tartozó nagykereskedőket megakadályozzák abban, hogy a gépjárműgyártóktól származó alkatrészek viszonteladását végezhessék. Feltételezhető, hogy egy olyan, a fogyasztó számára kedvező rendszer, amelyben a szerződés

¹ HL 36. szám, 1965. 03. 06., 533/65. o.

² HL C 379. szám, 1994. 12. 31., 16. o.

szerinti teljes termékcsalád pótalkatrészei gyorsan beszerezhetők, beleértve azokat az alkatrészeket is, amelyekből a forgalom csekély, nem tartható fenn a szerződéses hálózat közreműködési kötelezettsége nélkül.

(7) A versengő termékekkel végzett kereskedés tilalma azzal a feltétellel mentesíthető, hogy nem akadályozza meg a kereskedőt abban, hogy más márkákat bármiféle összetévesztés veszélyének kiküszöbölése mellett forgalmazzon (3. cikk 3. pontja). A kereskedőnek az a kötelezettsége, hogy legfeljebb elkülönített üzlethelyiségekben árusíthatja más gyártók termékeit elkülönült üzletvitel mellett, összekapcsolva a különféle gyártmányok összetévesztésének kiküszöbölésére vonatkozó általános kötelezettséggel, minden gyártmány számára minden eladóhelyen biztosítja a forgalmazás kizárólagosságát. Ez utóbbi kötelezettségét a kereskedőnek jóhiszeműen kell teljesítenie, hogy a forgalomfejlesztés, az értékesítés és a vevőszolgálat semmiképpen ne tévessze meg a fogyasztót, vagy ne vezessen a kereskedőnek versengő gyártmányok szállítóival szembeni tisztességtelen magatartásához. A versengő termékek versenyképességének megőrzése érdekében a külön üzlethelyiségekben való elkülönült üzletvitelt külön jogi személyként kell végezni. Az ilyen kötelezettség a kereskedőt a szerződés szerinti áruk eladásának és szervizelésének fejlesztésére ösztönzi és ezzel segíti a versenyt e termékek és a velük versengő termékek között. Ezek az előírások nem akadályozzák meg, hogy a kereskedő ugyanabban a műhelyben ajánljon és nyújtson karbantartási és javítási szolgáltatásokat a vele versengő gépjármű márkák számára is, kötelezhető viszont arra, hogy ne engedje meg, hogy harmadik személyek a szállító befektetéseiből méltánytalan módon hasznot húzzanak (3. cikk 4. pontja).

(8) A hatékony forgalmazás szempontjából azonban a versengő termékekkel való kereskedésre kimondott tilalom nem minden körülmények között tekinthető nélkülözhetetlennek. Biztosítani kell, hogy a kereskedők harmadik személyektől szabadon szerezhessenek be olyan alkatrészeket, amelyek elérik a gyártó által szállított alkatrészek minőségi színvonalát, és szabadon használhassák és árusíthassák azokat. Ebből a szempontból vélelmezhető, hogy minden, azonos termelési forrásból származó alkatrész azonos sajátosságokkal bír és azonos eredetű; szükség esetén a kereskedőknek pótalkatrészeket kínáló gyártóknak kell igazolniuk, hogy az ilyen alkatrészek megfelelnek a járműgyártó részére szállítottaknak. A kereskedőknek meg kell őrizniük továbbá a szabadságukat arra, hogy kiválasszák a szerződés szerinti termékcsalád gépjárműveihez használható azon alkatrészeket, amelyek teljesítik vagy túlteljesítik a minőségi előírásokat. A versengő termékekkel való kereskedésre vonatkozó tilalomnak ez a korlátozása egyaránt számításba veszi a járművek biztonságos voltának fontosságát és a tényleges verseny fenntartását [3. cikk 5. pontja és 4. cikk (1) bekezdésének 6. és 7. pontja].

(9) A kereskedőt a szerződésben meghatározott területen kívül terhelő korlátozások a kereskedőt arra bírják rá,

hogy a szerződésben meghatározott, ellenőrizhető területen jobban végezze a forgalmazást és a szervizelést, a fogyasztókéhoz közelebbi szemszögből ismerje a piacot és még inkább a fogyasztók igényeihez igazítsa kínálatát [3. cikk (8) és (9) bekezdése]. A szerződés szerinti áruk iránti keresletnek azonban rugalmasnak kell maradnia, és területileg nem korlátozottnak. A kereskedőknek nem csak a szerződés szerinti áruk iránt a szerződésben meghatározott területen jelentkező keresletet kell tudniuk kielégíteni, hanem a közös piac más területein lévő személyek és vállalkozások keresletét is. Nem szabad megakadályozni, hogy a kereskedők a média igénybevételével a szerződésben meghatározott területen kívül található vevőkhöz szólóan hirdessenek, mivel egy ilyen hirdetés nem sérti a szerződésben meghatározott területen való eladások növelésére vonatkozó követelményt. Nem tartozik a hirdetés elfogadható eszközei közé a vevővel való közvetlen és személyes kapcsolatteremtés, függetlenül attól, hogy az telefonon vagy más távközlési eszköz igénybevételével, személyes látogatás keretében vagy személyre szóló levél útján történik.

(10) A vállalkozások nagyobb jogbiztonsága érdekében célszerű meghatározni a kereskedőt terhelő egyes kötelezettségeket, amelyek nem akadályai a forgalmazási és vevőszolgálati minimumkövetelmények betartására [4. cikk (1) bekezdésének 1. pontja], a megrendelések rendszerességére [4. cikk (1) bekezdésének 2. pontja], a felek egyetértésével kialakított, vagy annak hiányában szakértő harmadik személy által meghatározott mennyiségi eladási vagy készletezési célkitűzések elérésére [4. cikk (1) bekezdésének 3—5. pontja] és a vevőszolgálat ellátásának szabályaira [4. cikk (1) bekezdésének 6—9. pontja] vonatkozó mentesítésnek. Ezek a kötelezettségek közvetlen összefüggésben állnak az 1., 2. és 3. cikkben meghatározottakkal, és befolyásolják azok versenykorlátozó hatását. Ezért ugyanazokból az okokból mentesíthetők, mint az utóbbiak, ha egyedi esetekben a Szerződés 85. cikkének (1) bekezdésében kimondott tilalom hatálya alá esnek [4. cikk (2) bekezdése].

(11) A 19/65/EGK rendelet alapján meg kell határozni azokat a feltételeket, amelyeknek teljesülniük kell ahhoz, hogy a tilalom alkalmazhatatlanná nyilvánítása hatályossá váljon.

(12) Az 5. cikk (1) bekezdése 1. pontjának *a*) és *b*) alpontja értelmében a mentesítésnek feltétele, hogy a hálózat vállalkozásai a jármű közös piaci vásárlási helyétől függetlenül garanciális szolgáltatásokat és ingyenes szerviztevékenységet teljesítsenek, járművisszahívást követően is, és a jármű biztonságos és megbízható működéséhez szükséges javítási és karbantartási szolgáltatásokat végezzenek. E rendelkezések célja annak megakadályozása, hogy a fogyasztót korlátozzák abban, hogy a közös piacon bárhol vásároljon.

(13) Az 5. cikk (1) bekezdése 2. pontja *a*) alpontjának célja, hogy lehetővé tegye a gyártó számára összehangolt

forgalmazási rendszer kiépítését, anélkül hogy akadályozná a kereskedők és alvállalkozóik közti bizalmi viszony kialakulását. Ezért a szállítónak fenn kell tudnia tartani magának a jogot arra, hogy a kereskedő alvállalkozókijelöléséhez hozzájáruljon, de nem engedhető meg számára, hogy hozzájárulását önkényesen megtagadja.

(14) Az 5. cikk (1) bekezdése 2. pontjának *b*) alpontja azt követeli meg a szállítótól, hogy ne rójon a forgalmazási hálózatban működő kereskedőre olyan, a 4. cikk (1) bekezdésében meghatározott követelményeket, amelyek diszkriminatívak vagy méltánytalanok.

(15) Az 5. cikk (1) bekezdése 2. pontjának *c*) alpontja fellép az ellen, hogy a kereskedő kereslete a szállítóra összpontosuljon, ami az árengedmények halmozódásából adódhat. Ez a rendelkezés meg kívánja őrizni a pótalkatrész-szállítók esélyegyenlőségét, akiknek nincs olyan széles kínálatuk, mint a gyártónak.

(16) Az 5. cikk (1) bekezdése 2. pontjának *d*) alpontja a mentességet attól a feltételtől teszi függővé, hogy a kereskedő képes legyen közös piaci vevők számára sorozatban gyártott, a vevők lakóhelyén vagy a jármű nyilvántartásba vételének helyén előírt műszaki kialakítású személygépkocsikat a szállítótól vásárolni, ha a gyártó a kereskedő szerződés szerinti termékcsaládjának megfelelő modelljét a forgalmazási hálózat vállalkozásainak közvetítésével ugyancsak kínálja [10. cikk 10. pontja]. Ez a rendelkezés annak veszélyét kívánja elhárítani, hogy a gyártó és a forgalmazási hálózat vállalkozásai a közös piac különböző részein a termékek tekintetében fennálló különbségeket a piac szétördelésére használják fel.

(17) Az 5. cikk (2) bekezdése a mentességet olyan minimumfeltételektől teszi függővé, amelyeknek célja annak megakadályozása, hogy a kereskedő a rá rótt kötelezettségek következtében a szállítótól gazdaságilag túlzottan függővé váljon, és hogy versenycselekményeket, amelyeknek elvégzésére módja nyílna, azért ne végezzen el, mert az ellentétben állna a gyártónak vagy a forgalmazási hálózat más vállalkozásainak érdekeivel.

(18) Az 5. cikk (2) bekezdésének 1. pontja értelmében a kereskedő tárgyszerűen indokolt okokból kifogást emelhet az ellen, hogy a 3. cikk 3. pontjának hatálya alá tartozó túlzott kötelezettségeket teljesítsen.

(19) Az 5. cikk (2) bekezdésének 2. és 3. pontja, valamint az 5. cikk (3) bekezdése mentességi minimumkövetelményeket határoz meg a forgalmazási és szervizmegállapodások időtartamára és megszüntetésére vonatkozóan, mert a kereskedő által a szerződés szerinti áruk forgalmazásának és szervizelésének javítása érdekében végzett befektetések és egy rövid lejáratú vagy rövid felmondási idővel megszüntethető megállapodás együttesen nagymértékben megnövelik a kereskedő függőségét a szállítótól. Hogy azonban a rugalmas és hatékony forgalmazási struktúrák kialakítása elé ne gördüljenek akadályok, a szállítónak

jogosultnak kell lennie arra, hogy megszüntesse a megállapodást, ha szükségessé válik a hálózat egészének vagy jelentős részének az átszervezése. Az esetleges viták gyors rendezésének lehetővé tétele érdekében rendelkezni kell szakértő harmadik személy vagy döntőbíró igénybevételéről, aki a felek egyetértésének hiányában dönt, anélkül hogy ez sértené a felek azon jogát, hogy az alkalmazandó nemzeti joguk rendelkezéseinek megfelelően az illetékes bírósághoz forduljanak.

(20) A 19/65/EGK rendeletnek megfelelően meg kell határozni azokat a korlátozásokat vagy kikötéseket, amelyek nem szerepelhetnek a forgalmazási megállapodásokban azért, hogy a Szerződés 85. cikkének (1) bekezdésének az e rendeletben kinyilvánított alkalmazhatatlansága hatályossá válhasson. [6. cikk (1) bekezdésének 1—5. pontja]. Meg kell határozni továbbá a megállapodásban részes feleknek azokat a cselekményeit is, amelyek automatikusan a mentesség kedvezményének elvesztéséhez vezetnek, ha módszeresen és ismétlődően követik el azokat [6. cikk (1) bekezdésének 6—12. pontja].

(21) A versenyre gyakorolt jelentős hatásuk miatt ki kell zárni a csoportmentességből azokat a megállapodásokat, amelyekben az egyik gépjárműgyártó a termékeinek forgalmazásával egy másik gyártót bíz meg [6. cikk (1) bekezdésének 1. pontja].

(22) Annak biztosítására, hogy a felek tiszteletben tartásuk e rendelet alkalmazhatóságának korlátait, ugyancsak ki kell zárni a mentességből azokat a megállapodásokat, amelyek tárgya meghaladja a termékek és szolgáltatások 1. cikkben meghatározott körét vagy amelyek e rendelet által nem mentesített versenykorlátozásokról rendelkeznek [6. cikk (1) bekezdésének 2. és 3. pontja].

(23) Nem vonatkozik a mentesség az olyan esetekre sem, amikor a felek e rendelet hatálya alá tartozó árukra vonatkozóan állapodnak meg olyan kombinált kötelezettségekben, amelyeket legutóbb Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási okmányával módosított, a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a kizárólagos forgalmazási megállapodások, illetve a kizárólagos beszerzési megállapodások egyes típusaira történő alkalmazásáról szóló, 1983/83/EGK, illetve 1984/83/EGK bizottsági rendelet alapján mentesítettek, de amelyek meghaladják az e rendelet által mentesített kötelezettségek körét [6. cikk (1) bekezdésének 4. pontja].

(24) A kereskedő befektetéseinek védelmére és annak megakadályozására, hogy a szállítók a megállapodások megszüntetésére vonatkozó szabályokat megkerüljék, meg kell erősíteni, hogy a mentesség nem vonatkozik azokra az esetekre, amikor a szállító fenntartja magának a jogot arra, hogy a szerződésben meghatározott időszak alatt egyoldalúan megváltoztassa a kereskedőnek megadott kizárólagos területi koncesszió kikötéseit [6. cikk (1) bekezdésének 5. pontja].

(25) A tényleges versenynek a forgalmazás szakaszában való fenntartása céljából elő kell írni, hogy a gyártó vagy a szállító elveszíti a mentesség kedvezményét, ha korlátozza a kereskedőt abban, hogy a viszonteladási árak tekintetében saját üzletpolitikát alakítson ki [6. cikk (1) bekezdésének 6. pontja].

(26) Az egységes piac elve megköveteli, hogy a fogyasztók bárhol vásárolhassanak gépjárművet a Közösségben, ahol az árak és más feltételek a legkedvezőbbek, és el is adhassák gépjárművüket, feltéve, hogy a viszonteladás nem szolgál kereskedelmi célokat. Következésképpen az e rendelet által biztosított kedvezményből nem részesülhetnek azok a gyártók vagy szállítók, akik a párhuzamos importot vagy exportot a fogyasztókkal, a meghatalmazott közvetítő kereskedőkkel vagy a hálózathoz tartozó vállalkozásokkal szemben megtett intézkedéseikkel korlátozzák [6. cikk (1) bekezdésének 7. és 8. pontja].

(27) Hogy a fogyasztók érdekében a tényleges verseny a karbantartás és a javítások piacán is biztosítható legyen, a mentességet meg kell tagadni azoktól a gyártóktól vagy szállítóktól is, akik akadályozzák a független pótalkatrészgyártók és -forgalmazók piacra jutását, vagy korlátozzák a viszonteladókat vagy javítóműhelyeket — függetlenül attól, hogy azok a hálózathoz tartoznak-e vagy sem — abban, hogy olyan pótalkatrészeket vásároljanak és használjanak, amelyek elérik az eredeti pótalkatrészek minőségi színvonalát. A kereskedő azon jogának, hogy ilyen minőségű pótalkatrészeket az általa kiválasztott külső vállalkozásoktól szerezzen be, és ezzel összefüggésben e vállalkozások azon jogának, hogy pótalkatrészeket az általuk kiválasztott viszonteladónak szállítsanak, továbbá azon szabadságuknak, hogy védjegyüket vagy logójukat feltüntessék rajtuk, a pótalkatrészekre vonatkozó ipari tulajdonjogok tiszteletben tartásával kell érvényesülnie [6. cikk (1) bekezdésének 9—11. pontja].

(28) Hogy a végső fogyasztóknak valódi lehetőségük legyen választani a hálózathoz tartozó és a független javítóműhelyek között, a gyártókat kötelezni kell arra, hogy bocsássák a hálózaton kívüli javítóműhelyek rendelkezésére a gépjárműmárkáik javításához és karbantartásához szükséges műszaki információkat, figyelembe véve ugyanakkor a gyártónak azt a jogos érdekét, hogy szellemi tulajdonjogainak, valamint azonosított, lényeges és titkos know-how-jának hasznosítási módjáról saját maga dönthessen akkor, amikor harmadik személyeknek licenciat ad. E jogok gyakorlásakor azonban el kell kerülni mindenféle megkülönböztetést vagy más visszaélést [6. cikk (1) bekezdésének 12. pontja].

(29) Az egyértelműség érdekében meg kell határozni, hogy milyen joghatásai vannak a mentesítés e rendeletben meghatározott esetekben történő alkalmazhatatlanságának [6. cikk (2) és (3) bekezdése].

(30) A forgalmazási és vevőszolgálati megállapodások az 5. és 6. cikkben meghatározott feltételektől függően

mindaddig mentesíthetők, amíg az 1—4. cikk hatálya alá tartozó kötelezettségek alkalmazása a fogyasztók számára javítja a forgalmazást és a vevőszolgálatot, és amíg tényleges verseny áll fenn a közös piacon belül nemcsak a gyártók forgalmazási rendszerei között, hanem bizonyos mértékig minden egyes rendszeren belül is. Abból az elvből lehet kiindulni, hogy az 1. cikkben meghatározott termékcsoporthoz tekintetében jelenleg a tényleges versenyhez szükséges feltételek is megvannak a tagállamok közötti kereskedelemben, mégpedig úgy, hogy az e versenyből származó előnyökből általában részesülnek az európai fogyasztók.

(31) Átmeneti rendelkezéseket kell hozni azokra a megállapodásokra vonatkozóan, amelyek e rendelet hatálybalépésekor még hatályban vannak, és eleget tesznek a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a gépjármű-forgalmazási és szervizmegállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, legutóbb Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási okmányával módosított 1984. december 12-i, 123/85/EGK bizottsági rendelet³ által előírt mentesítési feltételeknek (7. cikk). Ezenkívül pontosan meg kell határozni a Bizottságnak azt a jogosítványát, hogy egyedi esetben visszavonhatja a mentesség kedvezményét, vagy megváltoztathatja annak terjedelmét, és példálózóan fel kell sorolni néhány fontos esetsoportot (8. cikk). Ha a Bizottság a 8. cikk 2. pontjában meghatározott visszavonási jogosítványával él, akkor figyelembe kell vennie minden olyan árkülönbséget, amely alapvetően nem nemzeti fiskális intézkedéseknek vagy a valutaárfolyamok tagállamok közötti ingadozásainak a következménye (8. cikk).

(32) A 19/65/EGK rendeletnek megfelelően a mentességet egy meghatározott időtartamra kell biztosítani. Egy hétéves időszak alkalmas arra, hogy számításba vehessék a gépjármű-szektor sajátosságait és a verseny feltételeinek e szektorban előre látható fejlődését. A Bizottság azonban rendszeresen értékelni fogja e rendelet alkalmazását, és erről legkésőbb 2000. december 31-ig jelentést készít (11. és 13. cikk).

(33) Azokat a megállapodásokat, amelyek eleget tesznek az e rendeletben meghatározott feltételeknek, nem kell bejelenteni. Kétség esetén azonban a vállalkozások a legutóbb Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási okmányával módosított 17. tanácsi rendeletnek⁴ megfelelően bejelenthetik megállapodásaikat a Bizottságnak.

(34) A gépjárművek forgalmazására vonatkozó csoportmentesség sajátos ágazati jellege elvileg kizárja a forgalmazásra vonatkozó általános jellegű csoportmentesítési rendeletek alkalmazását. Meg kell erősíteni ezt a kizárást a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a franchise megállapodások egyes típusaira történő alkalmazásáról szóló, legutóbb Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási okmányával módosított, 1988. november 30-i, 4087/88/EGK

³ HL L 15. szám, 1985. 01. 18., 16. o.

⁴ HL 13. szám, 1962. 02. 21., 204/62. o.

bizottsági rendeletre⁵ vonatkozóan, a vállalkozások azon jogának sérelme nélkül, hogy a 17. rendelet alapján egyedi mentességet kérjenek. Ellenben a vállalkozásoknak választási lehetőségük van, hogy ha a számukra szűkebb határok között mentességet adó 1983/83/EGK vagy 1984/83/EGK rendeletről van szó. Ami a legutóbb Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási okmányával módosított, a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a szakosítási megállapodások, illetve a kutatási és fejlesztési megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 417/85/EGK⁶, illetve 418/85/EGK⁷ bizottsági rendeletet illeti, ezek alapvetően nem a forgalmazásra vonatkoznak, s alkalmazhatóságuk kérdése nem vetődik fel (12. cikk).

(35) Ez a rendelet nem érinti a Szerződés 86. cikkének alkalmazhatóságát.

elfogadta ezt a rendeletet:

1. cikk

A Szerződés 85. cikkének (3) bekezdése értelmében a 85. cikk (1) bekezdése nem alkalmazható az e rendeletben meghatározott körülmények között az olyan megállapodásokra, amelyekben csak két vállalkozás vesz részt, és amelyekben az egyik fél arra kötelezi magát, hogy viszonteladás céljára közúti használatra szánt három- vagy többkerektű gépjárműveket, valamint ehhez kapcsolódóan ezek pótkatrészeit a közös piac meghatározott területén

— csak a másik félnek, vagy

— csak a másik félnek és a forgalmazási hálózat meghatározott számú vállalkozásának szállít.

2. cikk

A mentesség akkor is fennáll, ha az 1. cikkben meghatározott kötelezettség a szállítónak azzal a kötelezettségével kapcsolódik össze, hogy a szerződésben meghatározott területen ne árusítson a végső fogyasztóknak szerződés szerinti árut, és ne lásson el számukra a szerződés szerinti árukra vonatkozó vevőszolgálatot.

3. cikk

A mentességet akkor is alkalmazni kell, ha az 1. cikkben foglalt kötelezettség a kereskedő alábbi kötelezettségeivel kapcsolódik össze:

1. a szállító hozzájárulása nélkül a szerződés szerinti árut és az azoknak megfelelő árut nem változtassa meg, hacsak az ilyen változtatást nem valamely végső fogyasztó rendelte meg, és a változtatás olyan, a szerződés szerinti termékcsaládba tartozó gépjárművet érint, amelyet ez a végső fogyasztó megvásárol;

2. ne gyártson a szerződés szerinti árukkal versengő termékeket;

3. ne értékesítsen a gyártón kívüli más személyek által felajánlott új gépjárműveket, hacsak ezt nem elkülönült üzlethelyiségekben, elkülönült üzletvitel mellett külön jogi személyként teszi és oly módon, hogy kizárt a márkák összetéveszthetősége;

4. ne engedje meg, hogy harmadik személy a közös műhelyben végzett vevőszolgálat révén méltánytalanul hasznot húzzon a szállító által különösen a műhely berendezésével és a személyzet kiképzésével megvalósított befektetésekből;

5. ne árusítson a szerződés szerinti árukkal versengő, de azok minőségi színvonalát el nem érő minőségű pótkatrészeket, és ne használja fel azokat a szerződés szerinti áruk vagy az azoknak megfelelő áruk javításához vagy karbantartásához;

6. a szállító hozzájárulása nélkül a szerződésben meghatározott területen működő vállalkozásokkal ne kössön, ne változtasson meg és ne mondjon fel szerződés szerinti árukra vagy azoknak megfelelő árukra vonatkozó forgalmazási vagy szervizmegállapodásokat;

7. azokra a vállalkozásokra, amelyekkel a 6. pontban említett megállapodásokat kötött, olyan kötelezettségeket rójon, amelyek az általa a szállítóval szemben elfogadott kötelezettségekkel azonos természetűek, az 1—4. cikk hatálya alá tartoznak és megfelelnek az 5. és 6. cikknek;

8. a szerződésben meghatározott területen kívül

a) a szerződés szerinti áruk és az azoknak megfelelő áruk forgalmazása céljából kirendeltségeket vagy árueosztó raktárakat ne tartson fenn,

b) a szerződés szerinti árukra vagy az azoknak megfelelő árukra vonatkozóan ne forduljon a vevőkhöz személyre szóló hirdetéssel;

9. harmadik személyeknek ne adjon megbízást arra, hogy a szerződésben meghatározott területen kívül szerződés szerinti árut vagy az azoknak megfelelő árut forgalmazzanak vagy szervizeljének;

10. ne szállítson viszonteladónak

a) szerződés szerinti árut vagy azoknak megfelelő árut, csak ha a viszonteladó a forgalmazási rendszerbe tartozó vállalkozás, vagy

b) a szerződés szerinti termékcsaládba tartozó pótkatrészeket, csak ha a viszonteladó gépjármű javításához vagy karbantartásához használja fel azokat;

11. ne értékesítsen a szerződés szerinti termékcsaládba tartozó gépjárműveket vagy azoknak megfelelő árut közvetítő kereskedő szolgáltatásait igénybe vevő végső fogyasztóknak, csak ha a közvetítő kereskedő a fogyasztótól valamely meghatározott gépjármű megvételére, és ha a járművet el is hozza, átvételére is vonatkozó előzetes írásos meghatalmazással rendelkezik.

⁵ HL L 359. szám, 1988. 12. 28., 46. o.

⁶ HL L 53. szám, 1985. 02. 22., 1. o.

⁷ HL L 53. szám, 1985. 02. 22., 5. o.

4. cikk

(1) A mentességet nem befolyásolja, ha a kereskedő arra vállal kötelezettséget, hogy

1. eleget tesz a forgalmazásban és a vevőszolgálat területén bizonyos minimumkövetelményeknek, különösen az alábbiak tekintetében:

a) az üzlethelyiségek felszereltsége és a szervizeléshez használt műszaki berendezések,

b) a személyzet szakmai és műszaki képzése,

c) a hirdetési tevékenység,

d) a szerződés szerinti áruk és az azoknak megfelelő áruk átvétele, raktározása és kiszállítása, és az ezen árukkal kapcsolatos vevőszolgálat ellátása,

e) a szerződés szerinti áruk és az azoknak megfelelő áruk javítása és karbantartása, különös tekintettel a gépjárművek biztonságos és megbízható működésére;

2. a szállítótól szerződés szerinti árukat csak meghatározott időpontokban vagy meghatározott időtartamokon belül rendel, feltéve, hogy a rendelési időpontok közötti időtartam nem haladja meg a három hónapot;

3. törekszik a szerződésben meghatározott területen egy megállapított időtartam alatt a szerződés szerinti áruk legalább olyan legkisebb mennyiségének értékesítésére, amelyet a felek közös megállapodással határoztak meg, vagy — ha a felek között nincs egyetértés a szerződés szerinti áruk évente értékesítendő darabszám-minimumát illetően — egy szakértő harmadik személy határozott meg, különösen figyelembe véve a területen előzőleg megvalósított eladásokat, valamint az eladásoknak e területre vonatkozó és nemzeti szintű előrejelző becslését;

4. a szerződés szerinti árukból akkora készletet tart, amekkorát a 3. pontban ismertetett eljárás szerint határoznak meg;

5. meghatározott, a szerződés szerinti termékcsaládba tartozó, bemutatási célokat szolgáló gépjárműveket vagy azokból a 3. pontban ismertetett eljárás szerint meghatározott mennyiséget tart;

6. a szerződés szerinti árukra és az azoknak megfelelő árukra garanciális munkákat, ingyenes szerviztevékenységet és a gépjárművek visszahívásával kapcsolatos munkákat teljesít;

7. a szerződés szerinti árukkal és az azoknak megfelelő árukkal kapcsolatos garanciális munkákhoz, ingyenes szerviztevékenységhez és a gépjárművek visszahívásával kapcsolatos munkákhoz kizárólag a szerződés szerinti termékcsaládba tartozó pótalkatrészeket vagy azoknak megfelelő pótalkatrészeket használ;

8. a vevőket általános formában tájékoztatja arról, hogy a szerződés szerinti áruk vagy az azoknak megfelelő áruk javításához vagy karbantartásához milyen mértékben használ más forrásokból beszerzett pótalkatrészeket;

9. tájékoztatja a vevőket arról, ha a szerződés szerinti áruk vagy az azoknak megfelelő áruk javításához vagy kar-

bantartásához harmadik személytől beszerzett pótalkatrészeket használt fel.

(2) A mentesség akkor is fennáll az (1) bekezdésben említett kötelezettségekre, ha e kötelezettségek egyedi esetekben a 85. cikk (1) bekezdésében kimondott tilalom hatálya alá tartoznak.

5. cikk

(1) A mentesség minden esetben csak akkor nyerhető el, ha

1. a kereskedő vállalja, hogy

a) a szerződés szerinti termékcsaládba tartozó vagy az annak megfelelő olyan gépjárművekre, amelyeket a forgalmazási hálózat más közös piaci vállalkozásai értékesítettek:

— olyan terjedelmű garanciális szolgáltatásokat, ingyenes szervizt, valamint a visszahívási szolgálat keretében végzett munkákat nyújt, amelyek megfelelnek a 4. cikk (1) bekezdésének 6. pontja szerinti kereskedői kötelezettségeknek,

— a 4. cikk (1) bekezdése 1. pontja e) alpontjának megfelelően javítási és karbantartási munkát végez,

b) azokat a szerződésben meghatározott területen működő vállalkozásokat, amelyekkel a 3. cikk (6) bekezdésében említett forgalmazási megállapodást és szervizmegállapodást kötött, kötelezi arra, hogy legalább olyan terjedelemben végezzenek garanciális szolgáltatásokat, lássanak el ingyenes szerviztevékenységet és a gépjárművek visszahívásával kapcsolatos munkákat, amilyen mértékben arra ő maga is kötelezett;

2. a szállító

a) objektív okok nélkül nem tagadja meg hozzájárulását a 3. cikk (6) bekezdésében említett alvállalkozói megállapodások megkötéséhez, módosításához vagy felmondásához,

b) a kereskedőnek a 4. cikk (1) bekezdésének megfelelően vállalt kötelezettségei tekintetében nem támaszt olyan minimumkövetelményeket vagy az előrejelző becslésekre vonatkozó olyan kritériumokat, amelyek a kereskedő objektív okok nélküli megkülönböztetését vagy méltánytalan kezelését jelentenék,

c) a kereskedő által a szállítótól és a hozzá kapcsolódó vállalkozásoktól meghatározott időszak alatt beszerzett áru mennyiségét vagy értékét árengedmények kiszámítása céljából összegző rendszerében különbséget tesz legalább az alábbiak szállítása között:

— szerződés szerinti termékcsaládba tartozó gépjárművek,

— szerződés szerinti termékcsaládba tartozó olyan pótalkatrészek, amelyeknél a kereskedő a forgalmazási hálózat vállalkozásainak a szállításaira van utalva, és

— más áruk,

d) szállít a kereskedőnek — abból a célból, hogy a kereskedő egy valamelyik közös piaci végső fogyasztóval

kötött adásvételi szerződést teljesítsen — olyan személygépkocsit, amely megfelel a szerződés szerinti termékcsalád valamely modelljének, ha e személygépkocsit abban a tagállamban, amelyben a gépjárművet nyilvántartásba kellene venni, a gyártó forgalmazza vagy hozzájárulásával forgalmazzák.

(2) Ha a kereskedő a 4. cikk (1) bekezdésében említett, a forgalmazási és a vevőszolgálati struktúra javítására irányuló kötelezettségeket is vállal, akkor a mentesség azzal a feltétellel áll fenn, hogy

1. a szállító mentesíti a kereskedőt a 3. cikk (3) bekezdésében meghatározott kötelezettségektől, ha a kereskedő kimutatja, hogy az ilyen mentesítésnek objektív okai vannak;

2. a megállapodás tartama legalább öt év, vagy ha határozatlan időre szól, akkor a megállapodás rendes felmondási ideje mindkét szerződő fél számára legalább két év; ez az időtartam legalább egy évre csökken, ha

— a szállítót jogszabály vagy külön megállapodás arra kötelezi, hogy a megállapodás megszüntetésekor méltányos kártalanítást fizessen, vagy

— a kereskedő új belépő a forgalmazási rendszerben, és a szerződés időtartamára vagy rendes felmondási idejére vonatkozóan első ízben állapodik meg;

3. mindegyik fél vállalja, hogy a megállapodás lejárta előtt legalább 6 hónappal előzetesen értesíti a másikat arról a szándékáról, hogy a meghatározott időtartamra kötött megállapodást nem kívánja meghosszabbítani.

(3) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott mentességi feltételek nem sértik

— a szállító azon jogát, hogy a megállapodást legalább egyéves felmondási idővel megszüntesse, ha a hálózat egészének vagy jelentős részének átszervezése szükséges,

— valamely félnek a megállapodás rendkívüli felmondásához való jogát, ha a másik fél nem tesz eleget valamely alapvető kötelezettségének.

Ha a felek között nincs egyetértés, akkor minden esetben olyan, a vita gyors rendezését biztosító rendszert kell elfogadniuk — mint például szakértő harmadik személy vagy döntőbíró igénybevétele —, amely nem sérti azt a jogukat, hogy az alkalmazandó nemzeti joguk rendelkezéseinek megfelelően az illetékes bírósághoz forduljanak.

6. cikk

(1) A mentesség nem áll fenn, ha

1. a megállapodásban részes mindkét fél vagy a hozzájuk kapcsolódó vállalkozások gépjárműgyártók;

2. a felek megállapodásukat az e rendeletben meghatározottaktól eltérő termékekre vagy szolgáltatásokra vonatkozó kikötésekkel kapcsolják össze, vagy ilyen termékekre vagy szolgáltatásokra alkalmazzák;

3. a felek három- vagy többkerekű gépjárművek, azok pótalkatrészei vagy az azokra vonatkozó szolgáltatások

tekintetében olyan versenykorlátozásokban állapodnak meg, amelyeket e rendelet nem mentesít;

4. a felek három- vagy többkerekű gépjárművek vagy pótalkatrészek tekintetében olyan megállapodásokat kötnek, vagy olyan összehangolt magatartást folytatnak, amelyek az 1983/83/EGK vagy az 1984/83/EGK rendelet értelmében az e rendelet hatályát meghaladó mértékben mentesülnek a Szerződés 85. cikkének (1) bekezdésében kimondott tilalom alól;

5. a felek abban állapodnak meg, hogy a szállító fenntartja a jogot arra, hogy a szerződés szerinti árukra vonatkozóan forgalmazási megállapodásokat vagy szervizmegállapodásokat kössön a szerződésben meghatározott területen működő további, meghatározott vállalkozásokkal, vagy hogy módosítsa a szerződésben meghatározott területet;

6. a gyártó, a szállító vagy a hálózat valamely más vállalkozása közvetlenül vagy közvetve korlátozza a kereskedőt abban, hogy a szerződés szerinti áruk vagy az azoknak megfelelő áruk viszonteladása során alkalmazott árait és árengedményeit szabadon határozza meg;

7. a gyártó, a szállító vagy a hálózat valamely másik vállalkozása közvetlenül vagy közvetve korlátozza a végső fogyasztókat, meghatalmazással bíró közvetítő kereskedőket vagy a kereskedőket abban, hogy a közös piacon belül valamely, a hálózathoz tartozó vállalkozástól saját választásuk szerint szerezzenek be szerződés szerinti árukat vagy vegyenek igénybe az ilyen árukhoz szerviztevékenységet, vagy a végső fogyasztókat abban, hogy szerződés szerinti árukat vagy azoknak megfelelő árukat viszonteladóként értékesítsenek, ha ez az értékesítés nem kereskedelmi célokat szolgál;

8. a szállító objektív ok nélkül olyan díjazásban részesíti a viszonteladó kereskedőket, amelyet a viszonteladás során értékesített gépjárművek rendeltetési helye vagy a vásárlók lakhelye alapján számít ki;

9. a szállító közvetlenül vagy közvetve korlátozza a kereskedőnek azt a 3. cikk 5. pontja alapján fennálló szabadságát, hogy a szerződés szerinti árukkal versengő és azok minőségi színvonalát elérő minőségű pótalkatrészeket az általa választott harmadik vállalkozástól szerezzék be;

10. a gyártó közvetlenül vagy közvetve korlátozza a pótalkatrészek szállítóit abban, hogy az ilyen termékeket az általuk kiválasztott viszonteladóknak szállítsák, ideértve a forgalmazási rendszerbe tartozó vállalkozásokat is, amennyiben az ilyen pótalkatrészek a szerződés szerinti áruk minőségi színvonalát elérő minőségűek;

11. a gyártó közvetlenül vagy közvetve korlátozza a pótalkatrészgyártókat abban, hogy védjegyüket vagy logójukat hatásosan és jól látható módon feltüntessék azokon az alkatrészeken, amelyeket az első összeszereléshez, vagy a szerződés szerinti áruk vagy az azoknak megfelelő áruk javításához vagy karbantartásához használnak; vagy

12. a gyártó elzárkózik attól, hogy olyan javítóműhelyek számára, amelyek nem a forgalmazási hálózat vállalkozá-

sai, indokolt esetben akár fizetés ellenében is, hozzáférhetővé tegye a szerződés szerinti vagy az azoknak megfelelő áruk javításához vagy karbantartásához, vagy környezetvédelmi intézkedések végrehajtásához szükséges műszaki információkat, feltéve, hogy az ilyen információkat nem védi szellemi tulajdonjog vagy nem képezik azonosított, lényeges, titkos know-how tárgyát; azonban ilyen esetben sem tagadható meg visszaélészerűen a szükséges műszaki információk átadása.

(2) A megállapodás egyéb rendelkezései következményeinek sérelme nélkül az (1) bekezdés 1—5. pontjában meghatározott esetekben a mentesség egyetlen olyan versenykorlátozó záradékra sem áll fenn, amelyet az adott megállapodás tartalmaz; az (1) bekezdés 6—12. pontjában meghatározott esetekben pedig csak a kifogásolt magatartást tanúsító gyártó, szállító vagy a forgalmazási hálózathoz tartozó más vállalkozás javára rendelkező versenykorlátozó záradékokra nem áll fenn a mentesség.

(3) A megállapodás egyéb rendelkezései következményeinek sérelme nélkül az (1) bekezdés 6—12. pontjában meghatározott esetekben csak az azokba a forgalmazási megállapodásokba és szervizmegállapodásokba foglalt, a kifogásolt magatartást tanúsító gyártó, szállító vagy a forgalmazási hálózathoz tartozó más vállalkozás javára rendelkező versenykorlátozó záradékokra nem áll fenn a mentesség, amely megállapodásokat olyan, a közös piacon belüli földrajzi területre vonatkozóan kötötték meg, ahol a kifogásolt magatartás a versenyt torzítja, és a mentesség csak a kifogásolt magatartás időtartamára nem áll fenn.

7. cikk

Az 1995. október 1-jétől 1996. szeptember 30-ig terjedő időszakban a Szerződés 85. cikkének (1) bekezdésében kimondott tilalom nem alkalmazható azokra az 1995. október 1-jén már hatályban lévő megállapodásokra, amelyek eleget tesznek a Bizottság 123/85/EGK rendeletében meghatározott mentesítési feltételeknek.

8. cikk

A Bizottság e rendelet alkalmazásának kedvezményét a 19/65/EGK rendelet 7. cikkének megfelelően visszavonhatja, ha egyedi esetben azt állapítja meg, hogy az e rendelet hatálya alá tartozó megállapodás mégis olyan hatásokat vált ki, amelyek összeegyeztethetetlenek a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének rendelkezéseivel, különösen akkor, ha

1. a Szerződés szerinti áruk vagy az azoknak megfelelő áruk a közös piacon vagy annak jelentős részén nem állnak versenyben az olyan árukkal, amelyeket a tulajdonságaik, áruk és rendeltetésük alapján a felhasználók azokhoz hasonlóan tekintenek;

2. a Szerződés szerinti árukra vagy az azoknak megfelelő árukra folyamatosan olyan árakat vagy szállítási feltételeket alkalmaznak, amelyek tagállamonként jelentősen eltérnek és ezek a jelentős eltérések főként az e rendelet által mentesített kötelezettségek következményei;

3. a gyártó vagy a forgalmazási rendszer valamely vállalkozása a kereskedőknek a szerződés szerinti árukkal vagy az azoknak megfelelő árukkal való ellátása során objektív indokok nélkül diszkriminatív árakat vagy értékesítési feltételeket alkalmaz.

9. cikk

Ezt a rendeletet értelemszerűen kell alkalmazni a hatálya alá tartozó összehangolt magatartásokra is.

10. cikk

Ennek a rendeletnek az alkalmazásában a következő kifejezéseknek az alábbiak a jelentésük:

1. „forgalmazási megállapodások és szervizmegállapodások”: meghatározott vagy határozatlan időre szóló keretmegállapodások két vállalkozás között, amelyekben az árukat szállító vállalkozás a másikat ezeknek az áruknak a forgalmazásával és szervizelésével bízza meg;

2. „szerződő felek”: az 1. cikkben meghatározott megállapodásban részt vevő vállalkozások: a szerződés szerinti árukat szállító vállalkozás a „szállító”, a szerződés szerinti áruk forgalmazásával és szervizelésével a szállító által megbízott vállalkozás a „kereskedő”;

3. „a szerződésben meghatározott terület”: a közös piacnak az a meghatározott területe, amelyre vonatkozóan az 1. cikkben meghatározott kizárólagos szállítási kötelezettség fennáll;

4. „szerződés szerinti áruk”: az új, közúti használatra szánt, három- vagy többkerekes gépjárművek és pótalkatrészek, amelyek az 1. cikk szerinti megállapodás tárgyát képezik;

5. „szerződés szerinti termékcsalád”: a szerződés szerinti áruk összessége;

6. „pótalkatrészek”: azok az alkatrészek, amelyeket valamely gépjárműbe vagy gépjárműre e jármű elemeinek pótlására be- vagy ráépítenek. Más alkatrészekről és tartozékokról a kereskedelmi gyakorlat alapján kell megkülönböztetni;

7. „gyártó”: az a vállalkozás, amely

a) a szerződés szerinti termékcsaládba tartozó gépjárműveket gyártja vagy gyártatja, vagy

b) amely kapcsolódik az a) pontban említett vállalkozáshoz;

8. „kapcsolt vállalkozások”: azok a vállalkozások

a) amelyeknek egyike közvetlenül vagy közvetve

— a másik vállalkozás tőkéjének vagy eszközeinek több mint a felét birtokolja, vagy

— a másik vállalkozás szavazati jogainak több mint a felével rendelkezik, vagy

— a másik vállalkozás felügyelő bizottsága, igazgatótanácsa vagy a másik vállalkozást jogszerűen képviselő testületek tagjainak több mint a felét kinevezheti, vagy

— a másik vállalkozás ügyeinek igazgatására jogosult,

b) amelyekben valamely harmadik vállalkozás közvetlenül vagy közvetve az a) pontban említett jogokkal vagy hatáskörökkel rendelkezik;

9. „a forgalmazási rendszer vállalkozásai”: a megállapodásban részes feleken kívül a gyártó és a gyártó által, illetve a gyártó hozzájárulásával a szerződés szerinti áruk vagy az azoknak megfelelő áruk forgalmazásával vagy az ezekre vonatkozó vevőszolgálat ellátásával megbízott vállalkozások;

10. valamely „személygépkocsi, amely megfelel a szerződés szerinti termékcsalád valamelyik modelljének” az a személygépkocsi:

— amelyet a gyártó sorozatban gyárt vagy szerel össze, és

— amelynek a karosszériája ugyanolyan formájú, és amely ugyanolyan hajtó- és futóművel, valamint azonos típusú motorral rendelkezik, mint a szerződés szerinti termékcsalád személygépkocsijai;

11. „azoknak megfelelő áruk, gépjárművek vagy alkatrészek”: azok az áruk, gépjárművek vagy alkatrészek, amelyek a szerződés szerinti termékcsaládba tartozókhöz hasonlóak, amelyeket a gyártó forgalmaz vagy a gyártó hozzájárulásával forgalmaznak, és amelyek a forgalmazási rendszerhez tartozó valamely vállalkozással kötött forgalmazási megállapodás vagy szervizmegállapodás tárgyát képezik;

12. „vizonteladás”: függetlenül polgári jogi minősítéstől vagy megvalósításának formájától, minden olyan ügyletet, amely révén egy természetes vagy jogi személy — „a vizonteladó” — új állapotában idegenít el egy gépjárművet, amelyet azt megelőzően saját nevében és saját számlájára vásárolt meg. A vizonteladás fogalma magában foglal minden olyan lízingszerződést, amely tulajdonnak vagy tulajdonszerzési jognak a szerződés lejárta előtti átruházásáról rendelkezik;

13. a „forgalmaz” és az „értékesít” kifejezések a kereskedő által végzett szállítás más formáit is felölelik, mint például a lízinget.

11. cikk

(1) A Bizottság rendszeresen értékelni fogja e rendelet alkalmazását, különösen abban a tekintetben, hogy a mentesített forgalmazási rendszer hogyan hat a szerződés szerinti áruk árában a különböző tagállamokban jelentkező különbségekre és a végső felhasználóknak nyújtott szolgáltatás minőségére.

(2) A Bizottság összegyűjti a különféle érintett feleket képviselő társulások és szakértők, különösen a fogyasztói szervezetek véleményét.

(3) A Bizottság e rendelet értékeléséről legkésőbb 2000. december 31-ig jelentést készít, különösen az (1) bekezdésben meghatározott kritériumokat szem előtt tartva.

12. cikk

A 4087/88/EGK rendelet nem alkalmazható az e rendeletben említett termékekre vagy szolgáltatásokra vonatkozó megállapodásokra.

13. cikk

Ez a rendelet 1995. július 1-jén lép hatályba.

Ezt a rendeletet 1995. október 1-jétől 2002. szeptember 30-ig kell alkalmazni.

A 123/85/EGK rendelet rendelkezéseit 1995. szeptember 30-ig továbbra is alkalmazni kell.

Ez a rendelet egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

Kelt Brüsszelben, 1995. június 28-án.

A Bizottság részéről:

Karel VAN MIERT

a Bizottság tagja

**A Bizottság
1996. január 31-i, 240/96/EK
rendelete**

**a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a
technológia-átadási megállapodások egyes csoportjaira
történő alkalmazásáról**

Az Európai Közösségek Bizottsága,

tekintettel az Európai Közösséget létrehozó szerződésre,

tekintettel a legutóbb Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási okmányával módosított, a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a megállapodások és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 1965. március 2-i, 19/65/EGK tanácsi rendeletre¹, és különösen annak 1. cikkére,

a rendelet tervezetének közzétételét követően²,

a versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal folytatott konzultációt követően,
mivel:

(1) A 19/65/EGK rendelet felhatalmazza a Bizottságot, hogy rendelet útján alkalmazza a Szerződés 85. cikkének (3) bekezdését a 85. cikk (1) bekezdésének alkalmazási körébe tartozó megállapodások vagy összehangolt magatartások olyan csoportjaira, amelyek korlátozásokat tartalmaznak ipari tulajdonjogoknak — különösen szabadalmaknak, használati mintáknak, formatervezési mintáknak vagy védjegyeknek — a megszerzése vagy használata, ipari folyamatok hasznosítására és alkalmazására vonatkozó ismeret vagy gyártási eljárás átadására vagy hasznosításának engedélyezésére kötött szerződésekből eredő jogok tekintetében.

(2) A Bizottság ezzel a jogával élt akkor, amikor elfogadta a legutóbb a 2131/95/EK rendelettel³ módosított, a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a szabadalmi licencszerződések egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 1984. július 23-i, 2349/84/EGK rendeletét⁴, és a legutóbb Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási okmányával módosított, a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a know-how licencszerződések egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 1988. november 30-i, 556/89/EGK rendeletét⁵.

(3) Ezt a két csoportmentesítést egyetlen, a technológia-átadási megállapodásokra vonatkozó rendeletben kell egyesíteni, és a szabadalmi licencszerződésekre, valamint a know-how licencszerződésekre irányadó szabályokat a lehető legnagyobb mértékben harmonizálni és egyszerűíteni kell a műszaki ismeretek közösségi elterjedésének ösztönzése és a műszakilag bonyolultabb áruk gyártásának elősegítése érdekében. E körülményekre tekintettel az 556/89/EGK rendeletet hatályon kívül kell helyezni.

(4) E rendelet vonatkozik a tagállami szabadalmak, a közösségi szabadalmak⁶ és az európai szabadalmak⁷ hasznosításának engedélyezésére („tisztá” szabadalmi licencszerződések). Vonatkozik továbbá az olyan nem szabadalmaztatott műszaki ismeretek hasznosítását lehetővé tevő megállapodásokra, mint a gyártási eljárások leírása, receptúrák, formulák minták vagy rajzok, általánosan használt nevén „know-how” („tisztá” know-how licencszerződések) és a kombinált szabadalmi és know-how licencszerződésekre, amelyek a technológiaátadás területén egyre fontosabb szerepet töltenek be („vegyes” szerződések). E rendelet alkalmazásában számos fogalom meghatározása a 10. cikkben található.

(5) A szabadalmi licencszerződések és a know-how licencszerződések olyan megállapodások, amelyek révén a szabadalmas vagy know-how-val rendelkező vállalkozás („licenciaadó”) engedélyt ad egy másik vállalkozásnak (a „licenciavevőnek”) a licencia tárgyát képező szabadalom hasznosítására, vagy átadja a know-how-t, különösen gyártási, használati vagy forgalomba hozatali célból. Az eddig szerzett tapasztalatok alapján meghatározható a közös piac egészére vagy egy részére vonatkozó licencszerződések olyan típusa, amely a 85. cikk (1) bekezdésének alkalmazási körébe tartozhat, de amely általában úgy tekinthető, mint amely eleget tesz a 85. cikk (3) bekezdésében megállapított feltételeknek, amennyiben a szabadalom egy vegyes szerződés szerinti licencia tárgyát képező technológia céljainak eléréséhez szükséges, illetve amennyiben a know-how — akár a szabadalomhoz kapcsolódik, akár attól független — titkos, lényeges és megfelelő formában azonosított. Ezeknek a kritériumoknak a célja csupán annak biztosítása, hogy a know-how hasznosításának engedélyezése vagy a szabadalmi licencia megadása indokoltá tegye a versenykorlátozó kötelezettségek csoportmentesítését. Ez nem érinti a feleknek azt a jogát, hogy a szerződésbe más kötelezettségeket, így például licencdíj-fizetési-kötelezettséget is belefoglaljanak akkor is, ha a csoportmentesség már nem áll fenn.

(6) Helyénvaló e rendelet alkalmazási körét kiterjeszteni a szabadalmakon kívül más szellemi tulajdonjogok (különösen védjegyekkel, formatervezési mintával kapcsolatos jogok és szerzői jogok, kiváltképpen a szoftverek védelme) hasznosításának engedélyezését tartalmazó tiszta vagy vegyes szerződésekre, ha az ilyen kapcsolódó engedély hozzájárul a licencia tárgyát képező technológia céljainak eléréséhez, és csak járulékos kikötéseket tartalmaz.

(7) Amennyiben ilyen tiszta vagy vegyes licencszerződések nemcsak a közös piacon belüli területeket érintő, hanem harmadik országokkal kapcsolatos kötelezettségeket is tartalmaznak, az utóbbiak megléte nem akadályozza annak, hogy e rendelet a közös piacon belüli területekkel

¹ HL 36. szám, 1965. 03. 06., 533/65. o.

² HL C 178. szám, 1994. 06. 30., 3. o.

³ HL L 214. szám, 1995. 09. 08., 6. o.

⁴ HL L 219. szám, 1984. 08. 16., 15. o.

⁵ HL L 61. szám, 1989. 03. 04., 1. o.

⁶ 1975. december 15-i egyezmény a közös piaci európai szabadalomról (Közösségi Szabadalmi Egyezmény), HL L 17. szám, 1976. 01. 26., 1. o.

⁷ 1973. október 5-i egyezmény az európai szabadalmak megadásáról (Európai Szabadalmi Egyezmény)

kapcsolatos kötelezettségek tekintetében alkalmazásra kerüljön. Amennyiben harmadik országokra vagy a Közösség határain túl terjedő területekre vonatkozó licenciaszerződéseknek olyan hatásai vannak a közös piacra, amelyek a 85. cikk (1) bekezdésének alkalmazási körébe tartozhatnak, az ilyen megállapodásokra e rendelet olyan mértékben terjed ki, mint amilyen mértékben a közös piacon belüli területekkel kapcsolatos megállapodásokra terjedne ki.

(8) Mivel a cél a technológia elterjesztésének és a gyártási eljárások továbbfejlesztésének elősegítése, e rendelet csak akkor alkalmazandó, ha a licenciatulajdonos a licenciatárgyat képező termékeket saját maga gyártja, vagy saját költségére gyártatja, illetve, ha a licenciatárgyat képező termék szolgáltatás, amelyet saját maga végez, vagy saját költségére végeztet, függetlenül attól, hogy ugyancsak jogosult-e a licenciatulajdonos által szolgáltatott bizalmas információ használatára a licenciatárgyat képező termék reklámozása és eladása érdekében. Ezért e rendelet alkalmazási köréből ki kell venni a pusztán kereskedelmi célú megállapodásokat. Ugyancsak ki kell venni a franchise szerződések keretében átadott marketing know-how-ra vonatkozó megállapodásokat, egyes licenciaszerződéseket, amelyek olyan megállapodásokkal összefüggésben jönnek létre, mint a közös vállalkozásokat vagy szabadalmi érdekszövetségeket létrehozó megállapodások, továbbá más megállapodásokat, amelyek keretében a hasznosítási engedélyt nem a licenciatárgyat képező technológia javítására vagy új alkalmazásaira vonatkozó más hasznosítási engedélyért adnak cserébe. Az ilyen megállapodások különféle problémákat vetnek fel, amelyek jelenleg egyetlen rendelettel nem kezelhetők (5. cikk).

(9) Tekintettel az értékesítés és a kizárólagos licenciahasonlóságára és annak veszélyére, hogy e rendelet kijátszásaként versenykorlátozó kizárólagos licenciamegadására kerülhetne sor, e rendelet alkalmazandó olyan, szabadalom vagy know-how átadására és megszerzésére vonatkozó megállapodásokra is, ahol a hasznosítással összefüggő kockázatot továbbra is az átadó viseli. Alkalmazandó továbbá az olyan licenciaszerződésekre is, amelyekben a licenciatulajdonos nem a szabadalmas vagy a know-how jogosultja, de a jogosult felhatalmazza őt hasznosítási engedélyadására (mint például allicencia esetén), és alkalmazandó olyan licenciaszerződésekre, amelyben a felek jogait és kötelezettségeit a kapcsolt vállalkozások is vállalják (6. cikk).

(10) A kizárólagos licenciaszerződések, vagyis azok a megállapodások, amelyekben a licenciatulajdonos vállalja, hogy saját maga nem hasznosítja a licenciatárgyat képező technológiát a szerződésben meghatározott területen vagy nem ad e területen további hasznosítási engedélyt, önmagukban esetleg nem összeegyeztethetetlenek a 85. cikk (1) bekezdésével, ha a szerződésben meghatározott területen új technológia bevezetésével és védelmével kapcsolatosak, tekintettel az elvégzett kutatások nagyságrendjére, a ver-

seny, különösen a márkák közötti verseny fokozódására és az érintett vállalkozások versenyképességének javulására, ami a Közösségen belül az innováció elterjesztéséből adódik. Amennyiben az ilyen jellegű megállapodások a 85. cikk (1) bekezdésének alkalmazási körébe tartoznak, helyénvaló azokat az 1. cikkbe belefoglalni, hogy részesülhessenek a mentesség előnyeiből.

(11) A licenciatulajdonost és a licenciatulajdonost terhelő exporttilalmak mentesítése nem sérti a Bíróságnak az ilyen megállapodásokra vonatkozó esetjogának fejlődését, nevezetesen a 30–36. cikk és a 85. cikk (1) bekezdése tekintetében. Ugyanez a helyzet különösen annak a tilalomnak az esetében, amely alapján a licenciatulajdonost a licenciatárgyat képező termékek a más licenciatulajdonosok számára biztosított területeken való eladása tekintetében (passzív verseny) terhelik.

(12) Az 1. cikkben felsorolt kötelezettségek általában hozzájárulnak az ártermelés javításához és a műszaki fejlődés elősegítéséhez. Növelik a szabadalmasok vagy a know-how jogosultjainak azt a készségét, hogy hasznosítási engedélyt adjanak, és a licenciatulajdonost arra készítik fel, hogy vállalják az új termék gyártásához, használatához, forgalomba hozatalához, vagy új eljárás használatához szükséges beruházást. Az ilyen kötelezettségek e rendelet alapján olyan területeken engedélyezhetők, ahol a licenciatárgyat képező terméket szabadalom védi, és addig, amíg ez az oltalom fennáll.

(13) Mivel nehézséget okozhat annak az időpontnak a meghatározása, amikor a know-how titkossága megszűnik, olyan területek tekintetében, ahol a licenciatárgyat képező technológia csak know-how-t tartalmaz, célszerű az ilyen kötelezettségeket meghatározott számú évre korlátozni. Ezenfelül a megfelelő időtartamú védelem biztosítása céljából helyénvaló ezen időszakok kezdetét attól az időponttól számítani, amikor a terméket valamelyik licenciatulajdonos először hozta forgalomba a Közösségben.

(14) Know-how megállapodások hosszabb távú területi védelemnek a 85. cikk (3) bekezdése szerinti mentesítése, különösen a költséges és kockázatos beruházások védelme érdekében, illetve ott, ahol a felek nem voltak versenytársak a hasznosítási engedély megadásakor, csak egyedi határozat alapján lehetséges. Továbbá, a felek megállapodásokat szabadon meghosszabbíthatják az esetleges fejlesztések hasznosítása és a pótlólagos licencdíjak fizetésének biztosítása céljából. Ezekben az esetekben azonban a területi védelem időtartamának meghosszabbítása attól az időponttól kezdve, amikor a titkos fejlesztések hasznosítására engedélyt adnak a Közösségben, csak egyedi határozattal engedélyezhető. Amennyiben a fejlesztésekre irányuló kutatások eredménye a licenciatárgyat képező technológiától elkülönült innováció, a felek új, e rendelet alapján mentesített megállapodást köthetnek.

(15) Rendelkezni kell a licenciatulajdonost terhelő azon kötelezettség mentesítéséről is, hogy a terméket más licenciatulajdonosok területein nem hozhatja forgalomba; az ilyen köte-

lezettség (amely nemcsak az aktív, de a passzív verseny tilalmát is jelentené) megengedett időtartama azonban néhány évre korlátozandó attól az időponttól számítva, amikor valamelyik licenciatvevő először hozta forgalomba a licencia tárgyát képező terméket a Közösségben, függetlenül attól, hogy a licencia tárgyát képező technológia az érintett területeken know-how-ból, szabadalomból vagy mindkettőből áll-e.

(16) A területi védelemre vonatkozó mentesítés az ilyen módon engedélyezett időszakok teljes tartamára vonatkozik mindaddig, amíg a szabadalmi oltalom fennáll, vagy amíg a know-how titkos és lényeges marad. A vegyes szabadalmi és know-how licenciaszerződés részeseinek képeseknek kell lenniük arra, hogy kihasználják a meghatározott területen fennálló szabadalom vagy know-how által nyújtott leghosszabb oltalmi időt.

(17) Az 1. cikkben felsorolt kötelezettségek általában megfelelnek a 85. cikk (3) bekezdése egyéb alkalmazási feltételeinek. A fogyasztók rendszerint megkapják a piaci árukínálat javulásából származó haszon méltányos részét. E hatás védelme érdekében azonban indokolt az 1. cikk alkalmazása alól kivonni azokat az eseteket, amikor a felek abban állapodnak meg, hogy megtagadják a saját területükön lévő azon felhasználók vagy viszonteladók igényének kielégítését, akik az árut exportra újraértékesítik, vagy abban, hogy más lépéseket tesznek a párhuzamos import megakadályozására. Így a fent említett kötelezettségek csak a fenti célok eléréséhez nélkülözhetetlen korlátozóakkal járnak.

(18) Kívánatos, hogy e rendelet számos olyan kötelezettséget soroljon fel, amelyek a licenciaszerződésekben rendszeresen előfordulnak, de általában nem korlátozzák a versenyt, illetve, hogy rendelkezzen arról, hogy amennyiben konkrét gazdasági vagy jogi körülményekre való tekintettel e kötelezettségek a 85. cikk (1) bekezdésének alkalmazási körébe tartoznának, vonatkozzék rájuk a mentesség. Ez a felsorolás a 2. cikkben nem teljes.

(19) A rendeletnek meg kell határoznia azt is, hogy mely korlátozások vagy rendelkezések nem foglalhatók bele azokba a licenciaszerződésekbe, amelyek a csoportmentesség előnyeiből részesülni kívánnak. A 3. cikkben felsorolt korlátozások a 85. cikk (1) bekezdésének tilalmába tartozhatnak, de általában nem vélelmezhető, hogy noha a technológiaátadáshoz kapcsolódnak, a 85. cikk (3) bekezdése által megkívánt pozitív hatásokkal járnak, amint az a csoportmentesítéshez szükséges volna. Az ilyen korlátozások csak egyedi határozattal mentesíthetők, figyelembe véve az érintett vállalkozások piaci helyzetét és a koncentráció fokát az érintett piacon.

(20) A licenciatvevőre rótt azon kötelezettségek, hogy a megállapodás megszűnése után hagyjon fel a licencia tárgyát képező technológia hasznosításával [2. cikk (1) bekezdés 3. pont], és a fejlesztéseket tegye hozzáférhetővé a licenciatadó számára [2. cikk (1) bekezdés 4. pont], általa-

ban nem korlátozzák a versenyt. A megállapodás megszűnése utáni hasznosítás tilalma a licencia szokásos jellemzőjének tekinthető, különben a licenciatadó arra kényszerülne, hogy know-how-ját vagy szabadalmát határozatlan időre adja át. A licenciatvevő olyan kötelezettségvállalásai, hogy a licencia tárgyát képező know-how, illetve szabadalom fejlesztésének hasznosítására engedélyt adjon a licenciatadónak, általában nem versenykorlátozóak, abban az esetben, ha a licenciatvevőt a szerződés feljogosítja arra, hogy osztozzon a licenciatadó által a jövőben szerzett tapasztalatokon és a licenciatadó jövőbeli találmányain. Versenykorlátozó hatás azonban létrejön akkor, ha a megállapodás a licenciatvevőt olyan kötelezettséggel terheli, hogy a licenciatadóra kell ruháznia az eredetileg a licencia tárgyát képező technológiának az őáltala megvalósított fejlesztéseire vonatkozó jogokat is (3. cikk 6. pont).

(21) A mentesítést nem akadályozó kikötések felsorolása tartalmaz olyan, a licenciatvevőt terhelő kötelezettséget is, amely szerint licencdíjat kell fizetnie a megállapodás megszűnéséig, függetlenül attól, hogy a licencia tárgyát képező know-how harmadik személy, illetve maga a licenciatvevő tevékenysége következtében közkinccsé vált-e [2. cikk (1) bekezdés 7. pont]. Továbbá, a felek szabadon dönthetnek arról — a fizetés megkönnyítése érdekében — hogy a licencia tárgyát képező technológia használatáért járó licencdíjak fizetését elosztják a licencia tárgyát képező szabadalom oltalmi idején túlmenő időszakra, elsősorban alacsonyabb licencdíj megállapítása által. A feleket általában nem kell védeni valamely olyan megállapodás előrelátható pénzügyi következményeitől, amelyet szabad elhatározásukból kötöttek, ezért szabadon választhatják meg a technológiaátadás finanszírozásának és a hasznosítás kockázatai megosztásának megfelelő eszközeit. Ha azonban a licencdíjat úgy állapítják meg, hogy ez által megvalósul a 3. cikkben felsorolt korlátozások valamelyike, ez alkalmatlanná teszi a megállapodást a csoportmentesítésre.

(22) A 85. cikk (1) bekezdése nem vonatkozik a licenciatvevőt terhelő olyan kötelezettségre sem, amely őt a licencia tárgyát képező technológiának egy vagy több műszaki alkalmazási területen („hasznosítási terület”), illetve egy vagy több termékpiacon való hasznosítására korlátozza, mivel a licenciatadó jogosult arra, hogy a technológiát csak korlátozott célra adja át [2. cikk (1) bekezdés 8. pont].

(23) Az olyan kikötések, amelyekben a felek ugyanazon technológiai alkalmazási terület, vagy ugyanazon termékpiac vevőkörét felosztják — akár a vevők meghatározott köre ellátásának tényleges megtiltásával, akár ezzel azonos hatású kötelezettség kikötésével — alkalmatlanná teszik a megállapodást a csoportmentesítésre, ha a felek a szerződéses termékek tekintetében versenytársak (3. cikk 4. pont). A nem versenytárs vállalkozások közötti ilyen korlátozások kifogásolási eljárás tárgyát képezik. A 3. cikk nem vonatkozik az olyan esetekre, amikor a szabadalmi

vagy know-how licenciát azért adják, hogy egyetlen vevő számára biztosítsanak második ellátási forrást. Ekkor a második licenciavevő eltiltása az érintett vevőn kívüli más személyeknek való szállításoktól a második hasznosítási engedély adásának alapvető feltétele, mivel az ügylet célja nem az, hogy a piacon független ellátási forrást teremtsen. Ugyanez vonatkozik azoknak a mennyiségeknek a korlátozására, amelyeket a licenciavevő az érintett vevőnek szállíthat [2. cikk (1) bekezdés 13. pont].

(24) A már említett kikötéseken kívül a csoportmentesítést alkalmazhatatlanná tevő korlátozások felsorolása tartalmaz a licencia tárgyát képező termék eladási árára, illetve a gyártandó vagy eladandó mennyiségekre vonatkozó korlátozásokat is, mivel ezek jelentősen behatárolják, hogy a licenciavevő a licencia tárgyát képező technológiát mennyire képes hasznosítani, és mivel különösen a mennyiségi korlátozásoknak az exporttilalmmal azonos hatásuk lehet (3. cikk 1. és 5. pont). Ez nem vonatkozik arra az esetre, amikor a licenciát a technológiának meghatározott gyártó berendezésekben való hasznosításához adják, és amikor egyedi technológiát adnak át a berendezések felállításához, működtetéséhez és karbantartásához, és a licenciavevő a szokásos kereskedelmi feltételek mellett a berendezések kapacitását megnövelheti, vagy saját használatára további berendezéseket állíthat fel. Másrészt viszont a licenciavevőnek jogszerűen megtiltható, hogy az átadott technológiát arra használja fel, hogy harmadik személyek részére létesítsen berendezéseket, mivel a megállapodásnak nem célja, hogy megengedje a licenciavevőnek, hogy a licenciaadó technológiáját más termelő számára hozzáférhetővé tegye, amíg ez a technológia titkos, vagy szabadalmi oltalom alatt áll [2. cikk (1) bekezdés 12. pont].

(25) Az olyan — például a 4. cikk (2) bekezdésében felsorolt — megállapodások, amelyekre a mentesség nem vonatkozik automatikusan, mert olyan rendelkezéseket tartalmaznak, amelyek mentesítését ez a rendelet kifejezetten nem mondja ki, de kifejezetten nem is zárja ki, adott körülmények között alkalmasak lehetnek csoportmentesítésre. Azon információ birtokában, amelyet a 3385/94/EK bizottsági rendelet⁸ alapján a vállalkozásoknak szolgáltatniuk kell, a Bizottság rövid időn belül meg tudja ítélni a fenti helyzetet. A Bizottság eltekinthet minden olyan, az A/B formanyomtatvány által megkívánt egyedi információtól, amelyet nem tart szükségesnek. A Bizottság általában megelégszik a megállapodás szövegének közlésével és a közvetlenül rendelkezésre álló adatokon alapuló, a piac szerkezetére és a licenciavevő piaci részesedésére vonatkozó becsléssel. Ennek megfelelően úgy kell tekinteni, hogy ezekre a megállapodásokra vonatkozik az e rendeletben meghatározott mentesség, ha azokat bejelentik a Bizottságnak, és a Bizottság a mentesítés ellen meghatározott időn belül nem emel kifogást.

(26) Amennyiben az e rendelet alapján mentesített megállapodások a 85. cikk (3) bekezdésével összeegyeztethetetlen hatással járnak, a Bizottság visszavonhatja a csoportmentességet, különösen, ha a licencia tárgyát képező termékek a szerződésben meghatározott területen nincsenek valódi versenynek kitéve (7. cikk). Ez előfordulhat akkor, ha a licenciavevő erős piaci pozícióval rendelkezik. A versenyfeltételek értékelésekor a Bizottság különös figyelmet fordít azokra az esetekre, ahol a licenciavevő részesedése meghaladja a 40%-ot a licencia tárgyát képező termékek és valamennyi, a vevők által jellemzőik, áruk és rendelkezésük alapján a licencia tárgyát képező termékkel felcserélhetőnek vagy azzal helyettesíthetőnek tekintett termékek és szolgáltatások teljes piacán.

(27) Azokat a megállapodásokat, amelyek megfelelnek az 1. és 2. cikk feltételeinek, és amelyeknek nincs a versenyt más módon korlátozó célja vagy hatása, a továbbiakban nem kell bejelenteni. Ugyanakkor a vállalkozásoknak jogukban áll egyedi esetekben a legutóbb Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási okmányával módosított 17. tanácsi rendelettel⁹ összhangban a 85. cikk (3) bekezdése alapján nemleges megállapítást vagy mentességet igényelni. Különösen az olyan megállapodásokat jelenthetik be, amelyek a licenciaadót arra kötelezik, hogy ne adjon más hasznosítási engedélyt olyan területen, ahol a licenciavevő piaci részesedése meghaladja, vagy meghaladhatja a 40%-ot.

elfogadta ezt a rendeletet:

1. cikk

(1) A 85. cikk (3) bekezdése értelmében és az e rendeletben meghatározott feltételekre is figyelemmel a Szerződés 85. cikkének (1) bekezdése nem alkalmazható azokra a tiszta szabadalmi licenciaszerződésekre vagy know-how licenciaszerződésekre, illetve vegyes szabadalmi és know-how licenciaszerződésekre, beleértve a szabadalmakon kívül más szellemi tulajdonjogokra vonatkozó járulékos kikötéseket tartalmazó megállapodásokat is, amelyekben csak két vállalkozás vesz részt, és amelyek a következő kötelezettségek közül egyet vagy többet tartalmaznak:

1. a licenciaadó kötelezettségét, hogy ne adjon engedélyt más vállalkozások számára a licencia tárgyát képező technológia hasznosítására a szerződésben meghatározott területen;
2. a licenciaadó kötelezettségét, hogy a licencia tárgyát képező technológiát a szerződésben meghatározott területen saját maga ne hasznosítsa;
3. a licenciavevő kötelezettségét, hogy ne hasznosítsa a licencia tárgyát képező technológiát a licenciaadó közös piaci területén;

⁸ HL L 377, 1994. 12. 31., 28. o.

⁹ HL 13. szám, 1962. 02. 21., 204/62. o.

4. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy ne gyártsa vagy használja a licencia tárgyát képező terméket, vagy a licencia tárgyát képező eljárást a közös piacnak azokon a területein, amelyeken más licenciatvevők kaptak hasznosítási engedélyt;
5. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy ne folytasson aktív politikát a licencia tárgyát képező termék forgalomba hozatala érdekében a közös piacnak azokon a területein, amelyeken más licenciatvevők kaptak hasznosítási engedélyt, és különösen, hogy ne végezzen kifejezetten e területeket célzó reklámtevékenységet, vagy ott ne létesítsen fióktelepet, vagy ne tartson fenn elosztó raktárt;
6. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy általa nem kezdeményezett megrendeléseknek eleget téve ne hozza forgalomba a licencia tárgyát képező terméket a közös piacnak azokon a területein, amelyeken más licenciatvevők kaptak hasznosítási engedélyt;
7. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy a megállapodás tartama alatt a licencia tárgyát képező termék megkülönböztetése érdekében csak a licenciatadó védjegyét vagy termékmegjelenítését használja, feltéve, hogy nincs akadálya annak, hogy a licenciatvevő magát a licencia tárgyát képező termékek gyártójaként tüntesse fel;
8. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy a licencia tárgyát képező termék előállítását arra a mennyiségre korlátozza, amelyre saját termékei gyártásához szüksége van, és a licencia tárgyát képező terméket csak saját termékeinek szerves részeként, pótalkatrészeként vagy más módon saját termékei eladásával összefüggésben értékesítse, feltéve, hogy ezeket a mennyiségeket a licenciatvevő szabadon határozhatja meg.

(2) Amennyiben a megállapodás tiszta szabadalmi licencszerződés, akkor az (1) bekezdésben említett kötelezettségek csak olyan mértékben és csak addig mentesülnek, amilyen mértékben és ameddig a licencia tárgyát képező terméket a licenciatvevő (1., 2., 7. és 8. pont), a licenciatadó (3. pont), illetve más licenciatvevő (4. és 5. pont) területein párhuzamos szabadalmak védik. Az (1) bekezdés 6. pontjában említett kötelezettség csak legfeljebb ötéves időszakra mentesül attól az időponttól számítva, amikor a licenciatvevők valamelyike a licencia tárgyát képező terméket először hozta forgalomba a közös piacon, valamint olyan mértékben és addig, amilyen mértékben és ameddig ezt a terméket e területeken párhuzamos szabadalmak védik.

(3) Amennyiben a megállapodás tiszta know-how licencszerződés, akkor az (1) bekezdés 1—5. pontja szerinti kötelezettségek mentesítése legfeljebb tíz évre szól, attól az időponttól számítva, amikor a licenciatvevők valamelyike először hozta forgalomba a licencia tárgyát képező terméket a közös piacon.

Az (1) bekezdés 6. pontjában említett kötelezettség legfeljebb ötéves időszakra mentesül attól az időponttól számítva, amikor a licencia tárgyát képező terméket a licenciat-

vevők valamelyike először hozta forgalomba a közös piacon.

Az (1) bekezdés 7. és 8. pontjában említett kötelezettségek a megállapodás tartama alatt addig mentesülnek, ameddig a know-how titkos és lényeges marad.

Ugyanakkor az (1) bekezdés szerint adott mentesség csak abban az esetben áll fenn, ha a felek megfelelő formában azonosították a kezdeti know-how-t és bármely azt követő fejlesztést, amely az egyik fél számára hozzáférhetővé válik, aki azt a megállapodásban foglalt feltételeknek és a megállapodás céljának megfelelően átadja a másik félnek, és csak addig áll fenn, ameddig a know-how titkos és lényeges marad.

(4) Amennyiben a megállapodás vegyes szabadalmi és know-how licencszerződés, akkor az (1) bekezdés 1—5. pontjában meghatározott kötelezettségek addig mentesülnek azokban a tagállamokban, amelyekben a licencia tárgyát képező technológiát a szükséges szabadalom védi, ameddig a licencia tárgyát képező terméket e tagállamokban védi ilyen szabadalom, ha az oltalom időtartama meghaladja a (3) bekezdésben meghatározott időtartamokat.

Az (1) bekezdés 6. pontjában meghatározott mentesség időtartama nem haladhatja meg a (2) és (3) bekezdésben meghatározott öt évet.

Ugyanakkor az ilyen megállapodások csak addig jogsultak az (1) bekezdésben meghatározott mentességre, ameddig a szabadalmi oltalom fennáll, vagy olyan mértékben, amilyen mértékben a know-how azonosított, és ameddig titkos és lényeges marad, a két időszak közül a hosszabbat tekintve irányadónak.

(5) Az (1) bekezdésben meghatározott mentesség akkor is alkalmazandó, ha valamely egyedi megállapodásban a felek az abban a bekezdésben említett típusú, de az abban a bekezdésben megengedettnél korlátozottabb terjedelmű kötelezettségeket vállalnak.

2. cikk

(1) Az 1. cikk alkalmazhatóságát nem befolyásolja, ha a megállapodás a következő, a versenyt általában nem korlátozó kikötések bármelyikét tartalmazza:

1. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy ne hozza nyilvánosságra a licenciatadó által átadott know-how-t; a licenciatvevő erre a megállapodás megszűnését követően is kötelezhető;
2. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy ne adjon allenciat, vagy ne adja át a licenciat másnak;
3. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy ne hasznosítsa a licencia tárgyát képező know-how-t és szabadalmat a megállapodás megszűnését követően annyiban és addig, amennyiben és ameddig a know-how titkos, vagy a szabadalmi oltalom fennáll;
4. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy a licenciatadónak engedélyt adjon a technológiával kapcsolatos saját

- fejlesztéseinek vagy új alkalmazásainak hasznosítására, feltéve, hogy
- elválasztható fejlesztések esetén az ilyen hasznosítási engedély nem kizárólagos, a licenciatvevő tehát saját fejlesztéseit szabadon használhatja, vagy hasznosításukra engedélyt adhat harmadik személyeknek, ha ez nem jelenti a licenciatadó által átadott, még mindig titkos know-how nyilvánosságra hozatalát, és
 - a licenciatadó vállalja, hogy saját fejlesztéseinek hasznosítására a licenciatvevőnek kizárólagos vagy nem kizárólagos engedélyt ad;
5. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy betartsa a licenciat tárgyát képező termékre vonatkozó minőségi minimum-előírásokat, köztük műszaki előírásokat is, illetve, hogy a licenciatadótól vagy valamely, a licenciatadó által kijelölt vállalkozástól vásároljon árukat, vagy e vállalkozás szolgáltatásait vegye igénybe, ha ezek a minőségi előírások, termékek vagy szolgáltatások szükségesek:
- a) a licenciat tárgyát képező technológia műszakilag helyes hasznosításához, vagy
 - b) annak biztosításához, hogy a licenciatvevő terméke megfeleljen azoknak a minőségi minimum-előírásoknak, amelyek a licenciatadóra és más licenciatvevőkre vonatkoznak;
- és azt a kötelezettségét, hogy lehetővé tegye, hogy a licenciatadó e tekintetben ellenőrzést folytasson le;
6. a kötelezettségeket, hogy
- a) tájékoztassák a licenciatadót a know-how jogellenes hasznosításáról vagy a licenciat tárgyát képező szabadalom bitorlásáról; vagy
 - b) eljárást indítsanak a jogellenes hasznosítás vagy szabadalombitorlás ellen, vagy segítséget nyújtsanak a licenciatadónak ilyen az eljárásban;
7. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy továbbra is licencdíjat fizessen:
- a) a megállapodás megszűnéséig olyan összegekben, olyan időközönként és olyan módszerek szerint, amilyenekben a felek szabadon megállapodtak, abban az esetben is, ha a know-how a licenciatadó magatartásán kívüli okokból közismertté válik, nem érintve az ezen felüli kártérítési igényt abban az esetben, ha a know-how közismertté válása a licenciatvevőnek a megállapodás megsértésében álló tevékenységének a következménye;
 - b) a fizetés megkönnyítése céljából a licenciat tárgyát képező szabadalom oltalmának fennállását meghaladó időtartamon keresztül;
8. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy a licenciat tárgyát képező technológia hasznosítását a licenciat tárgyát képező technológia által érintett egy vagy több műszaki alkalmazási területre, illetve egy vagy több termékpiacra korlátozza;
9. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy minimális összegű licencdíjat fizessen, vagy minimális mennyiséget gyártson a licenciat tárgyát képező termékből, vagy a licenciat tárgyát képező technológia hasznosítására minimális számú műveletet végezzen;
10. a licenciatadó kötelezettségét, hogy a licenciatvevőnek kedvezőbb feltételeket biztosítson, mint amilyeneket a megállapodás hatálybalépését követően más vállalkozásnak biztosítana;
11. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy a licenciat tárgyát képező terméken tüntesse fel a licenciatadó nevét, vagy utaljon a licenciat tárgyát képező szabadalomra;
12. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy a licenciatadó technológiáját ne használja harmadik személyeknek szánt berendezések elkészítéséhez; ez nem érinti a licenciatvevő jogát, hogy szokásos kereskedelmi feltételek mellett, beleértve pótlólagos licencdíjak fizetését is, berendezéseinek kapacitását növelje, vagy saját használatra új berendezéseket állítson fel;
13. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy meghatározott vevő számára a licenciat tárgyát képező termékből csak korlátozott mennyiséget szállítson, ha a hasznosítási engedélyt azzal a céllal adták, hogy e vevőnek a szerződésben meghatározott területen második ellátási forrást biztosítsanak; e rendelkezés vonatkozik arra az esetre is, ha a vevő a licenciatvevő, és a második ellátási forrás biztosítására adott hasznosítási engedély előírja, hogy a vevő a licenciat tárgyát képező termékeket saját maga gyártsa, vagy alvállalkozóval gyártassa;
14. a licenciatadó jogának fenntartását, hogy gyakorolja a szabadalom által ráruházott azon jogait, hogy fellépjen az ellen, ha a licenciatvevő a technológiát a szerződésben meghatározott területen kívül hasznosítja;
15. a licenciatadó jogának fenntartását, hogy megszüntesse a szerződést, ha a licenciatvevő vitatja a licenciatadó vagy a hozzá kapcsolt vállalkozások licenciat tárgyát képező know-how-jának titkos vagy lényeges jellegét, vagy licenciat tárgyát képező szabadalom oltalmának fennállását a közös piacon;
16. a licenciatadó jogának fenntartását, hogy megszüntesse a szabadalmi licenciaszerződést, ha a licenciatvevő azt állítja, hogy a szabadalom nem szükséges;
17. a licenciatvevő kötelezettségét, hogy a licenciat tárgyát képező terméket a lehető legjobban gyártsa és forgalmazza;
18. a licenciatadó jogának fenntartását, hogy megszüntesse a licenciatvevőnek adott kizárólagosságot, és a továbbiakban ne adjon neki engedélyt a fejlesztések hasznosítására, ha a licenciatvevő a kutatás és fejlesztés, a versengő termékek előállítására, használata vagy forgalmazása tekintetében versenybe lép vele, a hozzá kapcsolt vállalkozásokkal, vagy más vállalkozásokkal a közös piacon, illetve hogy meg-

követelje a licenciatvevőtől annak bizonyítását, hogy a licencia tárgyát képező know-how-t csak azoknak a termékeknek az előállítására és szolgáltatásoknak a nyújtására használja fel, amelyekre a hasznosítási engedély vonatkozik.

(2) Abban az esetben, ha különleges körülmények között az (1) bekezdésben felsorolt kikötések a 85. cikk (1) bekezdésének alkalmazási körébe tartoznak, ugyan-csak mentesülnek még akkor is, ha nem járnak együtt az 1. cikkben mentesített kötelezettségek egyikével sem.

(3) A (2) bekezdésben meghatározott mentesség akkor is alkalmazandó, ha valamely megállapodás az (1) bekezdésben említett típusú, de az ott megengedettnél korlátozottabb terjedelmű kikötéseket tartalmaz.

3. cikk

Az 1. cikk és a 2. cikk (2) bekezdése nem alkalmazható, ha

1. valamelyik fél korlátozott a licencia tárgyát képező termékek árainak, árösszetevőinek vagy a rájuk vonatkozó árengedményeknek a meghatározásában;
2. a 2. cikk (1) bekezdése 17. és 18. pontja rendelkezéseinek sérelme nélkül valamelyik fél korlátozott abban, hogy a kutatás és fejlesztés, a versengő termékek előállítása, felhasználása vagy forgalmazása tekintében a másik féllel, a másik félhez kapcsolt vállalkozásokkal vagy más vállalkozásokkal versenyezzen a közös piacon;
3. ésszerű ok nélkül az egyik vagy mindkét féltől azt kívánják meg, hogy
 - a) utasítsa el a saját területén lévő olyan felhasználók vagy viszonteladók megrendeléseinek a teljesítését, akik a termékeket a közös piac más területein hoznák forgalomba;
 - b) nehezítse meg a felhasználók vagy viszonteladók számára azt, hogy a termékeket a közös piac más viszonteladóitól szerezzék be, valamint különösen, hogy szellemi tulajdonjogokat úgy gyakoroljon, vagy olyan intézkedéseket tegyen, hogy a felhasználók vagy viszonteladók a szerződésben meghatározott területen kívülről ne szerezhessenek be, vagy a szerződésben meghatározott területen ne hozhassanak forgalomba olyan termékeket, amelyeket a licenciatadó vagy az ő hozzájárulásával mások jogszerűen hoztak forgalomba a közös piacon;
 vagy hogy összehangolt magatartásuk következményeként cselekedjenek így;
4. a felek már a hasznosítási engedély megadása előtt versenytárs gyártók voltak, és egyikük nem határozhatja meg szabadon, hogy ugyanazon műszaki felhasználási területen vagy ugyanazon termékpiacon

milyen vevőkört szolgál ki, különösen a felhasználók egyes csoportjainak való szállításnak, a forgalmazás egyes formái alkalmazásának, illetve a vevőkör felosztása céljából a termékekhez meghatározott típusú csomagolások alkalmazásának megtiltása által, nem érintve az 1. cikk (1) bekezdés 7. pontját és a 2. cikk (1) bekezdésének 13. pontját;

5. a licencia tárgyát képező termékekből valamelyik fél által gyártható vagy eladható mennyiség, vagy a licencia tárgyát képező technológia hasznosítása során végezhető műveletek száma korlátozott, nem érintve az 1. cikk (1) bekezdésének 8. pontját és a 2. cikk (1) bekezdésének 13. pontját;
6. a licenciatvevő köteles a licencia tárgyát képező technológia fejlesztéséhez vagy új alkalmazásaihoz fűződő jogokat részben vagy egészben a licenciatadóra ruházni;
7. a licenciatadótól — ugyan külön megállapodásokban, illetve a megállapodás eredeti időbeli hatályát automatikusan kiterjesztve azáltal, hogy minden új fejlesztést megállapodásba foglalnak — azt kívánják meg, hogy, az 1. cikk (2) és (3) bekezdésében említett területen más vállalkozásoknak a technológia hasznosítására, vagy valamelyik féltől azt kívánják meg, hogy az 1. cikk (2) és (3) bekezdésében vagy az 1. cikk (4) bekezdésében említett területen hosszabb ideig ne hasznosítsa a licencia tárgyát képező technológiát a másik fél vagy más licenciatvevő területén.

4. cikk

(1) Az 1. és 2. cikk szerinti mentességben az olyan versenykorlátozó kötelezettségeket tartalmazó megállapodások is részesülnek, amelyekre ezek a cikkek nem vonatkoznak, és amelyek nem tartoznak a 3. cikk alkalmazási körébe, amennyiben a szóban forgó megállapodásokat a 3385/94/EK rendelet 1., 2. és 3. cikkének megfelelően bejelentik a Bizottságnak, és a Bizottság négy hónapon belül nem emel kifogást az ilyen mentesítés ellen.

(2) Az 1. bekezdés különösen azokra az esetekre vonatkozik, amikor

a) a licenciatvevőt a megállapodás megkötésekor arra kötelezik, hogy olyan minőségi előírásokat vagy további hasznosítási engedélyeket fogadjon el, illetve olyan árakat szerezzen be, vagy olyan szolgáltatásokat vegyen igénybe, amelyek a licencia tárgyát képező technológia műszakilag kielégítő hasznosításához nem szükségesek, vagy nem szükségesek annak biztosításához, hogy a licenciatvevő általi előállítás megfeleljen a licenciatadó vagy a más licenciatvevők által betartott minőségi követelményeknek;

b) a licenciatvevő nem vitathatja a licencia tárgyát képező, a licenciatadó vagy a hozzá kapcsolódó vállalkozások know-howjának titkosságát vagy lényeges voltát, vagy a

közös piacon licencia tárgyát képező szabadalma oltalmának fennállását.

(3) Az (1) bekezdésben említett négy hónapos időtartam akkor kezdődik, amikor az bejelentés a 3385/94/EK rendelet 4. cikkének megfelelően hatályba lép.

(4) Az (1) és a (2) bekezdésben meghatározott kedvezmény a Bizottsághoz benyújtott, e cikkekre és a bejelentésre egyértelműen utaló közlemény útján igényelhető az olyan megállapodásokra, amelyeket e rendelet hatálybalépése előtt jelentettek be. A (3) bekezdés rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell.

(5) A Bizottság a mentesítést négy hónapon belül kifogásolhatja. A Bizottság kifogással él a mentesítés ellen, ha egy tagállam ezt kéri attól az időponttól számítva két hónapon belül, hogy az (1) bekezdésben említett bejelentést vagy a (4) bekezdésben említett közleményt neki átadták. A kérelmet a Szerződés versenyszabályain alapuló szempontok szerint kell indokolni.

(6) A Bizottság bármikor visszavonhatja a mentesítés elleni kifogását. Amennyiben viszont a kifogást egy tagállam kérelmére emelte, és a tagállam a kérelmet fenntartja, akkor a kifogás csak a versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal folytatott konzultációt követően vonható vissza.

(7) Amennyiben a kifogást azért vonják vissza, mert az érintett vállalkozások bizonyították, hogy a 85. cikk (3) bekezdésében meghatározott feltételeknek eleget tesznek, akkor a mentesség a bejelentés időpontjától áll fenn.

(8) Amennyiben a kifogást azért vonják vissza, mert az érintett vállalkozások úgy módosítják a megállapodást, hogy az megfeleljen a 85. cikk (3) bekezdése feltételeinek, akkor a mentesség attól az időponttól áll fenn, amikor a módosítások hatályba lépnek.

(9) Amennyiben a Bizottság kifogást emel a mentesítés ellen, és a kifogást nem vonja vissza, akkor a bejelentés jogkövetkezményeire a 17. rendelet rendelkezései irányadók.

5. cikk

(1) E rendelet nem alkalmazható:

1. a szabadalmi vagy a know-how érdekszövetség tagjai között a közösen felhasználásra kerülő technológiákra vonatkozóan létrejött megállapodásokra;
2. olyan licenciaszerződésekre, amelyek közös vállalkozásban érdekeltéssel bíró versenytárs vállalkozások között, vagy egyikük és a közös vállalkozás között jöttek létre, ha a licenciaszerződések a közös vállalkozás tevékenységéhez kapcsolódnak;
3. olyan szerződésekre, amelyek értelmében az egyik fél a másikkal szabadalmi, illetve know-how licenciat ad, amely ellenében a másik fél — bár külön megállapodás vagy kapcsolt vállalkozások révén — szaba-

dalmi, védjegy vagy know-how licenciat vagy kizárólagos eladási jogokat biztosít az előző félnek, ha a felek e szerződések szerinti termékek tekintetében egymás versenytársai;

4. olyan licenciaszerződésekre, amelyek a szabadalmakon kívül más szellemi tulajdonjogokra vonatkozó, nem járulékos kikötéseket tartalmaznak;
5. a kizárólag eladási célú megállapodásokra.

(2) E rendelet mindazonáltal kiterjed:

1. azokra a szerződésekre, amelyekre az (1) bekezdés 2. pontja vonatkozik, amelyek keretében az anyavállalat szabadalmi vagy know-how licenciat ad a közös vállalkozásnak, ha a licencia tárgyát képező termékek és a részt vevő vállalkozások egyéb áruai és szolgáltatásai, amelyeket a felhasználók jellemzőikre, árakra és rendeltetésükre tekintettel a licencia tárgyát képező termékkel felcserélhetőnek vagy azzal helyettesíthetőnek tekintenek, nem haladják meg a licencia tárgyát képező termékek és a velük felcserélhető vagy őket helyettesíteni képes áruk vagy szolgáltatások piaci forgalmának
 - előállításra korlátozott licencia esetén 20% -át, és
 - előállításra és forgalmazásra vonatkozó licencia esetén 10% -át;
2. azokra a megállapodásokra, amelyekre vonatkozik az (1) bekezdés 1. pontja és az (1) bekezdés 3. pontja értelemben vett kölcsönös hasznosítási engedélyekre, amennyiben a feleket nem köti területi korlátozás a közös piacon a licencia tárgyát képező termékek gyártása használata vagy forgalmazása, vagy a licencia tárgyát képező, illetve a közösen felhasználásra kerülő technológiák használata tekintetében.

(3) A rendelet továbbra is alkalmazandó, ha a (2) bekezdés 1. pontjában meghatározott piaci részesedéseket két egymást követő pénzügyi évben legfeljebb egy tizeddel haladják meg; amennyiben ezt a határt is túllépi, akkor a rendelet annak az évnek a végétől számított további 6 hónapos időszakban még alkalmazandó, amely évben ezt a határt túllépték.

6. cikk

Ez a rendelet alkalmazandó továbbá

1. olyan megállapodásokra, amelyekben nem a szabadalmas vagy a know-how jogosultja a licenciatadó, de a jogosult felhatalmazta őt arra, hogy hasznosítási engedélyt adjon;
2. know-how, szabadalom vagy mindkettő átadására, amikor a hasznosítással összefüggő kockázatot továbbra is az átadó viseli, különösen, ha az átadás ellenében fizetendő összeg a know-how vagy a szabadalom felhasználásával készített termékek tekintetében a kedvezményezett által elért forgalomtól, a legyártott ilyen termékek mennyiségétől vagy a know-

how vagy a szabadalom alkalmazásával végzett műveletek számától függ;

3. azokra a licenciaszerződésekre, amelyekben a licenciadó vagy a licenciavevő jogait vagy kötelezettségeit a kapcsolt vállalkozások vállalják.

7. cikk

A 19/65/EGK rendelet 7. cikke alapján a Bizottság visszavonhatja az e rendeletből eredő kedvezményeket, ha egyedi esetben úgy találja, hogy az e rendelet alapján mentesített megállapodás a Szerződés 85. cikkének (3) bekezdésében meghatározott feltételekkel összeegyeztethetetlen hatással jár, különösen, ha

1. a megállapodás meggátolja, hogy a licencia tárgyát képező termékek a szerződésben meghatározott területen az azonos árukkal vagy szolgáltatásokkal vagy a felhasználók által jellemzőikre, árukra és rendeltetésükre tekintettel a licencia tárgyát képező termékekkel felcserélhetőnek vagy azokkal helyettesíthetőnek tartott árukkal vagy szolgáltatásokkal tényleges versenyben legyenek, ami különösen akkor következhet be, ha a licenciavevő piaci részesedése meghaladja a 40%-ot;
2. az 1. cikk (1) bekezdése 6. pontjának sérelme nélkül a licenciavevő ésszerű ok nélkül megtagadja a más licenciavevők területén lévő felhasználók vagy viszonteladók általa nem kezdeményezett megrendeléseinek teljesítését;
3. a felek:
 - a) ésszerű ok nélkül megtagadják a saját területükön lévő olyan felhasználók és viszonteladók megrendeléseinek kielégítését, akik a termékeket a közös piacon belül más területeken hozták forgalomba; vagy
 - b) megnehezítik a felhasználók vagy viszonteladók számára, hogy a közös piac más viszonteladóitól szerezzék be a termékeket, különösen, ha annak érdekében gyakorolnak szellemi tulajdonjogokat, vagy tesznek intézkedéseket, hogy meggátolják, hogy a viszonteladók vagy felhasználók a szerződésben meghatározott területen kívülről szerezzenek be vagy a szerződésben meghatározott területen hozzanak forgalomba olyan termékeket, amelyeket a licenciadó vagy annak hozzájárulásával mások jogszerűen hoztak forgalomba a közös piacon;
4. a felek a hasznosítási engedély megadásának időpontjában versenytárs gyártók voltak, és a licenciavevőt terhelő azon kötelezettségek, hogy a 2. cikk (1) bekezdésének 9., illetve 17. pontjában említettek szerint minimális mennyiséget termeljen, illetve az átadott technológiát a lehető legjobban hasznosítsa, meggátolják őt a versengő technológiák használatában.

8. cikk

- (1) E rendelet alkalmazásában
 - a) a szabadalmi bejelentések,
 - b) a használati minták,
 - c) a használati mintaoltalmi bejelentések,
 - d) a félvezető termékek topográfiai,
 - e) a francia jog szerinti certificats d'utilité és certificats d'addition,
 - f) a francia jog szerinti certificats d'utilité és certificats d'addition-ra vonatkozó bejelentések,
 - g) a gyógyszerekre vagy más olyan termékekre vonatkozó kiegészítő oltalmi tanúsítványok, amelyekre nézve kiegészítő oltalmi tanúsítványok szerzhetőek,
 - h) a növényfajták oltalmára vonatkozó tanúsítványok, szabadalmakkal esnek egy tekintet alá.
- (2) E rendelet találmány hasznosítására vonatkozó szerződésekre is alkalmazandó, ha a szerződések megkötésének időpontját követően, de az alkalmazandó nemzeti jog vagy nemzetközi egyezmény által megállapított határidőn belül valamelyik szerződésben meghatározott területre a találmányra vonatkozóan az (1) bekezdés szerinti bejelentést nyújtanak be.

(3) E rendelet alkalmazandó továbbá az olyan tiszta szabadalmi licenciaszerződésekre vagy know-how licenciaszerződésekre vagy vegyes szerződésekre, amelyeknek eredeti időbeli hatályát a licenciadó által átadott új, akár szabadalmaztatott, akár nem szabadalmaztatott fejlesztés automatikusan meghosszabbítja, ha a licenciavevő jogosult az ilyen fejlesztések átvételének megtagadására, illetve mindegyik fél jogosult az eredeti időtartam lejártakor és azt követően legalább háromévente a megállapodás megszüntetésére.

9. cikk

- (1) A 4. cikk értelmében megszerzett információ csak e rendelet alkalmazásában használható.
- (2) A Bizottság és a tagállami hatóságok, ezek tisztviselői és egyéb alkalmazottai az e rendelet alapján megszerzett, jellege miatt szakmai titoktartási kötelezettség által védett információt nem hozhatják nyilvánosságra.

(3) Az (1) és (2) bekezdés rendelkezései nem gátolják meg olyan általános információ vagy olyan felmérések közlését, amelyek egyedi vállalkozásokra vagy vállalkozások társulásaira vonatkozó információt nem tartalmaznak.

10. cikk

E rendelet alkalmazásában

1. „know-how” titkos, lényeges és megfelelő formában azonosított műszaki információk összessége;

2. „titkos” a know-how, ha annak egésze együttesen vagy összetevőinek pontos rendszerét és összeállítását tekintve általánosan nem ismert, vagy nem könnyen hozzáférhető, ezért értéke részben abban az előnyben áll, amelyben a licenciatvevő részesül, amikor a know-how-t neki átadják; a titkosság nem korlátozódik arra a szűk értelmezésre, hogy a know-how minden egyes összetevőjének a licenciatadó üzleti tevékenységén kívül teljesen ismeretlennek vagy hozzáférhetetlennek kell lennie;
3. „lényeges” a know-how, ha olyan információt tartalmaz, amelynek hasznosnak kell lennie, vagyis a megállapodás megkötésekor ésszerűen elvárható, hogy képes a licenciatvevő versenyhelyzetének javítására például azáltal, hogy hozzásegíti ahhoz, hogy új piacon jelenjen meg, vagy előnyt biztosít számára más gyártókkal vagy szolgáltatókkal folytatott versenyben, akik nem férnek hozzá a licenciat tárgyát képező, vagy ahhoz hasonló titkos know-how-hoz;
4. „azonosított” a know-how, ha oly módon leírt vagy rögzített, hogy lehetővé válik annak igazolása, hogy eleget tesz a titkosság és lényegesség követelményének, és annak biztosítása, hogy a licenciatvevő saját technológiájának hasznosításában méltánytalanul ne korlátozzák; az azonosításhoz a know-how-t meghatározhatja a licenciat szerződés, külön dokumentum, vagy azt más megfelelő formában rögzíthetik legkésőbb akkor, amikor átadják, vagy röviddel az átadást követően, továbbá, ha ez a külön dokumentum vagy a rögzítés más formája szükség esetén hozzáférhetővé tehető;
5. „szükséges szabadalom” az olyan szabadalom, amelyekre hasznosítási engedélyt kell adni a licenciat tárgyát képező technológia használata érdekében, mivel ilyen hasznosítási engedély hiányában a technológia megvalósítása nem, vagy kisebb mértékben, vagy bonyolultabb körülmények között, vagy költségesebben volna lehetséges. Ezért az ilyen szabadalomnak a licenciatvevő szempontjából műszaki, jogi, vagy gazdasági jelentőséggel kell rendelkezniük;
6. „licenciat szerződés” a tiszta szabadalmi licenciat szerződés, a tiszta know-how licenciat szerződés és a vegyes szabadalmi és know-how licenciat szerződés;
7. „licenciat tárgyát képező technológia” az első licenciat szerződés megkötésének idején fennálló kezdeti gyártási know-how vagy szükséges eljárási és termék-szabadalom, valamint a know-how vagy szabadalom ezt követő fejlesztése, függetlenül attól, hogy a felek vagy más licenciatvevők hasznosították-e azokat, és milyen mértékben;
8. „licenciat tárgyát képező termék” olyan áru vagy szolgáltatás, amelynek előállítása vagy nyújtása a licenciat tárgyát képező technológia használatát igényli;
9. „a licenciatvevő piaci részesedése” az a részarány, amelyet a licenciat tárgyát képező termékek és más, a licenciatvevő által kínált áruk vagy szolgáltatások — amelyeket a felhasználók jellemzőikre, árakra és rendeltetésükre tekintettel a licenciat tárgyát képező termékkel felcserélhetőnek vagy azzal helyettesíthetőnek tartanak — képviselnek a licenciat tárgyát képező áruk és az azokat helyettesítő vagy azokkal felcserélhető áruk vagy szolgáltatások teljes piaci forgalmából a közös piacon vagy annak jelentős részén;
10. „hasznosítás” a licenciat tárgyát képező technológia felhasználása, különösen a licenciat tárgyát képező termékek előállításához, lízingbe adásához, vagy valamely területen nem feltétlenül gyártással járó aktív vagy passzív értékesítéséhez;
11. „a szerződésben meghatározott terület” a közös piac területének egésze vagy legalább az a része, ahol a licenciatvevő jogosult a licenciat tárgyát képező technológia hasznosítására;
12. „a licenciatadó területe” olyan terület, amelyen a licenciatadó nem adott engedélyt a licenciat szerződés szerinti szabadalom, illetve know-how hasznosítására;
13. „párhuzamos szabadalmak” olyan szabadalmak, amelyek az ipari tulajdonra vonatkozó nemzeti szabályok egységesítésének hiányában fennmaradt eltérések ellenére is védik ugyanazt a találmányt a különböző tagállamokban;
14. „kapcsolt vállalkozások”:
 - a) azok a vállalkozások, amelyekben a megállapodás egyik részese közvetlenül vagy közvetve:
 - a tőke vagy a vállalkozás eszközeinek több mint a felével rendelkezik,
 - a szavazati jogok több mint a felének gyakorlására jogosult,
 - a felügyelő bizottság, az igazgató tanács vagy a vállalkozást jogszerűen képviselő testületek tagjainak több mint a felét kinevezheti, vagy
 - jogosult a vállalkozás ügyeinek irányítására;
 - b) azok a vállalkozások, amelyek a megállapodás részesei közül valamelyikben vagy valamelyik felett közvetlenül vagy közvetve az a) pontban felsorolt jogokkal vagy hatáskörökkel rendelkeznek;
 - c) azok a vállalkozások, amelyekben a b) pontban említett vállalkozás közvetlenül vagy közvetve rendelkezik az a) pontban felsorolt jogokkal vagy hatáskörökkel;
 - d) azok a vállalkozások, amelyekben a megállapodás résztvevői vagy a hozzájuk kapcsolt vállalkozások az a) pontban felsorolt jogokkal vagy hatáskörökkel együttesen rendelkeznek; ezek a közösen ellenőrzött vállalkozások a megállapodás minden egyes résztvevőjéhez kapcsoltan tekintendők;

15. „járulékos kikötések” olyan, a szabadalmakon kívüli más szellemi tulajdonjogok hasznosítására vonatkozó kikötések, amelyek a licencia tárgyát képező know-how-hoz vagy szabadalomhoz kapcsolódó és az e rendelet alapján mentesített versenykorlátozó kötelezettségeken kívül nem tartalmaznak más versenykorlátozó kötelezettségeket;
16. „kötelezettség” a szerződéses kötelezettség és az összehangolt magatartás;
17. „versenytárs gyártók” vagy „versengő termékek” gyártói azok a gyártók, akik olyan termékeket adnak el, amelyeket a felhasználók jellemzőikre, árukra és rendeltetésükre tekintettel a licencia tárgyát képező termékekkel felcserélhetőnek vagy azokkal helyettesíthetőnek tekintenek.

11. cikk

(1) Az 556/89/EGK rendelet 1996. április 1-jétől hatályát veszti.

(2) A 2349/84/EGK rendelet 1996. március 31-ig alkalmazandó.

(3) A Szerződés 85. cikke (1) bekezdésében foglalt tilalom nem alkalmazható azokra az 1996. március 31-én már hatályos megállapodásokra, amelyek eleget tesznek a 2349/84/EGK vagy az 556/89/EGK rendelet mentesítési követelményeinek.

12. cikk

(1) A Bizottság vállalja, hogy rendszeresen értékeli e rendeletet, és különösen a 4. cikkben meghatározott kifogásolási eljárás alkalmazását.

(2) A Bizottság e rendelet működéséről jelentést készít annak hatálybalépését követő negyedik év végét megelőzően, és ennek alapján értékeli, hogy kívánatos-e a rendelet kiigazítása.

13. cikk

Ez a rendelet 1996. április 1-jén lép hatályba.

Ezt a rendeletet 2006. március 31-ig kell alkalmazni.

A rendelet 11. cikkének (2) bekezdése azonban már 1996. január 1-jén hatályba lép.

Ez a rendelet egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

Kelt Brüsszelben, 1996. január 31-én.

A Bizottság részéről:

Karel VAN MIERT
a Bizottság tagja

A Bizottság
2000. november 29-i, 2658/2000/EK
rendelete
a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a szakosítási
megállapodások egyes csoportjaira történő
alkalmazásáról

(EGT vonatkozású szöveg)

Az Európai Közösségek Bizottsága,

tekintettel az Európai Közösségeket létrehozó szerződésre,

tekintettel a legutóbb Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási okmányával módosított, a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a megállapodások, döntések, összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 1971. december 20-i, 2821/71/EGK tanácsi rendeletre¹ és különösen annak 1. cikke (1) bekezdésének c) pontjára,

e rendelet tervezetének² közzétételét követően,

a versenykorlátozó magatartásokkal és gazdasági erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal folytatott konzultációt követően,

mivel:

(1) A 2821/71/EGK rendelet felhatalmazza a Bizottságot, hogy rendelet útján alkalmazza a Szerződés 81. cikk (3) bekezdését [a korábbi 85. cikk (3) bekezdést] a 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazási körébe tartozó olyan megállapodások, döntések és összehangolt magatartások egyes csoportjaira, amelyek tárgya a szakosítás, ideértve az ennek eléréséhez szükséges megállapodásokat.

(2) A Bizottság, különösen a 2821/71/EGK rendelet értelmében, elfogadta a legutóbb a 2236/97/EK rendelettel³ módosított, a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a szakosítási megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 1984. december 19-i, 417/85/EGK rendeletet⁴. A 417/85/EGK rendelet 2000. december 31-én hatályát veszti.

(3) Az új rendeletnek két követelményt kell teljesítenie, a verseny védelmének hatékony biztosítását és megfelelő jogbiztonságot a vállalkozások számára. E célok követése során a lehető legnagyobb mértékben figyelemmel kell lenni a hatósági felügyelet és a jogszabályi keretek egyszerűsítésének szükségességére. A 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazása szempontjából a piaci hatalom meghatározott szintje alatt általában feltételezhető, hogy a szakosítási megállapodások kedvező hatásai meghaladják a versenyre gyakorolt kedvezőtlen hatásait.

(4) A 2821/71/EGK rendelet megköveteli, hogy a Bizottság mentesítési rendelete határozza meg a megállapodások, döntések és összehangolt magatartások azon csoportjait, amelyekre a rendeletet alkalmazni kell, állapítsa meg azokat a korlátozásokat vagy kikötéseket, amelyek előfordulhatnak vagy sem a megállapodásokban, döntésekben, illetve összehangolt magatartásokban, és rögzítse azokat a kikötéseket, amelyeket a megállapodásoknak, döntéseknek és összehangolt magatartásoknak tartalmazniuk kell, illetve az egyéb teljesítendő feltételeket.

(5) Helyénvaló, ha a mentesített kikötések felsorolása helyett nagyobb hangsúlyt helyeznek azoknak a megállapodáscsoportoknak a meghatározására, amelyeket a piaci hatalom meghatározott szintjéig mentesítenek, valamint azoknak a korlátozásoknak, illetve kikötéseknek a rögzítésére, amelyek ilyen megállapodásokban nem szerepelhetnek. Ez megfelel a közgazdasági alapú megközelítésnek, amely a megállapodásoknak az érintett piacra gyakorolt hatását méri fel.

(6) A 81. cikk (3) bekezdésének rendeleti úton történő alkalmazásához nem szükséges meghatározni azokat a megállapodásokat, amelyek a 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazási körébe tartozhatnak. A 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazási körébe tartozó megállapodások egyedi értékelésénél több tényezőt is figyelembe kell venni, így különösen az érintett piac szerkezetét.

(7) A csoportmentesítés kedvezményét olyan megállapodásokra kell korlátozni, amelyekről kellő bizonyossággal feltételezhető, hogy megfelelnek a 81. cikk (3) bekezdése feltételeinek.

(8) A termelési szakosításokról szóló megállapodások általában hozzájárulnak az áruk termelésének, illetve forgalmazásának javításához, mert az érintett vállalkozások egyes termékek előállítására összpontosíthatnak, ezáltal hatékonyabban működnek, és a termékeket olcsóbban kínálják. A szolgáltatások nyújtásáról szóló szakosítási megállapodások általában szintén hasonló javulásokat eredményeznek. Hatékony verseny esetén valószínű, hogy a fogyasztók a keletkező haszonból méltányosan részesülnek.

(9) Ilyen előnyök egyaránt származhatnak olyan megállapodásokból, amelyek értelmében az egyik fél egy másik fél javára felhagy egyes termékek előállításával, illetve egyes szolgáltatások nyújtásával („egyoldalú szakosítás”), olyan megállapodásokból, amelyek értelmében mindegyik fél egy másik javára hagy fel egyes termékek előállításával, illetve egyes szolgáltatások nyújtásával („kölcsönös szakosítás”), valamint olyan megállapodásokból, amelyek értelmében a felek egyes termékek közös előállítására, illetve egyes szolgáltatások közös nyújtására vállalkoznak („közös előállítás”).

(10) Mivel a nem versenytársak között létrejött egyoldalú szakosítási megállapodások részesülhetnek a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a vertikális megállapodások és

¹ HL L 285. szám, 1971. 12. 29., 46. o.

² HL C 118. szám, 2000. 04. 27., 3. o.

³ HL L 306. szám, 1997. 11. 11., 12. o.

⁴ HL L 53. szám, 1985. 02. 22., 1. o.

összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 1999. december 22-i, 2790/1999/EK bizottsági rendelet⁵ által biztosított csoportmentességben, e rendeletnek az egyoldalú szakosítási megállapodásokra történő alkalmazását versenytársak közötti megállapodásokra kell korlátozni.

(11) Minden egyéb olyan megállapodás, amelyet a vállalkozások azokra a feltételekre vonatkozóan kötöttek, amelyek alapján árutermelésre, illetve szolgáltatás nyújtására szakosodnak, e rendelet alkalmazási körébe tartozik. A csoportmentességet a szakosítási megállapodásokban foglalt olyan rendelkezésekre is alkalmazni kell, amelyek nem képezik elsődleges tárgyát e megállapodásoknak, ugyanakkor végrehajtásukhoz szükségesek és azzal közvetlenül összefüggnek, valamint a csoportmentességgel kapcsolatos egyes beszerzési és forgalmazási megállapodásokra is.

(12) Annak biztosítására, hogy a szakosítás előnyei anélkül valósuljanak meg, hogy az egyik fél elhagyná a termelést követő fázisban levő piacot, az egyoldalú és kölcsönös szakosítási megállapodások csak annyiban tartoznak e rendelet alkalmazási körébe, amennyiben ellátási és beszerzési kötelezettséget írnak elő. Az ilyen kötelezettségek jellege lehet kizárólagos, de nem feltétlenül kell annak lennie.

(13) Vélelmezhető, hogy, ha a részt vevő vállalkozások részesedése az érintett piacon nem haladja meg a 20%-ot, az e rendeletben meghatározott szakosítási megállapodások általában méretnagyságból vagy tevékenységi körből adódó gazdaságosság vagy jobb termelési technológiák formájában gazdasági előnyökkel járnak, miközben a fogyasztók számára is lehetővé teszik, hogy a keletkező haszonból méltányosan részesüljenek.

(14) Ez a rendelet nem mentesíti a fent említett kedvező hatások eléréséhez nem nélkülözhetetlen korlátozásokat tartalmazó megállapodásokat. Alapelv a harmadik személyekre vonatkozó árak rögzítésével, a kibocsátás vagy az értékesítés korlátozásával, illetve a piacok vagy a fogyasztói kör felosztásával kapcsolatos egyes súlyos versenyellenes korlátozásoknak az e rendeletben biztosított csoportmentesség kedvezményéből az érintett vállalkozások piaci részesedésétől függetlenül való kizárása.

(15) A piaci részesedés korlátozása, egyes megállapodások kizárása a mentességből és az e rendeletben előírt feltételek általában biztosítják, hogy azok a megállapodások, amelyekre a csoportmentesség vonatkozik, ne nyújtsanak lehetőséget a részt vevő vállalkozásoknak arra, hogy a kérdéses termékek vagy szolgáltatások lényeges részére vonatkozóan a versenyt megszüntessék.

(16) Egyes esetekben, ahol e rendelet alkalmazási körébe tartozó megállapodások mégis a Szerződés 81. cikk (3) bekezdésével összeegyeztethetetlen hatással járnak, a Bizottság visszavonhatja a csoportmentesség kedvezményét.

(17) A részt vevő vállalkozások szerkezetét befolyásolni képes szakosítási megállapodások megkötésének megkönnyítése érdekében, e rendelet hatályának időtartamát 10 évben állapítják meg.

(18) E rendelet nem érinti a Szerződés 82. cikkének alkalmazását.

(19) A közösségi jog elsőbbsége elvének megfelelően, a versenyről szóló nemzeti jogszabályok értelmében tett intézkedések nem érintik a közösségi versenyjogi szabályoknak a közös piac egész területén történő egységes alkalmazását, illetve e jogszabályok, köztük e rendelet végrehajtása során elfogadott intézkedések tényleges érvényesülését.

elfogadta ezt a rendeletet:

1. cikk

Mentesség

(1) A Szerződés 81. cikke (3) bekezdése értelmében, valamint e rendelet rendelkezéseire is figyelemmel, a Szerződés 81. cikke (1) bekezdésének alkalmazásától el lehet tekinteni az alábbi, két vagy több vállalkozás (a továbbiakban: „felek”) között létrejött megállapodások esetén, amelyek azokra a feltételekre vonatkoznak, amelyek szerint az adott vállalkozások termékek előállítására szakosodnak (a továbbiakban: „szakosítási megállapodások”):

a) egyoldalú szakosítási megállapodások, amelyek értelmében az egyik fél vállalja, hogy abbahagyja egyes termékek előállítását, vagy tartózkodik e termék gyártásától, és ezeket a termékeket egy versenytárs vállalkozástól szerzi be, míg a versenytárs vállalkozás vállalkozik e termékek előállítására és szállítására; vagy

b) kölcsönös szakosítási megállapodások, amelyek értelmében két vagy több fél kölcsönösen vállalja, hogy megszünteti egyes, de egymástól különböző termékek előállítását, vagy tartózkodik e termékek előállításától, és ezeket a termékeket más felektől szerzi be, akik vállalják e termékek szállítását; vagy

c) közös előállítási megállapodások, amelyek értelmében két vagy több fél vállalja, hogy egyes termékeket közösen állít elő.

Ezt a mentességet annyiban kell alkalmazni, amennyiben a szakosítási megállapodások a Szerződés 81. cikke (1) bekezdésének alkalmazási körébe tartozó, versenykorlátozó rendelkezéseket tartalmaznak.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott mentesség alkalmazandó a szakosítási megállapodásokban foglalt olyan rendelkezésekre is, amelyek nem képezik a megállapodások elsődleges tárgyát, ugyanakkor azok végrehajtásához szükségesek és azzal közvetlenül összefüggnek, így például

⁵ HL L 336. szám, 1999. 12. 29., 21. o.

a szellemi tulajdonjogok átruházására vagy használatára vonatkozó rendelkezésekre.

Nem vonatkozik azonban az első albekezdés azokra a rendelkezésekre, amelyeknek tárgya azonos az 5. cikk (1) bekezdésében felsorolt versenykorlátozásokéval.

2. cikk

Fogalom meghatározások

E rendelet alkalmazásában:

(1) „Megállapodás” vállalkozások társulásának megállapodása vagy döntése, illetve összehangolt magatartás.

(2) „Részt vevő vállalkozások” a megállapodásban részes vállalkozások és a kapcsolt vállalkozások.

(3) „Kapcsolt vállalkozások”:

a) azok a vállalkozások, amelyekben a megállapodás egyik részese közvetve vagy közvetlenül:

(i) a szavazati jogok több mint felét gyakorolhatja, vagy

(ii) a felügyelő bizottság, az igazgatótanács vagy a vállalkozást jogszerűen képviselő testületek tagjainak több mint a felét kinevezheti, vagy

(iii) a vállalkozás ügyeinek irányítására jogosult;

b) azok a vállalkozások, amelyek közvetve vagy közvetlenül rendelkeznek az a) pontban felsorolt jogokkal vagy hatáskörökkel a megállapodás valamely részese felett;

c) azok a vállalkozások, amelyekben a b) pontban említett vállalkozás közvetve vagy közvetlenül rendelkezik az a) pontban felsorolt jogokkal vagy hatáskörökkel;

d) azok a vállalkozások, amelyekben a megállapodás valamely részese az a), b) vagy c) pontban felsorolt vállalkozások egyikével vagy közülük többel, vagy amelyekben az utóbbi vállalkozások közül kettő vagy több, együttesen rendelkezik az a) pontban felsorolt jogokkal vagy hatáskörökkel;

e) azok a vállalkozások, amelyekben az a) pontban felsorolt jogokkal vagy hatáskörökkel

(i) a megállapodás részesei vagy azoknak az a)–d) pontban említett kapcsolt vállalkozásai, vagy

(ii) a megállapodás egy vagy több részese vagy azoknak az a)–d) pontban említett egy vagy több kapcsolt vállalkozása és egy vagy több harmadik fél

együttesen rendelkeznek.

(4) „Termék” áru, illetve szolgáltatás, beleértve mind a közbenső árukat, illetve részszolgáltatásokat, mind a végtermékeket, illetve végső szolgáltatásokat, a forgalmazás és a bérleti szolgáltatások kivételével.

(5) „Előállítás” áru előállítása vagy szolgáltatás nyújtása, ideértve az alvállalkozás útján végzett előállítás is.

(6) „Érintett piac” azok az adott termékpiac(ok) és földrajzi piac(ok), amelye(ke)n a szakosítási megállapodás tárgyát képező termék megjelenik.

(7) „Versenytárs vállalkozás” az a vállalkozás, amely aktív az adott piacon (tényleges versenytárs) vagy az a vállalkozás, amelyről reálisan feltételezhető, hogy az adott árak csekély, de állandó emelkedésére reagálva vállalná az érintett piacon való megjelenéshez szükséges többletbefektetést vagy egyéb szükséges átállási költséget (potenciális versenytárs).

(8) „Kizárólagos szállítási kötelezettség” az a kötelezettség, hogy a szakosítási megállapodásban szereplő terméket a megállapodás részesén kívül más versenytárs vállalkozásnak nem lehet szállítani.

(9) „Kizárólagos beszerzési kötelezettség” az a kötelezettség, hogy a szakosítási megállapodásban szereplő terméket csak attól a féltől lehet megvásárolni, amelyik vállalja annak szállítását.

3. cikk

Beszerzési és forgalmazási megállapodások

Az 1. cikkben meghatározott mentesség azokban az esetekben is alkalmazandó, ahol

a) a felek egyoldalú vagy kölcsönös szakosítási megállapodás, illetve közös előállítási megállapodás keretében elfogadják a kizárólagos beszerzési, illetve szállítási kötelezettséget, vagy

b) a felek önállóan nem értékesítik a szakosítási megállapodás tárgyát képező termékeket, de gondoskodnak a közös forgalmazásról, illetve kizárólagos vagy nem kizárólagos alapon, közös előállítási megállapodás keretében harmadik személyt jelölnek ki forgalmazónak, feltéve, hogy e harmadik személy nem versenytárs vállalkozás.

4. cikk

Piaci részesedési küszöb

Az 1. cikkben meghatározott mentesség feltétele, hogy a részt vevő vállalkozások együttes piaci részesedése az érintett piacon ne haladja meg a 20%-ot.

5. cikk

Megállapodások, amelyekre a mentesség nem terjed ki

(1) Az 1. cikkben meghatározott mentesség nem vonatkozik azokra a megállapodásokra, amelyek tárgya közvetve

vagy közvetlenül, önállóan vagy a felek ellenőrzése alá tartozó egyéb tényezőkkel együttesen a következő:

- a) az árak rögzítése a termékek harmadik személyeknek történő értékesítése során;
- b) a kibocsátás vagy az értékesítés korlátozása; vagy
- c) a piacok vagy a fogyasztók körének felosztása.

(2) Az (1) bekezdés nem vonatkozik:

a) egyoldalú vagy kölcsönös szakosítási megállapodásokban szereplő termékek megállapodás szerinti mennyiségére vonatkozó rendelkezésekre, illetve előállítási közös vállalkozás kapacitásának és előállítási volumenének közös előállítási megállapodás keretében történő megállapítására;

b) értékesítési előirányzatok kitűzésére és a 3. cikk b) pontjának keretében egy előállítási közös vállalkozás által annak közvetlen vevőire kiszabott árak rögzítésére.

6. cikk

A piaci részesedési küszöb alkalmazása

(1) A 4. cikkben meghatározott piaci részesedési küszöb alkalmazására a következő szabályok vonatkoznak:

a) a piaci részesedést a piaci eladási érték alapján kell kiszámítani; ha a piaci eladási értékről nem áll rendelkezésre adat, megbízható piaci információ, így például a piaci értékesítés volumenén alapuló becsléseket lehet felhasználni az adott vállalkozás piaci részesedésének megállapítására;

b) a piaci részesedést az előző naptári évre vonatkozó adatok alapján kell kiszámítani;

c) a 2. cikk (3) bekezdésének e) pontjában említett vállalkozások piaci részesedését a 2. cikk (3) bekezdésének a) pontjában felsorolt jogokkal, illetve hatáskörökkel rendelkező vállalkozások között egyenlő arányban kell felosztani.

(2) Ha a 4. cikkben említett piaci részesedés kezdetben nem több, mint 20%, de később e szint fölé emelkedik anélkül, hogy a 25%-t meghaladná, az 1. cikkben meghatározott mentesség továbbra is fennáll két egymást követő naptári évben, azt az évet követően, amikor a 20%-os küszöbértéket először átlépték.

(3) Ha a 4. cikkben említett piaci részesedés kezdetben nem több, mint 20%, de később 25% fölé emelkedik, az 1. cikkben meghatározott mentesség azt az évet követően, amikor a 25%-os szintet először átlépték, egy naptári évig áll fenn.

(4) A (2) és (3) bekezdés által biztosított kedvezményeket nem lehet úgy egyesíteni, hogy azok meghaladják a két naptári évet.

7. cikk

Visszavonás

A Bizottság a 2821/71/EGK rendelet 7. cikke értelmében visszavonhatja az e rendelet által nyújtott kedvezményt, ha akár saját kezdeményezésére, akár egy tagállam vagy jogos érdekre hivatkozó természetes vagy jogi személy kérésére egyedi esetben megállapítja, hogy egy olyan megállapodás, amelyre az 1. cikkben meghatározott mentesség vonatkozik, a Szerződés 81. cikkének (3) bekezdésében megállapított feltételekkel összeegyeztethetetlen hatással jár, és különösen akkor, ha

a) a megállapodás nem hoz jelentős eredményeket a racionalizálás szempontjából, illetve a fogyasztók nem részesülnek méltányosan a keletkező haszonból, vagy

b) a szakosítás tárgyát képező termékek a közös piacon vagy annak jelentős részén nincsenek tényleges versenyben az azonos termékekkel, illetve az olyan termékekkel, amelyeket a felhasználók jellemzőik, árak és rendeltetésük alapján egyenértékűnek tartanak.

8. cikk

Átmeneti időszak

A Szerződés 81. cikkének (1) bekezdésében megállapított tilalom nem alkalmazható a 2001. január 1. és 2002. június 30. közötti időszakban azokra a megállapodásokra, amelyek 2000. december 31-én már hatályban voltak, és amelyek nem tesznek ugyan eleget a mentesítés e rendeletben meghatározott feltételeinek, de megfelelnek a 417/85/EGK rendeletben meghatározott feltételeknek.

9. cikk

Időbeli hatály

Ez a rendelet 2001. január 1-jén lép hatályba.

Ez a rendelet 2010. december 31-én hatályát veszti.

Ez a rendelet teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

Kelt Brüsszelben, 2000. november 29-én.

A Bizottság részéről:

Mario MONTI
a Bizottság tagja

**A Bizottság
2000. november 29-i, 2659/2000/EK
rendelete**

**a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a kutatási
és fejlesztési megállapodások egyes csoportjaira
történő alkalmazásáról**

(EGT vonatkozású szöveg)

Az Európai Közösségek Bizottsága

tekintettel az Európai Közösséget létrehozó szerződésre,

tekintettel a legutóbb Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási okmányával módosított, a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a megállapodások, döntések és összehangolt magatartások egyes csoportjai tekintetében történő alkalmazásáról szóló, 1971. december 20-i, 2821/71/EGK tanácsi rendeletre¹, és különösen annak 1. cikke (1) bekezdésének *b*) pontjára,

e rendelet tervezetének² közzétételét követően,

a versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal folytatott konzultációt követően,

mivel:

(1) A 2821/71/EGK rendelet felhatalmazza a Bizottságot arra, hogy a Szerződés 81. cikke (3) bekezdését [korábbi 85. cikke (3) bekezdését] rendeleti úton alkalmazza a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó megállapodások, döntések és összehangolt magatartások egyes olyan csoportjaira, amelyek célja termékek és az ipari alkalmazás szakaszára is kiterjedő eljárások kutatása és fejlesztése, az ebből származó eredmények hasznosítása, beleértve a szellemi tulajdonjogokra vonatkozó rendelkezéseket.

(2) A Szerződés 163. cikkének (2) bekezdése felszólítja a Közösséget, hogy ösztönözze a vállalkozásokat — a kis- és középvállalkozásokat is beleértve — magas szintű kutatási és technológiafejlesztési tevékenységeik terén, és támogatja az együttműködésüket célzó erőfeszítéseiket. A vállalkozások, kutatóközpontok és egyetemek részvételére, valamint a kutatási eredményeknek az Európai Közösség ötödik keretprogramja (1998—2002) végrehajtását célzó terjesztésére vonatkozó szabályokról szóló, 1998. december 22-i, 1999/65/EK tanácsi határozat³ alapján, továbbá az 1999/65/EK határozat végrehajtásáról szóló 996/1999/EK bizottsági rendelet⁴ alapján, a Közösség ötödik keretprogramja keretében támogatott közvetett kutatási és technológiafejlesztési (KTF) tevékenységeket együttműködésben kell megvalósítani.

(3) A közös kutatásokról, illetve a kutatási eredményeknek az ipari alkalmazás szakaszáig terjedő, de az ipari alkalmazást magában nem foglaló, közös fejlesztéséről szóló megállapodások általában nem tartoznak a Szerződés 81. cikke (1) bekezdésének hatálya alá. Bizonyos körülmények között azonban, mint például, ha a felek vállalják, hogy nem végeznek más kutatást és fejlesztést ugyanazon a téren, és ily módon lemondanak arról a lehetőségről, hogy más felekkel szemben versenyelőnyhöz jussanak, az ilyen megállapodások a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhatnak, és ezért azokat e rendelet hatálya alá kell vonni.

(4) A 2821/71/EGK rendelet alapján a Bizottság elfogadta különösen a legutóbb a 2236/97/EK rendelettel⁵ módosított, a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a kutatási és fejlesztési megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 1984. december 19-i, 418/85/EGK rendeletet⁶. A 418/85/EGK rendelet 2000. december 31-én hatályát veszti.

(5) Az új rendeletnek két követelményt kell kielégítenie: biztosítani a verseny eredményes védelmét és megfelelő jogbiztonságot nyújtani a vállalkozások számára. E célok megvalósítása során figyelembe kell venni a hatósági ellenőrzés és a jogalkotási keret lehető legnagyobb mértékű egyszerűsítésének szükségességét. A 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazása céljából a piaci erő bizonyos szintje alatt általában vélelmezhető, hogy a kutatási és fejlesztési megállapodások kedvező hatásai ellensúlyozzák a versenyre gyakorolt esetleges kedvezőtlen hatásokat.

(6) A 2821/71/EGK rendelet előírja, hogy a Bizottság mentességet megállapító rendeletében meg kell határozni a megállapodások, döntések és összehangolt magatartások azon csoportjait, amelyekre a rendeletet alkalmazni kell, meg kell jelölni azokat a korlátozásokat, illetve kikötéseket, amelyek a megállapodásokban, döntésekben és összehangolt magatartásokban szerepelhetnek, továbbá azokat, amelyek nem, valamint meg kell jelölni azokat a kikötéseket, amelyeket a megállapodásoknak, döntéseknek és összehangolt magatartásoknak tartalmazniuk kell, továbbá az egyéb teljesítendő feltételeket.

(7) Helyénvaló, ha a mentesített kikötések felsorolása helyett nagyobb hangsúlyt kap azon megállapodáscsoportok meghatározása, amelyek a piaci erő bizonyos szintjéig mentességet élveznek, valamint azon korlátozások, illetve kikötések meghatározása, amelyek ilyen megállapodásokban nem szerepelhetnek. Ez összhangban van azzal a gazdasági alapú megközelítéssel, amely a megállapodásoknak az érintett piacra gyakorolt hatását értékeli.

(8) A 81. cikk (3) bekezdésének rendeleti úton történő alkalmazásához nem szükséges meghatározni azokat a megállapodásokat, amelyek a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhatnak. A megállapodásoknak a 81. cikk

¹ HL L 285. szám, 1971. 12. 29., 46. o.

² HL C 118. szám, 2000. 04. 27., 3. o.

³ HL L 26. szám, 1999. 02. 01., 46. o.

⁴ HL L 122. szám, 1999. 05. 12., 9. o.

⁵ HL L 306. szám, 1997. 11. 11., 12. o.

⁶ HL L 53. szám, 1985. 02. 22., 5. o.

(1) bekezdése alapján történő egyedi elbírálásakor több tényezőt kell figyelembe venni, így különösen az érintett piac szerkezetét.

(9) A csoportmentesség kedvezményét olyan megállapodásokra kell korlátozni, amelyek esetében kellő bizonyossággal feltételezhető, hogy megfelelnek a 81. cikk (3) bekezdésében foglalt feltételeknek.

(10) A kutatásban és fejlesztésben, valamint az eredmények hasznosításában folytatott együttműködés általában előmozdítja a műszaki és gazdasági haladást azáltal, hogy fokozza a know-how felek közötti terjesztését, és kiküszöböli a kutatási és fejlesztési munka megkettőzését, a kiegészítő know-how-k cseréje révén ösztönzi az új fejlesztéseket, továbbá ésszerűsíti a kutatás és fejlesztés eredményeként kidolgozott termékek gyártását és eljárások alkalmazását.

(11) Az eredmények közös hasznosítása a közös kutatás és fejlesztés természetes következményének tekinthető. Ez különböző formákat ölthet, ilyen például a gyártás, azon szellemi tulajdonjogok hasznosítása, amelyek jelentősen hozzájárulnak a műszaki, illetve gazdasági haladáshoz, vagy az új termékek forgalmazása.

(12) A kutatás és fejlesztés volumenének és eredményességének növelésétől általában az várható, hogy a fogyasztók javát szolgálja az új, illetve jobb termékek vagy szolgáltatások bevezetése révén, valamint az új, illetve jobb eljárásoknak köszönhetően megvalósított árcsökkenés révén.

(13) A közös kutatás és fejlesztés előnyeinek és céljainak elérése érdekében, az e rendeletben foglalt mentességet a kutatási és fejlesztési megállapodások olyan rendelkezéseire is alkalmazni kell, amelyeknek nem az említett megállapodások elsődleges céljára vonatkoznak, de azok végrehajtásához közvetlenül kapcsolódnak és ahhoz szükségesek.

(14) Ahhoz, hogy a mentesítés indokolt legyen, a közös hasznosításnak olyan termékekre vagy eljárásokra kell irányulnia, amelyek esetében a kutatás és fejlesztés eredményeinek alkalmazása meghatározó jelentőségű, és a felek mindegyikének lehetősége van az érdekében álló bármely eredmény hasznosítására. Ha azonban olyan tudományos testületek, kutatóintézetek vagy vállalkozások vesznek részt a kutatásban és fejlesztésben, amelyek kereskedelmi szolgáltatásként végeznek kutatást és fejlesztést többnyire anélkül, hogy részt vennének az eredmények hasznosításában, azok vállalhatják azt, hogy a kutatás és fejlesztés eredményeit kizárólag további kutatás céljára használják fel. Hasonlóképpen a nem versenytárs vállalkozások vállalhatják azt, hogy hasznosítási jogukat egy vagy több műszaki alkalmazási területre korlátozzák, az egymást kiegészítő szakértelemmel rendelkező felek együttműködésének előmozdítása érdekében.

(15) Az e rendelet alapján történő mentesítést az olyan kutatási és fejlesztési megállapodásokra kell korlátozni,

amelyek az adott termékek vagy szolgáltatások jelentős részére vonatkozóan nem teszik lehetővé a vállalkozások számára a verseny megszüntetését. A csoportmentesítésből ki kell zárni az olyan versenytársak közötti megállapodásokat, amelyeknek a kutatás és fejlesztés eredményei révén továbbfejleszhető vagy helyettesíthető termékek-ből, illetve szolgáltatásokból álló együttes piaci részesedése a megállapodás megkötése idején meghalad egy bizonyos szintet.

(16) Annak érdekében, hogy a tényleges verseny fenntartása az eredmények közös hasznosítása folyamán biztosított legyen, rendelkezni kell a csoportmentesség alkalmazásának megszüntetéséről abban az esetben, ha a feleknek a közös kutatás és fejlesztés eredményeként előállított termékekből álló együttes piaci részesedése túlságosan megnő. A mentességet a közös hasznosítás kezdetétől bizonyos ideig a felek piaci részesedésétől függetlenül változtatlanul alkalmazni kell, mindaddig, amíg a felek piaci részesedése, különösen egy teljesen új termék bevezetését követően, stabilizálódik, és annak érdekében, hogy a befektetések megtérülésére egy minimális időtartam biztosított legyen.

(17) E rendelet nem mentesíti az olyan korlátozásokat tartalmazó megállapodásokat, amelyek nem nélkülözhetetlenek a fent említett kedvező hatások eléréséhez. Elvben az érintett vállalkozások piaci részesedésétől függetlenül ki kell zárni az e rendelet által megállapított csoportmentesség kedvezményének köréből egyes olyan súlyosan versenyellenes korlátozásokat, mint a felek szabadságának korlátozása abban, hogy a megállapodáshoz nem kapcsolódó területen kutatást és fejlesztést folytassanak, a harmadik felek által fizetendő árak rögzítése, a termelés vagy értékesítés korlátozása, illetve a piacok vagy a vevőkör felosztása, továbbá a szerződés szerinti termékek tényleges passzív értékesítésének korlátozása más felek számára fenntartott területeken.

(18) A piaci részesedés korlátozása, egyes megállapodások kizárása az e rendelet által előírt mentességéből, és az e rendeletben előírt feltételek általában biztosítják azt, hogy azok a megállapodások, amelyekre a csoportmentességet alkalmazni kell, ne nyújtsanak lehetőséget a részt vevő vállalkozások számára arra, hogy a versenyt az adott termékek, illetve szolgáltatások jelentős része tekintetében megszüntessék.

(19) Azokban az egyedi esetekben, amelyekben az e rendelet hatálya alá tartozó megállapodások mégis a Szerződés 81. cikkének (3) bekezdésével összeegyeztethetetlen hatást váltanak ki, a Bizottság visszavonhatja a csoportmentesség kedvezményét.

(20) Az olyan vállalkozások közötti megállapodások, amelyek nem versenytárs gyártói a kutatás és fejlesztés révén továbbfejleszhető vagy helyettesíthető termékeknek, csak kivételes körülmények között szüntetik meg a kutatás és fejlesztés területén a tényleges versenyt. Ezért

helyénvaló az ilyen megállapodások esetében a piaci részesedéstől függetlenül a csoportmentesség kedvezménye alkalmazásának lehetővé tétele, valamint a kivételes eseteknek a kedvezmény visszavonása révén történő kezelése.

(21) Mivel a kutatási és fejlesztési megállapodások gyakran hosszú távra szólnak, különösen akkor, ha az együttműködés az eredmények hasznosítására is kiterjed, e rendelet időbeli hatályát 10 évben kell megállapítani.

(22) Ez a rendelet nem sérti a Szerződés 82. cikkének alkalmazását.

(23) A közösségi jog elsőbbségének elvével összhangban, a nemzeti versenyjog alapján hozott intézkedések nem sérthetik a közösségi versenyjogi szabályoknak a közös piac egész területén történő egységes alkalmazását, valamint az ilyen szabályok, köztük e rendelet, végrehajtására elfogadott intézkedések tényleges érvényesülését. elfogadta ezt a rendeletet:

1. cikk

Mentesség

(1) A Szerződés 81. cikkének (3) bekezdése alapján és e rendelet rendelkezéseire is figyelemmel, ez a rendelet nyilvánítja, hogy a Szerződés 81. cikkének (1) bekezdését nem lehet alkalmazni két vagy több vállalkozás (a továbbiakban: felek) között kötött olyan megállapodásokra, amelyek azokról a feltételekről rendelkeznek, amelyek mellett az adott vállalkozások a következő tevékenységeket folytatják:

a) termékre vagy eljárásra vonatkozó közös kutatás és fejlesztés, valamint az ilyen kutatás és fejlesztés eredményeinek közös hasznosítása;

b) ugyanazon felek közötti korábbi megállapodás alapján végzett, termékre vagy eljárásra vonatkozó közös kutatás és fejlesztés eredményeinek közös hasznosítása; vagy

c) termékre vagy eljárásra vonatkozó közös kutatás és fejlesztés, az ebből származó eredmény közös hasznosítása nélkül.

Ezt a mentességet annyiban kell alkalmazni, amennyiben az ilyen megállapodások (a továbbiakban: kutatási és fejlesztési megállapodások) a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó, versenyt korlátozó rendelkezéseket tartalmaznak.

(2) Az (1) bekezdésben előírt mentességet alkalmazni kell a kutatási és fejlesztési megállapodásokban foglalt olyan rendelkezésekre is, amelyek nem a megállapodások elsődleges céljára vonatkoznak, de azok végrehajtásához közvetlenül kapcsolódnak és ahhoz szükségesek, így például arra a kötelezettségre, hogy azon a területen, amelyre a megállapodás kiterjed, illetve más, szorosan kapcsolódó területen sem önállóan, sem harmadik felekkel közösen

nem végezhető kutatás és fejlesztés a megállapodás teljesítése folyamán.

Az első albekezdést azonban nem lehet alkalmazni azokra a rendelkezésekre, amelyek célja megegyezik az 5. cikk (1) bekezdésében felsorolt versenykorlátozások céljával.

2. cikk

Meghatározások

E rendelet alkalmazásában:

(1) „megállapodás”: megállapodás, vállalkozások társulási által hozott döntés, illetve összehangolt magatartás;

(2) „részt vevő vállalkozások”: a kutatási és fejlesztési megállapodásban részes vállalkozások és azok saját kapcsolt vállalkozásai;

(3) „kapcsolt vállalkozások”:

a) olyan vállalkozások, amelyekben a kutatási és fejlesztési megállapodás egyik részese közvetve vagy közvetlenül:

(i) a szavazati jogok több mint fele gyakorlásának jogával rendelkezik,

(ii) a felügyelőbizottság, az igazgatótanács vagy a vállalkozást jogszerűen képviselő testület tagjai több mint felének kinevezése jogával rendelkezik, vagy

(iii) a vállalkozás ügyeinek igazgatására jogosult;

b) olyan vállalkozások, amelyek a kutatási és fejlesztési megállapodás valamely részeseének vonatkozásában közvetve vagy közvetlenül rendelkeznek az a) pontban felsorolt jogokkal, illetve hatáskörökkel;

c) olyan vállalkozások, amelyekben a b) pontban említett valamely vállalkozás közvetve vagy közvetlenül rendelkezik az a) pontban felsorolt jogokkal, illetve hatáskörökkel;

d) olyan vállalkozások, amelyekben a kutatási és fejlesztési megállapodás valamely részese az a), b) vagy c) pontban említett vállalkozások egyikével vagy közülük többel együttesen rendelkezik az a) pontban felsorolt jogokkal, illetve hatáskörökkel, illetve olyan vállalkozások, amelyekben az utóbbi vállalkozások közül kettő vagy több együttesen rendelkezik az a) pontban felsorolt jogokkal, illetve hatáskörökkel;

e) olyan vállalkozások, amelyekben az a) pontban felsorolt jogokkal, illetve hatáskörökkel együttesen rendelkeznek:

(i) a kutatási és fejlesztési megállapodás részesei, vagy azoknak az a)—d) pontban említett kapcsolt vállalkozásai, vagy

(ii) a kutatási és fejlesztési megállapodás egy vagy több részese, vagy azoknak az a)—d) pontban említett egy vagy több kapcsolt vállalkozása és egy vagy több harmadik fél;

(4) „kutatás és fejlesztés”: termékre vagy eljárásra vonatkozó know-how megszerzése, elméleti elemzés, megfigyelés, kísérlet végzése, beleértve a kísérleti gyártást és a

termék vagy eljárás műszaki vizsgálatát, a szükséges gépek és berendezések létrehozása, valamint a kutatás eredményének hasznosítása érdekében szellemi tulajdonjogok megszerzése;

(5) „termék”: áru és/vagy szolgáltatás, beleértve a közbelső terméket és/vagy részszolgáltatást, valamint a végterméket és/vagy végső szolgáltatást;

(6) „a szerződés szerinti eljárás”: a közös kutatás és fejlesztés eredményeként kidolgozott technológia vagy eljárás;

(7) „a szerződés szerinti termék”: a közös kutatás és fejlesztés eredményeként kidolgozott, illetve a szerződés szerinti eljárás alkalmazásával gyártott vagy létrehozott termék;

(8) „az eredmények hasznosítása”: a szerződés szerinti termékek előállítására vagy forgalmazására, a szerződés szerinti eljárás alkalmazására, valamint az ezekre vonatkozó szellemi tulajdonjogok átruházására, hasznosításukra licenciadása és know-how közlése;

(9) „szellemi tulajdonjogok”: az ipari tulajdonjogok, a szerzői jog és a szomszédos jogok;

(10) „know-how”: a tapasztalatból és kísérletből származó, nem szabadalmazott gyakorlati ismeretek titkos, lényeges és azonosított együttese: a „titkos” kifejezés itt azt jelenti, hogy a know-how nem közismert vagy könnyen hozzáférhető; a „lényeges” kifejezés azt jelenti, hogy a know-how olyan ismeretet tartalmaz, amely nélkülözhetetlen a szerződés szerinti termékek gyártásához, illetve a szerződés szerinti eljárások alkalmazásához; az „azonosított” azt jelenti, hogy a know-how-ról egy kellően átfogó ismertetés áll rendelkezésre, amelynek alapján megállapítható, hogy a know-how kimeríti a titkosság és lényegesség ismérveit;

(11) „közösen” végzett a kutatás és fejlesztés, illetőleg az abból származó eredmény hasznosítása abban az esetben, ha az adott tevékenységet:

a) közös munkacsoport, szervezet vagy a felek által közösen ellenőrzött vállalkozás végzi,

b) a felek által közösen megbízott harmadik személy végzi, vagy

c) a felek a kutatás, a fejlesztés, az előállítás, illetve a forgalmazás terén, szakosítás alapján egymás között megosztva végzik;

(12) „versenytárs vállalkozás”: olyan vállalkozás, amely a szerződés szerinti termék által továbbfejleszhető vagy helyettesíthető terméket kínál (tényleges versenytárs), vagy olyan vállalkozás, amelyről reálisan feltételezhető, hogy az árak kismértékű, de tartós emelkedésére reagálva, vállalná az adott termék kínálatához szükséges többletbefektetést vagy egyéb szükséges átállási költséget (potenciális versenytárs);

(13) „a szerződés szerinti termékek piaca”: az(ok) a termékpiac(ok) és földrajzi piac(ok), amelye(ke)n a szerződés szerinti termék megjelenik.

3. cikk

A mentesség feltételei

(1) Az 1. cikkben megállapított mentességet a (2)—(5) bekezdésben meghatározott feltételekre is figyelemmel kell alkalmazni.

(2) A közös kutatás és fejlesztés eredményeihez a további kutatás, illetve felhasználás céljából minden félnek hozzá kell férnie. Azonban olyan kutatóintézetek, tudományos testületek vagy vállalkozások, amelyek kereskedelmi szolgáltatásként végeznek kutatást és fejlesztést anélkül, hogy általában részt vennének az eredmények hasznosításában, vállalhatják azt, hogy az eredményeket kizárólag a további kutatás céljára használják fel.

(3) A (2) bekezdés sérelme nélkül, ha a kutatási és fejlesztési megállapodás csak a közös kutatásról és fejlesztésről rendelkezik, minden fél szabadon és önállóan hasznosíthatja a közös kutatás és fejlesztés eredményeit, valamint az ilyen hasznosításhoz szükséges bármely korábbi know-how-t. Ez a hasznosítási jog egy vagy több műszaki alkalmazási területre korlátozható, ha a felek a kutatási és fejlesztési megállapodás megkötésének időpontjában nem versenytársak.

(4) A közös hasznosításnak olyan, szellemi tulajdonjogok által védett vagy know-how-t képező eredményekre kell irányulnia, amelyek jelentősen hozzájárulnak a műszaki vagy a gazdasági haladáshoz, és a szerződés szerinti termékek gyártásában vagy a szerződés szerinti eljárások alkalmazásában meghatározó jelentőségűek.

(5) Az előállításban való szakosodás alapján gyártással megbízott vállalkozások kötelesek teljesíteni minden fél szállítási megrendeléseit, kivéve, ha a kutatási és fejlesztési megállapodás közös forgalmazást is előír.

4. cikk

A piaci részesedési küszöb és a mentesség időtartama

(1) Amennyiben a részt vevő vállalkozások nem versenytárs vállalkozások, az 1. cikkben megállapított mentesség a kutatás és fejlesztés időtartamára szól. Amennyiben az eredmények hasznosítása közösen történik, a mentességet a szerződés szerinti termék közös piacon belüli első forgalomba hozatalától számított hét évig továbbra is alkalmazni kell.

(2) Amennyiben a két vagy több részt vevő vállalkozás versenytárs vállalkozás, az 1. cikkben megállapított men-

tesség az (1) bekezdésben említett időtartam alatt csak akkor alkalmazandó, ha a kutatási és fejlesztési megállapodás megkötésének időpontjában a részt vevő vállalkozások együttes piaci részesedése nem haladja meg a 25%-ot azon termékek érintett piacán, amelyeket a szerződés szerinti termékek továbbfejleszthetnek vagy helyettesíthetnek.

(3) Az (1) bekezdésben említett időszakot követően a mentességet addig kell továbbra is alkalmazni, amíg a részt vevő vállalkozások együttes piaci részesedése a szerződés szerinti termékek piacán nem haladja meg a 25%-ot.

5. cikk

A mentesség hatálya alá nem tartozó megállapodások

(1) Az 1. cikkben megállapított mentességet nem lehet alkalmazni azokra a megállapodásokra, amelyek célja, közvetve vagy közvetlenül, önmagukban vagy a felek irányítása alá tartozó egyéb tényezőkkel együttesen, a következő:

a) a részt vevő vállalkozások szabadságának korlátozása abban, hogy kutatást és fejlesztést végezzenek önállóan vagy harmadik felekkel együttműködve olyan területen, amely független a kutatás és fejlesztés területétől, illetve a kutatás és fejlesztés befejeztével ugyanazon, vagy más, ahhoz kapcsolódó területen;

b) tilalom arra vonatkozóan, hogy a kutatás és fejlesztés befejeztével megtámadják azoknak a szellemi tulajdonjogoknak az érvényességét, amelyekkel a felek a közös piacon rendelkeznek, és amelyek a kutatáshoz és fejlesztéshez kapcsolódnak, vagy, a kutatási és fejlesztési megállapodás hatályának megszűnte után, azoknak a szellemi tulajdonjogoknak az érvényességét, amelyekkel a felek a közös piacon rendelkeznek, és amelyek a kutatás és fejlesztés eredményeit védik, nem sértve a kutatási és fejlesztési megállapodás megszüntetésének lehetőségét abban az esetben, ha a felek egyike megtámadja ezen szellemi tulajdonjogok érvényességét;

c) termelés vagy értékesítés korlátozása;

d) árak rögzítése a szerződés szerinti termék harmadik felek részére történő értékesítésére vonatkozóan;

e) a részt vevő vállalkozások által kiszolgálható fogyasztók körének korlátozása, a szerződés szerinti termékek közös piacon belüli első forgalomba hozatalát követő hétéves időszak letelte után;

f) a szerződés szerinti termékek más felek számára fenntartott területeken történő passzív értékesítésének tilalma;

g) a közös piacon belül más felek számára fenntartott területeken a szerződés szerinti termékek forgalomba hozatalának, illetve az azokra vonatkozó aktív értékesítési politika folytatásának tilalma, a szerződés szerinti termékek közös piacon belüli első forgalomba hozatalát követő hétéves időszak letelte után;

h) az a követelmény, hogy a szerződés szerinti termékek gyártására, illetve a szerződés szerinti eljárások alkalmazá-

sára vonatkozóan harmadik feleknek nem adható licencia, ha a közös kutatás és fejlesztés eredményeinek a felek legalább egyike által történő hasznosításáról nincs rendelkezés, vagy az ilyen hasznosításra nem kerül sor;

i) az a követelmény, hogy meg kell tagadni a saját területükön lévő azon felhasználók és viszonteladók igényeinek kielégítését, amelyek a szerződés szerinti termékeket a közös piacon belül más területen forgalmaznák; vagy

j) az a követelmény, hogy meg kell nehezíteni a felhasználók és viszonteladók számára a közös piacon belül a szerződés szerinti termékek más viszonteladóktól történő beszerzését, és különösen azt, hogy a szellemi tulajdonjogokat gyakorolják vagy intézkedéseket hozzanak annak megakadályozására, hogy a felhasználók és a viszonteladók olyan termékeket szerezzenek be vagy hozzanak forgalomba a közös piacon belül, amelyeket más fél hozott jogszerűen forgalomba a közösségen belül vagy a termék annak a félnek a hozzájárulásával került jogszerűen forgalomba.

(2) Az (1) bekezdést nem lehet alkalmazni a következő esetekben:

a) termelési célok kitűzése abban az esetben, ha az eredmények hasznosítása magában foglalja a szerződés szerinti termékek közös gyártását;

b) értékesítési célok kitűzése és a közvetlen fogyasztói árak rögzítése abban az esetben, ha az eredmények hasznosítása magában foglalja a szerződés szerinti termékek közös forgalmazását.

6. cikk

A piaci részesedési küszöb alkalmazása

(1) A 4. cikkben előírt piaci részesedési küszöb alkalmazására a következő szabályokat kell alkalmazni:

a) a piaci részesedést a piaci eladási érték alapján kell kiszámítani; ha a piaci eladási értékről nem áll rendelkezésre adat, az adott vállalkozás piaci részesedésének megállapításához más megbízható piaci információ, így például a piaci eladás volumenén alapuló becsléseket lehet igénybe venni;

b) a piaci részesedést az előző naptári évre vonatkozó adatok alapján kell kiszámítani;

c) a 2. cikk (3) bekezdésének e) pontjában említett vállalkozások piaci részesedését minden egyes, a 2. cikk (3) bekezdésének a) pontjában felsorolt jogokkal, illetve hatáskörökkel rendelkező vállalkozások között egyenlő mértékben kell felosztani.

(2) Ha a 4. cikk (3) bekezdésében említett piaci részesedés kezdetben nem több mint 25%, de később e szint fölé emelkedik anélkül, hogy a 30%-ot meghaladná, az 1. cikkben előírt mentességet a 25%-os küszöbérték első alkalommal történő átlépésének éve utáni két egymást követő naptári évben továbbra is alkalmazni kell.

(3) Ha a 4. cikk (3) bekezdésében említett piaci részesedés kezdetben nem több mint 25%, de később 30% fölé emelkedik, az 1. cikkben előírt mentességet a 30%-os küszöbérték első alkalommal történő átlépésének évét követő egy naptári évig továbbra is alkalmazni kell.

(4) A (2) és a (3) bekezdésben foglalt kedvezményeket nem lehet úgy összesíteni, hogy azok meghaladják a két naptári éves időtartamot.

7. cikk

Visszavonás

A Bizottság a 2821/71/EGK rendelet 7. cikke alapján visszavonhatja az e rendelet alapján nyújtott kedvezményt, ha akár saját kezdeményezésére, akár egy tagállam vagy jogos érdekére hivatkozó természetes vagy jogi személy kérésére adott esetben megállapítja, hogy egy olyan kutatási és fejlesztési megállapodásnak, amelyre az 1. cikkben előírt mentesség alkalmazandó, a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésében megállapított feltételekkel összeegyeztethetetlen hatásai vannak, és különösen akkor, ha

a) a kutatási és fejlesztési megállapodás jelentősen korlátozza harmadik felek kutatási és fejlesztési tevékenységének mozgásterét az adott területen, a máshol rendelkezésre álló kutatási kapacitás korlátozottsága következtében;

b) a kínálat sajátos szerkezete miatt a kutatási és fejlesztési megállapodás jelentősen korlátozza harmadik felek számára a hozzáférést a szerződés szerinti termékek piacához;

c) a felek ésszerű ok nélkül nem hasznosítják a közös kutatás és fejlesztés eredményeit;

d) a szerződés szerinti termékek a közös piacon vagy annak jelentős részén nincsenek tényleges versenyhelyzetben azonos termékekkel, illetve olyan termékekkel, ame-

lyeket a felhasználók a jellemzőikre, árukra és rendeltetéssükre tekintettel azokkal egyenértékűnek tartanak;

e) a kutatási és fejlesztési megállapodás megléte egy adott piacon megszüntetné a tényleges versenyt a kutatás és fejlesztés terén.

8. cikk

Átmeneti időszak

A Szerződés 81. cikkének (1) bekezdésében megállapított tilalmat nem lehet alkalmazni a 2001. január 1-je és 2002. június 30-a közötti időszakban azokra a 2000. december 31-én már hatályban lévő megállapodásokra, amelyek nem elégték ki az e rendeletben megállapított mentességi feltételeket, de kielégítik a 418/85/EGK rendeletben megállapított mentességi feltételeket.

9. cikk

Időbeli hatály

Ez a rendelet 2001. január 1-jén lép hatályba.

Ez a rendelet 2010. december 31-én hatályát veszti.

Ez a rendelet egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

Kelt Brüsszelben, 2000. november 29-én.

A Bizottság részéről:

Mario MONTI
a Bizottság tagja

A Tanács
1991. május 31-i, 1534/91/EGK
rendelete

a Szerződés 85. cikk (3) bekezdésének a biztosítási ágazatbeli megállapodások, döntések és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról

Az Európai Közösségek Tanácsa,
tekintettel az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó szerződésre, és különösen annak 87. cikkére,
tekintettel a Bizottság javaslatára¹,
tekintettel az Európai Parlament véleményére²,
tekintettel a Gazdasági és Szociális Bizottság véleményére³,

mivel a Szerződés 85. cikkének (1) bekezdése, a 85. cikk (3) bekezdésének megfelelően, alkalmazhatatlannak nyilvánítható megállapodások, döntések és összehangolt magatartások olyan csoportjaira, amelyek a 85. cikk (3) bekezdésében meghatározott feltételeknek megfelelnek;

mivel a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének alkalmazására vonatkozó részletes szabályokat a Szerződés 87. cikkén alapuló rendeletben kell elfogadni;

mivel a biztosítási ágazatbeli vállalkozások együttműködése az ágazat megfelelő működése érdekében bizonyos mértékig kívánatos, és ugyanakkor a fogyasztók érdekeit is szolgálhatja;

mivel a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló, 1989. december 21-i, 4064/89/EGK tanácsi rendelet⁴ lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy szigorú felügyeletet gyakoroljon a valamennyi ágazatban, így a biztosítási ágazatban, az összefonódásokkal kapcsolatban felmerülő kérdések vonatkozásában;

mivel a Szerződés 85. cikkének (3) bekezdése alapján történő mentesítés önmagában véve nem befolyásolhatja az ebben az ágazatban a fogyasztók érdekeinek védelmét szolgáló közösségi és nemzeti rendelkezéseket;

mivel az ilyen célokat szolgáló megállapodások, döntések és összehangolt magatartások, annyiban, amennyiben a Szerződés 85. cikkének (1) bekezdésében foglalt tilalom alá tartoznak, e tilalom alól bizonyos feltételek mellett mentesíthetők; mivel ez különösen vonatkozik azokra a megállapodásokra, döntésekre és összehangolt magatartásokra, amelyek tárgya a közös biztosítási díjtételeknek a közös statisztikai adatok vagy a biztosítási események száma alapján történő megállapítása, általános biztosítási szerződési feltételek megállapítása, bizonyos típusú kockázatok együttbiztosítása, a kárrendezés, a biztonsági berendezések vizsgálata és elfogadása, valamint a nagykockázatok nyilvántartása és a nagykockázatokra vonatkozó tájékoztatás;

mivel a legutóbb Spanyolország és Portugália csatlakozási okmányával módosított, a Szerződés 85. és 86. cikkének végrehajtásáról szóló, 1962. február 6-i, 17. számú első tanácsi rendelet⁵ alapján benyújtott bejelentések nagy számára tekintettel kívánatos a Bizottság számára feladatának megkönnyítése érdekében lehetővé tenni, hogy rendeleti úton rendelkezzen arról, hogy a Szerződés 85. cikke (1) bekezdésének rendelkezései ne legyenek alkalmazhatók a megállapodások, döntések és összehangolt magatartások egyes csoportjaira;

mivel meg kell állapítani azokat a feltételeket, amelyek mellett a Bizottság, a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságaival szoros és folyamatos munkakapcsolatban, az említett hatáskört gyakorolhatja;

mivel az ilyen hatáskör gyakorlása során a Bizottság nemcsak a versenynek az érintett piac jelentős részén való megszüntetése veszélyét és a megállapodásokból a biztosítottak számára esetlegesen keletkező hasznot veszi majd figyelembe, hanem azt a veszélyt is, amelyet a versenykorlátozó kikötések elterjedése és a postafiók-társaságok működése a biztosítottak szempontjából magában rejt;

mivel a nagykockázatok nyilvántartásának vezetése és a nagykockázatokra vonatkozó adatok kezelése során a megfelelő titokvédelmet biztosítani kell;

mivel a 17. rendelet 6. cikkének alapján a Bizottság úgy rendelkezhet, hogy a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének megfelelően hozott valamely határozatot visszaható hatállyal kell alkalmazni; mivel a Bizottság számára azt is lehetővé kell tenni, hogy ilyen rendelkezéseket rendeleti úton is elfogadhasson;

mivel a 17. rendelet 7. cikke szerint megállapodásokat, döntéseket és összehangolt magatartásokat a Bizottság a határozatával mentesíthet a tilalom alól, különösen abban az esetben, ha azokat úgy változtatják meg, hogy a Szerződés 85. cikkének (3) bekezdésében foglalt követelményeket kielégítik; mivel kívánatos, hogy a Bizottság az ilyen megállapodásokat, döntéseket és összehangolt magatartásokat rendeleti úton azonos kedvezményben részesíthesse abban az esetben, ha azokat úgy változtatják meg, hogy valamelyik mentesítő rendelet által meghatározott csoportba kerülnek;

mivel nem zárható ki, hogy egyedi esetekben a Szerződés 85. cikkének (3) bekezdésében meghatározott feltételek esetleg nem teljesülnek; mivel a Bizottság számára hatáskört kell biztosítani arra, hogy az ilyen eseteket a 17. rendelet alapján jövőbeni hatályú határozattal szabályozza, elfogadta ezt a rendeletet:

1. cikk

(1) A 17. rendelet alkalmazásának sérelme nélkül, a Bizottság rendeleti úton, a Szerződés 85. cikke (3) bekez-

¹ HL C 16. szám, 1990. 01. 23., 13. o.

² HL C 260. szám, 1990. 10. 15., 57. o.

³ HL C 182. szám, 1990. 07. 23., 27. o.

⁴ HL L 395. szám, 1989. 12. 30., 1. o.

⁵ HL 13. szám, 1962. 02. 21., 204/62. o.

désének megfelelően úgy rendelkezhet, hogy a 85. cikk (1) bekezdését nem lehet alkalmazni a biztosítási ágazatbeli vállalkozások közötti megállapodások, vállalkozások társulásai által hozott döntések és összehangolt magatartások olyan csoportjaira, amelyeknek tárgya a következőkben folytatott együttműködés:

a) közös biztosítási díjtételeknek a közös statisztikai adatok vagy a biztosítási események száma alapján történő megállapítása;

b) közös általános biztosítási szerződési feltételek megállapítása;

c) bizonyos típusú kockázatok együttbiztosítása;

d) kárrendezés;

e) biztonsági berendezések vizsgálata és elfogadása;

f) nagykockázatok nyilvántartása, és a nagykockázatokra vonatkozó tájékoztatás, feltéve, hogy e nyilvántartás vezetése és az adatok kezelése megfelelő titokvédelem mellett történik.

(2) Az (1) bekezdésben említett bizottsági rendelet meghatározza a megállapodások, döntések és összehangolt magatartások azon csoportjait, amelyekre hatálya kiterjed, és meghatározza különösen:

a) azokat a korlátozásokat vagy kikötéseket, amelyek a megállapodásokban, döntésekben és összehangolt magatartásokban megjelenhetnek vagy nem jelenhetnek meg;

b) azokat a kikötéseket, amelyeket a megállapodásoknak, döntéseknek és összehangolt magatartásoknak tartalmazniuk kell, illetőleg az egyéb teljesítendő feltételeket.

2. cikk

Az 1. cikk alapján elfogadott rendelet határozott időtartamú.

Az ilyen rendelet hatályon kívül helyezhető vagy módosítható, ha a körülmények bármely, a rendelet elfogadása szempontjából lényeges tényező tekintetében megváltoztak; ebben az esetben rögzíteni kell a korábbi rendelet hatálya alá tartozó megállapodások, döntések és összehangolt magatartások kiigazítására rendelkezésre álló időtartamot.

3. cikk

Az 1. cikk alapján elfogadott rendelet rendelkezhet úgy, hogy alkalmazása visszaható hatályú legyen azokra a megállapodásokra, döntésekre és összehangolt magatartásokra vonatkozóan, amelyekre az említett rendelet hatálybalépésének napján a 17. rendelet 6. cikke alapján hozott, visszaható hatályú határozatot kellett volna alkalmazni.

4. cikk

(1) Az 1. cikk alapján elfogadott rendelet rendelkezhet úgy, hogy a Szerződés 85. cikkének (1) bekezdésében foglalt tilalmat a rendeletben meghatározott ideig nem lehet

alkalmazni az 1962. március 13-án már fennálló olyan megállapodásokra, döntésekre és összehangolt magatartásokra, amelyek a 85. cikk (3) bekezdésének feltételeit nem elégitik ki, amennyiben:

— az említett rendelet hatálybalépését követő hat hónapon belül azokat oly módon változtatják meg, hogy az említett feltételeket az említett rendelet előírásainak megfelelően teljesítsék, és

— a változtatásokat az említett rendeletben rögzített határidőn belül közlik a Bizottsággal.

Az első albekezdés rendelkezéseit ugyanígy kell alkalmazni az új tagállamok csatlakozásának időpontjában már fennálló azon megállapodásokra, döntésekre és összehangolt magatartásokra, amelyek a csatlakozás következtében kerültek a Szerződés 85. cikke (1) bekezdésének hatálya alá és nem elégitik ki a 85. cikk (3) bekezdésében meghatározott feltételeket.

(2) Azokra a megállapodásokra, döntésekre és összehangolt magatartásokra, amelyeket a 17. rendelet 5. cikkének megfelelően 1963. február 1-je előtt be kellett jelenteni, az (1) bekezdés csak akkor alkalmazandó, ha bejelentésük a fenti időpont előtt megtörtént.

Az új tagállamok csatlakozásának időpontjában már fennálló azon megállapodásokra, döntésekre és összehangolt magatartásokra, amelyek a csatlakozás következtében kerültek a Szerződés 85. cikke (1) bekezdésének hatálya alá, és amelyeket a 17. rendelet 5. és 25. cikkének megfelelően a csatlakozás időpontjától számított hat hónapon belül be kellett jelenteni, az (1) bekezdés csak akkor alkalmazandó, ha bejelentésük a határidő lejárta előtt megtörtént.

(3) Az 1. cikk alapján elfogadott rendelet hatálybalépésekor folyamatban lévő perekben az (1) bekezdés alapján elfogadott rendelkezésekben biztosított kedvezményre nem lehet hivatkozni, nem lehet továbbá arra hivatkozni harmadik személyekkel szembeni kártérítési igények megapozása céljából sem.

5. cikk

Ha a Bizottság rendelet elfogadását javasolja, közzé kell tennie a rendelet tervezetét, hogy az érintett személyek és szervezetek számára lehetővé tegye észrevételeiknek az általa meghatározott, legalább egy hónapos határidőn belül történő megküldését.

6. cikk

(1) A Bizottság konzultál a versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal:

a) mielőtt egy rendelettervezetet közzétesz;

b) mielőtt egy rendeletet elfogad.

(2) A 17. rendelet 10. cikkének a tanácsadó bizottsággal való konzultációra vonatkozó (5) és (6) bekezdését alkalmazni kell. A Bizottsággal való együttes ülésekre azonban legkorábban az azokra szóló meghívás megküldése után egy hónappal kerül sor.

7. cikk

Ha a Bizottság hivatalból vagy valamely tagállam, illetve jogos érdekére hivatkozó természetes vagy jogi személy kérésére, azt állapítja meg, hogy egy adott esetben olyan megállapodásoknak, döntéseknek és összehangolt magatartásoknak, amelyek egy, az 1. cikk alapján elfogadott rendelet hatálya alá tartoznak, mégis olyan hatásai vannak, amelyek összeegyeztethetetlenek a Szerződés 85. cikkének (3) bekezdésében megállapított feltételekkel, akkor az említett rendelet alkalmazásából származó kedvezményt visszavonhatja és a 17. rendelet 6. és 8. cikkének megfelelő

határozatot hozhat, anélkül, hogy a 17. rendelet 4. cikkének (1) bekezdése szerinti bejelentést kellene tenni.

8. cikk

Az 1. cikkben előírt bizottsági rendelet hatálybalépésétől számított legkésőbb hat éven belül a Bizottság e rendelet érvényesüléséről szóló jelentést terjeszt az Európai Parlament és a Tanács elé, a rendeletnek a szerzett tapasztalatok alapján szükségesnek tűnő módosításaira vonatkozó javaslatokkal együtt.

Ez a rendelet egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

Kelt Brüsszelben, 1991. május 31-én.

A Tanács részéről:

A. BODRY
elnök

**A Bizottság
1992. december 21-i, 3932/92/EGK
rendelete**

**a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a biztosítási
ágazatbeli megállapodások, döntések és összehangolt
magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról**

Az Európai Közösségek Bizottsága,

tekintettel az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó szerződésre,

tekintettel a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a biztosítási ágazatbeli megállapodások, döntések és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 1991. május 31-i 1534/91/EGK tanácsi rendeletre¹,

e rendelet tervezetének² közzétételét követően,

a versenykorlátozó magatartásokkal és gazdasági erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal folytatott konzultációt követően,

mivel:

(1) A Bizottságot az 1534/91/EGK rendelet felhatalmazza arra, hogy a Szerződés 85. cikkének (3) bekezdését rendelet útján alkalmazza megállapodások, döntések és összehangolt magatartások olyan csoportjaira a biztosítási ágazatban, amelyeknek célja:

a) együttműködés közös biztosítási díjtételeknek közös statisztikai adatok vagy biztosítási események száma alapján való megállapításában;

b) általános biztosítási szerződési feltételek kialakítása;

c) meghatározott típusú kockázatok együttbiztosítása;

d) kárrendezés;

e) biztonsági berendezések vizsgálata és elfogadása;

f) a nagykockázatok nyilvántartása és tájékoztatás a nagykockázatokról.

(2) A Bizottság az egyedi esetek kezelése során már kellő tapasztalatot szerzett ahhoz, hogy a felsorolás a), b), c) és e) pontjában meghatározott csoportokba tartozó megállapodások tekintetében e hatáskörével éljen.

(3) A biztosítótársaságok együttműködése a fent említett területeken számos esetben túllép azon, amit a Bizottság a vállalkozások közötti együttműködésről kiadott közleményében³ megengedett, és a 85. cikk (1) bekezdésében kimondott tilalom alá tartozik. Ezért szükséges meghatározni azokat a versenykorlátozó kötelezettségeket, amelyeket a megállapodásoknak az a négy csoportja tartalmazhat, amelyekre a közlemény vonatkozik.

(4) A négy csoport mindegyikét illetően meg kell határozni továbbá azokat a feltételeket, amelyeknek a mentesítéshez teljesülniük kell. Ezeknek a feltételeknek kell biztosítaniuk azt, hogy a biztosítók együttműködése a 85. cikk (3) bekezdésével összeegyeztethető legyen és az is maradjon.

(5) Végül, mind a négy csoport tekintetében meg kell határozni azokat a körülményeket, amelyek között a mentesség nem alkalmazható. E célból meg kell határozni azokat a kikötéseket, amelyeket a rendelet alkalmazási körébe tartozó megállapodások nem tartalmazhatnak, mivel e kikötések a felekre méltánytalan korlátozásokat rónak, meg kell határozni továbbá a 85. cikk (1) bekezdése alá tartozó más olyan helyzeteket is, amelyekről általában nem vélelmezhető, hogy a 85. cikk (3) bekezdése által megkívánt előnyökkel járnak.

(6) A biztosítási események számára, a biztosított egyéni kockázatok számára, a kifizetett biztosítási összegek összességére és a biztosított tőke összegére vonatkozó statisztikák összeállításában a biztosítók közötti vagy a biztosítók társulásaiban folytatott együttműködés lehetővé teszi a kockázatokra vonatkozó ismeretek javítását, és megkönnyíti az egyes biztosítótársaságok számára a kockázatok értékelését. Ugyanez vonatkozik arra, amikor e statisztikákat nettó biztosítási díjak tájékoztató jelleggel történő kialakítására vagy, tőkésítési elemet tartalmazó biztosítások esetében, gyakorisági táblázatok összeállítására használják. Olyan külső körülmények valószínű hatásáról szóló felmérések készítését is lehetővé kell tenni, amely körülmények befolyásolhatják a biztosítási események gyakoriságát és mértékét vagy a különböző típusú befektetések hozamát. Biztosítani kell azonban, hogy a korlátozások csak olyan mértékben mentesüljenek, amilyen mértékben e célok eléréséhez szükségesek. Ezért helyénvaló annak kikötése, hogy a bruttó díjakra — vagyis a biztosítottak számára ténylegesen megállapított, igazgatási, kereskedelmi és egyéb költségeket, továbbá előre nem látható kiadásokat és nyereséget is tartalmazó díjakra — vonatkozó összehangolt magatartások nem kerülnek mentesítésre, sőt, hogy a nettó biztosítási díjak is csak referenciacélokat szolgálnak.

(7) A direkt biztosítás területén kialakított általános szerződési feltételek vagy kikötések, és az életbiztosítási szerződések által nyújtott kedvezményeket szemléltető modellek azzal az előnnyel járnak, hogy megkönnyítik a fogyasztók számára az ajánlatok összehasonlítását, és lehetővé teszik a kockázatok egységesebb osztályozását. Nem vezethetnek mindazonáltal sem a termékek egységesítéséhez, sem az ügyfelek túlzott megkötéséhez. Ennek megfelelően a mentesség csak akkor alkalmazható, ha az általános szerződési feltételek nem kötelező jellegűek, hanem csak mintaként szolgálnak.

(8) Az általános szerződési feltételek különösen nem tartalmazhatják meghatározott típusú kockázatok szisztematikus kizárását anélkül, hogy kifejezetten ne utaljanak

¹ HL L 143. szám, 1991. 06. 07., 1. o.

² HL C 207. szám, 1992. 08. 14., 2. o.

³ HL C 75. szám, 1968. 07. 29., 3. o.; helyesbítés HL C 84. szám, 1968. 08. 28., 14. o.

arra, hogy megállapodással azok biztosítása is lehetséges, és nem rendelkezhetnek a biztosítással fennálló szerződéses viszony túlzottan hosszú időtartamú fenntartásáról vagy a szerződés eredeti céljának túllépéséről. Ez nem érinti a közösségi vagy a nemzeti jogból adódó kötelezettségeket.

(9) Azt is ki kell kötni, hogy az általános szerződési feltételeket a tényleges átláthatóság és a fogyasztók hasznának biztosítása érdekében minden érdekelt személy, és különösen a biztosítottak számára hozzáférhetővé kell tenni.

(10) A határozatlan számú kockázat biztosítására hivatott együttbiztosítási és együtt-viszontbiztosítási csoportok létrehozását annyiban kell kedvezőnek tekinteni, amennyiben több vállalkozás piacon való megjelenését segíti elő, és ezáltal megnöveli a biztosítási kapacitást, különösen az olyan kockázatok tekintetében, amelyeknek biztosítása méretük, ritkaságuk vagy újdonságuk miatt nehéz.

(11) A hatékony verseny biztosítása érdekében azonban szükséges az ilyen csoportok mentesítését attól a feltételtől függővé tenni, hogy a bennük résztvevők részesedése az érintett piacon ne haladjon meg egy adott százalékos arányt. Az együtt-viszontbiztosítási csoportok esetében 15% látszik helyénvalónak. A százalékos arányt együttbiztosítási csoportok esetében 10%-ra kell csökkenteni. Ennek oka, hogy az együttbiztosítás egységes biztosítási feltételeket és bruttó biztosítási díjat tételez fel, aminek következtében az együttbiztosítási csoport tagjai között fennmaradó verseny rendkívüli mértékben csökken. A katasztrófa kockázatok és a nagykockázatok tekintetében ezek az arányok csak a csoport egészének piaci részesedésére vonatkozhatnak.

(12) Az együtt-viszontbiztosítási csoportok esetében a kockázat biztosításának valószínű költségét is tartalmazó biztosítási díj közös meghatározását is figyelembe kell venni. Figyelembe kell venni továbbá az együtt-viszontbiztosítás működési költségének és a résztvevők együtt-viszontbiztosítói minőségükben való díjazásának meghatározását is.

(13) Mindkét csoport esetében megengedhető, hogy a csoportba bevitt kockázatok biztosításának feltételül szabják *a*) közös vagy elfogadott biztosítási feltételek alkalmazását, *b*) annak előírását, hogy az összes (vagy az összes nagyobb) kár rendezése előtt egyetértés alakuljon ki, *c*) a visszaengedményezés közös megtárgyalását és *d*) az egyéni részesedések visszaengedményezésének tilalmát. A verseny túlzott korlátozása miatt ki kell zárni viszont azt a követelményt, hogy minden kockázatot vigyenek be a csoportba.

(14) A csak viszontbiztosító társaságok által alkotott csoportok létrehozására e rendeletnek nem kell kiterjednie, mert e területen nem áll rendelkezésre kellő tapasztalat.

(15) A belső piac működése szempontjából alapvető a műszaki harmonizálásnak és szabványosításnak az 1985. május 7-i tanácsi állásfoglalásban⁴ meghatározott új megközelítése, valamint a Tanácshoz intézett 1989. június 15-i bizottsági közleményben⁵ kifejtett és az 1989. december 21-i tanácsi állásfoglalásban⁶ jóváhagyott, a tanúsításra és a vizsgálatokra vonatkozó általános megközelítés, amelyek elősegítik a versenyt, mivel az egész Közösségben egységes minőségi követelményeken alapulnak.

(16) A Bizottság ezen egységes minőségi követelmények előmozdításának reményében engedi meg a biztosítóknak, hogy együttműködjenek a biztonsági berendezések megfelelőségének értékelésére és tanúsítására vonatkozó olyan műszaki leírások és szabályok kialakításában, amelyeknek, amennyire lehetséges, európai szinten egységeseknek kell lenniük, ezáltal biztosítva e berendezések gyakorlati alkalmazását.

(17) A biztonsági berendezések és az azokat felszerelő és karbantartó vállalkozások értékelésében való együttműködés annyiban hasznos, amennyiben szükségtelenné teszi az ismételt egyedi értékelést. Ennek megfelelően a rendeletnek meg kell határoznia azokat a feltételeket, amelyek mellett az ilyen biztonsági berendezések és a felszerelésüket vagy karbantartásukat végző vállalkozások értékelésére szolgáló műszaki leírások és eljárások kialakítása megengedett. Az ilyen feltételek célja annak biztosítása, hogy minden gyártó, felszerelő és karbantartó vállalkozás kérhesse az értékelést, és hogy az értékelésre és a tanúsításra objektív és pontosan meghatározott követelmények alapján kerüljön sor.

(18) Végül, az ilyen megállapodások nem vezethetnek kimerítő jellegű lista összeállításához; és minden vállalkozás számára lehetővé kell tenni, hogy a nem közösen jóváhagyott berendezéseket vagy a felszerelést és karbantartást végző vállalkozásokat tetszése szerint fogadja el.

(19) Ha egyes, e rendelet alapján mentesített megállapodások mégis a 85. cikk (3) bekezdésével összeegyeztethetetlen hatásokkal járnak, ahogyan azt a Bizottság közgazdasági gyakorlata és a Bíróság esetjoga értelmezi, akkor a Bizottságnak rendelkeznie kell a csoportmentesség kedvezményének visszavonására vonatkozó hatáskörrel. Ez vonatkozik például az olyan esetekre, amikor jövőbeni fejlemények hatására vonatkozó felméréseket nem igazolható feltételezésekre alapoznak, vagy amikor az ajánlott általános szerződési feltételek olyan kikötéseket tartalmaznak, amelyek a szerződésből eredő jogok és kötelezettségek egyensúlyának jelentős hiányát idézik elő a biztosított kárára, vagy amikor csoportokat arra használnak vagy úgy irányítanak, hogy a résztvevő vállalkozások egyike vagy néhányja lehetőséget kapjon arra, hogy az érintett piacon meghatározó befolyást szerezzen vagy erősítsen meg, vagy

⁴ HL C 136. szám, 1985. 06. 04., 1. o.

⁵ HL C 267. szám, 1989. 10. 19., 3. o.

⁶ HL C 10. szám, 1990. 01. 16., 1. o.

ha e csoportok működése a piac felosztásához vezet, vagy ha a biztosított jelentős nehézségekbe ütközik akkor, amikor súlyos kockázat esetén a csoporton kívül keres biztosítási lehetőséget. Ez utóbbi megfontolás általában nem vonatkozik azokra az esetekre, amikor a csoport e kockázatok kevesebb, mint 25%-át biztosítja.

(20) Az e rendelet alapján mentesített megállapodásokat nem kell bejelenteni. A vállalkozások azonban kétség esetén megállapodásaikat a legutóbb Spanyolország és Portugália csatlakozási okmányával módosított 17. tanácsi rendeletnek ⁷ megfelelően mégis bejelenthetik.

elfogadta ezt a rendeletet:

I. Cím

Általános rendelkezések

1. cikk

A 85. cikk (3) bekezdése értelmében és e rendelet rendelkezései alapján a Szerződés 85. cikkének (1) bekezdése nem alkalmazható a biztosítási ágazatban olyan megállapodásokra, vállalkozások társulásainak olyan döntéseire és olyan összehangolt magatartásokra, amelyek tárgya az alábbiakra vonatkozó együttműködés:

a) közös biztosítási díjtételeknek közös statisztikai adatok vagy a biztosítási események száma alapján való megállapítása;

b) általános biztosítási szerződési feltételek kialakítása;

c) meghatározott típusú kockázatok egyttbiztosítása;

d) biztonsági berendezések vizsgálatára és elfogadására vonatkozó közös szabályok kialakítása.

II. Cím

A biztosítási díjak kiszámítása

2. cikk

Az 1. cikk a) pontjában meghatározott mentességet azokra a megállapodásokra, döntésekre és összehangolt magatartásokra kell alkalmazni, amelyek tárgya:

a) a kockázat fedezete átlagos költségének (a nettó biztosítási díjnak) a kiszámítása vagy halandóságra, vagy betegség, baleset és rokkantság gyakoriságára vonatkozó táblázatok összeállítása és terjesztése a tőkésítési elemet is tartalmazó biztosításokkal kapcsolatban — megfigyelési időszakként kiválasztott meghatározott számú kockázati év során gyűjtött adatok alapján, amely adatok statisztikailag kezelhető sokaság létrehozásához elegendő számú azonos vagy összehasonlítható kockázatra vonatkoznak, és megadhatják (többek között):

— a biztosítási események számát a szóban forgó időszakban,

— a biztosított egyéni kockázatok számát a választott megfigyelési időszak minden egyes kockázati évében,

— a szóban forgó időszak során bekövetkezett biztosítási eseményekkel kapcsolatban kifizetett vagy kifizetendő teljes összeget,

— a biztosított tőke teljes összegét a választott megfigyelési időszak minden egyes kockázati évében;

b) az érdekelt vállalkozásokon kívül eső általános körülményeknek a biztosítási események gyakoriságára vagy léptékére, vagy különböző típusú befektetések jövedelmezőségére gyakorolt valószínű hatásáról szóló felmérések készítése és az eredmények terjesztése.

3. cikk

A mentesség feltétele, hogy:

a) amikor a 2. cikkben említett számításokat, táblázatokat vagy felmérések eredményeit összeállítják és terjesztik, nyilatkozzanak arról, hogy azok csupán szemléltető jellegűek;

b) a 2. cikk a) pontjában említett számítások vagy táblázatok semmiképpen ne tartalmazzanak előre nem látható költségeket, a tartalékból eredő jövedelmet, igazgatási vagy kereskedelmi költségeket, beleértve a közvetítői díjat is, adókat vagy egyéb adójellegű befizetéseket vagy a részt vevő vállalkozások várható nyereségét;

c) a 2. cikkben említett számítások, táblázatok vagy felmérések eredményei az érintett biztosítókat ne tegyék azonosíthatóvá.

4. cikk

A mentesség kedvezményében nem részesülnek azok a vállalkozások vagy vállalkozások olyan társulásai, amelyek abban egyeznek meg, vagy arra kötelezik magukat vagy más vállalkozásokat, hogy ne használjanak a 2. cikk a) pontja alapján összeállítottaktól eltérő számításokat vagy táblázatokat, vagy ne térjenek el a 2. cikk b) pontjában említett felmérések eredményeitől.

III. Cím

A direkt biztosításokra vonatkozó általános szerződési feltételek

5. cikk

(1) Az 1. cikk b) pontjában meghatározott mentességet azokra a megállapodásokra, döntésekre és összehangolt magatartásokra kell alkalmazni, amelyek célja a direkt biztosításra vonatkozó általános szerződési feltételek kialakítása és terjesztése.

⁷ HL 13. szám, 1962. 02. 21., 204/62. o.

(2) Mentésülnek azok a megállapodások, döntések és összehangolt magatartások is, amelyek célja a tőkésítési elemet is tartalmazó biztosítási szerződésből származó hasznot szemléltető közös modellek kialakítása és terjesztése.

6. cikk

(1) A mentesség feltétele, hogy az 5. cikk (1) bekezdésében említett általános szerződési feltételek:

a) szemléltető jellegük kifejezett kinyilvánításával kerüljenek kialakításra és terjesztésre;

b) kifejezetten utaljanak arra, hogy eltérő feltételekben is meg lehet állapodni; és

c) minden érdekelt személy számára hozzáférhetőek legyenek, és azokat egyszerű kérelem alapján bocsássák rendelkezésre.

(2) A mentesség feltétele, hogy az 5. cikk (2) bekezdésében említett szemléltető modelleket csupán tájékoztatás céljából alakítsák ki és terjesszék.

7. cikk

(1) A mentesség nem alkalmazható, ha az 5. cikk (1) bekezdésében említett általános szerződési feltételek olyan kikötéseket tartalmaznak, amelyek:

a) az adott biztosítás fajtájára szokásosan jellemző károkat kizárják a biztosítási fedezetből anélkül, hogy kifejezetten utalnának arra, hogy a biztosítók szabadon kiterjeszthetik a biztosítási fedezetet ezekre a biztosítási eseményekre;

b) egyes kockázatok biztosítását különleges feltételekhez kötik, anélkül hogy kifejezetten utalnának arra, hogy e feltételektől a biztosítók szabadon eltérhetnek;

c) átfogó biztosítási fedezetet írnak elő, amely olyan kockázatokra is kiterjed, amelyeknek nagyszámú biztosított nincs egyidejűleg kitéve, anélkül hogy kifejezetten utalnának arra, hogy a biztosítók szabadon ajánlhatnak ettől eltérő biztosítási fedezetet is;

d) feltüntetik a biztosítási összeget vagy azt a részt, amelyet a biztosítottnak kell viselnie („önrészesedés”);

e) lehetővé teszik a biztosítónak, hogy fenntartsa a szerződést abban az esetben is, ha a biztosítási fedezet egy részét visszavonja, vagy a biztosítási díjat anélkül emeli, hogy — az értékkövetésre vonatkozó kikötések sérelme nélkül — a kockázat vagy a biztosítási fedezet terjedelme megváltozna, vagy más módon megváltoztatja a biztosítási feltételeket a biztosított kifejezett hozzájárulása nélkül;

f) lehetővé teszik a biztosítónak, hogy a szerződés időtartamát a biztosított kifejezett hozzájárulása nélkül módosítsa;

g) a biztosított számára a nem-életbiztosítási ágban három évnél hosszabb szerződéses időtartamot írnak elő;

h) ha a szerződés meghatározott idő elteltével felmondás hiányában automatikusan meghosszabbodik, a meghosszabbodás idejét egy évnél hosszabb időtartamban állapítják meg;

i) a biztosítottat kötelezik arra, hogy egyezzen bele a biztosított kockázat megszűnése miatt felfüggesztett szerződés újbóli hatályba léptetésébe, abban az esetben, ha ismét hasonló jellegű kockázatnak van kitéve;

j) arra kötelezik a biztosítottat, hogy különböző kockázatokra ugyanannál a biztosítónál kössön biztosítást;

k) arra kötelezik a biztosítottat, hogy a biztosítás tárgyának átruházása esetén gondoskodjon arról, hogy az új tulajdonos a szerződésbe belépjen.

(2) Nem részesülnek a mentesség kedvezményében azok a vállalkozások vagy vállalkozások olyan társulásai, amelyek abban egyeznek meg, vagy arra kötelezik magukat vagy arra köteleznek más vállalkozásokat, hogy ne alkalmazzanak az 5. cikk (1) bekezdésében említettektől eltérő feltételeket.

8. cikk

A népesség meghatározott társadalmi vagy foglalkozási csoportjaira vonatkozó külön biztosítási feltételek kialakításának sérelme nélkül, a mentesség nem vonatkozik azokra a megállapodásokra, döntésekre és összehangolt magatartásokra, amelyek egyes kockázatsportok biztosítását a biztosítotthoz kapcsolódó jellemzők miatt zárják ki.

9. cikk

(1) A mentesség nem vonatkozik arra az esetre, a jogszabály által előírt kötelezettségek sérelme nélkül, amikor az 5. cikk (2) bekezdésében említett szemléltető jellegű modellek csak meghatározott kamatlábakat vagy igazgatási költségeket mutató számadatokat tartalmaznak.

(2) A mentesség kedvezményében nem részesülnek azok a vállalkozások vagy vállalkozások olyan társulásai, amelyek abban egyeznek meg, vagy arra kötelezik magukat vagy arra köteleznek más vállalkozásokat, hogy ne alkalmazzanak az 5. cikk (2) bekezdésében említettektől eltérő, a biztosítási szerződésből származó hasznot szemléltető modelleket.

IV. Cím

Meghatározott típusú kockázatok együttbiztosítása

10. cikk

(1) Az 1. cikk c) pontjában meghatározott mentességet azokra a megállapodásokra kell alkalmazni, amelyek célja

biztosítókból vagy biztosítókból és viszontbiztosítókból álló csoportok létrehozása a kockázatok meghatározott csoportjának együttbiztosítás vagy együtt- viszontbiztosítás formájában való biztosítására.

(2) E rendelet alkalmazásában:

a) „együttbiztosítási csoportok”: az olyan biztosítók által létrehozott csoportok, amelyek:

— abban állapodnak meg, hogy valamennyi résztvevő nevében és javára a kockázatok meghatározott csoportjára vonatkozó biztosítási szerződéseket kötnek, vagy

— meghatározott kockázati csoport biztosításának nevében és javukra való megkötésével és lebonyolításával egyiküket, közös közvetítőt vagy e célra létrehozott közös testületet bíznak meg;

b) „együtt- viszontbiztosító csoportok”: biztosítók által, esetleg egy vagy több viszontbiztosító közreműködésével létrehozott csoportok, amelyek:

— a kockázatok meghatározott csoportja tekintetében vállalt valamennyi kötelezettségüknek vagy kötelezettségeik egy részének kölcsönös viszontbiztosítása céljából,

— esetenként az ugyanilyen kockázatscsoport viszontbiztosításának valamennyi résztvevő javára és nevében való elfogadására

jöttek létre.

(3) A (1) bekezdésben említett megállapodások meghatározhatják:

a) az együttbiztosítással vagy együtt- viszontbiztosítással biztosított kockázatok jellegét és sajátosságait;

b) a csoportba való felvétel feltételeit;

c) a résztvevők egyéni részesedését az együttbiztosított vagy együtt- viszontbiztosított kockázatok viselésében;

d) a résztvevők csoportból való egyéni kilépésének feltételeit;

e) a csoport működésének és irányításának szabályait.

(4) A (2) bekezdés b) pontjában megnevezett megállapodások ezenkívül meghatározhatják:

a) a biztosított kockázatoknak azt a részét, amelyet a résztvevők nem adnak együtt- viszontbiztosításba (egyéni megtartás);

b) az együtt- viszontbiztosításnak a csoport működési költségét és a résztvevők együtt- viszontbiztosítói minőségükben való díjazását egyaránt magában foglaló költségét.

11. cikk

(1) A mentesség feltétele, hogy:

a) a részt vevő vállalkozások által vagy javukra a szerződésben meghatározott biztosítási termékek az érintett piacok egyikén se képviseljék:

— együttbiztosítási csoportok esetén a biztosított kockázatok és a kínált biztosítási fedezet szempontjából azonos vagy hasonlóknak tekintett biztosítási termékek több mint 10%-át;

— együtt- viszontbiztosítási csoportok esetén a biztosított kockázatok és a kínált biztosítási fedezet szempontjából azonos vagy hasonlóknak tekintett biztosítási termékek több mint 15%-át;

b) minden vállalkozásnak legyen joga arra, hogy a csoportból hat hónapnál nem hosszabb felmondási idővel jogkövetkezmény nélkül kiléphessen.

(2) Az (1) bekezdéstől eltérve, a 10%-os, illetve 15%-os arányok csak azokra a biztosítási termékekre vonatkoznak, amelyeket a csoportba bevettek, nem számítva azokat a velük azonos vagy hozzájuk hasonló biztosítási termékeket, amelyekre a résztvevők vagy a résztvevők javára szerződést kötöttek, de amelyeket a csoportba nem vittek be, amennyiben a csoport biztosítja:

— a katasztrófa kockázatokat, ha a biztosítási események ritkák és jelentősek,

— az olyan nagy kockázatokat, amelyek esetében a biztosított kockázatok sajátosságaiból adódóan a biztosítási esemény bekövetkezésének valószínűsége nagyobb.

Ennek az eltérésnek az alábbiak a feltételei:

— az érintett vállalkozások egyike se vegyen részt ugyanazon a piacon kockázatokat biztosító másik csoportban, és

— a nagy kockázatokat biztosító csoportok esetében a csoportba bevitt biztosítási termékek ne képviseljék az adott piacon a részt vevő vállalkozások által vagy javukra a szerződésben meghatározott valamennyi, velük azonos vagy hozzájuk hasonló biztosítási termék több mint 15%-át.

12. cikk

Az együttbiztosítási csoportban részt vevő vállalkozásokat a 10. cikkben említett kötelezettségeken kívül nem terhelheti más versenykorlátozás, mint:

a) az a kötelezettség, hogy az együttbiztosításra való alkalmasság érdekében

— vegyenek tekintetbe megelőző intézkedéseket,

— alkalmazzák a csoport által elfogadott általános vagy sajátos biztosítási feltételeket,

— alkalmazzák a csoport által megállapított bruttó biztosítási díjakat;

b) az a kötelezettség, hogy az együttbiztosított kockázatra vonatkozó kárrendezéseket a csoport elé terjesszék jóváhagyásra;

c) az a kötelezettség, hogy a csoport egészének javára megkötendő viszontbiztosítási megállapodások megtárgyalásával a csoportot bízzák meg;

d) az együttbiztosított kockázatok viselésében való egyéni részesedés viszontbiztosításának tilalma.

13. cikk

Az együtt- viszontbiztosítási csoportban részt vevő vállalkozásokat a 10. cikkben említett kötelezettségeken kívül nem terhelheti más versenykorlátozás, mint:

a) az a kötelezettség, hogy az együtt-viszontbiztosításra való alkalmasság érdekében

— vegyenek tekintetbe megelőző intézkedéseket,

— alkalmazzák a csoport által elfogadott általános vagy sajátos biztosítási feltételeket,

— alkalmazzanak a csoport által a kockázat biztosításának valószínű költségét figyelembe véve számított közös biztosítási díjtételeket direkt biztosításnál, vagy, ha ilyen díjtételek kialakításához nincs elegendő tapasztalat, a csoport által elfogadott biztosítási díjat,

— vállaljanak részesedést az együtt-viszontbiztosítás költségeiben;

b) az a kötelezettség, hogy jóváhagyásra a csoport elé terjesszék az együtt-viszontbiztosított kockázatokkal összefüggő, meghatározott összeghatárt meghaladó károk rendezését, vagy az ilyen kárrendezést a csoportra bízzák;

c) az a kötelezettség, hogy a csoport egészének javára megkötendő visszaengedményezési megállapodások meg tárgyalásával a csoportot bízzák meg;

d) az egyéni megtartás viszontbiztosításának vagy az egyéni részesedés visszaengedményezésének tilalma.

V. Cím

Biztonsági berendezések

14. cikk

Az 1. cikk d) pontjában előírt mentességet azokra a megállapodásokra, döntésekre és összehangolt magatartásokra kell alkalmazni, amelyek célja a következők kialakítása, elismerése és terjesztése:

— műszaki leírások, különösen olyan műszaki leírások, amelyek rendeltetése, hogy a jövőben európai szabványokká váljanak, valamint biztonsági berendezéseknek, azok felszerelésének és karbantartásának e leírásoknak való megfelelésének értékelésére és tanúsítására szolgáló eljárások,

— felszerelő vagy karbantartó vállalkozások értékelésére és jóváhagyására szolgáló szabályok.

15. cikk

A mentesség feltétele, hogy:

a) a műszaki leírások és a megfelelés értékelésére szolgáló eljárások pontosak és műszakilag indokoltak legyenek, és álljanak arányban az adott biztonsági berendezés által elérni kívánt teljesítménnyel;

b) a felszerelő vagy a karbantartó vállalkozások értékelésére szolgáló szabályok objektívek legyenek, e vállalkozások szakmai minősítésére vonatkoznak, és megkülönböztetéstől mentesen kerüljenek alkalmazásra;

c) az ilyen leírásokat és szabályokat annak kinyilvánításával alakítsák ki és terjesszék, hogy a biztosítótársaságok szabadon fogadhatnak el más olyan biztonsági berendezést vagy más olyan felszerelő vagy karbantartó vállalkozást, amely e műszaki leírásoknak vagy szabályoknak nem felel meg;

d) e leírásokat és szabályokat egyszerű kérelem alapján bocsássák az érdekelt személyek rendelkezésére;

e) e leírások tartalmazzanak az elért teljesítményszinten alapuló osztályozást;

f) a kérelmezők bármikor nyújthassanak be értékelésre vonatkozó kérelmet;

g) a megfelelés értékelése a kérelmezőt ne terhelje a jóváhagyási eljárás költségeivel aránytalan kiadásokkal;

h) azok a berendezések és azok a felszerelő vagy karbantartó vállalkozások, amelyek az értékelési követelményeknek megfelelnek, erről a kérelem benyújtásától számított hat hónapon belül megkülönböztetéstől mentesen kapjanak tanúsítványt, kivéve, ha technikai okok ennél hosszabb időtartamot indokolnak;

i) a megfelelés vagy jóváhagyás tényét írásban igazolják;

j) ha a megfelelési tanúsítványkiadását megtagadják, akkor annak okait írásban közölik, mellékelve az elévült vizsgálatokról és ellenőrzésekről készített jegyzőkönyvek egy példányát;

k) az értékelésre vonatkozó kérelem teljesítésének megtagadását írásban indokolják;

l) a leírásokat és szabályokat olyan szervezetek alkalmazzák, amelyek betartják az EN 45 000 sorozat szabványainak megfelelő rendelkezéseket.

VI. Cím

Vegyes rendelkezések

16. cikk

(1) E rendelet rendelkezéseit kell alkalmazni abban az esetben is, ha a részt vevő vállalkozások jogokat és kötelezettségeket állapítanak meg a hozzájuk kapcsolt vállalkozások számára. A kapcsolt vállalkozások piaci részesezését, jogügyleteit és magatartását a részt vevő vállalkozásokénak tekintik.

(2) E rendelet alkalmazásában „kapcsolt vállalkozások”:

a) azok a vállalkozások, amelyekben a részt vevő vállalkozás közvetlenül vagy közvetve:

— a tőke vagy a vállalkozás eszközeinek több mint a felével rendelkezik, vagy

— a szavazati jogok több mint a felének gyakorlására jogosult, vagy

— a felügyelő bizottság, az igazgatótanács vagy a vállalkozást jogszerűen képviselő-testületek tagjainak több mint a felét kinevezheti, vagy

— jogosult a vállalkozás ügyeinek irányítására;

b) azok a vállalkozások, amelyek a részt vevő vállalkozások valamelyikében vagy valamelyike felett közvetlenül vagy közvetve az a) pontban felsorolt jogokkal vagy hatáskörökkel rendelkeznek;

c) azok a vállalkozások, amelyekben a b) pontban említett vállalkozás közvetlenül vagy közvetve az a) pontban felsorolt jogokkal vagy hatáskörökkel rendelkezik.

(3) Azok a vállalkozások, amelyeknél a részt vevő vagy hozzájuk kapcsolt vállalkozások közösen rendelkeznek, közvetlenül vagy közvetve, a (2) bekezdés *a*) pontjában meghatározott jogokkal vagy hatáskörökkel, a részt vevő minden vállalkozáshoz kapcsoltnak tekintendők.

17. cikk

A Bizottság az e rendelet által nyújtott kedvezményt az 1534/91/EGK rendelet 7. cikke alapján visszavonhatja, ha adott esetben megállapítja, hogy a rendelet alapján mentesített megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás mégis az EGK-Szerződés 85. cikkének (3) bekezdésében megállapított feltételekkel összeegyeztethetetlen hatásokkal jár, különösen akkor, ha

— a II. címben említett esetekben a felmérések nem igazolható feltételezéseken alapulnak,

— a III. címben említett esetekben az általános szerződési feltételek a 7. cikk (1) bekezdésében felsoroltaktól eltérő kikötéseket tartalmaznak, amelyek a szerződésből eredő jogok és kötelezettségek egyensúlyának jelentős hiányát okozzák a biztosított kárára,

— a IV. címben említett esetekben:

a) a csoportban részt vevő vállalkozásoknak, tekintettel az adott kockázat jellegére, sajátosságaira és mértékére, nem jelentene lényeges nehézséget, hogy egyénileg, csoport szervezése nélkül működjenek az érintett piacon;

b) egy vagy több részt vevő vállalkozás ugyanazon a piacon egynél több csoport kereskedelempolitikájára gyakorol meghatározó befolyást;

c) valamely csoport létrehozása vagy működése a csoportba való felvétel feltételeinek, a biztosítandó kockázatok meghatározásának, vagy a visszaengedményezési megállapodásoknak a következményeként, vagy bármilyen más módon az adott vagy a hasonló biztosítási termékek piacainak felosztásához vezethet;

d) a 11. cikk (2) bekezdésének rendelkezéseiből adódó kedvezményeket élvező biztosítási csoport a nagykockázatok biztosításának területén olyan helyzetben van, hogy a biztosítottak számára rendkívül nehéz a csoporton kívül biztosítási lehetőséget találni.

18. cikk

(1) Azokra a megállapodásokra nézve, amelyek 1962. március 13-án már hatályban voltak és amelyeket 1963. február 1-je előtt bejelentettek, valamint azokra a megállapodásokra nézve, amelyekre a 17. rendelet 4. cikke (2) bekezdésének 1. pontja vonatkozik, függetlenül attól, hogy azokat bejelentették-e, e rendelet szerint a Szerződés 85. cikke (1) bekezdésének alkalmazásától el kell tekinteni arra az időpontra visszaható hatállyal, amikor teljesítették e rendelet alkalmazásának feltételeit.

(2) Minden más megállapodásra nézve, amelyről e rendelet hatálybalépése előtt bejelentettek, e rendelet szerint a Szerződés 85. cikke (1) bekezdésének alkalmazásától el kell tekinteni arra az időpontra visszaható hatállyal, ami-

kor teljesítették e rendelet alkalmazásának feltételeit, de legkorábban a bejelentés keltétől számítva.

19. cikk

Amennyiben azokat a megállapodásokat, amelyek 1962. március 13-án már hatályban voltak és amelyeket 1963. február 1-je előtt bejelentettek, vagy azokat, amelyek a 17. rendelet 4. cikke (2) bekezdése 1. pontjának hatálya alá tartoznak és amelyeket 1967. január 1-je előtt bejelentettek, 1993. december 31-e előtt úgy módosítják, hogy e megállapodások eleget tegyenek e rendelet alkalmazása feltételeinek, és amennyiben a módosítást 1994. április 1-je előtt közlik a Bizottsággal, a Szerződés 85. cikkének (1) bekezdésében kimondott tilalom a módosítást megelőző időszakra nem alkalmazható. A közlemény a Bizottsághoz való beérkezésétől számítva hatályos. Ha a közleményt ajánlott levélben teszik meg, akkor az a feladási hely postabélyegzőjének keltétől számítva hatályos.

20. cikk

(1) Azokra a megállapodásokra, amelyek az Egyesült Királyság, Írország és Dánia csatlakozása következtében kerülnek a Szerződés 85. cikkének alkalmazási körébe, a 18. és a 19. cikket azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy az 1962. március 13-i időpont helyébe 1973. január 1-je, az 1963. február 1-je és az 1967. január 1-je helyébe pedig 1973. július 1-je lép.

(2) Azokra a megállapodásokra, amelyek Görögország csatlakozása következtében kerülnek a Szerződés 85. cikkének alkalmazási körébe, a 18. és a 19. cikket azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy az 1962. március 13-i időpont helyébe 1981. január 1-je, az 1963. február 1-je és az 1967. január 1-je helyébe pedig 1981. július 1-je lép.

(3) Azokra a megállapodásokra, amelyek Spanyolország és Portugália csatlakozása következtében kerülnek a Szerződés 85. cikkének alkalmazási körébe, a 18. és a 19. cikket azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy az 1962. március 13-i időpont helyébe 1986. január 1-je, az 1963. február 1-je és az 1967. január 1-je helyébe pedig 1986. július 1-je lép.

21. cikk

Ez a rendelet 1993. április 1-jén lép hatályba.

Ezt a rendeletet 2003. március 31-ig kell alkalmazni. Ez a rendelet teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

Kelt Brüsszelben, 1992. december 21-én.

A Bizottság részéről:

Leon BRITTAN
alelnök

**A Tanács
1968. július 19-i, 1017/68/EGK
rendelete**

**a vasúti, közúti és belvízi szállítási ágazatokra vonatkozó
versenyszabályok alkalmazásáról**

Az Európai Közösségek Tanácsa,

tekintettel az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó szerződésre és különösen annak 75. és 87. cikkére,

tekintettel a Bizottság javaslatára,

tekintettel az Európai Parlament véleményére¹,

tekintettel a Gazdasági és Szociális Bizottság véleményére²,

mivel a Tanács 141. rendelete³ értelmében, amely arról rendelkezik, hogy a 17. rendeletet nem lehet alkalmazni a szállítási ágazatra, az említett 17. rendelet⁴ nem alkalmazható a szállítási ágazatban sem olyan megállapodásokra, határozatokra és közös gyakorlatokra, amelyek célja a szállítási díjak és feltételek rögzítése, a szállítási kínálat korlátozása vagy ellenőrzése, vagy a szállítási piac felosztása, sem a gazdasági erőfölényre a Szerződés szállítási piacról szóló 86. cikke értelmében,

mivel a vasúti, közúti és belvízi szállítást illetően a 1002/67/EGK⁵ rendelet értelmében ez az alkalmazási mentesség csak 1968. június 30-ig áll fenn,

mivel a vasúti, közúti és belvízi szállításra vonatkozó versenyszabályok megállapítása része a közös közlekedéspolitikának és az általános gazdaságpolitikának,

mivel az ezen ágazatokra vonatkozó versenyszabályok kialakításakor figyelembe kell venni a szállítás sajátosságait,

mivel a szállításra vonatkozó versenyszabályok eltérnek az általános versenyszabályoktól, lehetővé kell tenni, hogy a vállalkozások megismerhessék az egyes esetekben alkalmazandó szabályokat,

mivel a szállításra vonatkozó versenyszabályok rendszerének bevezetésével szükséges, hogy egyes vállalkozási csoportok közös hasznosítása érdekében a szabályok egyaránt vonatkozzanak fuvarszközök közös finanszírozására vagy megszerzésére, valamint a szállításhoz tartozó járulékos szolgáltatások teljesítőinek vasúti, közúti és belvízi szállításhoz kapcsolódó egyes tevékenységeire,

mivel annak érdekében, hogy ne legyenek hatással a tagállamok közötti kereskedelemre, és ne torzuljon a verseny a közös piacon belül, szükség van a fent említett három szállítási módnál a vállalkozások közötti megállapodások, a vállalkozások társulásai által hozott döntések

és a közös piacon meglévő erőfölénnyel való visszaélés elvi tiltására, amennyiben ezek a fenti hatásokat eredményezhetik,

mivel a szállítási ágazatban a kizárólag műszaki fejlesztések alkalmazását vagy műszaki együttműködés megvalósítását célzó vagy eredményező megállapodások, döntések és összehangolt magatartás egyes típusai mentesülhetnek a versenykorlátozó magatartások tilalma alól, hiszen ezek hozzájárulnak a termelékenység javításához; mivel az e rendelet alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatok fényében a Tanács a Bizottság javaslatára módosíthatja az ilyen megállapodások típusainak jegyzékét,

mivel a közúti és belvízi szállítási ágazat néha túlságosan szerteágazó szerkezetének javítása érdekében szükséges lenne, hogy e két szállítási ágazatban mentesüljenek a versenykorlátozó magatartások tilalma alól a vállalkozások olyan csoportjainak megalakítására és működtetésére vonatkozó megállapodások, döntések és összehangolt magatartás, amelyek célja szállítási tevékenység folytatása, beleértve a közös üzemeltetéshez szükséges fuvarszközök közös finanszírozását vagy megszerzését; mivel ez az általános mentesség kizárólag akkor adható, ha a csoportosulás teljes szállítási kapacitása nem halad meg egy rögzített maximumot, és a csoportosuláshoz tartozó vállalkozások egyedi szállítási kapacitása nem halad meg egy megállapított korlátot, amelyet úgy határoznak meg, hogy a csoporton belül egyik vállalkozás se rendelkezessen gazdasági erőfölénnyel; mivel a Bizottságnak mindazonáltal kellő hatáskörrel kell rendelkeznie a beavatkozáshoz, ha egy meghatározott esetben a fenti megállapodások hatásai összeegyeztethetetlenek azokkal a feltételekkel, amelyek értelmében egy versenykorlátozó magatartás jogszerűnek tekinthető, és e megállapodások a mentességgel való visszaélésnek minősülnek; mivel önmagában az, hogy egy csoportosulás teljes szállítási kapacitása meghaladja a rögzített maximumot, vagy hogy nem igényelheti az általános mentességet egy hozzá tartozó vállalkozás egyedi kapacitása miatt, mindazonáltal nem akadályozza meg a csoportot jogszerű megállapodások, döntések és összehangolt magatartás kialakításában, amennyiben azok megfelelnek az e rendelet által ilyen célra megállapított feltételeknek,

mivel amikor egy megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás hozzájárul a szállítási szolgáltatások minőségének javításához vagy a szállítási igények kielégítésében a nagyobb mérvű folyamatosság és stabilitás megvalósításához olyan piacokon, ahol a kínálat és a kereslet jelentős időbeli ingadozásnak van kitéve, vagy a vállalkozások termelékenységének fokozásához, vagy a műszaki, illetve gazdasági fejlődés előmozdításához, lehetővé kell tenni a tilalom hatályon kívül helyezését, mindazonáltal mindenkor fenntartva, hogy az adott megállapodásnak, döntésnek vagy összehangolt magatartásnak megfelelő mértékben figyelembe kell vennie a szállítást igénybe vevők érdekeit, és nem háríthat az érintett vállalkozásokra a fenti célkitűzések megvalósítása szempontjából szükségtelen megszorításokat, és nem engedheti meg ilyen vállalkozásoknak a verseny felszámolását az érintett szállítási piac egy jelentős

¹ HL 205. szám, 1964. 12. 11., 3505/64. o.

² HL 103. szám, 1965. 06. 12., 1792/65. o.

³ HL 124. szám, 1962. 11. 28., 2751/62. o.

⁴ HL 13. szám, 1962. 02. 21., 204/62. o.

⁵ HL 306. szám, 1967. 12. 16., 1. o.

résznél, figyelembe véve az alternatív szállítási módokból eredő versenyt is,

mivel addig, amíg a Tanács a közös közlekedéspolitikai keretében nem vezet be megfelelő intézkedéseket a szállítási piac stabilitásának biztosítása érdekében, és annak feltételével, hogy a Tanács válsághelyzet fennállását állapítja meg, az adott piacon a szállítási piac szerkezetéből adódó zavarok mérsékléséhez szükséges megállapodásokat kellene engedélyezni,

mivel szükséges, hogy a vasúti, közúti és belvízi szállítás terén a tagállamok ne hozzanak és ne tartsanak fenn e rendelettel ellentétes intézkedéseket közvállalkozásokra vagy olyan vállalkozásokra vonatkozóan, amelyeknek kizárólagos vagy különleges jogokat ítélnak meg; mivel célszerű az is, hogy az általános gazdasági fontosságú szolgáltatások ellátásával megbízott vállalkozásokat e rendelet rendelkezéseinek hatálya alá vonják annyiban, amennyiben azok alkalmazása sem jogilag, sem a gyakorlatban nem hátráltatja a rájuk ruházott sajátos feladatok ellátását, mindig figyelembe véve, hogy ez nem érintheti a kereskedelem fejlődését a Közösség érdekeit sértő mértékben; mivel a Bizottságnak hatáskörrel kell rendelkeznie ahhoz, hogy biztosíthassa ezen elvek alkalmazását, valamint ahhoz is, hogy megfelelő irányelveket vagy határozatokat intézhessen e célból a tagállamokhoz,

mivel e rendelet alapvető elvei alkalmazásának részletes szabályait úgy kell meghatározni, hogy azok ne csak a hatékony ellenőrzést biztosítsák az adminisztráció lehető legnagyobb mértékű egyszerűsítése mellett, hanem megfeleljenek a vállalkozások jogbiztonság iránti igényeinek is,

mivel elsősorban maguknak a vállalkozásoknak kell megítélniük, hogy megállapodásaik, döntéseik vagy összehangolt magatartásuk elsődleges hatása a verseny korlátozása vagy az ilyen korlátozás indoklásaként elfogadható gazdasági előnyök jelentkezése, és a vállalkozások döntik el saját felelősségükre azt is, hogy az ilyen megállapodások, döntések vagy összehangolt magatartás jogszerűek-e vagy sem,

mivel ezért a vállalkozások számára lehetővé kell tenni megállapodások kötését és alkalmazását a közzétételük nélkül, kitéve a vállalkozásokat annak a kockázatnak, hogy e megállapodásokat visszamenőleges hatállyal semmissé nyilvánítják egy panaszt követő vizsgálat vagy a Bizottság hivatalból történő eljárása alapján, de nem érintve annak a lehetőségét, hogy egy utólagos vizsgálat esetén e megállapodásokat visszamenőlegesen jogszerűnek nyilvánítsák,

mivel egyes esetekben a vállalkozások mindemellett kérhetik az illetékes hatóságok segítségét annak érdekében, hogy megbizonyosodhassanak, a megállapodásaik, döntéseik vagy összehangolt magatartásuk megfelel a hatályos rendelkezéseknek; mivel e célból szükséges, hogy a vállalkozások rendelkezésére bocsássonak egy, a Bizottsághoz benyújtott, kérelmen alapuló eljárást és az ilyen kérelmek tartalma lényegének közzétételét az Európai

Közösségek Hivatalos Lapjában oly módon, hogy az érdekelt harmadik felek észrevételeket nyújthassanak be az érintett megállapodás tárgyában; mivel, ha nem érkezik panasz a tagállamoktól vagy az érdekelt harmadik felektől, és ha a Bizottság a kérvényt benyújtó vállalkozásokat nem értesíti egy megadott határidőn belül arról, hogy a kérdéses megállapodás jogszerűségével kapcsolatban komoly kétség merült fel, a megállapodást a tilalom alól mentesnek kell tekinteni az eltelt időszakra és még további három évig,

mivel figyelembe véve a szállítási piac szerkezetéből adódó zavarok mérsékléséhez szükséges megállapodások kivételes jellegét, a Tanács által megállapított válsághelyzet esetében, az ilyen megállapodásokra engedélyért folyamodó vállalkozások számára elő kell írni a Bizottság erről szóló értesítését; mivel a Bizottság engedélyének csak attól a naptól kezdve kell hatályba lépnie, amelyen a Bizottság a megítéléséről döntött; mivel az ilyen engedélyek érvényességi időszaka nem haladhatja meg a három évet a válsághelyzet Tanács általi megállapításától számítva; mivel a döntés megújításának attól kell függenie, hogy a Tanács megállapítja-e ismét válsághelyzet fennállását; mivel az engedély semmi esetre sem maradhat érvényben hat hónappal tovább azután, hogy a Tanács megfelelő intézkedéseket hozott a megállapodás által érintett szállítási piac stabilitásának biztosítása érdekében,

mivel a közös piacon a szállítási ágazatban a verseny-szabályok egységes alkalmazásának biztosítása érdekében ki kell dolgozni olyan szabályokat, amelyek értelmében a Bizottság a tagállamok illetékes hatóságaival szoros és folyamatosan együttműködve meghozhatja az e verseny-szabályok alkalmazásához szükséges intézkedéseket,

mivel e célból a Bizottságnak el kell nyernie a tagállamok illetékes hatóságainak támogatását, és a közös piac egész területén hatáskörrel kell rendelkeznie arra, hogy az e rendelet által tiltott megállapodások, döntések vagy összehangolt magatartás, illetve az e rendelet által tiltott gazdasági erőfölénnyel való visszaélés felderítéséhez szükséges információkat kérhessen, és vizsgálatokat végez-hessen,

mivel, ha a rendelet egyedi esetben történő alkalmazásakor egy tagállam véleménye szerint a közös közlekedéspolitikát érintő elvi kérdés merül fel, lehetővé kell tenni, hogy azt a Tanács megvizsgálja; mivel lehetővé kell tenni, hogy a versenypolitika szállítási ágazatra való alkalmazása kapcsán felmerülő általános problémákkal a Tanácshoz lehessen fordulni; mivel gondoskodni kell egy olyan eljárásról, amely biztosítja, hogy a rendelet egyedi esetben történő alkalmazására tekintettel a Bizottság csak akkor hozza meg döntését, ha a Tanács már megvizsgálta a felmerült elvi kérdéseket, és vegye figyelembe a Tanács ülésén kialakuló irányvonalakat,

mivel ahhoz, hogy az e rendelet rendelkezései alkalmazásának biztosítására vonatkozó feladatának a Bizottság

eleget tehesen, jogosultnak kell lennie arra, hogy vállalkozásokhoz vagy vállalkozások társulásaihoz javaslatokat vagy határozatokat intézhessen annak érdekében, hogy e rendelet egyes megállapodások, döntések vagy összehangolt magatartás tiltására vonatkozó rendelkezései megsértésének véget vethessen,

mivel lehetővé kell tenni az e rendeletben meghatározott tilalmak betartásának és a vállalkozásokra vagy vállalkozások társulásaira e rendelet értelmében rótt kötelezettségek teljesítésének pénzbírság és kényszerítő bírság révén történő ösztönzését,

mivel az érintett vállalkozásoknak biztosítani kell a jogot arra, hogy a Bizottság meghallgassa őket, a döntés által érdekeikben érintett harmadik felek számára pedig lehetővé kell tenni, hogy előzetesen beterjeszthessék észrevételeiket, és biztosítani kell, hogy a meghozott döntésekről széles körben tudomást szerezhessenek,

mivel célszerű a 172. cikk alapján korlátlan hatáskörrel felruházni a Bíróságot olyan döntéseket illetően, amelyek értelmében a Bizottság pénzbírságot vagy kényszerítő bírságot szab ki,

mivel célszerű a rendeletben megállapított tilalom hatálybalépését hat hónappal késleltetni az e rendelet Európai Közösségek Hivatalos Lapjában való kihirdetésének időpontjában hatályos megállapodásokra, döntésekre és összehangolt magatartásra tekintettel annak érdekében, hogy megkönnyítsék a vállalkozások alkalmazkodását e rendelet rendelkezéseihez,

mivel a Rajnai hajózásról szóló felülvizsgált egyezményt aláíró harmadik országokkal folytatott tárgyalásokat követően, és a tárgyalások lezárásától számított megfelelő határidőn belül sor kerül e rendelet egészének módosítására a Rajnai hajózásról szóló felülvizsgált egyezményből eredő kötelezettségek figyelembevételével,

mivel a rendeletet egy hároméves időszak során nyert tapasztalatok alapján szükség szerint módosítani kell; mivel ezen időszak után a közös közlekedéspolitikai fejlődésének fényében különösen kívánatos lesz annak megfontolása, hogy a rendeletet ki kell-e terjeszteni a tagállamok közötti kereskedelmet nem érintő megállapodásokra, döntésekre vagy összehangolt magatartásra, illetve a gazdasági erőfölénnyel való visszaélésre,

elfogadta ezt a rendeletet:

1. cikk

Alaprendelkezések

A vasúti, közúti és belvízi szállítás területén e rendelet rendelkezéseit kell alkalmazni mind az olyan megállapodásokra, döntésekre vagy összehangolt magatartásra, amelyeknek célja vagy hatása a szállítási díjak és feltételek rögzítése, a szállítási kínálat korlátozása vagy ellenőrzése,

a szállítási piacok felosztása, a műszaki fejlesztések, illetve a műszaki együttműködés alkalmazása, vagy fuvareszközök közös finanszírozása, illetve megszerzése, ha e tevékenységek közvetlenül kapcsolódnak szállítási szolgáltatások teljesítéséhez, és szükségesek szolgáltatásoknak közúti és belvízi szállító vállalkozások egy, a 4. cikk szerinti csoportja általi közös üzemeltetéséhez, mind pedig a gazdasági erőfölénnyel való visszaélésre a szállítási piacon. E rendelkezéseket kell alkalmazni továbbá a járulékos szállítási szolgáltatások teljesítőinek olyan tevékenységeire, amelyek célja vagy hatása a fent említettek valamelyike.

2. cikk

Versenykorlátozó magatartások tilalma

A 3—6. cikk rendelkezéseire is tekintettel, a közös piaccal összeegyeztethetetlenek és előzetes határozat szükségessége nélkül tilosak: az olyan, vállalkozások közötti megállapodások, vállalkozások társulásai által hozott határozatok és összehangolt magatartás, amelyek alkalmasak arra, hogy hatással legyenek a tagállamok közötti kereskedelemre, és céljuk vagy hatásuk a közös piacon belül a verseny akadályozása, korlátozása vagy torzítása, és különösen azok, amelyek

- a) közvetlenül vagy közvetetten rögzítik a szállítási díjakat és feltételeket vagy más ügyleti feltételeket;
- b) korlátozzák vagy ellenőrzik a szállítási kínálatot, a piacokat, a műszaki fejlesztéseket vagy beruházásokat;
- c) felosztják a szállítási piacokat;
- d) egyenlőtlen feltételeket alkalmaznak más kereskedelmi partnerekkel folytatott egyenértékű ügyletekre, ezáltal hátrányos helyzetbe hozva azokat a versenyben;
- e) a szerződéskötést a partnerek általi olyan kiegészítő szolgáltatások elfogadásától teszik függővé, amelyeknek természetüknél fogva vagy a kereskedelmi alkalmazásuk szerint nincs kapcsolatuk a szállítási szolgáltatással.

3. cikk

Kivételt képező műszaki megállapodások

(1) A 2. cikkben meghatározott tilalom nem vonatkozik olyan megállapodásokra, döntésekre vagy összehangolt magatartásra, amelyek célja vagy hatása műszaki fejlesztések alkalmazása vagy műszaki együttműködés megvalósítása a következők révén:

- a) berendezések, eszközök, járművek vagy állóeszközök szabványosítása;
- b) személyzet, berendezések, járművek vagy állóeszközök cseréje vagy közös használata szállítási szolgáltatások üzemeltetése céljából;
- c) egymást követő, kiegészítő, helyettesítő vagy kombinált szállítások szervezése és végrehajtása, a mindent ma-

gukban foglalt díjak és feltételek rögzítése és alkalmazása e szállításokra, beleértve a versenytarifákat;

d) egyetlen szállítási módot igénybe vevő szállításhoz olyan útvonalak használata, amelyek üzemeltetési szempontból a legésszerűbbnek tűnnek;

e) szállítási ütemtervek összehangolása egymást követő szállítások esetében;

f) egymástól elkülönülő szállítmányok csoportosítása;

g) egységes szabályok megalkotása a szállítási díjak szerkezetére és alkalmazási feltételeire vonatkozóan, amennyiben e szabályok nem állapítanak meg szállítási díjakat és feltételeket.

(2) A Bizottság adott esetben javaslatokat terjeszt a Tanács elé az (1) bekezdésben szereplő lista bővítésére vagy szűkítésére vonatkozóan.

4. cikk

Kis- és középvállalkozások kivételt képező csoportosulásai

(1) A 2. cikkben említett megállapodások, döntések és összehangolt magatartás mentesülnek az e cikkben foglalt tilalom alól, amennyiben a céljuk

— közúti és belvízi szállítási vállalkozások csoportjának létrehozása és működtetése szállítási tevékenységek végzése céljából;

— ha e tevékenységek közvetlenül kapcsolódnak a szállítási szolgáltatások teljesítéséhez, fuvarszközök közös finanszírozása, illetve megszerzése annyiban, amennyiben szükségesek az említett csoportok közös működtetéséhez, minden esetben fenntartva azt, hogy egy csoport teljes szállítási kapacitása nem haladhatja meg:

= közúti szállítás esetében a 10 000 tonnát,

= belvízi szállítás esetén az 500 000 tonnát.

A csoporthoz tartozó egyetlen vállalkozás szállítási kapacitása sem haladhatja meg közúti szállítás esetében az 1000 tonnát, míg belvízi szállítás esetén az 50 000 tonnát.

(2) Amennyiben az (1) bekezdésben említett megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás megvalósítása egyedi esetekben olyan hatásokkal jár, amelyek összeegyeztethetetlenek az 5. cikk előírásaival, és visszaélést jelentenek a 2. cikk rendelkezései alóli mentességgel, és a vállalkozások vagy azok társulásai felszólíthatók arra, hogy vessenek véget ezeknek a hatásoknak.

5. cikk

A tilalom alkalmazhatatlansága

A 2. cikkben szereplő tilalmat visszamenőleges hatállyal alkalmazhatatlanná lehet nyilvánítani:

— vállalkozások közötti bármely szerződés vagy szerződéstípus vonatkozásában,

— vállalkozások társulása által hozott bármely határozat vagy határozattípus vonatkozásában, vagy

— bármely összehangolt magatartás vagy összehangolt magatartás típusa vonatkozásában, amennyiben ezek hozzájárulnak:

= a szállítási szolgáltatások minőségének javításához, vagy

= a szállítási igények kielégítésében a nagyobb mérvű folyamatosság és stabilitás megvalósításához olyan piacokon, ahol a kínálat és a kereslet jelentős időbeli ingadozásnak van kitéve, vagy

= a vállalkozások termelékenységének fokozásához, vagy

= a gazdasági, illetve műszaki fejlődés előmozdításához,

ugyanakkor megfelelő mértékben figyelembe veszi a szállítási szolgáltatást igénybevevők érdekeit, anélkül hogy

a) az érintett vállalkozásokra szükségtelen megszorításokat róna a fenti célkitűzések megvalósítása céljából, és

b) megadná a lehetőséget e vállalkozásoknak arra, hogy felszámolják a versenyt az érintett szállítási piac egy jelentős részén.

6. cikk

A szállítási piac szerkezetéből adódó zavarok mérséklésére irányuló megállapodások

(1) Addig, amíg a Tanács a közös közlekedéspolitikai keretében nem vezet be megfelelő intézkedéseket a stabil szállítási piac biztosítása érdekében, a 2. cikkben előírt tilalom alkalmazhatatlanná nyilvánítható minden olyan megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás vonatkozásában, amelynek célja az adott piac zavarainak a mérséklése.

(2) A 2. cikkben előírt tilalmat alkalmazhatatlanná nyilvánító, a 14. cikknek megfelelően meghozott döntés nem fogantozható addig, amíg a Tanács minősített többséggel vagy — valahányszor egy tagállam úgy véli, hogy teljesülnek a Szerződés 75. cikke (3) bekezdésében meghatározott feltételek — egyhangú döntéssel a Bizottság beszámolója alapján úgy nem találja, hogy válsághelyzet áll fenn a szállítási piac egészén vagy egy részén.

(3) A (2) bekezdés rendelkezéseinek sérelme nélkül a 2. cikkben megadott tilalom kizárólag akkor nyilvánítható alkalmazhatatlanná, ha

a) a kérdéses megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás nem ró az érintett vállalkozásokra szükségtelen megszorításokat a zavarok mérséklése céljából, és

b) nem adja meg e vállalkozásoknak azt a lehetőséget, hogy felszámolják a versenyt az adott szállítási piac egy jelentős részén.

7. cikk

Megállapodások és határozatok semmissége

A fenti rendelkezések értelmében tiltott megállapodások és határozatok semmissé válnak.

8. cikk

Gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalma

A közös piaccal összeegyeztethetetlen és tilos a közös piacot vagy annak jelentős részét érintő, egy vagy több vállalkozás által elkövetett gazdasági erőfölénnyel való visszaélés, amennyiben hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre.

Ilyen visszaélések elsősorban a következők lehetnek:

a) méltánytalan díjak vagy feltételek közvetlen vagy közvetett kiszabása;

b) a szállítási kínálat, a piacok vagy a műszaki fejlődés korlátozása az ügyfelek érdekeinek megsértésével;

c) egyenlőtlen feltételek alkalmazása más kereskedelmi partnerekkel folytatott egyenértékű ügyletekre, ezzel hátrányos helyzetbe hozva azokat a versenyben;

d) szerződések megkötésének további, olyan kötelezettségek más felek általi elfogadásától való függővé tétele, amelyeknek természetüknél fogva vagy a kereskedelmi alkalmazásuk szerint nincs kapcsolatuk a szállítási szolgáltatások teljesítésével.

9. cikk

Közvállalkozások

(1) A szállítás terén a közvállalkozásokra és a tagállamok által különleges vagy kizárólagos jogokkal felruházott vállalkozásokra vonatkozóan a tagállamok nem hozhatnak és tarthatnak fenn olyan intézkedéseket, amelyek ellentétesek az előző cikkek rendelkezéseivel.

(2) Az általános gazdasági fontosságú szolgáltatások ellátásával megbízott vállalkozásokra az előző cikkek rendelkezéseit kell alkalmazni, feltéve hogy alkalmazásuk sem jogilag, sem a gyakorlatban nem hátráltatja a rájuk ruházott sajátos feladatok ellátását. A kereskedelem fejlődését ez nem érintheti a Közösség érdekeit sértő mértékben.

(3) A Bizottság biztosítja e cikk rendelkezéseinek az alkalmazását, és szükség szerint megfelelő irányelveket vagy határozatokat intéz a tagállamokhoz.

10. cikk

Eljárások panasz esetén vagy a Bizottság saját kezdeményezésére

A Bizottság akár panasz alapján, akár saját kezdeményezésére eljárást indít a 2. cikk vagy a 8. cikk rendelkezései megsértésének megszüntetésére vagy a 4. cikk (2) bekezdésének alkalmazása érdekében.

Panasszal élhetnek:

a) a tagállamok;

b) jogos érdekeket érvényesítő természetes vagy jogi személyek.

11. cikk

Panasz alapján vagy a Bizottság saját kezdeményezésére indított eljárások eredménye

(1) Ha a Bizottság azt állapítja meg, hogy megsértették a 2. vagy a 8. cikket, határozat útján kötelezheti az érintett vállalkozásokat vagy vállalkozások társulásait a jogsértés megszüntetésére.

E rendelet más rendelkezéseinek sérelme nélkül, az előző albekezdésben említett határozat meghozatala előtt a Bizottság a jogsértés megszüntetését célzó ajánlásokat intézhet az érintett vállalkozásokhoz vagy vállalkozások társulásaihoz.

(2) Az (1) bekezdést kell alkalmazni a 4. cikk (2) bekezdésében említett esetekben is.

(3) Ha az eljárás panaszra indult és a Bizottság a tudomásában lévő tények értékelésével arra a következtetésre jut, hogy a 2. cikk, a 4. cikk (2) bekezdése vagy a 8. cikk alapján nem lehet fellépni egy megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás ellen, határozatot hoz, amelyben a panaszt mint megalapozatlant elutasítja.

(4) Ha a Bizottság egy panasz alapján vagy a saját kezdeményezésére indult eljárás végén arra a következtetésre jut, hogy egy megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás megfelel mind a 2., mind az 5. cikk rendelkezéseinek, határozatot hoz az 5. cikk alkalmazásáról. Az ilyen határozat feltünteti a hatálybalépése időpontját. Ez az időpont a határozat meghozatalánál korábbi időpont is lehet.

12. cikk

Az 5. cikk alkalmazása — kifogás

(1) Azok a vállalkozások és vállalkozások társulásai, amelyek olyan, a 2. cikkben említett megállapodások, döntések vagy összehangolt magatartás javára szeretnék elérni az 5. cikk alkalmazását, amelyben részt vevő felek, kérelemmel fordulhatnak a Bizottsághoz.

(2) Ha a Bizottság a kérelmet elfogadhatónak ítéli, birtokában van minden hozzáférhető bizonyítéknak és semmilyen, a 10. cikk szerinti eljárás sincs folyamatban a kérdéses megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás ellen, a Bizottság a lehető legrövidebb időn belül közzéteszi az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában a kérelem tartalmának lényegét, és felhív minden érdekelt harmadik felet, hogy harminc napon belül nyújtsa be észrevételeit a Bizottsághoz. E közzétételnek tiszteletben kell tartania a vállalkozások üzleti titkaik védelmére vonatkozó jogos érdekeit.

(3) Hacsak a Bizottság az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában való közzétételtől számított kilencven napon belül nem értesíti a kérelmet benyújtó vállalkozásokat arról, hogy komoly kétségek merültek fel az 5. cikk alkalmazhatóságát illetően, az adott megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás, ahogy a kérelemben leírták, mentesnek tekintendő a tilalom alól az eltelt időszakban és az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában való közzététel időpontjától számított legfeljebb hároméves időszakra.

Ha a Bizottság a kilencvennapos határidő lejárta után, de még a hároméves időszak eltelte előtt megállapítja, hogy nincsenek meg az 5. cikk alkalmazásának feltételei, határozatot hoz, amelyben kinyilvánítja, hogy a 2. cikket kell alkalmazni. E határozat lehet visszamenőleges hatályú, amennyiben az érintettek a valóságnak nem megfelelő információkat adtak, vagy visszaéltek a 2. cikk rendelkezései alóli mentességgel.

(4) Ha e kilencvennapos határidő alatt a Bizottság a (3) bekezdés első albekezdésében említett nyilatkozatot intézi a kérelmet benyújtó vállalkozásokhoz, megvizsgálja, hogy teljesülnek-e a 2. cikkben és az 5. cikkben szereplő feltételek.

Ha azt állapítja meg, hogy teljesülnek a 2. cikkben és az 5. cikkben említett feltételek, határozatot hoz az 5. cikk alkalmazásáról. E határozat feltünteti a hatálybalépése időpontját. Ez az időpont a határozat meghozatalánál korábbi időpont is lehet.

13. cikk

Az 5. cikk alkalmazásáról szóló határozatok érvényessége és visszavonása

(1) Az 5. cikk alkalmazásáról szóló, a 11. cikk (4) bekezdésének vagy a 12. cikk (4) bekezdése második albekezdésének megfelelően meghozott határozatoknak fel kell tüntetniük azt az időszakot, amely alatt e határozatokat alkalmazni kell; általában ez az időszak nem kevesebb hat évnél. A határozatot el lehet látni feltételekkel és kötelezettségekkel.

(2) A határozatok megújíthatók, ha az 5. cikk alkalmazásának feltételei továbbra is fennállnak.

(3) A Bizottság visszavonhatja vagy módosíthatja a határozatát, vagy megtilthat a feleknek meghatározott tevékenységeket, ha

a) a határozat meghozatala szempontjából lényeges tényben változás következett be;

b) a felek megszegik a határozathoz kapcsolódó kötelezettségek valamelyikét;

c) a határozat valótlan információk alapul vagy csalárdul jutottak hozzá;

d) a felek visszaélnék a 2. cikk rendelkezései alóli, részükre határozat útján juttatott mentességgel.

A b), c) vagy d) pontban említett esetekben a határozat visszamenőleges hatállyal visszavonható.

14. cikk

A 6. cikk alkalmazásáról szóló határozatok

(1) A Bizottságot értesíteni kell minden olyan, a 2. cikkben említett megállapodásról, döntésről vagy összehangolt magatartásról, amelyre vonatkozóan a felek a 6. cikk rendelkezéseit kívánják érvényesíteni.

(2) A Bizottságnak a 6. cikk alkalmazásáról szóló határozata csak az elfogadása időpontjától lép hatályba. A határozatnak fel kell tüntetnie azt az időszakot, amely alatt alkalmazni kell. Ez az időszak nem haladhatja meg a három évet attól az időponttól számítva, amikor a Tanács válsághelyzetet állapított meg a 6. cikk (2) bekezdése szerint.

(3) E határozatot a Bizottság megújíthatja, ha a 6. cikk (2) bekezdésében említett feltételeknek megfelelően a Tanács ismét válsághelyzet fennállását állapítja meg, és továbbra is teljesülnek a 6. cikkben megállapított egyéb feltételek.

(4) A határozatot el lehet látni feltételekkel és kötelezettségekkel.

(5) A Bizottság határozata a 6. cikk (1) bekezdésében említett intézkedések végrehajtása után legkésőbb hat hónappal hatályát veszti.

(6) A 13. cikk (3) bekezdésének rendelkezéseit kell alkalmazni.

15. cikk

Hatáskörök

Arra is tekintettel, hogy a Bíróság felülvizsgálhatja a határozatot, a Bizottság a következő kizárólagos hatáskörökkel rendelkezik:

— a 4. cikk (2) bekezdése alapján kötelezettségeket írhat elő,

— az 5. és 6. cikk alapján határozatot hozhat.

A tagállamok hatóságai mindaddig rendelkeznek hatáskörrel annak megállapítására, hogy teljesülnek-e a 2. cikkben vagy a 8. cikkben szereplő feltételek, amíg a Bizottság nem indít eljárást a kérdéses esetre vonatkozó határozat kidolgozása céljából, vagy nem intézte a 12. cikk (3) bekezdése első albekezdésében említett nyilatkozatot.

16. cikk

Kapcsolattartás a tagállamok hatóságaival

(1) Az e rendeletben említett eljárásokat a Bizottság a tagállamok illetékes hatóságaival fenntartott szoros és folyamatos kapcsolat mellett folytatja le; e hatóságok észrevételeket tehetnek ezen eljárásokra vonatkozóan.

(2) A Bizottság a panaszok és a kérelmek, továbbá a hozzá beküldött, illetve az általa az ezen eljárások során kiküldött legfontosabb okmányok másolatát haladéktalanul továbbítja a tagállamok illetékes hatóságainak.

(3) A 10. cikk szerinti eljárást követő határozatok és a 12. cikk (3) bekezdésének második albekezdése, vagy a 12. cikk (4) bekezdésének második albekezdése, vagy a 14. cikk (2) vagy (3) bekezdése értelmében hozott határozatok meghozatala előtt konzultálni kell a Szállítási ágazat versenykorlátozó magatartásaival és monopóliumaival foglalkozó tanácsadó bizottsággal. A 29. cikkben említett végrehajtási rendelkezések elfogadása előtt is kell konzultálni a tanácsadó bizottsággal.

(4) A tanácsadó bizottság a szállítási ágazat versenykorlátozó magatartásai és monopóliumai terén szakértő tisztviselőkből áll. Minden egyes tagállam a képviselőre két tisztviselőt jelöl ki, akiket akadályoztatásuk esetén másik tisztviselő helyettesíthet.

(5) A konzultációra a Bizottság által összehívott együttes üléseken kerül sor; ilyen ülés legkorábban az azt összehívó értesítés kiküldése után tizennégy nappal tartható meg. Az értesítéseket minden egyes megvizsgálandó eset kapcsán az eset ismertetése kíséri, továbbá a legfontosabb okmányok jelzése és egy előzetes határozattervezet.

(6) A tanácsadó bizottság véleményt alkothat annak elenére is, hogy tagjai közül néhányan, illetve helyetteseik sincsenek jelen. A határozattervezethez csatolnak egy írásos beszámolót a konzultáció eredményéről. Ezt nem teszi közzé.

17. cikk

A közös közlekedéspolitikával kapcsolatos, egyedi esetekkel összefüggésben felmerülő elvi kérdések Tanács általi vizsgálata

(1) A tanácsadó bizottság véleményalkotásának időpontjától számított húsz nappal korábban a Bizottság nem

hoz olyan határozatot, amelynél kötelező a 16. cikkben meghatározott konzultáció.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott határidő lejárta előtt bármelyik tagállam kérheti a Tanács összehívását, hogy a Bizottsággal együtt vizsgálja meg a közös közlekedéspolitikával kapcsolatos olyan elvi kérdéseket, amelyeket az adott tagállam lényegesnek vél a határozat tárgyát képező eset szempontjából.

A Tanács az érintett tagállam kérelmétől számított harminc napon belül ül össze kizárólag az adott elvi kérdések vizsgálata céljából.

A Bizottság a Tanács üléséig nem hozza meg határozatát.

(3) Ezenfelül egy tagállam vagy a Bizottság kérésére a Tanács bármikor megvizsgálhatja a szállítási ágazatban a versenypolitika megvalósítása során felmerülő általános kérdéseket.

(4) Valahányszor a Tanácsot a (2) bekezdés szerinti elvi kérdések vagy a (3) bekezdés szerinti általános kérdések vizsgálatára kéri fel, a Bizottság e rendelet értelmében figyelembe veszi a Tanács ülésén kialakított irányvonalakat.

18. cikk

A szállítási ágazat vizsgálata

(1) Ha a szállítások fejlődési irányzata, a szállítási díjak ingadozása vagy rugalmatlansága, vagy más körülmények a szállítási verseny korlátozására vagy torzulására utalnak a közös piacon belül egy meghatározott földrajzi régióban, egy vagy több szállítási útvonalon, egy vagy több meghatározott kategóriához tartozó utasok vagy árucikkek szállítása kapcsán, a Bizottság dönthet úgy, hogy egy általános vizsgálatot folytat az érintett ágazatban, amelynek során az adott ágazat szállítási vállalkozásaitól minden olyan információt és okmányt megkérhet, amely a 2—8. cikkben szereplő elvek megvalósításához szükséges.

(2) Azokat a vállalkozásokat, illetve vállalkozások társulásait, amelyek mérete azt sugallja, hogy gazdasági erőfölénnyel rendelkeznek a közös piacon vagy annak egy meghatározó részén, az (1) bekezdés szerinti vizsgálatok során a Bizottság arra is felkéri, hogy a vállalkozásuk szerkezetére és magatartására vonatkozóan nyilatkozzanak mindazokról az adatokról, amelyek a helyzetük jellemzéséhez szükségesek a 8. cikk rendelkezéseinek fényében.

(3) A 16. cikk (2)—(6) bekezdését, valamint a 17., 19. és 21. cikket kell alkalmazni.

19. cikk

Információk kérése

(1) Aze rendeletben ráruházott feladatok végzése során a Bizottság beszerezheti a szükséges információkat a tagállamok kormányaitól és illetékes hatóságaitól, vállalkozásoktól és azok társulásaitól.

(2) Ha a Bizottság információt kér egy vállalkozástól vagy vállalkozások társulásától, azzal egyidejűleg továbbítja e kérelme másolatát annak a tagállamnak az illetékes hatóságához, amelynek területén a vállalkozásnak vagy a vállalkozások társulásának a székhelye található.

(3) Kérelmében a Bizottság feltünteti annak jogi alapját és célját, továbbá a 22. cikk (1) bekezdésének *b)* pontja szerint a valótlan adatok szolgáltatása esetére kilátásba helyezett szankciókat.

(4) A vállalkozások tulajdonosai vagy képviselői és jogi személyek, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező társaságok vagy egyesületek esetében az ezek képviselőit a törvény vagy az alapszabályzatuk szerint megbízott személy köteles a kért információt szolgáltatni.

(5) Amennyiben egy vállalkozás vagy vállalkozások társulása nem adja meg a kért információt a Bizottság által megszabott határidőn belül, vagy hiányos adatokat nyújt be, a Bizottság határozat útján kéri az információk szolgáltatását. A határozat feltünteti az igényelt információt, megfelelő határidőt rögzít az információ szolgáltatására, és feltünteti a 22. cikk (1) bekezdésének *b)* pontjában és a 23. cikk (1) bekezdésének *c)* pontjában előírt szankciókat, továbbá a határozat elleni jogorvoslat lehetőségét a Bíróság előtt.

(6) A Bizottság ezzel egyidejűleg továbbítja határozatának másolatát annak a tagállamnak az illetékes hatóságához, amelynek területén a vállalkozásnak vagy a vállalkozások társulásának a székhelye található.

20. cikk

A tagállamok hatóságai által folytatott vizsgálatok

(1) A Bizottság felkérésére a tagállamok illetékes hatóságai elvégzik mindazokat a vizsgálatokat, amelyeket a Bizottság a 21. cikk (1) bekezdése értelmében szükségesnek ítél, vagy amelyeket a 21. cikk (3) bekezdése alapján határozatban elrendel. A tagállamok illetékes hatóságainak e vizsgálatok végrehajtásáért felelős tisztviselői a hatáskörüket olyan írásos megbízással gyakorolják, amelyet annak a tagállamnak az illetékes hatósága állít ki, amelynek területén a vizsgálatot végezni fogják. E megbízás meghatározza a vizsgálat tárgyát és célját.

(2) Ha a Bizottság vagy annak a tagállamnak az illetékes hatósága, amelynek területén a vizsgálatot végezni fogják,

arra igényt tart, a Bizottság tisztviselői segítséget nyújthatnak az adott hatóság tisztviselőinek a feladataik elvégzéséhez.

21. cikk

A Bizottság vizsgálati jogosultsága

(1) Aze rendelet által ráruházott feladatok teljesítése során a Bizottság a vállalkozásoknál vagy azok társulásainál elvégezhet minden szükséges vizsgálatot. Ennek érdekében a Bizottság által megbízott tisztviselőknek joguk van:

- a)* megvizsgálni a könyvelést és más üzleti feljegyzéseket;
- b)* a könyvelésről és más üzleti feljegyzésekről másolatot vagy kivonatot készíteni;
- c)* szóban a helyszínen magyarázatot kérni;
- d)* a vállalkozás bármilyen épületébe, telephelyére beépíteni és járművéhez hozzáférni.

(2) A Bizottságnak e vizsgálatok elvégzésével megbízott tisztviselői a hatáskörüket írásos megbízással gyakorolják, amely feltünteti a vizsgálat tárgyát és célját, valamint a 22. cikk (1) bekezdésének *c)* pontjában előírt szankciókat arra az esetre, ha az igényelt könyvelést és más üzleti feljegyzéseket hiányosan mutatnak be.

A Bizottság a vizsgálat előtt megfelelő időben értesíti a vizsgálatról, továbbá az elvégzésére megbízott tisztviselők személyazonosságáról annak a tagállamnak az illetékes hatóságát, amelynek területén a vizsgálatot végezni fogják.

(3) A vállalkozásoknak és a vállalkozások társulásainak alá kell vetniük magukat a Bizottság határozatában elrendelt vizsgálatoknak. A határozat feltünteti a vizsgálat tárgyát és célját, megjelöli a kezdés tervezett időpontját, és feltünteti a 22. cikk (1) bekezdésének *c)* pontjában és a 23. cikk (1) bekezdésének *d)* pontjában előírt szankciókat, továbbá a határozat elleni jogorvoslat lehetőségét a Bíróság előtt.

(4) A Bizottság a (3) bekezdésben említett határozatokat azután hozza meg, hogy konzultált annak a tagállamnak az illetékes hatóságával, amelynek területén a vizsgálatot el kell végezni.

(5) A vizsgálat helyszínéül megjelölt tagállam illetékes hatóságának tisztviselői e hatóság vagy a Bizottság kérésére segítséget nyújthatnak a Bizottság tisztviselőinek a feladataik elvégzéséhez.

(6) Amennyiben egy vállalkozás ellenszegül egy e cikk szerint elrendelt vizsgálatnak, az érintett tagállam megadja a szükséges segítséget a Bizottság által megbízott tisztviselőknek annak érdekében, hogy azok elvégezhessék a vizsgálatot. A tagállamok, a Bizottsággal folytatott egyeztetés után, 1970. január 1-jéig, megteszik az e célból szükséges intézkedéseket.

22. cikk

Bírságok

(1) A Bizottság a vállalkozásokra vagy vállalkozások társulásaira határozattal egyszázöt ezer elszámolási egységig terjedő bírságot róhat ki, ha azok szándékosan vagy gondatlanságból:

a) helytelen vagy félrevezető adatokat szolgáltatnak egy 12. cikk szerinti kérelemben vagy egy 14. cikk szerinti értesítésben; vagy

b) válaszul helytelen adatokat szolgáltatnak a 18. cikk vagy a 19. cikk (3) vagy (5) bekezdése szerint hozzájuk intézett felszólításra, vagy nem adnak meg adatokat a 19. cikk (5) bekezdése értelmében hozott határozattal megszabott határidőn belül; vagy

c) az igényelt könyvelést és egyéb üzleti feljegyzéseket hiányosan mutatják be a 20. cikk vagy a 21. cikk értelmében végzett vizsgálatok során, vagy nem hajlandók alávetni magukat a 21. cikk (3) bekezdése alapján hozott határozattal elrendelt vizsgálatnak.

(2) A Bizottság a vállalkozásokra vagy vállalkozások társulásaira határozattal egyezertől egymillió elszámolási egységig terjedő bírságot, vagy ennél nagyobb, de a jogsértésben részt vevő vállalkozások előző üzleti évi forgalmának 10%-át meg nem haladó összegű bírságot szabhat ki, ha azok szándékosan vagy gondatlanságból:

a) megsértik a 2. cikk vagy a 8. cikk rendelkezéseit, vagy nem teljesítenek egy, a 4. cikk (2) bekezdése alapján előírt kötelezettséget; vagy

b) megszegnek a 13. cikk (1) bekezdése vagy a 14. cikk (4) bekezdése alapján rájuk rótt kötelezettségeket.

A bírság összegének megállapításához figyelembe kell venni mind a jogsértés súlyosságát, mind annak időtartamát.

(3) A 16. cikk (3)—(6) bekezdését és a 17. cikket alkalmazni kell.

(4) Az (1) és a (2) bekezdés alapján hozott határozatok nem büntetőjogi természetűek.

23. cikk

Kényszerítő bírságok

(1) A Bizottság a vállalkozásokra vagy vállalkozások társulásaira határozattal késedelmi naponként ötvenöt ezer elszámolási egységig terjedő kényszerítő bírságot szabhat ki a határozatban megjelölt időponttól számítva, arra kényszerítve ezáltal e vállalkozásokat, hogy

a) vessenek véget e rendelet 2. cikke vagy 8. cikke rendelkezései elleni jogsértésnek, amelynek beszüntetését a határozat a 11. cikk alapján rendelte el, vagy teljesítsenek valamely, a 4. cikk (2) bekezdése értelmében rájuk rótt kötelezettséget;

b) fejezzenek be minden, a 13. cikk (3) bekezdése értelmében tiltott tevékenységet;

c) teljesen és helyesen szolgáltatassák azt az információt, amelyet a Bizottság a 19. cikk (5) bekezdése alapján hozott határozattal kért;

d) vessék alá magukat annak a vizsgálatnak, amelyet a Bizottság a 21. cikk (3) bekezdése alapján hozott határozattal rendelt el.

(2) Amennyiben a vállalkozások vagy vállalkozások társulásai eleget tettek azoknak a kötelezettségeknek, amelyek kikényszerítése volt a kényszerítő bírság célja, a Bizottság a kényszerítő bírságot az eredeti határozatban megadottnál alacsonyabb teljes összegben is megállapíthatja.

(3) A 16. cikk (3)—(6) bekezdését és a 17. cikket kell alkalmazni.

24. cikk

Bírósági felülvizsgálat

A Bíróság a Szerződés 172. cikke értelmében korlátlan hatáskörrel rendelkezik olyan határozatok felülvizsgálatára, amelyekkel a Bizottság pénzbírságot vagy kényszerítő bírságot szabott ki; a Bíróság törölheti, csökkentheti vagy növelheti a kirótt pénzbírságot vagy kényszerítő bírságot.

25. cikk

Elszámolási egység

A 22—24. cikk alkalmazásában a Közösség költségvetésének összeállításakor elfogadott egység számít elszámolási egységnek a Szerződés 207. és 209. cikkének megfelelően.

26. cikk

A felek és harmadik felek meghallgatása

(1) A 11. cikkben, a 12. cikk (3) bekezdésének második albekezdésében, a 12. cikk (4) bekezdésében, a 13. cikk (3) bekezdésében, a 14. cikk (2) és (3) bekezdésében, továbbá a 22. és a 23. cikkben előírt határozatok meghozatala előtt a Bizottság az érintett vállalkozásoknak és vállalkozások társulásainak lehetőséget biztosít arra, hogy megismertessék álláspontjukat azokban az ügyekben, amelyekben a Bizottság kifogást emelt.

(2) Ha a Bizottság vagy a tagállamok illetékes hatóságai szükségesnek ítélik, meghallgathatnak más természetes vagy jogi személyeket is. Ha természetes vagy jogi szemé-

lyek kellő mértékű érdekeltségüket igazolva kéri a meghallgatásukat, helyt kell adni a kérelmüknek.

(3) Ha a Bizottság az 5. cikk vagy a 6. cikk alapján kíván határozatot hozni, közzéteszi a szóban forgó megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás tartalmának lényegét, és felkéri az érdekelt harmadik feleket észrevételeik benyújtására a Bizottság által rögzített, legalább egy hónapos határidőn belül. E közzétételnek tiszteletben kell tartania a vállalkozások üzleti titkaik védelmére vonatkozó jogos érdekeit.

27. cikk

Szakmai titoktartás

(1) A 18., a 19., a 20. és a 21. cikk alapján összegyűjtött információk kizárólag azokra a célokra használhatók föl, amelyekre kérték azokat.

(2) A 26. és a 28. cikk rendelkezéseinek sérelme nélkül a Bizottság és a tagállamok illetékes hatóságai, azok tisztviselői és más alkalmazottai nem fedhetik fel azokat az információkat, amelyekhez e rendelet alkalmazása során jutottak, és amelyekre természetüknél fogva kiterjed a szakmai titoktartási kötelezettség.

(3) Az (1) és a (2) bekezdés rendelkezései nem gátolják meg az olyan általános jellegű információk és tanulmányok közzétételét, amelyek nem tartalmaznak az egyes vállalkozásokra vagy vállalkozások társulásaira vonatkozó egyedi adatokat.

28. cikk

Határozatok közzététele

(1) A Bizottság közzéteszi azokat a határozatokat, amelyeket a 11. cikk, a 12. cikk (3) bekezdésének második albekezdése, a 12. cikk (4) bekezdése, a 13. cikk (3) bekezdése és a 14. cikk (2) és (3) bekezdése alapján hozott.

(2) A közzététel során megadja a felek nevét és a határozat tartalmának lényegét; ennek során tiszteletben tartja a vállalkozások üzleti titkaik védelmére vonatkozó jogos érdekeit.

29. cikk

Végrehajtási rendelkezések

A Bizottságnak joga van végrehajtási rendelkezéseket elfogadni a 10. cikkben említett panaszok, a 12. cikkben említett kérelmek, a 14. cikk (1) bekezdésében említett

értésítések és a 26. cikk (1) és (2) bekezdésében előírt meghallgatások formájára, tartalmára és egyéb részleteire vonatkozóan.

30. cikk

Hatálybalépés, hatályos megállapodások

(1) Ez a rendelet 1968. július 1-jén lép hatályba.

(2) Az (1) bekezdés rendelkezései ellenére a 8. cikk e rendelet az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában történő kihirdetését követő napon lép hatályba.

(3) A 2. cikkben foglalt tilalmat 1969. január 1-jétől minden olyan, a 2. cikk hatálya alá tartozó megállapodásra, döntésre és összehangolt magatartásra alkalmazni kell, amely e rendelet hatálybalépésének időpontjában hatályos volt, vagy amely az előbbi időpont és e rendelet Európai Közösségek Hivatalos Lapjában történő kihirdetésének az időpontja között lépett hatályba.

(4) A (3) bekezdésre nem lehet hivatkozni olyan vállalkozásokkal vagy vállalkozások társulásaival szemben, amelyek az e rendelet Európai Közösségek Hivatalos Lapjában történő kihirdetését követő napot megelőzően felmondták azokat a megállapodásokat, megsemmisítették azokat a döntéseket, vagy beszüntették azt az összehangolt magatartást, amelyekben részt vevő felek voltak.

31. cikk

A rendelet felülvizsgálata

(1) A Rajnai hajózásról szóló felülvizsgált egyezményt aláíró harmadik országokkal folytatott tárgyalások lezárása után hat hónapon belül; a Tanács a Bizottság javaslatára elvégzi e rendelet szükségesnek bizonyuló módosítását a Rajnai hajózásról szóló felülvizsgált egyezményből eredő kötelezettségek figyelembevételével.

(2) A Bizottság 1971. január 1. előtt benyújt a Tanácsnak egy általános beszámolót e rendelet végrehajtásáról, majd 1971. július 1. előtt egy rendeleti javaslatot e rendelet szükséges módosításairól.

Ez a rendelet egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

Kelt Brüsszelben, 1968. július 19-én.

A Tanács részéről:

O. L. Scalfaro
elnök

A Tanács
1986. december 22-i, 4056/86/EGK
rendelete

a Szerződés 85. és 86. cikkének tengeri szállításra
történő alkalmazására vonatkozó részletes szabályok
megállapításáról

Az Európai Közösségek Tanácsa,

tekintettel az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó szerződésre, és különösen annak 84. cikkének (2) bekezdésére és 87. cikkére,

tekintettel a Bizottság javaslatára,

tekintettel az Európai Parlament véleményére¹,

tekintettel a Gazdasági és Szociális Bizottság véleményére²,

mivel a versenyszabályok a Szerződés általános rendelkezéseinek részét képezik, amelyek a tengeri szállításra is vonatkoznak; mivel e rendelkezések alkalmazásának részletes szabályai a Szerződésnek a versenyszabályokkal foglalkozó fejezetében vannak megállapítva, vagy azokat az ott előírt eljárás szerint kell meghatározni,

mivel a 141. tanácsi rendelet³ szerint a 17. tanácsi rendelet⁴ nem vonatkozik a szállításra; mivel a 1017/68/EGK tanácsi rendelet⁵ csak a szárazföldi szállításra vonatkozik; mivel következképpen a Bizottságnak jelenleg nem áll módjában a 85. és 86. cikknek a tengeri szállításban történő megsértése gyanújának közvetlen kivizsgálására; mivel ezenfelül a Bizottság nem rendelkezik saját hatáskörrel olyan határozatok meghozatalára és büntetés kiszabására, amelyekre az általa megállapított jogsértések megszüntetéséhez szüksége lenne,

mivel ez a helyzet szükségessé teszi egy rendelet elfogadását a versenyszabályok tengeri szállítás területén történő alkalmazásáról; mivel a vonalhajózási konferenciák magatartási kódexéről szóló ENSZ egyezmény tagállamok által történő megerősítéséről, illetve a tagállamok ahhoz való csatlakozásáról szóló, 1979. május 15-i 954/79/EGK tanácsi rendelet⁶ a magatartási kódex alkalmazását eredményezi számos, a Közösségben működő vonalhajózási konferencia számára; mivel a versenyszabályoknak tengeri szállításra történő alkalmazására vonatkozó rendeletnek, amelyet a 954/79/EGK rendelet utolsó preambulumbekézése előrevetített, figyelembe kell vennie a kódex elfogadását; mivel azon konferenciák tekintetében, amelyek a magatartási kódex alanyai, a rendeletnek a kódexet ki kell egészítenie, illetve pontosítania kell,

¹ HL C 172. szám, 1984. 02. 07., 178. o.; HL C 255. szám, 1986. 10. 13., 169. o.

² HL C 77. szám, 1983. 03. 21., 13. o.; HL C 344. szám, 1985. 12. 31., 31. o.

³ HL 124. szám, 1962. 11. 28., 2751/62. o.

⁴ HL 13. szám, 1962. 02. 21., 204/62. o.

⁵ HL L 175. szám, 1968. 07. 23., 1. o.

⁶ HL L 121. szám, 1979. 05. 17., 1. o.

mivel célszerűbbnek tűnik kizárni a tramphajózási szolgáltatást e rendelet alkalmazási köréből, mivel e szolgáltatások díjait a felek esetenként szabadon egyeztetik a kereslet és a kínálat által megszabott feltételekkel összhangban,

mivel e rendeletnek figyelembe kell vennie annak szükségességét, hogy egyrészt érvényesüljenek olyan szabályok, amelyek lehetővé teszik a Bizottság számára annak biztosítását, hogy a verseny ne torzuljon el túlzott mértékben a közös piacon, másrészt pedig, hogy az ágazat ne legyen túlszabályozott,

mivel e rendeletnek meg kell határoznia a Szerződés 85. és 86. cikke rendelkezéseinek alkalmazási körét, figyelemmel a tengeri szállítás egyedi jellemzőire; mivel a tagállamok közötti kereskedelem sérülhet valahányszor versenykorlátozó magatartások vagy visszaélések jelentkeznek a nemzetközi tengeri szállításban, beleértve a Közösségen belüli, illetve a közösségi kikötőkből vagy kikötőkbe történő kereskedelmet; mivel az ilyen versenykorlátozó magatartások vagy visszaélések befolyásolhatják a versenyt egyrészt különböző tagállamok kikötői között azzal, hogy megváltoztatják azok vonzáskörzeteit, másrészt az e vonzáskörzetekben folytatott tevékenységek között, valamint zavarhatják a közös piacon a kereskedelmi szokásokat,

mivel egyes műszaki jellegű megállapodások, döntések és összehangolt magatartások kizárhatók a versenykorlátozó magatartásokra vonatkozó tilalom alól azon az alapon, hogy főszabályként nem korlátozzák a versenyt,

mivel rendelkezni kell a vonalhajózási konferenciák csoportmentességéről; mivel a vonalhajózási konferenciák stabilizáló hatással rendelkeznek, a feladóknak megbízható szolgáltatásokat biztosítanak; mivel az előbbieket általában hozzájárulnak a rendszeres, kellő és hatékony tengeri szállítási szolgáltatások nyújtásához, és kellő mértékben tekintetbe veszik a szállítási szolgáltatást igénybe vevők érdekeit; mivel ilyen eredmény nem érhető el a szállítással foglalkozó társaságok által támogatott vonalhajózási konferenciákon belül a fuvardíjakkal és ahol lehetséges a kapacitás kihasználásával vagy szállítmányok elosztásával, valamint a bevételekkel kapcsolatos együttműködés nélkül; mivel legtöbb esetben a vonalhajózási konferenciákat továbbra is ki vannak téve a konferencián kívüli menetrendszerű szolgáltatások, valamint bizonyos körülmények között a tramphajózási és más szállítási szolgáltatások tényleges versenyének; mivel a hajóparkok mobilitása, amely jellemző tulajdonsága a kínálat szerkezetének a hajózási területén, a vonalhajózási konferenciákat folyamatos versennyel szembeállítja, amelyet azok általános szabályként képtelenek felszámolni a kérdéses szállítási szolgáltatások jelentős részén,

mivel azonban annak megakadályozása érdekében, hogy a vonalhajózási konferenciák olyan magatartást tanúsítsanak, amely összeegyeztethetetlen a Szerződés 85. cikkének (3) bekezdésével, a mentességeket meghatározott feltételekhez és kötelezettségekhez kell kötni,

mivel a feltételek célja annak megakadályozása kell legyen, hogy a vonalhajózási konferenciák olyan korlátozásnak tegyék ki a versenyt, amelyek nem nélkülözhetetlenek azoknak a céloknak az elérése szempontjából, amelyek a mentesség megadását indokolttá teszik; mivel e célból a vonalhajózási konferenciáknak egy adott útvonalra nem szabad olyan fuvardíjakat és feltételeket alkalmazniuk, amelyeket kizárólag a szállított áruk származási vagy rendeltetési országa szerint különböztetnek meg egymástól, ezáltal olyan torzulást okozva a Közösség kereskedelmében, amely káros hatással van az egyes kikötőkre, feladókra, fuvarozókra, vagy a szállítás járulékos szolgáltatásainak nyújtóira; mivel ezenfelül a lojalitási egyezségek is csak olyan szabályok szerint engedhetők meg, amelyek nem korlátozzák egyoldalúan a szolgáltatást igénybe vevők szabadságát és ezáltal a versenyt a szállítási ágazatban, azonban nem sérülhet a vonalhajózási konferenciáknak az a joga, amely szerint büntethetik az olyan szolgáltatást igénybe vevőket, akik helytelen eszközökhöz folyamodnak a konferencia által számukra nyújtott engedményekért, csökkentett fuvardíjakért vagy jutalékokért cserébe igényelt lojalitásvállalási kötelezettség elkerülése céljából; mivel a szolgáltatást igénybe vevőknek szabadon kell meghatározniuk azt a vállalkozást, amelyhez a hajózási vállalkozással egyeztetett fuvar- és egyéb díjakban nem foglalt szárazföldi szállítási és rakparti szolgáltatások ügyében fordulnak,

mivel a mentességet meghatározott kötelezettségekhez kell kötni; mivel e tekintetben a szolgáltatást igénybe vevőknek mindig olyan helyzetben kell lenniük, hogy megtudhassák a vonalhajózási konferencia tagjai által alkalmazott fuvardíjakat és feltételeket, mivel hajótársaságok által szervezett szárazföldi szállítás esetén az utóbbira a 1017/68/EGK rendelet vonatkozik; mivel rendelkezni kell arról, hogy a Bizottság haladéktalanul értesüljön a választottbírószági ítéletekről és a felek által elfogadott békéltetői ajánlásokról annak érdekében, hogy ezzel igazolni tudja, hogy az adott konferencia ezek által nem mentesül az e rendeletben megállapított feltételek és kötelezettségek alól, s így ezek nem sértik meg a 85. és 86. cikk rendelkezéseit,

mivel a szolgáltatást igénybe vevők vagy azok társulásai és a vonalhajózási konferenciák közötti konzultációk valószínűleg biztosítani tudják a tengeri szállítási szolgáltatások hatékonyabb működését, amely jobban figyelembe veszi a szolgáltatást igénybe vevők igényeit; mivel következőképpen mentesíteni kell bizonyos, az ilyen konzultációkból származó versenykorlátozó magatartásokat,

mivel nem adható mentesség, ha a 85. cikk (3) bekezdésében megállapított feltételek nem teljesülnek; mivel a Bizottságnak ezért módot kell adni arra, hogy megfelelő intézkedéseket hozhasson valahányszor egy megállapodásról vagy összehangolt magatartásról rendkívüli körülmé-

nyek folytán kiderül, hogy bizonyos hatásai összegegyeztetetetlenek a 85. cikk (3) bekezdésével; mivel a konferenciák sajátos szerepet töltenek be a vonalhajózás területén, a Bizottság intézkedéseinek előremutatónak és arányosnak kell lenniük; mivel ezért a Bizottságnak módot kell adni arra, hogy először ajánlást tegyen, majd határozatot hozzon,

mivel megkülönböztető jellegük vagy más jellemzőik folytán a 85. cikk (3) bekezdése alapján nem mentesített megállapodásokra vagy döntésekre vonatkozó, a 85. cikk (2) bekezdésében megállapított semmisség a megállapodásnak csak azon elemeire vonatkozik, amelyek 85. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom alá esnek, és csak akkor vonatkozik a szerződés egészére, ha a kérdéses elemek nem választhatóak el attól, mivel a Bizottság ezért valahányszor csoportmentesség megsértését állapítja meg, vagy meg kell határoznia, hogy a megállapodásnak mely elemei tartoznak a tilalom alá, s válnak ezért semmissé, vagy jeleznie kell, hogy a szóban forgó elemek miért nem választhatók el a megállapodás fennmaradó részétől, s így miért válik a megállapodás egészében semmissé,

mivel a nemzetközi tengeri szállítás jellemzőire tekintettel figyelmet kell fordítani arra a tényre, hogy e rendelkezésnek bizonyos versenykorlátozó magatartásokra vagy visszaélésekre történő alkalmazása ellentétes lehet egyes harmadik ország jogaival és szabályaival, és károsnak bizonyulhat fontos közösségi kereskedelmi és szállítási érdekekre; mivel a Bizottságnak konzultációkat és esetenként a Tanács engedélyével tárgyalásokat kell folytatnia az előbbi országokkal a Közösség tengeri szállítási politikájának megfelelően,

mivel e rendeletnek rendelkeznie kell azokról az eljárásokról, döntéshozatali jogról és büntetésekről, amelyek a 85. cikk (1) bekezdésében és a 86. cikkben foglalt tilalmaknak, és a 85. cikk (3) bekezdésének alkalmazását meghatározó feltételeknek való megfelelés biztosításához szükségesek,

mivel e tekintetben figyelembe kell venni a szállítási tevékenységek egészének bizonyos egyedi jellemzőivel foglalkozó 1017/68/EGK rendelet szárazföldi szállítási tevékenységekre vonatkozó eljárási rendelkezéseit,

mivel különös figyelemmel a tengeri szállítás egyedi jellemzőire, elsősorban a vállalkozások kötelezettsége annak megállapítása, hogy megállapodásaik, döntéseik vagy összehangolt magatartásaik megfelelnek-e a verseny szabályoknak, következőképpen nem szükséges kötelezővé tenni a Bizottsághoz történő bejelentést ezekről,

mivel bizonyos körülmények között vállalkozások mindamelllett megkereshetik a Bizottságot annak megerősítésére, hogy megállapodásaik, döntéseik vagy összehangolt magatartásaik összhangban állnak a hatályban lévő rendelkezésekkel; mivel ilyen esetekre egyszerűsített eljárást kell megállapítani,

elfogadta ezt a rendeletet:

1. SZAKASZ

1. cikk

A rendelet tárgya és hatálya

(1) Ez a rendelet részletes szabályokat állapít meg a Szerződés 85. és 86. cikkének a tengeri szállítási szolgáltatásokra történő alkalmazására.

(2) Kizárólag egy vagy több közösségi kikötőből vagy oda irányuló nemzetközi tengeri szállítási szolgáltatásokra kell alkalmazni, kivéve a trumphajózási szolgáltatásokat.

(3) E rendelet alkalmazásában

a) a „trumphajózási szolgáltatás” áruk ömlesztett vagy egységgrakományként egy vagy több feladó részére egészben vagy részben út- vagy időbérletbe adott hajóval vagy bármely más szerződéses formában nem menetrendszerű vagy meg nem hirdetett járatban való szállítása, ahol a fuvardíjakat esetenként szabadon alkudják ki a kereslet és a kínálat által megszabott feltételekkel összhangban;

b) a „vonalhajózási konferencia” vízi járműveket üzemeltető két vagy több fuvarozótársaság olyan csoportját jelenti, amely nemzetközi vonalhajózási szolgáltatásokat nyújt rakományok szállítására meghatározott útvonalon vagy útvonalakon megadott földrajzi határok között, s amely valamely olyan jellegű megállapodással vagy egyezséggel rendelkezik, amelynek keretében azok vonalhajózási szolgáltatások nyújtására vonatkozó egységes vagy közös fuvardíjak és más, egyeztetett feltételek szerint működnek;

c) a „szállítási szolgáltatást igénybe vevő” bármely olyan vállalkozást jelent (pl. feladó, címzett, szállítmányozó stb.), amely áruk szállítására szerződéses vagy más megállapodást kötött egy vonalhajózási konferenciával vagy vonalhajózási társasággal, vagy erre irányuló szándékot tanúsított, illetve jelenti a feladók bármilyen társulását.

2. cikk

Műszaki megállapodások

(1) A Szerződés 85. cikke (1) bekezdésében megállapított tilalom nem vonatkozik olyan megállapodásokra, döntésekre vagy összehangolt magatartásokra, amelyek kizárólagos célja és hatása a műszaki fejlesztés vagy műszaki együttműködés megvalósítása az alábbiak segítségével:

a) szabványok vagy típusok bevezetése vagy egységes alkalmazása vízi járművek és más szállítóeszközök, berendezések, felszerelések vagy helyhez kötött létesítmények tekintetében;

b) vízi járművek, vízi járművek rakterének vagy konténerhelyek és más szállítóeszközök, személyzet, berendezé-

sek, vagy helyhez kötött létesítmények cseréje vagy közös használata szállítási szolgáltatások működtetése céljából;

c) egymást követő vagy kiegészítő tengeri szállítási tevékenységek szervezése és végrehajtása, teljes fuvardíjak és feltételek megállapítása és alkalmazása ilyen tevékenységekre;

d) egymáshoz kapcsolódó útvonalakra vonatkozó szállítási menetrendek egyeztetése;

e) egyedi küldemények egyesítése;

f) a szállítási díjtételek szerkezetével és alkalmazásuk feltételeivel kapcsolatos egységes szabályok megállapítása vagy alkalmazása.

(2) A Bizottság szükség esetén javaslatot terjeszt a Tanács elé az (1) bekezdésben szereplő felsorolás módosítására vonatkozóan.

3. cikk

Fuvarozók közötti, menetrendszerű tengeri szállítási szolgáltatások működtetésére vonatkozó megállapodások mentesítése

Egy vagy több vonalhajózási konferencia összes vagy néhány tagjának megállapodásai, döntései vagy összehangolt magatartásai mentesülnek a Szerződés 85. cikke (1) bekezdésében foglalt tilalom alól, figyelemmel az e rendelet 4. cikkében megszabott feltételre is, amennyiben kitűzött céljuk a fuvardíjak és feltételek rögzítése, és esetenként az alábbiak közül néhány:

a) szállítási menetrendek, járatok vagy kikötések időpontjának összehangolása;

b) járatok vagy kikötések gyakoriságának meghatározása;

c) járatok vagy kikötések összehangolása vagy felosztása a vonalhajózási konferencia tagjai között;

d) az egyes tagok által kínált fuvarozási kapacitás szabályozása;

e) rakomány vagy bevétel megosztása a tagok között.

4. cikk

A mentességgel kapcsolatos feltételek

A 3. és 6. cikkben meghatározott mentesség annak a feltételnek a függvénye, hogy az adott megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás a közös piacon nem okoz kárt egyes kikötőknek, szállítási szolgáltatásokat igénybe vevőknek vagy fuvarozóknak azzal, hogy ugyanazoknak az árucikkeknek a szállítására a megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás alá tartozó területen belül olyan fuvardíjakat és feltételeket alkalmaz, amelyek változnak a származási vagy rendeltetési ország vagy a berakó, illetve kirakó kikötő szerint, hacsak ezek a fuvardíjak és feltételek gazdaságilag nem indokoltak.

Minden olyan megállapodás vagy döntés, vagy ha az szétválasztható, a megállapodás vagy döntés olyan része, amely nem felel meg az előző bekezdésnek a Szerződés 85. cikkének (2) bekezdése alapján semmis.

5. cikk

A mentességgel kapcsolatos kötelezettségek

A 3. cikkben biztosított mentességhez a következő kötelezettségek kapcsolódnak:

(1) Konzultációk

Konzultációkat kell tartani egyrészt a szállítási szolgáltatást igénybe vevők, másrészt a vonalhajózási konferenciák között, a menetrendszerű tengeri szállítási szolgáltatások fuvardíjaival, feltételeivel és minőségével kapcsolatos általános elvi kérdésekben, megoldás keresése céljából.

Ezeket a konzultációkat a fent említett felek bármelyikének kérelmére meg kell tartani.

(2) Lojalitási egyezségek

Egy konferencia vonalhajózási tagjai jogosultak lojalitási egyezséget kötni és fenntartani a szállítási szolgáltatást igénybe vevőkkel, az egyezés formája és feltételei a vonalhajózási konferencia és a szállítási szolgáltatást igénybe vevők szervezetei közötti konzultációk tárgyát képezik. A lojalitási egyezségek védelmet nyújtanak azzal, hogy világossá teszik a szállítási szolgáltatást igénybe vevők és a vonalhajózási konferencia tagjainak jogait. E nyilatkozatok szerződéses rendszeren vagy bármilyen más, szintén jogszerűnek minősülő rendszeren alapulnak.

A lojalitási egyezségeknek az alábbi feltételeknek kell megfelelniük:

a) Minden vonalhajózási konferencia a szállítási szolgáltatást igénybe vevőknek azonnali engedmények rendszerét kínálja, vagy választási lehetőséget biztosít egy ilyen rendszer és a késleltetett engedmények rendszere között:

— az azonnali engedmények rendszerében a felek mindegyikének joga van bármikor, büntetés terhe nélkül, legfeljebb hat hónapos értesítési időszakkal felmondani a lojalitási egyezséget; ez az időszak három hónapra csökken, amennyiben a vonalhajózási konferencia fuvardíj-szabása jogvita tárgya;

— a késleltetett engedmények rendszerében sem az engedmény kiszámításánál alapként számító lojalitásvállalási időszak, sem az ezt követő, az engedmény kifizetése előtt előírt lojalitásvállalási időszak nem haladhatja meg a hat hónapot; ez az időszak három hónapra csökken, amennyiben a vonalhajózási konferencia fuvardíj-szabása jogvita tárgya.

b) A vonalhajózási konferencia a szállítási szolgáltatásokat igénybe vevőkkel folytatott konzultációt követően az alábbiakat állítja össze:

(i) egy jegyzéket arról a szállítási szolgáltatást igénybe vevőkkel egyeztetett rakományról vagy bármely részrakományról, amelyet kifejezetten kivontak a lojalitási egyezés hatálya alól; a 100%-os lojalitásvállalás felkínálható, de nem állapítható meg egyoldalúan;

(ii) egy jegyzéket az olyan körülményekről, amelyek között a szállítási szolgáltatást igénybe vevők mentesülnek a lojalitásvállalási kötelezettségeik alól; ezek közé tartoznak az alábbiak:

— olyan körülmények, amelyek között a küldeményeket a vonalhajózási konferencia alá tartozó területen lévő, de meg nem hirdetett kikötőből vagy kikötőbe adják fel, és a kivételes elbírálás iránti kérelem indokolt, és

— olyanok, amelyek között egy kikötőben a várakozási idő meghalad egy minden kikötőre és minden árura vagy áruosztályra meghatározott időszakot, amelyet a kikötő megfelelő kiszolgálásában közvetlenül érintett szállítási szolgáltatást igénybe vevőkkel folytatott konzultáció után állapítanak meg.

A szállítási szolgáltatást igénybe vevőknek azonban előre értesíteniük kell a vonalhajózási konferenciát egy meghatározott időszakon belül a küldeménynek egy, a konferencia által meg nem hirdetett kikötőből való feladására vonatkozó szándékukról, valamint arról, ha egy konferencián kívüli hajót kívánnak igénybe venni egy a konferencia által kiszolgált kikötőben, az utóbbiról akkor, amint a járatok kihirdetett menetrendjéből arra a megállapításra jutnak, hogy a maximális várakozási időt túl fogják lépni.

(3) A fuvardíjban nem foglalt szolgáltatások

A szállítási szolgáltatást igénybe vevőknek joga van saját választása szerinti vállalkozásokat megkeresni a vonalhajózási társaság és a szállítási szolgáltatást igénybe vevő között kialakított fuvardíjakban és díjakban nem foglalt szárazföldi szállítási tevékenységek és rakparti szolgáltatások tekintetében.

(4) A díjtételek hozzáférhetősége

A díjszabások, a hozzájuk kapcsolódó feltételek, szabályozások és azok módosításai igény szerint a szállítási szolgáltatást igénybe vevők rendelkezésére állnak ésszerű ár ellenében, illetve tanulmányozás céljára rendelkezésre állnak a vonalhajózási társaságok és azok ügynökeinek irodáiban. Ezek meghatároznak minden feltételt a be- és kirakodással kapcsolatban, a tengeri szállításra és szárazföldi szállításra vonatkozó fuvardíjban, valamint a vonalhajózási társaság által felszámított és ilyen ügyleteknél a szokásos gyakorlat szerint beszedett egyéb díjakban foglalt szolgáltatások pontos leírását.

(5) Választottbírói ítéletek és ajánlások közlése a Bizottsággal

A Bizottságot haladéktalanul értesítik a felek által elfogadott választottbírói ítéletekről és békéltetői ajánlásokról, amennyiben ezek a 4. cikkben és a fenti 2. és 3. pontban említett vonalhajózási konferencia gyakorlatával kapcsolatos jogvitákat rendeznek.

6. cikk

Szállítási szolgáltatást igénybe vevők és vonalhajózási konferenciák közötti, menetrendszerű tengeri szállítási szolgáltatások igénybevételével kapcsolatos megállapodások mentesítése

Egyrészt a szállítási szolgáltatást igénybe vevők, másrészt a vonalhajózási konferenciák közötti megállapodások, döntések és összehangolt magatartások, és e célból szállítási szolgáltatást igénybe vevők között esetleg szükséges megállapodások, amelyek vonalhajózási szolgáltatások díjszabására, feltételeire és minőségére vonatkoznak, amennyiben az 5. cikk (1) és (2) bekezdésében vannak meghatározva, mentesülnek a Szerződés 85. cikkének (1) bekezdésében foglalt tilalom alól.

7. cikk

A mentesített megállapodások ellenőrzése

(1) Egy kötelezettség megszegése

Amennyiben az érintett személy az 5. cikk értelmében a 3. cikkben biztosított mentességgel kapcsolatos kötelezettségek egyikét megszegi, a Bizottság az ilyen kötelezettség-szegés megszüntetése céljából, és a II. szakaszban megállapított feltételek értelmében

— ajánlást intéz az érintett személyeknek,

— amennyiben e személyek nem veszik figyelembe az ajánlást, a szóban forgó kötelezettség-szegés súlyának figyelembevételével a Bizottság egy határozatot fogad el, amely vagy megtiltja vagy előírja a személyeknek meghatározott tevékenység végzését, vagy miközben visszavonja a csoportmentesség kedvezményét, amelyben addig részesültek, egyedi mentességben részesíti őket a 11. cikk (4) bekezdésével összhangban, vagy visszavonja a csoportmentesség kedvezményét, amelyben addig részesültek.

(2) A 85. cikk (3) bekezdésével összeegyeztethetetlen hatások

a) Amennyiben az alább leírt különleges körülmények miatt a 3. és 6. cikkben meghatározott mentességre jogosult megállapodások, döntések és összehangolt magatartások mégis olyan hatásokkal járnak, amelyek összeegyeztethetetlenek a Szerződés 85. cikkének (3) bekezdésében megállapított feltételekkel, a Bizottság a panasz beérkezésekor vagy saját kezdeményezésére, és a II. szakaszban meghatározott feltételek szerint az alábbi c) pontban leírt intézkedéseket hozza meg. Az intézkedést úgy kell megállapítani, hogy igazodjék a cselekmény súlyához.

b) Rendkívüli körülmények lépnek fel többek között az alábbiak folytán:

(i) vonalhajózási konferenciák intézkedései, vagy a piaci feltételek megváltozása egy adott üzletágban, amelyek a tényleges vagy potenciális verseny hiányához vagy megszűnéséhez vezetnek, ilyenek például a versenykorlá-

tozó magatartások, amelyek által az üzletágat kirekesztik a versenyből; vagy

(ii) vonalhajózási konferenciák intézkedései, amelyek meggátolhatják a műszaki vagy gazdasági fejlődést, vagy kirekeszthetik a szolgáltatást igénybe vevőket az előnyökből való részesedésből;

(iii) harmadik országok intézkedései, amelyek:

— megakadályozzák kívülállók működését az üzletágban,

— a vonalhajózási konferencia tagjaira tisztességtelen fuvardíjat állapítanak meg,

— olyan rendelkezéseket hoznak, amelyek más módon hátráltatják a műszaki vagy gazdasági fejlődést (rakomány-megosztás, hajótípusok korlátozása).

c) (i) Amennyiben harmadik országok fellépésének eredményeként hiányzik, vagy megszűnhet a tényleges vagy potenciális verseny, a Bizottság konzultációkat kezdeményez az érintett harmadik ország hatáskörrel rendelkező hatóságaival, majd szükség esetén tárgyalásokba kezd a Tanács iránymutatásai alapján a helyzet orvoslása érdekében.

Ha a különleges körülmények a tényleges vagy potenciális verseny hiányához vagy megszűnéséhez vezetnek, s ezzel sérül a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének b) pontja, a Bizottság visszavonja a csoportmentességet. Ugyanakkor a Bizottság eldönti, hogy adható-e egyedi mentesség az érintett konferenciamegállapodásra, s ha igen, akkor milyen további feltételek és kötelezettségek mellett, figyelemmel többek között a konferencián kívüli vonalhajózási társaságoknak is a piacra kell jutniuk;

(ii) Ha a b) pontban meghatározott különleges körülmények a fenti (i) alpontban megadottól eltérő hatásokkal járnak, a Bizottság az (1) bekezdésben leírt intézkedések közül hajt végre egyet vagy többet.

8. cikk

A Szerződés 86. cikkével összeegyeztethetetlen hatások

(1) Az erőfölénnyel való visszaélés a Szerződés 86. cikke értelmében — előzetes határozat nélkül — tilos.

(2) Amennyiben a Bizottság saját kezdeményezésére, vagy egy tagállam vagy jogos érdekére hivatkozó természetes vagy jogi személy kérelmére megállapítja, hogy az adott esetben a 3. cikkben meghatározott mentességben részesített vonalhajózási konferenciák magatartása mégis a Szerződés 86. cikkével összeegyeztethetetlen hatásokkal jár, visszavonhatja a csoportmentességet, és a 10. cikk szerint megfelelő intézkedéseket hozhat a Szerződés 86. cikke megszegésének megszüntetése céljából.

(3) A (2) bekezdés szerinti határozat meghozatala előtt a Bizottság ajánlást intézhet az érintett vonalhajózási konferenciához a jogsértés abbahagyására.

9. cikk

Nemzetközi jogi kollízió

(1) Amennyiben e rendelet egyes versenykorlátozó magatartásokra vagy kikötésekre történő alkalmazása összeütközéshez vezethet egyes harmadik országok törvényeiben, rendeleteiben vagy közigazgatási intézkedéseiben meghatározott rendelkezésekkel, s ez fontos közösségi kereskedelmi és szállítási érdekeket sértene, a Bizottság a lehető leghamarabb konzultációkat kezd az érintett harmadik országok hatáskörrel rendelkező hatóságaival a fenti érdekek lehetőség szerinti közelítése céljából, a közösségi jog szem előtt tartásával. E konzultációk eredményeiről a Bizottság tájékoztatja a 15. cikkben említett tanácsadó bizottságot.

(2) Ha harmadik országokkal kötendő megállapodásról kell tárgyalásokat folytatni, a Bizottság ajánlást tesz a Tanácsnak, a Tanács pedig felhatalmazza a Bizottságot a szükséges tárgyalások megkezdésére.

A Bizottság e tárgyalásokat a 15. cikkben említett tanácsadó bizottsággal konzultálva folytatja, és a Tanács által esetleg kibocsátott iránymutatások keretében vezeti.

(3) E cikkben ráruházott hatáskör gyakorlása során a Tanács a Szerződés 84. cikke (2) bekezdésében meghatározott döntéshozatali eljárásnak megfelelően jár el.

II. SZAKASZ

ELJÁRÁSI SZABÁLYOK

10. cikk

Panaszra vagy hivatalból indított eljárások

A Bizottság panasz kézhezvételekor vagy hivatalból eljárást indít a Szerződés 85. cikke (1) bekezdésének vagy 86. cikkének rendelkezései megsértésének megszüntetésére, vagy e rendelet 7. cikkének érvényesítésére.

A panaszokat benyújthatják:

- a) a tagállamok;
- b) a jogos érdekükre hivatkozó természetes vagy jogi személyek.

11. cikk

Panaszra vagy hivatalból indított eljárások eredményei

(1) Amennyiben a Bizottság a Szerződés 85. cikke (1) bekezdésének vagy 86. cikkének megsértését állapítja meg, határozat útján kötelezheti az érintett vállalkozásokat vagy vállalkozások társulásait a jogsértés abbahagyására.

E rendelet egyéb rendelkezéseinek sérelme nélkül a Bizottság az előző albekezdés szerinti határozat meghozatala előtt ajánlásokat intézhet az érintett vállalkozásokhoz vagy vállalkozások társulásaihoz a jogsértés abbahagyására.

(2) Az (1) bekezdést kell alkalmazni az e rendelet 7. cikkének hatálya alá tartozó esetekre is.

(3) Ha a Bizottság egy beérkezett panasz alapján jár el és arra a megállapításra jut, hogy az általa ismert tények nem indokolják a Szerződés 85. cikkének (1) bekezdése, vagy 86. cikke, vagy e rendelet 7. cikke alapján való beavatkozást egy megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás tekintetében, határozatot bocsát ki, amelyben megalapozatlannak nyilvánítva elutasítja a panaszt.

(4) Ha a Bizottság egy beérkezett panasz alapján vagy hivatalból jár el, és arra a megállapításra jut, hogy egy megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás kielégíti a Szerződés 85. cikke (1) bekezdésének és 85. cikke (3) bekezdésének rendelkezéseit, határozatot bocsát ki a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének alkalmazásáról. Ilyen határozaton fel kell tüntetni a hatálybalépésük időpontját. Ez az időpont a határozat meghozatalának időpontjánál korábbi is lehet.

12. cikk

A 85. cikk (3) bekezdésének alkalmazása — kifogások

(1) A 85. cikk (1) bekezdése rendelkezéseinek hatálya alá tartozó megállapodások, döntések vagy összehangolt magatartások tekintetében az azokban részt vevő, a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének alkalmazására igényt tartó vállalkozások vagy vállalkozások társulásai kérelmet nyújtanak be a Bizottsághoz.

(2) Amennyiben a Bizottság egy kérelmet megengedhetőnek ítélt, birtokában van minden hozzáférhető bizonyítéknak és nincs folyamatban a 10. cikk szerinti intézkedés a kérdéses megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás ellen, úgy a Bizottság a lehető legrövidebb időn belül közzé teszi az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában a kérelem összegzését, és felhív minden érdekelt harmadik felet és a tagállamokat arra, hogy észrevételeiket a Bizottsághoz 30 napon belül nyújtsák be. Ilyen közzététel figyelembe veszi a vállalkozások üzleti titkaik védelmére vonatkozó jogos érdekeit.

(3) Ha a Bizottság nem értesíti a kérelmezőket az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában való közzétételtől számított 90 napon belül arról, hogy komoly kétségek merültek fel a 85. cikk (3) bekezdésének alkalmazhatóságát illetően, az adott megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás mentesnek tekintendő a tilalom alól a már eltelt időszakra, és az Európai Közösségek Hivatalos Lap-

jában való kihirdetésétől számított legfeljebb hatéves időszakra, feltéve, hogy megfelel a kérelemben megadott leírásnak.

Ha a Bizottság a kilencven napos határidő lejártával, de a hatéves időszak eltelte előtt úgy találja, hogy a 85. cikk (3) bekezdése alkalmazásának feltételei nem teljesülnek, határozatot bocsát ki, amelyben kijelenti, hogy a 85. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom alkalmazandó. Az ilyen határozat lehet visszaható hatályú, amennyiben az érintett felek a valóságnak nem megfelelő adatot nyújtottak be vagy visszaéltek a 85. cikk (1) bekezdésének rendelkezései alóli mentességgel.

(4) A Bizottság a (3) bekezdés első albekezdése szerint értesítheti a kérelmezőket, s ezt meg is teszi, ha a kérelemnek egy tagállamhoz történő, 15. cikk (2) bekezdése szerinti közvetítésétől számított 45 napon belül az adott tagállam erre felkéri. Ezt a kérelmet a Szerződés versenyszabályain alapuló megfontolásoknak kell alátámasztaniuk.

Ha a Bizottság úgy találja, hogy teljesülnek a 85. cikk (1) és a 85. cikk (3) bekezdésének rendelkezései, határozatot bocsát ki a 85. cikk (3) bekezdésének alkalmazásáról. Az ilyen határozat feltünteti a hatálybalépése időpontját. Ez az időpont a kérelem időpontjánál korábbi is lehet.

13. cikk

A 85. cikk (3) bekezdését alkalmazó határozatok időtartama és visszavonása

(1) A 11. cikk (4) bekezdése vagy a 12. cikk (4) bekezdésének második albekezdése értelmében a 85. cikk (3) bekezdését alkalmazó határozatok feltüntetik az érvényességük időszakát; ez az időszak általában hat évnél nem kevesebb. A határozathoz feltételek és kötelezettségek csatolhatók.

(2) A határozat megújítható, ha a 85. cikk (3) bekezdése alkalmazásának feltételei továbbra is fennállnak.

(3) A Bizottság visszavonhatja vagy módosíthatja határozatát, vagy megtilthat a feleknek meghatározott tevékenységeket, ha

a) változás állt be valamely tényezőben, amely lényegesnek számított a határozat meghozatalánál;

b) a felek megszegik a határozattal kapcsolatos kötelezettségek valamelyikét;

c) a határozat valótlan adaton alapul, vagy azt megtévesztéssel váltották ki;

d) a felek visszaélnak a 85. cikk (1) bekezdésének rendelkezései alól — határozat útján biztosított — mentességgel.

A b), c) vagy d) pontnak megfelelő esetekben a határozat visszaható hatállyal vonható vissza.

14. cikk

Hatáskörök

Határozatának bírósági felülvizsgálatára is figyelemmel, a Bizottság az alábbi kizárólagos hatáskörökkel rendelkezik:

— kötelezettségek előírása a 7. cikk szerint;

— határozatok kibocsátása a 85. cikk (3) bekezdése szerint.

A tagállamok hatóságai egészen addig fenntartják a jogot annak eldöntésére, hogy egyes a 85. cikk (1) bekezdése vagy a 86. cikk rendelkezése alá tartozik-e vagy sem, amíg a Bizottság eljárást nem kezdeményez a kérdéses esetre vonatkozó határozat kidolgozására, vagy értesítést nem küld a 12. cikk (3) bekezdése első albekezdésében meghatározottak szerint.

15. cikk

Kapcsolattartás a tagállamok hatóságaival

(1) Az e rendeletben meghatározott eljárásokat a Bizottság a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságaival szoros és folyamatos kapcsolattartás mellett hajtja végre; e hatóságoknak joguk van az eljárásokra vonatkozó nézeteiket közölni.

(2) A Bizottság a panaszok és kérelmek, továbbá az ilyen eljárások során hozzá beküldött, illetve általa kiküldött legfontosabb iratok másolatát haladéktalanul továbbítja a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságainak.

(3) A 10. cikkben meghatározott eljárást alkalmazó határozatok, és a 12. cikk (3) bekezdésének második albekezdése vagy a 12. cikk (4) bekezdésének második albekezdése értelmében hozott határozatok meghozatala előtt konzultálnak a tengeri szállítási megállapodásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal. A 26. cikkben megadott végrehajtási rendelkezések elfogadása előtt is konzultálnak a tanácsadó bizottsággal.

(4) A tanácsadó bizottság a tengeri szállításban, továbbá a megállapodások és az erőfölény területén járatos tisztviselőkből áll. Minden egyes tagállam két tisztviselőt jelöl ki a képviselőt, akiket akadályoztatásuk esetén más tisztviselők helyettesíthetnek.

(5) A konzultációra a Bizottság által összehívott együttes ülésen kerül sor; ilyen ülés az azt összehívó értesítés kiküldése után legalább tizennégy nappal tartható meg. Az értesítéseket minden egyes megvizsgálandó eset tekintetében az eset összegzése kíséri a legfontosabb iratok és egy előzetes határozati javaslat ismertetésével együtt.

(6) A tanácsadó bizottság véleményt alkothat annak ellenére is, hogy tagjai, illetve azok helyettesei közül néhányan nincsenek jelen. A határozattervezet melléklete tartalmaz egy beszámolót a konzultatív eljárás eredményeiről. Ezt nem hozzák nyilvánosságra.

16. cikk

Adatok igénylése

(1) Az e rendeletben ráruházott feladatok végzése során a Bizottság minden szükséges adatot igényelhet a tagállamok kormányaitól és hatáskörrel rendelkező hatóságaitól, vállalkozásoktól és azok társulásaitól.

(2) A Bizottság valahányszor egy vállalkozástól vagy vállalkozások társulásától adatot igényel, egyidejűleg továbbítja a felkérés másolatát annak a tagállamnak a hatáskörrel rendelkező hatóságához, amelynek területén a vállalkozásnak vagy vállalkozások társulásának a székhelye található.

(3) A Bizottság kérelmében feltünteteti annak jogalapját és célját, továbbá a 19. cikk (1) bekezdésének *b*) pontja szerint a valótlan adatok nyújtásáért kiszabható büntetést.

(4) A vállalkozások tulajdonosai vagy azok képviselői, és jogi személyek, társaságok vagy cégek, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező társulások esetében az azok képviselőjére törvény vagy létesítő okiratuk alapján megbízott személyek kötelesek a kért adatot benyújtani.

(5) Amennyiben egy vállalkozás vagy vállalkozások társulása nem adja meg a kért adatot a Bizottság által megszabott határidőn belül, vagy hiányos adatot nyújt be, a Bizottság határozattal kérelmezi a szükséges adatot. A határozat feltünteteti az igényelt adatot, annak benyújtására megfelelő határidőt tűz ki, és feltünteteti a 19. cikk (1) bekezdésének *b*) pontjában és a 20. cikk (1) bekezdésének *c*) pontjában elrendelt büntetéseket, továbbá a határozat bírósági felülvizsgálatára vonatkozó jogot.

(6) A Bizottság egyidejűleg továbbítja határozatának másolatát annak a tagállamnak a hatáskörrel rendelkező hatóságához, amelynek területén a vállalkozásnak vagy vállalkozások társulásának a székhelye található.

17. cikk

A tagállamok hatóságai által folytatott vizsgálatok

(1) A Bizottság kérelmére a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságai vállalják mindazoknak a vizsgálatoknak az elvégzését, amelyeket a Bizottság a 18. cikk (1) bekezdése értelmében szükségesnek vél, vagy amelyeket a 18. cikk (3) bekezdése alapján határozatban elrendel. A tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságainak e vizsgálatok elvégzéséért felelős tisztviselői hatáskörüket egy olyan írásbeli felhatalmazás bemutatásával gyakorolják, amelyet annak a tagállamnak a hatáskörrel rendelkező hatósága állít ki, amelynek területén a vizsgálatot el kell végezni. Az ilyen felhatalmazások meghatározzák a vizsgálatok tárgyát és célját.

(2) Amennyiben a Bizottság vagy annak a tagállamnak a hatáskörrel rendelkező hatósága, amelynek területén a vizsgálatot el kell végezni arra igényt tart, a Bizottság tisztviselői együttműködhetnek az adott hatóság tisztviselőivel feladatainak elvégzésében.

18. cikk

A Bizottság vizsgálati hatásköre

(1) Az e rendelet által ráruházott feladatok végzése során, a Bizottság felvállalhatja vállalkozásoknak vagy azok társulásainak minden szükséges vizsgálatát.

Ennek értelmében a Bizottság által felhatalmazott tisztviselőknek joga van

- a*) megvizsgálni a könyvelést és más üzleti feljegyzéseket;
- b*) a könyvelésről és más üzleti feljegyzésekről másolatot vagy kivonatot készíteni;
- c*) a helyszínen szóbeli magyarázatot kérni;
- d*) a vállalkozás bármilyen üzleti helyiségébe, telephelyére, járművébe belépni.

(2) A Bizottság e vizsgálatok elvégzésére felhatalmazott tisztviselői a hatáskörüket írásbeli felhatalmazás bemutatásával gyakorolják, amely meghatározza a vizsgálat tárgyát és célját, valamint a 19. cikk (1) bekezdésének *c*) pontjában meghatározott büntetéseket arra az esetre, ha az igényelt könyvelési és más üzleti feljegyzéseket hiányosan nyújtották be. A vizsgálat előtt megfelelő idővel a Bizottság értesíti a vizsgálatról, továbbá az annak végzésére felhatalmazott tisztviselők személyazonosságáról annak a tagállamnak a hatáskörrel rendelkező hatóságát, amelynek területén a vizsgálatot el kell végezni.

(3) A vállalkozások és a vállalkozások társulásai alávetik magukat a Bizottság határozatával elrendelt vizsgálatoknak. A határozat feltünteteti a vizsgálat tárgyát és célját, megjelöli a kezdés tervezett időpontját, és feltünteteti a 19. cikk (1) bekezdésének *c*) pontjában és a 20. cikk (1) bekezdésének *d*) pontjában meghatározott büntetéseket, továbbá a határozat bírósági felülvizsgálatára vonatkozó jogot.

(4) A Bizottság a (3) bekezdésben említett határozatok után hozza meg, miután konzultációt folytatott annak a tagállamnak a hatáskörrel rendelkező hatóságával, amelynek területén a vizsgálatot el kell végezni.

(5) A vizsgálat helyszínéként megjelölt tagállam hatáskörrel rendelkező hatóságának tisztviselői az adott hatóság vagy a Bizottság felkérésére együttműködhetnek a Bizottság tisztviselőivel a feladataik elvégzésében.

(6) Ha egy vállalkozás szembeszegül egy e cikk szerint elrendelt vizsgálattal, az érintett tagállam megadja a szükséges segítséget a Bizottság által felhatalmazott tisztviselőknek annak érdekében, hogy azok elvégezhessék a vizs-

gálatot. A tagállamok a Bizottsággal folytatott egyeztetés után 1989. január 1-jéig megteszik az ehhez szükséges intézkedéseket.

19. cikk

Bírságok

(1) A Bizottság vállalkozásokra vagy vállalkozások társulásaira határozat útján 100 ECU-tól 5000 ECU-ig terjedő bírságot róhat ki, amennyiben azok szándékosan vagy gondatlanságból

a) valótlan vagy félrevezető adatokat nyújtanak vagy egy, az 5. cikk (5) bekezdése szerinti közleményben, vagy egy, az 12. cikk szerinti kérelemben, vagy

b) valótlan adatokat nyújtanak be a 16. cikk (3) vagy (5) bekezdése szerint intézett kérelemre adott válaszban, vagy nem adnak meg adatokat a 16. cikk (5) bekezdése értelmében hozott határozattal megszabott határidőn belül, vagy

c) az igényelt könyvelési és egyéb üzleti feljegyzéseket hiányosan mutatják be a 17. vagy 18. cikk szerinti vizsgálatok során, vagy nem hajlandók alávetni magukat a 18. cikk (3) bekezdése végrehajtása során hozott határozattal elrendelt vizsgálatnak.

(2) A Bizottság a vállalkozásokra vagy vállalkozások társulásaira határozat útján 1000 ECU-tól egymillió ECU-ig terjedő bírságot vagy ennél nagyobb, de a jogsértésben részt vevő mindenegyres vállalkozás előző üzleti évi forgalmának 10%-át meg nem haladó összeget róhat ki, valahányszor azok szándékosan vagy gondatlanul

a) megsértik a Szerződés 85. cikke (1) bekezdését, 86. cikkét, vagy nem tesznek eleget az e rendelet 7. cikke értelmében rájuk rótt kötelezettségeknek, vagy

b) megszegik az 5. cikk vagy a 13. cikk (1) bekezdése alapján rájuk rótt kötelezettségek valamelyikét.

A bírság összegét úgy kell megállapítani, hogy igazodjék a jogsértés súlyához, illetve annak időtartamához.

(3) A 15. cikk (3) és (4) bekezdését kell alkalmazni.

(4) Az (1) és (2) bekezdés alapján hozott határozatok nem büntetőjogi természetűek.

A (2) bekezdés *a)* pontjában meghatározott bírságot nem vetik ki a Bizottsághoz történő bejelentés után, de általa a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének alkalmazása során hozott határozat előtti tevékenységek tekintetében, feltéve, hogy azok a bejelentésben leírt tevékenység keretébe tartoznak.

Azonban ez a rendelkezés nem hatályos, amennyiben a Bizottság az előzetes vizsgálatot követően arról értesítette az érintett vállalkozást, hogy véleménye szerint a Szerződés 85. cikkének (1) bekezdése alkalmazandó, és a 85. cikk (3) bekezdésének alkalmazása nem indokolt.

20. cikk

Kényszerítő bírság

(1) A Bizottság a vállalkozásokra vagy vállalkozások társulásaira határozattal napi 50 ECU-tól 1000 ECU-ig terjedő kényszerítő bírságot szabhat ki a határozatban megjelölt időponttól számítva, ezáltal arra kényszerítve azokat, hogy

a) hagyják abba a Szerződés 85. cikke (1) bekezdésének vagy 86. cikkének megsértését, amelynek megszüntetését a 11. cikk alapján rendelte el, vagy teljesítsék valamely, a 7. cikk értelmében rájuk rótt kötelezettséget;

b) tartózkodjanak a 13. cikk (3) bekezdése értelmében tiltott tevékenységtől;

c) a 16. cikk (5) bekezdése szerint hozott határozattal intézett kérelemre teljes és helyálló adatot nyújtsanak be;

d) vessék alá magukat a 18. cikk (3) bekezdése szerint hozott határozattal elrendelt vizsgálatnak.

(2) Amennyiben a vállalkozások vagy vállalkozások társulásai eleget tettek azoknak a kötelezettségeknek, amelyek kikényszerítése a kényszerítő bírság célja volt, a Bizottság a kényszerítő bírságot az eredeti határozatban megadott teljes összegnél alacsonyabban is megállapíthatja.

(3) A 15. cikk (3) és (4) bekezdéseit kell alkalmazni.

21. cikk

Bírósági felülvizsgálat

A Bíróság a Szerződés 172. cikke értelmében korlátlan hatáskörrel rendelkezik az olyan határozatok felülvizsgálata tekintetében, amelyekkel a Bizottság pénzbírságot vagy kényszerítő bírságot szabott ki; törölheti, csökkentheti vagy növelheti a kirótt pénzbírságot vagy kényszerítő bírságot.

22. cikk

Elszámolási egység

A 19—21. cikk alkalmazásában az ECU a Közösség költségvetésének a Szerződés 207. és 209. cikkével összhangban történő összeállításakor elfogadott egység.

23. cikk

A felek és harmadik személyek meghallgatása

(1) A 11. cikkben, a 12. cikk (3) bekezdésének második albekezdésében, a 12. cikk (4) bekezdésében, a 13. cikk (3) bekezdésében, továbbá a 19. és a 20. cikkben említett

határozatok meghozatala előtt a Bizottság az érintett vállalkozásoknak és vállalkozások társulásainak lehetőséget biztosít meghallgatásra azokban az ügyekben, amelyekben a Bizottság kifogást emelt.

(2) Amennyiben a Bizottság vagy a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságai szükségesnek ítélik, meghallgathatnak más természetes vagy jogi személyeket is. Az ilyen személyek meghallgatás iránti kérelmét, ha kellő érdekeltségüket igazolják, teljesíteni kell.

(3) Amennyiben a Bizottság a Szerződés 85. cikkének (3) bekezdése alapján nemleges megállapítás kíván érvényesíteni, közzéteszi a szóban forgó megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás összegzését, és felkér minden érdekelt harmadik felet észrevételeik benyújtására egy legalább egy hónapos, rögzített határidőn belül. A közzététel során figyelembe veszi a vállalkozások jogos érdekeit üzleti titkaik védelme tekintetében.

24. cikk

Szakmai titoktartás

(1) A 17. és 18. cikk alkalmazásának eredményeként megszerzett adatok kizárólag a vonatkozó kérelmek és vizsgálatok céljaira használhatók fel.

(2) A 23. és 25. cikk rendelkezéseinek sérelme nélkül a Bizottság és a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságai, azok tisztviselői és más alkalmazottai nem fedhetik fel az e rendelet alkalmazása során szerzett olyan adatokat, amelyek a szakmai titoktartási kötelezettség körébe tartoznak.

(3) Az (1) és (2) bekezdés rendelkezései nem gátolják meg az olyan általános információk és felmérések közzétételét, amelyek nem tartalmaznak egyes vállalkozásokra vagy vállalkozások társulásaira vonatkozó adatokat.

25. cikk

Határozatok nyilvánosságra hozatala

(1) A Bizottság nyilvánosságra hozza azokat a határozatokat, amelyeket a 11. cikk, a 12. cikk (3) bekezdésének második albekezdése, a 12. cikk (4) bekezdése és a 13. cikk (3) bekezdése alapján hozott.

(2) A nyilvánosságra hozatal során megadja a felek nevét és a határozat tartalmi lényegét; ennek során figyelembe veszi a vállalkozások jogos érdekeit az üzleti titok védelme tekintetében.

26. cikk

Végrehajtási rendelkezések

A Bizottságnak joga van végrehajtási rendelkezéseket elfogadni az 5. cikk (5) bekezdése szerinti közzététel hatálya, a 10. cikk szerinti panaszok formája, a 12. cikk szerinti kérelmek és a 23. cikk (1) és (2) bekezdésben elrendelt meghallgatások vonatkozásában.

27. cikk

Hatálybalépés

Ez a rendelet 1987. július 1-jén lép hatályba.

Ez a rendelet egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

Kelt Brüsszelben, 1986. december 22-én.

A Tanács részéről:

G. SHAW
elnök

**A Bizottság
2000. április 19-i, 823/2000/EGK
rendelete**

**a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a vonalhajózási
társaságok (konzorciumok) között létrejött
megállapodások, döntések és összehangolt magatartások
egyes csoportjaira történő alkalmazásáról**

(EGT vonatkozású szöveg)

Az Európai Közösségek Bizottsága,

tekintettel az Európai Közösségeket létrehozó szerződésre,

tekintettel a legutóbb Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási okmányával módosított, a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a vonalhajózási társaságok (konzorciumok) között létrejött megállapodások, döntések és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 1992. február 25-i, 479/92/EGK tanácsi rendeletre¹, és különösen annak 1. cikkére,

e rendelet tervezetének² a közzétételét követően,

a tengeri szállítási versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal folytatott konzultációt követően,

mivel:

(1) A 479/92/EGK rendelet felhatalmazza a Bizottságot arra, hogy alkalmazza a Szerződés 81. cikke (3) bekezdését a hajózási társaságok (konzorciumok) között létrejött, a vonalhajózási szállítási szolgáltatások közös üzemeltetésére vonatkozó megállapodások, döntések és összehangolt magatartások egyes csoportjaira, amelyek az azokban részes hajózási társaságok közötti együttműködés révén korlátozhatják a közös piacon belüli versenyt, és befolyásolhatják a tagállamok közötti kereskedelmet, és emiatt a Szerződés 81. cikke (1) bekezdésében foglalt tilalomba ütközhetnek.

(2) A Bizottság e jogkörével élt a 870/95/EK bizottsági rendelet³ elfogadásakor. Az eddigi tapasztalat alapján meghatározható azoknak a konzorciumoknak a csoportja, amelyek a 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhatnak ugyan, de általában olyannak tekinthetők, amelyek teljesítik a 81. cikk (3) bekezdésében rögzített feltételeket.

(3) A Bizottság kellőképpen figyelembe vette a tengeri szállítás sajátos jellemzőit. E jellemzők lényeges tényezőt képeznek az e csoportmentességben nem részesülő konzorciumok bizottsági értékelésében is.

(4) Az e rendelet szerint meghatározott konzorciumok általában hozzájárulnak a vonalhajózási szolgáltatások eredményességének és minőségének javításához azzal, hogy ésszerűsítik a tagtársaságok tevékenységét, és nagyobb megtakarítást eredményeznek a vízi járművek működtetésében, valamint a kikötői felszerelések kihasználásában. E mellett a konténerek jobb kihasználásának előmozdításával és a járműkapacitás hatékonyabb felhasználásával előmozdítják a műszaki és gazdasági fejlődést.

(5) A konzorciumok tengeri szállítási szolgáltatásait igénybe vevők általában megfelelő arányban részesülnek az eredményesség és a szolgáltatás minőségének javulásából származó előnyökből. Ezek az előnyök megnyilvánulhatnak a járatok és kikötői megállások sűrűségének vagy a menetrendnek a javulása, valamint a modernebb vízi járművek és más eszközök, például kikötői felszerelések használata révén lehetővé váló jobb minőségű és az egyedi igényekhez jobban igazodó szolgáltatások formájában. A szolgáltatások igénybe vevői számára csak akkor előnyösek a konzorciumok, ha kellően érvényesül a verseny azokban az üzletágakban, amelyekben a konzorciumok működnek.

(6) Ezeket a megállapodásokat tehát csoportmentesség illeti meg, feltéve, hogy nem nyújtanak lehetőséget az érintett vállalkozásoknak arra, hogy az adott üzletágak jelentős részében felszámolják a versenyt. A tengeri szállítási piac állandó ingadozásait és a felek által eszközölt, a konzorciumi megállapodások feltételeit, illetve a megállapodás tárgyát képező tevékenységeket érintő gyakori változtatásokat figyelembe véve, e rendelet egyik célja azoknak a feltételeknek a pontosítása, amelyeket a konzorciumoknak be kell tartaniuk ahhoz, hogy a csoportmentesség kedvezményében részesüljenek.

(7) A közös szolgáltatás megteremtése és működtetése szempontjából a konzorciumok egyik alapvető jellemzője, hogy képesek rugalmasan az igényekhez igazítani kapacitásukat. A konzorciumoknak nem alapvető jellemzője, hogy a járműkapacitás bizonyos százaléka kihasználatlan.

(8) Az e rendeletben biztosított csoportmentesség kiterjed mind a vonalhajózási konferencián belül, mind pedig az ilyen konferenciákon kívül működő konzorciumokra, kivéve a fuvardíjszabás közös megállapítását.

(9) A díjszabási tevékenységek az Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási okmányával módosított, a Szerződés 85. és 86. cikkének a tengeri szállításra történő alkalmazásáról szóló, 1986. december 22-i, 4056/86/EGK tanácsi rendelet⁴ hatálya alá tartoznak. A konzorcium azon tagjainak, amelyek közösen kívánják megállapítani a díjakat, de nem felelnek meg a 4056/86/EGK rendelet kritériumainak, egyedi mentességért kell folyamodniuk.

¹ HL L 55. szám, 1992. 02. 29., 3. o.

² HL L 379. szám, 1999. 12. 31., 13. o.

³ HL L 89. szám, 1995. 04. 21., 7. o.

⁴ HL L 378. szám, 1986. 12. 31., 4. o.

(10) A csoportmentesség első feltétele, hogy a nagyobb hatékonyságból származó előnyök, valamint a konzorcium által kínált más előnyök méltányos része a szállítást igénybe vevőket illesse meg.

(11) A 81. cikk (3) bekezdésének e követelményét teljesítettnek kell tekinteni, ha a konzorcium az alábbi három helyzet valamelyikében van:

— annak a konferenciának a tagjai között, amelyen belül a konzorcium működik, az önálló díjszabásnak („independent rate action”) köszönhetően tényleges árverseny van,

— a konferencián belül, amelyben a konzorcium működik, kellő mértékben érvényesül a tényleges verseny a konzorcium tagjai és más, a konzorciumhoz nem tartozó konferenciátagok közötti szolgáltatások terén, abból a tényből következően, hogy a konferencia-megállapodás kifejezetten megengedi a konzorciumok számára, hogy egyedi típusú szolgáltatásokat kínáljanak — mint például a konzorcium által egyedülként nyújtott „éppen időben” („just-in-time”) szállítás vagy egy olyan fejlett „elektronikus adatsere” (EDI) szolgáltatás, amely által a szállítást igénybe vevők mindenkor tájékozottak lehetnek árujuk hollétéről — vagy megengedi a konzorcium által kínált hajózások és kikötések gyakoriságának a konferenciához képest jelentős növelését,

— a konzorcium tagjai hatékony, tényleges vagy potenciális versenynek vannak kitéve a konzorciumon kívüli hajózási társaságok részéről, akár van, akár nincs működő konferencia a kérdéses üzletágban vagy ágakban.

(12) A 81. cikk (3) bekezdésében előírt ugyanezen követelmény teljesítése céljából rendelkezni kell egy további feltételről a szolgáltatás minőségét érintő egyéni verseny előmozdítása végett a konzorciumtagok között, valamint a konzorciumtagok és az üzletágban vagy ágakban működő más hajózási társaságok között.

(13) Feltételül kell szabni, hogy a konzorciumok és tagjaik adott útvonalon nem alkalmaznak olyan szállítási díjakat és feltételeket, amelyek egymástól kizárólag a szállított áruk származási vagy célországa szerint különböznek, olyan kereskedelmi torzulásokat okozva ezáltal a Közösségen belül, amelyek károsak egyes kikötők, feladók, fuvarozók, illetve a szállításhoz kapcsolódó szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások számára, kivéve, ha a díjak és feltételek gazdaságilag indokolhatók.

(14) A feltételek megállapítása azt a célt is szolgálja, hogy a konzorciumokat megakadályozzák abban, hogy olyan, a versenyt korlátozó intézkedéseket vezessenek be, amelyek nem nélkülözhetetlenek azoknak a céloknak az eléréséhez, amelyek a mentesség nyújtását indokolják. Evégett a konzorciumi megállapodásoknak tartalmazniuk kell egy olyan rendelkezést, amely jogot biztosít minden, a megállapodásban részes hajózási társaságnak arra, hogy a konzorciumból kilépjen, feltéve, hogy ezt megfelelő felmondási idő betartásával teszi. Hosszabb felmondási időszakról kell rendelkezni azonban a nagymértékben integ-

rált és/vagy nagy befektetési költséggel létrehozott konzorciumok esetében, figyelembe véve az ezeket létrehozó nagyobb befektetéseket és a valamely tag távozása által okozott szélesebb körű átszervezést. Ha a konzorcium közös marketingstruktúrát működtet, ki kell kötni azt is, hogy minden tagnak joga van önálló marketingtevékenységet folytatni, feltéve, hogy erről előzetesen, ésszerű határidővel értesíti a konzorciumot.

(15) A mentességet olyan konzorciumokra kell korlátozni, amelyeknek nincs lehetőségük a verseny kizárására az adott szolgáltatások jelentős részében.

(16) A mentesség szempontjából annak meghatározásánál, hogy valóban van-e verseny mindazokon a piacokon, amelyekre a konzorcium működése kiterjed, figyelembe kell venni nemcsak az adott konzorcium által kiszolgált kikötők közötti közvetlen kereskedelmet, hanem azt a versenyt is, amelyet más, olyan kikötőkből hajózó vonalhajózási szolgáltatások hoznak létre, amelyek kiválthatják a konzorcium által kiszolgált kikötőket, illetve, ahol ez indokolt, egyéb szállítási módokat is figyelembe kell venni.

(17) Az e rendeletben biztosított csoportmentesség tehát csak azzal a feltétellel alkalmazható, hogy a konzorcium piaci részesedése minden olyan piacon, amelyre kiterjed a működése, nem lép túl egy meghatározott mértéket.

(18) Egy konferencián belüli konzorcium piaci részesedésének kisebbnek kell lennie annak következtében, hogy a kérdéses megállapodások egy már létező korlátozó megállapodáson nyugszanak.

(19) Annak érdekében azonban, hogy a csoportmentességekben biztosított jogbiztonságot élvezhessék, helyénvaló egyszerűsített eljárást felajánlani az olyan konzorciumoknak, amelyek bizonyos százalékkal túllépik ugyan az e rendeletben rögzített határokat, de azokban az üzletágakban, amelyekre működésük kiterjed, változatlanul tényleges versenynek vannak kitéve. Az ilyen eljárásnak lehetővé kell tennie a Bizottság számára is a hatékony felügyelet végzését és a megállapodások hatósági ellenőrzésének egyszerűsítését.

(20) Mindazonáltal a megadott határokat túllépő konzorciumoknak lehetőséget kell nyújtani arra, hogy egyedi határozattal szerezzenek mentességet, feltéve, hogy teljesítik a 81. cikk (3) bekezdésében előírt követelményeket, figyelemmel a tengeri szállítás sajátos jellegére.

(21) Ez a rendelet csak egy konzorcium tagjai közötti megállapodásokra alkalmazandó. A csoportmentesség tehát nem terjed ki az egyrészeről konzorciumok vagy azok egy vagy több tagja, másrészeről egyéb hajózási társaságok között létrejött versenykorlátozó megállapodásokra. Nem alkalmazandó továbbá az ugyanabban az üzletágban működő különböző konzorciumok közötti, illetve az ilyen konzorciumok tagjai közötti versenykorlátozó megállapodásokra sem.

(22) A mentességhez bizonyos kötelezettségek is fűződnek. E tekintetben a szállítási szolgáltatás igénybevevőinek mindenkor lehetőséget kell kapniuk arra, hogy a konzorcium tagjai által közösen nyújtott tengeri szállítási szolgáltatások feltételeit megismerjék. Gondoskodni kell a konzorcium és a szállítási szolgáltatás igénybevevői közötti tényleges és hatékony konzultációról azokra a tevékenységekre vonatkozóan, amelyekre a megállapodások kiterjednek. Ez a rendelet meghatározza a „tényleges és hatékony konzultáció” jelentését is, valamint azt, hogy e konzultációknál milyen fő eljárás szakaszokat kell követni. Rendelkezni kell a konzorcium tevékenységi területeire korlátozó kötelező konzultációról is.

(23) Ezek a konzultációk hatékonyabb és a szállítási szolgáltatásokat igénybevevők érdekeit figyelembe vevő tengeri szállítási szolgáltatást biztosítanak. Következésképpen, az ilyen konzultációkból származó egyes versenykorlátozó magatartásoknak mentességben kell részesülniük.

(24) E rendelet alkalmazása szempontjából a vis maior fogalma megfelel annak, ahogy azt az Európai Közösségek Bíróságának megszilárdult esetjoga meghatározta.

(25) Gondoskodni kell arról, hogy a felek által elfogadott választottbírói ítéletekről és békéltetői ajánlásokról haladéktalanul értesítsék a Bizottságot, hogy meggyőződhesen, azok nem mentesítik-e a konzorciumokat az e rendeletben előírt feltételek és kötelezettségek alól, és ezáltal nem sértik-e meg a 81. és 82. cikk rendelkezéseit.

(26) A 479/92/EGK rendelet 6. cikkének megfelelően, meg kell határozni azokat az eseteket, amelyekben a Bizottság megvonhatja a társaságtól a csoportmentesség kedvezményét.

(27) 11 konzorcium élvezte a 870/95/EK rendeletben foglalt csoportmentesség előnyeit azzal, hogy alkalmazta az abban a rendeletben foglalt kifogásolási eljárást, ami lehetővé tette a Bizottság számára különösen annak ellenőrzését, hogy ezek a konzorciumok tényleges versenynek voltak-e kitéve. Nincs arra utaló jel, hogy azóta a körülmények megváltoztak volna, olyan értelemben, hogy e konzorciumok már ne lennének kitéve tényleges versenynek. Ezért e konzorciumoknak a továbbiakban is mentességet kell kapniuk az e rendeletben rögzített feltételek szerint.

(28) Az e rendelet által automatikusan mentesített megállapodások esetében nem szükséges a 4056/86/EGK rendelet 12. cikke szerinti kérelmet benyújtani. Ha azonban ésszerű kétségek merülnek fel e tekintetben, a társaságok nyilatkozatot kérhetnek a Bizottságtól arról, hogy megállapodásuk megfelel-e ennek a rendeletnek.

(29) Ez a rendelet nem érinti a Szerződés 82. cikkének alkalmazását.

(30) Tekintettel arra, hogy a 870/95/EK rendelet hatályát veszti, helyénvaló új rendeletet kiadni a csoportmentesség megújításáról.

elfogadta ezt a rendeletet:

I. Fejezet

HATÁLY ÉS FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK

1. cikk

Hatály

Ezt a rendeletet csupán annyiban lehet alkalmazni a konzorciumokra, amennyiben azok egy vagy több közösségi kikötőből induló vagy oda érkező nemzetközi tengeri vonalhajózási szolgáltatásokat végeznek.

2. cikk

Fogalommeghatározások

E rendelet alkalmazásában

(1) „konzorcium”: megállapodás vízi járműveket üzemeltető két vagy több olyan fuvarozó társaság között, amelyek kizárólag teherszállítás céljára nemzetközi vonalhajózási szolgáltatást nyújtanak, főleg konténerrel, egy vagy több üzletágban, és amely megállapodásnak a célja együttműködés kialakítása a tengeri szállítási szolgáltatás közös üzemeltetésében, és amely ahhoz a szolgáltatáshoz képest, amelyet a konzorcium tagjai konzorcium hiányában egyedileg nyújtanának, jobb szolgáltatást biztosít, a konzorcium tagjai működésének műszaki, műveleti és/vagy kereskedelmi megállapodások — kivéve az árrögzítést — útján történő ésszerűsítése céljából;

(2) „vonalhajózás”: olyan rendszeres áruszállítás, amely kikötők közötti adott útvonalon vagy útvonalakon történik, előre közzétett, hozzáférhető menetrendek és hajózási időpontok szerint, valamint alkalmi jelleggel, a szállítási szolgáltatás bármely igénybe vevője számára, visszterhesen;

(3) „szolgáltatásimegállapodás”: egy vagy több, szállítási szolgáltatást igénybevevő és a konzorcium egyik tagja vagy a konzorcium között létesített olyan szerződéses viszony, amelynek értelmében a szolgáltatást igénylő vállalja, hogy megbízást ad adott mennyiségű árunak, adott időtartamon belüli szállítására, és ennek ellenében a konzorcium tagja vagy a konzorcium egyedi kötelezettségvállalást tesz, miszerint számára meghatározott minőségű, a konkrét igényeihez igazodó személyre szabott szolgáltatást nyújt;

(4) a „szállítási szolgáltatás igénybe vevője” bármely olyan vállalkozás (például: feladó, címzett, szállítmányozó), amely valamely konzorciummal (vagy annak egyik tagjával) áru szállítására szóló szerződéses megállapodást kötött, vagy erre irányuló szándékot tanúsított, vagy feladók vagy szállítmányozók bármely társulása;

(5) az „önálló fuvardíjszabás” („Independent rate action”) az a jog, amely szerint a tengeri konferencia tagja

eseti alapon az árukra olyan fuvardíjszabást ajánlhatnak, amely eltér a konferencia díjszabásától, feltéve, hogy erről tájékoztatja a konferencia többi tagját.

II. Fejezet

MENTESSÉGEK

3. cikk

Mentesített megállapodások

(1) A Szerződés 81. cikke (3) bekezdése alapján és az e rendeletben előírt feltételekre és kötelezettségekre is figyelemmel a Szerződés 81. cikkének (1) bekezdése nem alkalmazható az e cikk (2) bekezdésében felsorolt tevékenységekre, ha azok az e rendelet 1. és 2. cikkében meghatározott konzorciumi megállapodásokban szerepelnek.

(2) Az alkalmazás tilalmának hatálya csupán a következő tevékenységekre terjed ki:

a) olyan vonalhajózási szállítási szolgáltatások közös működtetése, amelyek kizárólag a következő tevékenységeket foglalják magukban:

(i) hajózási menetrendek egyeztetése és/vagy közös megállapítása, valamint a megállásra kijelölt kikötők meghatározása,

(ii) vízi járművek rakterének vagy konténerhelyeinek cseréje, értékesítése vagy keresztbérlete,

(iii) vízi járművek és/vagy kikötői berendezések közös használata („pooling”),

(iv) egy vagy több közös működtetésű iroda használata,

(v) konténerek, járművek és egyéb felszerelések és/vagy az ezekre szóló bérleti, lízing vagy adásvételi szerződések rendelkezésre bocsátása,

(vi) elektronikus adatcsere-rendszer és/vagy közös dokumentációs rendszer használata;

b) a kapacitás átmeneti kiigazításai;

c) kikötői terminálok és az azokhoz tartozó szolgáltatások közös működtetése vagy használata (mint például be- vagy kirakodási szolgáltatások);

d) részvétel az alábbi közös alapok közül egyben vagy néhányban: rakomány, bevétel, nettó bevétel;

e) a konzorcium szavazati jogainak közös gyakorlása abban a konferenciában, amelyben a konzorcium tagjai működnek, amennyiben a közösen gyakorolt szavazat a konzorcium saját tevékenységeit érinti;

f) közös marketingszerkezet és/vagy közös hajóraklevél kiállításai;

g) bármely más, az a)–f) pontban említett tevékenységet kiegészítő, azok megvalósításához szükséges tevékenység.

(3) Különösen a következőket kell a (2) bekezdés g) pontjának értelmében vett kiegészítő tevékenységnek tekinteni:

a) a konzorciumi tagok kötelezése a konzorcium által a konzorcium számára kijelölt vízi járművek használatára az adott üzletágban vagy ágakban, és harmadik felekhez tartozó vízi járműveken bérelt raktér igénybevételeitől való tartózkodásra;

b) a konzorciumi tagok kötelezése arra, hogy ne engedélyezzenek vagy adjanak bérbe rakteret más vízi járműveket üzemeltető fuvarozóknak az adott üzletágban vagy ágakban, kivéve, ha a konzorcium többi tagja ehhez előzetesen hozzájárult.

4. cikk

A kapacitás kihasználatlansága

A 3. cikkben megállapított mentesség nem alkalmazható a konzorciumra, ha az a meglévő kapacitás kihasználatlanságára vonatkozó olyan megállapodásokat is tartalmaz, amelyek értelmében a konzorcium vonalhajózási tagjai tartózkodnak a konzorcium keretén belül üzemeltetett vízi járművek kapacitása bizonyos százalékának igénybevételeitől.

III. Fejezet

A MENTESSÉG FELTÉTELEI

5. cikk

A mentesítés alapfeltétele

A 3. cikkben biztosított mentesség csak abban az esetben alkalmazható, ha a következő feltételek közül egy vagy több teljesül:

a) abban a konferenciában, amelyben a konzorcium működik, a tagok között tényleges árverseny létezik annak köszönhetően, hogy a tagokat a konferencia-megállapodás törvényi vagy más kötelezettség értelmében kifejezetten felhatalmazza arra, hogy bármely, a konferencia-díjszabásban szereplő fuvardíjszabásra vonatkozóan önálló díjszabást állapítsanak meg; vagy

b) abban a konferenciában, amelyben a konzorcium működik, megfelelő mértékű tényleges verseny érvényesül a konferenciatagok között a nyújtott szolgáltatások tekintetében, annak köszönhetően, hogy a konferencia-megállapodás — formájától függetlenül — kifejezetten megengedi a konzorciumnak, hogy a szállítási szolgáltatások gyakoriságát és minőségét illetően bármilyen jellegű saját szolgáltatási megállapodásokat kínáljon, valamint mindenkor szabadságot biztosít arra, hogy az általa kínált szolgáltatásokat a szállítási szolgáltatás igénybevevőinek konkrét igényeihez igazítsa; vagy

c) akár működik konferencia az adott üzletágban vagy ágakban, akár nem, a konzorcium tagjai ténylegesen ki vannak téve valós vagy potenciális versenynek kitéve olyan vonalhajózási társaságok révén, amelyek nem tagjai a konzorciumnak.

6. cikk

A piaci részesedéssel kapcsolatos feltételek

(1) Ahhoz, hogy a 3. cikkben biztosított mentességre jogosult legyen, a konzorciumnak minden egyes piacon, ahol működését kifejti, olyan piaci részesedéssel kell rendelkeznie, amely a fuvarozott áru mennyisége (fuvaronában vagy 20 lánknak megfelelő egységekben) alapján számítva 30%-nál nem több, ha konferencián belül, illetve 35%-nál nem több, ha konferencián kívül működik.

(2) A 3. cikkben megállapított mentesség továbbra is fennáll, ha az e cikk (1) bekezdésében említett piaci részesedést két egymást követő naptári évből álló időszak alatt nem több, mint egy tizedével lépik túl.

(3) Ha az (1) és (2) bekezdésben meghatározott valamely küszöbértéket átlépi, a 3. cikkben megállapított mentesség azon naptári évet követően, amelyben a küszöbértéket átlépték, további hat hónapig továbbra is fennáll. Ez az időszak 12 hónappal meghosszabbodik, ha a túllépés azért történt, mert egy olyan fuvarozó vonult ki a piacról, amely nem tagja a konzorciumnak.

7. cikk

Kifogásolási eljárás

(1) A 3. és 10. cikkben megállapított mentesség olyan konzorciumokra is kiterjed, amelyek piaci részesedése azokon a piacokon, amelyeken működést fejtenek ki, meghaladja a 6. cikkben rögzített küszöbértékeket, de egyik piacon sem haladja meg az 50%-ot, azzal a feltétellel, hogy a kérdéses megállapodásokat a 2843/98/EK bizottsági rendelet⁵ rendelkezéseinek megfelelően bejelentették a Bizottságnak, és az a mentességet hat hónapon belül nem kifogásolta.

A hat hónapos időszak attól a naptól kezdődik, amikor a bejelentést a 2843/98/EK rendelet 4. cikkének megfelelően érvényesnek kell tekinteni.

(2) Az (1) bekezdést csak abban az esetben lehet alkalmazni, ha a bejelentésben vagy az azt kísérő közleményben kifejezetten hivatkoznak erre a cikkre.

(3) A Bizottság a mentességgel szemben kifogást emelhet.

A Bizottság akkor emel kifogást a mentességgel szemben, ha egy tagállamtól erre irányuló kérést kap az (1) bekezdésben említett bejelentésnek a tagállam részére történő továbbításától számított három hónapon belül. E kérésnek a Szerződés versenyszabályaira vonatkozó megfontolásokon kell alapulnia.

(4) A Bizottság a mentességgel szemben emelt kifogását bármikor visszavonhatja. Ha azonban a kifogást valamely tagállam kérésére emelte, amely fenntartja kérését, a kifogást csak a tengeri szállítási versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal folytatott konzultációt követően lehet visszavonni.

(5) Ha a kifogást azért vonják vissza, mert az érintett vállalkozások bebizonyították, hogy a 81. cikk (3) bekezdésének feltételei teljesülnek, a mentesség a bejelentés időpontjától kezdődően áll fenn.

(6) Ha a kifogást azért vonják vissza, mert az érintett vállalkozások úgy módosították a megállapodást, hogy a 81. cikk (3) bekezdésének feltételei teljesüljenek, a mentesség a módosítások hatálybalépésének időpontjától kezdve áll fenn.

(7) Ha a Bizottság kifogást emel a mentességgel szemben és azt nem vonja vissza, a bejelentés joghatásait a 4056/86/EGK rendelet II. szakaszának rendelkezései szabályozzák.

8. cikk

Egyéb feltételek

A 3. és 10. cikkben biztosított mentességre a jogosultság a következő további feltételektől függ:

a) a konzorciumnak lehetővé kell tenni minden tagja számára azt, hogy egyéni szerződés alapján saját szolgáltatási megállapodásokat kínáljon;

b) a konzorciumi megállapodásnak jogot kell biztosítania a tagvállalkozások számára a konzorciumból való kilépésre bármilyen pénzügyi vagy egyéb szankció, különösen olyan kötelezettségvállalás nélkül, hogy a kérdéses üzletágban vagy ágakban meg kell szüntetniük minden szállítási tevékenységet, még olyan kitéttel sem, hogy a tevékenységet később, csak bizonyos idő elteltével folytathatják. Ez a jog legfeljebb hat hónapos felmondási idő mellett érvényesíthető, amely a megállapodás hatálybalépésétől eltelt 18 hónapos kezdeti időszak után kezdődhet.

Szorosan integrált konzorcium esetén azonban, amelynek közös a nettó bevételalapja és/vagy kifejezetten a konzorcium létrehozása céljából vízi járművek vásárlásával vagy bérletével nagyarányú befektetést eszközölt, a felmondási idő legfeljebb hat hónap, amely a megállapodás

⁵ HL L 354. szám, 1998. 12. 30., 22. o.

hatálybalépését követő 30 hónapos kezdeti időszak után kezdődhet;

c) ha a konzorcium közös marketingszerkezetben működik, a konzorcium minden tagja jogosult arra, hogy önálló marketingtevékenységbe fogjon minden szankció nélkül, feltéve, hogy legfeljebb hat hónappal korábban erről értesítést küld;

d) sem a konzorcium, sem annak tagjai nem okozhatnak kárt a közös piacon belül kikötők, szállítási szolgáltatásokat igénybevevők vagy fuvarozók számára azzal, hogy ugyanazon áruk fuvarozására a megállapodás hatálya alá tartozó területen olyan díjszabást és fuvarozási feltételeket alkalmaznak, amelyek származási vagy rendeltetési ország, illetve berakodási vagy kirakodási kikötő szerint differenciálnak, kivéve, ha az ilyen díjszabás vagy feltételek gazdaságilag indokolhatók.

IV. Fejezet

KÖTELEZETTSÉGEK

9. cikk

A mentességhez fűződő kötelezettségek

(1) A 3. cikkben és a 13. cikk (1) bekezdésében megállapított mentességekhez az e cikk (2)—(5) bekezdésében megállapított kötelezettségek fűződnek.

(2) A konzorcium vagy a tagjai által kínált, menetrend szerinti tengeri szállítási szolgáltatások feltételeire és minőségére vonatkozó — a csekély jelentőségű, pusztán működési kérdéseken kívüli — valamennyi fontos kérdés megoldása érdekében egyrészt a szállítási szolgáltatásokat igénybevevőknek vagy képviseleti szervezeteiknek, másrészt a konzorciumnak tényleges és hatékony konzultációt kell folytatniuk.

Konzultációt kell tartani bármikor, ha a fent említett felek bármelyike azt kéri.

Vis maior kivételével konzultációt kell tartani a konzultáció tárgyát képező valamennyi intézkedés bevezetését megelőzően. Ha vis maior miatt a konzorcium tagjai kénytelenek egy határozatot már a konzultációt megelőzően alkalmazni, minden igényelt konzultációt a kéréstől számított 10 munkanapon belül meg kell tartani. A vis maior fenti esetétől eltekintve — amelyre utalni kell az intézkedést bejelentő értesítésben — a konzultációt megelőzően az intézkedést nem lehet nyilvánosan bejelenteni.

A konzultációt a következő eljárási szakaszoknak megfelelően kell megtartani:

a) a konzultáció előtt a konzorcium a másik felet írásban részletesen tájékoztatja a konzultáció tárgyáról;

b) a felek írásban vagy megbeszélések keretében, vagy mindkét módon megosztják egymással nézeteiket, amely-

nek során a konzorciumi tagoknak és a konzorciumban részt vevő fuvarozóknak a képviselői jogosultak közös álláspont kialakítására, és e cél elérése érdekében a felek minden erőfeszítést megtesznek;

c) ha mindkét fél erőfeszítései ellenére sem sikerül közös álláspontra jutni, elismerik és nyilvánosan bejelentik a nézeteltérés tényét. Ezt bármelyik fél tudathatja a Bizottsággal;

d) ha lehetséges, a két fél közös megállapodással ésszerű határidőt állapíthat meg a konzultációk befejezésére. A határidő legalább egy hónap, kivéve a rendkívüli eseteket, illetve a felek eltérő megállapodását.

(3) A konzorcium és annak tagjai által nyújtott tengeri szállítási szolgáltatás feltételeit, ideértve a szolgáltatások minőségére vonatkozó feltételeket és valamennyi idevágó módosítást, kérésre a szállítási szolgáltatás igénybevevői számára méltányos díj ellenében rendelkezésre kell bocsátani, tanulmányozásra pedig díjmentesen kell hozzáférhetővé tenni a konzorciumi tagok, a konzorcium vagy ezek ügynökei hivatali helyiségeiben.

(4) A konzorciumok e rendelet hatálya alá tartozó magatartására vonatkozó vitákat eldöntő, a felek által elfogadott választottbírói ítéletekről és a békéltetők ajánlásairól a konzorcium haladéktalanul köteles értesíteni a Bizottságot.

(5) Az e rendelet kedvezményére igényt tartó konzorciumoknak, a Bizottság által eseti alapon megállapított értesítési határidőn belül — amely nem lehet egy hónapnál rövidebb — képesnek kell lenniük bizonyítani, hogy teljesítik az 5—8. cikkben és az e cikk (2) és (3) bekezdésében előírt feltételeket és kötelezettségeket, és e határidőn belül be kell mutatniuk a Bizottságnak az adott konzorciumi megállapodást.

10. cikk

Szállítási szolgáltatást igénybevevők és konzorciumok között menetrend szerinti tengeri szállítási szolgáltatások igénybevétele létrejött megállapodások mentesítése

A konzorcium által nyújtott vonalhajózási szállítási szolgáltatások feltételeit és minőségét, illetve az ilyen szolgáltatásokkal kapcsolatos valamennyi, a 9. cikk (2) bekezdésében intézményesített konzultációból származó általános kérdést érintő, egyrészt a szállítási szolgáltatást igénybevevők, illetve képviseleti szervezeteik, másrészt a 3. cikk értelmében mentesített konzorcium között létrejött megállapodások, döntések és összehangolt magatartások mentesülnek a Szerződés 81. cikke (1) bekezdésében rögzített tilalom alól.

V. Fejezet

VEGYES RENDELKEZÉSEK

11. cikk

Szakmai titoktartás

(1) A 7. cikk és a 9. cikk (5) bekezdése alkalmazásának eredményeként megszerzett információk kizárólag e rendelet céljaira használhatók fel.

(2) A Bizottság és a tagállamok hatóságai, valamint hivatalnokai és más alkalmazottaik nem fedhetik fel az e rendelet alkalmazása során szerzett olyan információkat, amelyek szakmai titoktartási kötelezettség körébe tartoznak.

(3) Az (1) és (2) bekezdés rendelkezései nem képezik akadályát általános információk, illetve olyan tanulmányok közlésének, amelyek nem tartalmaznak az egyes vállalkozásokra vagy vállalkozási társulásokra vonatkozó információkat.

12. cikk

Csoportmentesség visszavonása

A Bizottság a 479/92/EGK rendelet 6. cikkének megfelelően visszavonhatja e rendelet alkalmazásának kedvezményét, ha adott esetben megállapítja, hogy egy olyan megállapodásnak, döntésnek vagy összehangolt magatartásnak, amelyre kiterjed az e rendelet 3. cikkében vagy 13. cikke (1) bekezdésében megállapított mentesség, mégis vannak a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésében rögzített feltételekkel összeegyeztethetetlen hatásai, különösen akkor, ha

a) adott üzletágban azon a konferencián kívül, amelyben a konzorcium működik, vagy egy konkrét konzorciumon kívül nincs tényleges verseny;

b) a konzorcium sorozatosan nem teljesíti a 9. cikkben megállapított kötelezettségeket;

c) a konzorcium magatartása a Szerződés 82. cikkével összeegyeztethetetlen hatásokat vált ki;

d) ezek a hatások választottbírószági ítéletből származnak.

13. cikk

Átmeneti rendelkezések

(1) A Szerződés 81. cikkének (1) bekezdése nem alkalmazható azokra a 2000. április 25-én hatályban lévő megállapodásokra, amelyek abban az időpontban megfelelnek a 870/95/EK rendeletben előírt mentességi követelményeknek, és amelyekre az e rendelet 7. cikkében megállapított kifogásolási eljárást alkalmazták.

(2) Az e rendelet hatálybalépését megelőzően, a 870/95/EK rendelet 7. cikke alapján tett bejelentést, amelyre nézve 2000. április 25-én nem járt le a hat hónapos határidő, az e rendelet 7. cikke alapján tett bejelentésnek kell tekinteni.

14. cikk

Hatálybalépés

Ez a rendelet 2000. április 26-án lép hatályba.

E rendeletet 2005. április 25-ig kell alkalmazni.

Ez a rendelet egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

Kelt Brüsszelben, 2000. április 19-én.

A Bizottság részéről:

Mario MONTI
a Bizottság tagja

KÖZLEMÉNY

A Magyar Hivatalos Közlönykiadó megjelentette a

HAJÓZÁSI SZABÁLYZAT

című, A/4 formátumú, 96 oldal terjedelmű kiadványt.

A kiadvány a víziközelkedés rendjéről szóló 27/1993. (IX. 23.) KHVM rendeletet tartalmazza, amelynek mellékletét képezi a Hajózási Szabályzat.

A kézirat lezárva: 2001. szeptember 1-jén.

Ára: 1512 Ft áfával.

A megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 338-4746 vagy 267-2780.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük a

HAJÓZÁSI SZABÁLYZAT

című kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házsám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

K Ö Z L E M É N Y

A Magyar Hivatalos Közlönykiadó a Magyar Közlöny különszámaként megjelentette az

1959. ÉVI IV. TÖRVÉNY A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYVÉRŐL ÉS AZ 1952. ÉVI III. TÖRVÉNY A POLGÁRI PERRENDTARTÁSRÓL

című, A/4 formátumú, 232 oldal terjedelmű kiadványt.

A különszám az 1959. évi IV. törvény és az 1952. évi III. törvény 2002. január 1-jétől hatályos szövegét tartalmazza.

A kézirat lezárva: 2002. január 15-én.

Ára: 1372 Ft áfával.

A megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 338-4746 vagy 267-2780.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük az

1959. ÉVI IV. TÖRVÉNY A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYVÉRŐL ÉS AZ 1952. ÉVI III. TÖRVÉNY A POLGÁRI PERRENDTARTÁSRÓL

című kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

TiszteltElőfizetők!

Tájékoztatjuk Önöket, hogy a kiadónk terjesztésében levő lapokra szóló előfizetésüket folyamatosnak tekintjük. Csak akkor kell változást bejelenteniük a 2002. évre vonatkozó előfizetésre, ha a példányszámot, esetleg a címlistát módosítják, vagy új lapra szeretnének előfizetni (pontos szállítási, név- és utcacím-megjelöléssel).

Azesetleges módosítástszíveskedjenek levélben vagy faxon megküldeni.

Felhívjuk szíves figyelmüket, hogy a lapszállításról kizárólag az előfizetési díj beérkezését követően intézkedünk. Fontos, hogy az előfizetési díjakat a megadott 10300002-20377199-70213285 sz. számlára utalják, illetve a kiadó által kiküldött készpénz-átutalási megbízáson fizessékbe.

Készpénzes befizetés kizárólag a Közlönyboltban (1085 Budapest, Somogyi B. u. 6.) lehetséges. (Levélcím: Magyar Hivatalos Közlönykiadó, 1394 Budapest 62. Pf. 357. Fax: 318-6668.)

A 2002. évi lapárak

Magyar Közlöny	56 784 Ft/év	Magyar Közigazgatás	5 376 Ft/év
Az Alkotmánybíróság Határozatai	10 752 Ft/év	Nemzeti Kulturális Alaprogram Hírlevele	2 688 Ft/év
Bányászati Közlöny	2 688 Ft/év	Oktatási Közlöny	13 776 Ft/év
Belsőügyi Közlöny	14 448 Ft/év	Önkormányzatok Közlönye	3 360 Ft/év
Cégek Közlöny	59 136 Ft/év	Pénzügyi Közlöny	18 144 Ft/év
Egészségügyi Közlöny	14 784 Ft/év	Pénzügyi Szemle	13 104 Ft/év
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Értesítő	10 416 Ft/év	Statisztikai Közlöny	7 728 Ft/év
Határozatok Tára	13 104 Ft/év	Szociális és Munkavédelmi Közlöny	10 416 Ft/év
Házi Jogtanácsadó	2 688 Ft/év	Turisztikai Értesítő	6 720 Ft/év
Hírközlési Értesítő	3 696 Ft/év	Ügyészségi Közlöny	4 032 Ft/év
Hivatalos Értesítő	8 400 Ft/év	Vízügyi Értesítő	7 392 Ft/év
Ifjúsági és Sport Értesítő	2 688 Ft/év		
Igazságügyi Közlöny	9 072 Ft/év	Élet és Tudomány	6 384 Ft/év
Gazdasági és Foglalkoztatási Közlöny	13 776 Ft/év	Ludové Noviny	1 680 Ft/év
Környezetvédelmi Értesítő	8 064 Ft/év	Neue Zeitung	2 688 Ft/év
Közlekedési és Vízügyi Értesítő	13 776 Ft/év	Természet Világa	3 696 Ft/év
Kulturális Közlöny	11 088 Ft/év	Valóság	4 032 Ft/év
Külgazdasági Értesítő	11 424 Ft/év		

Az árak a 12%-os áfát is tartalmazzák.

A **Házi Jogtanácsadó** című lap előfizetésben megrendelhető a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címen:

Budapest VIII., Somogyi B. u. 6. 1394 Bp. 62. Pf. 357 vagy faxon: 318-6668, vagy a www.mhk.hu/hj internetcímen található megrendelőlapon.

Telefon: 266-9290/234, 235 mellék.

Éves előfizetési díja 2688 Ft áfával.

A CD-JOGÁSZ hatályos jogszabályok hivatalos számítógépes gyűjteménye 2002. évi éves előfizetési díjai:

Önálló változat	48 000 Ft	25 munkahelyes hálózati változat	96 000 Ft
5 munkahelyes hálózati változat	64 000 Ft	50 munkahelyes hálózati változat	112 000 Ft
10 munkahelyes hálózati változat	80 000 Ft	100 munkahelyes hálózati változat	128 000 Ft

Egyszeri belépési díj: 6000 Ft. (Áraink az áfát nem tartalmazzák.)

Facsimile Magyar Közlöny. A hivatalos lap 2001. évfolyama jelenik meg CD-n az eredeti külalak megőrzésével, de könnyen kezelhetően.

Hatályos jogszabályok online elérése: a 3 naponta frissített adatbázis az interneten keresztül érhető el a www.mhk.hu címen. További információ kérhető a 06 (80) 200-723-as zöldszámon.

Szerkeszti a Miniszterelnöki Hivatal, a szerkesztőbizottság közreműködésével.

A szerkesztőbizottság elnöke: dr. Bártfai Béla.

A szerkesztésért felelős: dr. Müller György. Budapest V., Kossuth tér 1—3.

Kiadja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó. Felelős kiadó: dr. Korda Judit vezérigazgató.

Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. Telefon: 266-9290.

Előfizetésben megrendelhető a Magyar Hivatalos Közlönykiadónál

Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., 1394 Budapest 62. Pf. 357, vagy faxon 318-6668.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Hivatalos Közlönykiadó a FÁMA Rt. közreműködésével. Telefon/fax: 266-6567.

Információ: tel./fax: 317-9999, 266-9290/245, 357 mellék.

Példányonként megvásárolható a kiadó Budapest VIII., Somogyi B. u. 6. (tel./fax: 267-2780) szám alatti közlönyboltjában, illetve megrendelhető a www.mhk.hu/kozlonybolt internetcímen.

2002. évi éves előfizetési díj: 56 784 Ft. Egy példány ára: 140 Ft 16 oldal terjedelemig, utána + 8 oldalanként + 112 Ft.

A kiadó az előfizetési díj évközbéli emelésének jogát fenntartja.

HU ISSN 0076—2407

02.0451 — Nyomja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó Lajosmizsei Nyomdája. Felelős vezető: Burján Norbert.